

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U. 316.346.32-055.3(043.3)

BULBOACĂ GABRIEL

**DIMENSIUNI PSIHO-SOCIO-CULTURALE ALE HOMOSEXUALITĂȚII
– PERSPECTIVA CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ**

511.03 – PSIHLOGIE SOCIALĂ

Teză de doctor în psihologie

Conducător științific:

Briceag Silvia,
doctor, conferențiar universitar

Consultant științific:

Rusnac Svetlana,
doctor, conferențiar universitar

Consultant științific:

Calancea Angela,
doctor, conferențiar universitar

Consultant științific:

Iurchevici Iulia,
doctor, conferențiar universitar

Autor

Bulboacă Gabriel

CHIȘINĂU, 2024

© BULBOACĂ GABRIEL, 2024

CUPRINS

ADNOTARE	4
ANNOTATION	5
LISTA ABREVIERILOR	6
LISTA TABELELOR	7
LISTA FIGURILOR	9
INTRODUCERE	10
1. PROBLEMATICA CONTEMPORANĂ A HOMOSEXUALITĂȚII: DIMENSIUNI PSIHO-SOCIO-CULTURALE	
1.1. Delimitări conceptuale și terminologice	21
1.2. Percepții și atitudini ale românilor și moldovenilor cu privire la homosexualitate.....	30
1.3. Dimensiuni psiho-comportamentale ale homosexualității	34
1.4. Predictorii ai atitudinilor față de homosexualitate	40
1.5. Concluzii la Capitolul 1.....	47
2. METODOLOGIA INVESTIGĂRII EMPIRICE A REPREZENTĂRII SOCIALE A HOMOSEXUALITĂȚII ȘI A PREDICTORILOR ATITUDINII FAȚĂ DE HOMOSEXUALITATE ÎN RÂNDUL STUDENȚILOR DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA	
2.1. Metodologia studiilor asupra reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților din România și Republica Moldova.....	52
2.2. Distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT. Prejudecățile și stereotipurile despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală : studiu exploratoriu în rândul stude din România și Republica Moldova.....	60
2.3. Metodologia studiului predictorilor atitudinilor față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților din România	71
2.4. Demersuri de adaptare și validare a instrumentelor pentru investigarea predictorilor atitudinilor față de homosexualitate în rândul studenților din România	82
2.5. Concluzii la Capitolul 2.....	96
3. REZULTATELE INVESTIGAȚIILOR REALIZATE ÎN RÂNDUL STUDENȚILOR DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA	
3.1. Nivelul cunoștințelor despre homosexualitate în rândul studenților români.....	98
3.2. Universul reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților români.....	112
3.3. Rezultate ale demersului de investigare a zonei mute a reprezentării sociale a homo- sexualității în rândul studenților români	119

3.4. Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților din Republica Moldova	128
3.5. Distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT în rândul studenților din România și Republica Moldova.....	135
3.6. Rezultate ale investigării prejudecăților și stereotipurilor față de persoanele cu orientare homosexuală	142
3.7. Predictorii ai atitudinilor față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților români	144
3.8. Concluzii la Capitolul 3.....	161
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	165
BIBLIOGRAFIE.....	170
ANEXE	
Anexa A1. Chestionarele administrate participanților la studiu.	190
Anexa A2. Protocolul standardizat pentru evaluarea zonei „mute” a reprezentării sociale a homosexualității, respectiv a prejudecăților și stereotipurilor despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (România și Republica Moldova)	197
Anexa A3. Proprietăți psihometrice ale versiunii în limba română pentru ATLG-R-S-9	200
Anexa A4. Proprietăți psihometrice ale versiunii în limba română pentru instrumentul HAS.....	203
Anexa A5. Date obținute în studiul focalizat pe nivelul cunoștințelor despre homosexualitate în rândul studenților români	209
Anexa A6. Centralizarea răspunsurilor pe care subiecții români le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit reprezentarea socială a homosexualității (studiul I – consemn standard).....	220
Anexa A7. Centralizarea răspunsurilor pe care studenții și masteranzii români le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit investigarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității (studiul II – consemn standard).....	227
Anexa A8. Centralizarea răspunsurilor pe care studenții și masteranzii români le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit investigarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității (studiul II – consemn prin substituție).....	231
Anexa A9. Centralizarea răspunsurilor pe care studenții și masteranzii din Republica Moldova le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit investigarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității (studiul II – consemn standard)	234
Anexa A10. Centralizarea răspunsurilor pe care studenții și masteranzii din Republica Moldova le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit investigarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității (studiul II – consemn prin substituție)	237
Anexa A11. Date ale analizei multicolinearității dintre variabilele independente introduse în modelele de regresie	240
Anexa A12. Informații privind valorificarea rezultatelor cercetării. Lista lucrărilor științifice publicate sau prezentate la conferințe	241
<i>Declarație privind asumarea răspunderii.....</i>	<i>246</i>

ADNOTARE

Bulboacă Gabriel, „Dimensiuni psiho-socio-culturale ale homosexualității – perspectiva contemporană românească”. Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2023

Structura tezei: adnotări, introducere, trei capitole, concluziile generale și recomandări, bibliografia (196 surse), 12 anexe, 160 pagini text de bază, 40 tabele, 4 figuri. Rezultatele cercetării au fost publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: homosexualitate, persoane LGBT, studenți, reprezentare socială, asociații libere, analiza categoriilor prototipice, distanță socială, prejudecăți, stereotipuri, atitudine față de homosexualitate, predictorii

Scopul cercetării: determinarea reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților români și moldoveni, a distanței sociale față de membrii comunității LGBT, a prejudecăților și stereotipurilor față de persoanele *gay*/lesbiene, respectiv a variabilelor care prezic atitudinea față de chestiunea homosexualității și față de persoanele cu această orientare sexuală.

Obiectivele cercetării: cunoașterea gradului în care tema de cercetare este investigată, în vederea delimitării aspectelor care au stat mai puțin în atenția specialiștilor din România și Republica Moldova; investigarea empirică a reprezentării sociale pe care studenții din cele două țări o au despre homosexualitate; determinarea distanței sociale față de membrii comunității LGBT, respectiv a prejudecăților și stereotipurilor față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ; identificarea predictorilor atitudinilor față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ; elaborarea recomandărilor practice și identificarea direcțiilor pentru viitoare cercetări teoretico-empirice .

Noutatea și originalitatea științifică a tezei rezultă din demersurile conceptuale și empirice realizate care au condus la noi clarificări privitor la universul complex al homosexualității și modul în care acesta se reflectă în mentalul și atitudinile colective ale studenților din România și Republica Moldova.

Rezultatul obținut care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante constă în determinarea conținutului și a structurii reprezentării homosexualității în rândul studenților români și moldoveni, precum și în evidențierea rolului predictiv pe care anumite variabile (de exemplu: atitudinea liberală/conservatoare față de sexualitate în general, cunoștințele corecte despre domeniul homosexualității, relația de prietenie cu o persoană *gay*/lesbiană etc.) îl au în diferențierea atitudinilor față de homosexualitate în general și a celor față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală .

Semnificația teoretică a tezei rezultă din investigațiile conceptuale și empirice cu privire la homosexualitate, care au fost realizate dintr-o perspectivă pluridimensională în populația de studenți din cele două țări.

Valoarea aplicativă a lucrării derivă din demersurile care s-au focalizat pe percepția, prejudecățile, stereotipurile, reprezentările și atitudinile cu privire la homosexualitate în rândul studenților contemporani, precum și din demersurile axate pe adaptarea cultural-lingvistică și standardizarea psihometrică a instrumentelor ATLG-R-S-10, HAS și ATSS care pot fi utilizate în viitoare cercetări interesate de problematica sexualității umane.

Implementarea rezultatelor științifice este asigurată prin elaborarea și publicarea a 6 articole în reviste de specialitate (indexate în baze de date internaționale) și a 3 lucrări incluse în volume ale unor manifestări științifice internaționale, precum și prin prezentarea a 15 lucrări la conferințe, simpozioane și congrese naționale și internaționale, care au fost organizate în România sau Republica Moldova.

ANNOTATION

Bulboacă Gabriel, “Psychological, social and cultural dimensions of homosexuality – a contemporary Romanian perspective”. PhD thesis in Psychology, Chişinău, 2023

Structure of the thesis: annotations, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography (196 sources), 12 annexes, 160 pages of basic text, 40 tables, 4 figures. The research results have been published in 9 scientific papers.

Keywords: homosexuality, LGBT people, students, social representation, free associations, prototypical category analysis, social distance, prejudice, stereotypes, attitude towards homosexuality, predictors

Research field: outlining the social representation of homosexuality among Romanian and Moldovan students, the social distance towards members of the LGBT community, the prejudices and stereotypes towards *gay/lesbian* people, respectively the variables that predict the attitude towards the issue of homosexuality and people with this sexual orientation.

The research objectives: identification of the degree to which the research topic is investigated to delimit the aspects that have been of less concern among specialists from Romania and the Republic of Moldova; the empirical investigation of the social representation that students in the two countries have about homosexuality; determining the social distance towards members of the LGBT community, respectively the prejudices and stereotypes towards people with a homosexual orientation; identifying predictors of attitudes towards homosexuality and persons with homosexual orientation; elaborating practical recommendations and identifying directions for future theoretical-empirical research.

The scientific novelty and theoretical significance of the thesis result from the conceptual and empirical approaches carried out that have led to new clarifications regarding the complex universe of homosexuality and how it is reflected in the mentality and collective attitudes of students from Romania and the Republic of Moldova.

The result obtained that contributes to the solution of an important scientific problem consists of identifying the content and structure of the representation of homosexuality among Romanian and Moldovan students, as well as highlighting the predictive role that certain variables (for example: liberal/conservative attitude towards sexuality in general, correct knowledge about the field of homosexuality, the relationship of friendship with a *gay/lesbian* person, etc.) have in differentiating attitudes towards homosexuality in general and towards people with homosexual orientation, in particular. **The theoretical significance** of the thesis results from the conceptual and empirical investigations on homosexuality, which were carried out from a multidimensional perspective in the student population of the two countries.

The applicative value of the thesis derives from the approaches that focused on the perception, prejudices, stereotypes, representations, and attitudes regarding homosexuality among contemporary students, as well as from the approaches focused on the cultural-linguistic adaptation and psychometric standardization of the ATLG-R-S-10, HAS, and ATSS tools that can be used in further research on the issue of human sexuality.

The implementation of the scientific results has been ensured by the elaboration and publication of 6 articles in specialized journals (indexed in international databases) and 3 works included in volumes of international scientific events, as well as by the presentation of 15 works at conferences, symposia and congresses national and international that were organized in Romania and the Republic of Moldova.

LISTA ABREVIERILOR

AFC	Analiză factorială confirmatorie
AMOS	Analysis of Moment Structures
BFI	Big Five Inventory
CRS-5	Centrality of Religiosity Scale-Five items
LGBT	Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender
RS	Reprezentare socială
SPSS	Statistical Package for Social Sciences

LISTA TABELELOR

Tabelul 2.1. Exemplu de matrice ideală a răspunsurilor la o scală ierarhică cu cinci itemi.....	67
Tabelul 2.2. Exemplu de matrice a răspunsurilor care include cinci erori.....	67
Tabelul 2.3. Valorile coeficientului reproductibilității pentru scalele administrate în vederea măsurării distanței sociale față de persoanele care fac parte din diverse grupuri minoritare	69
Tabelul 3.1. Comparații pentru scorul total (răspunsuri corecte) la chestionarul prin care s-au urmărit cunoștințele despre domeniul homosexualității	110
Tabelul 3.2. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime (România, studiul I)	113
Tabelul 3.3. Conținutul și structura reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor (România, studiul I, analiza structurală)	116
Tabelul 3.4. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime (România, studiul II, consemn standard).....	120
Tabelul 3.5. Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor (România, studiul II, consemn standard)	122
Tabelul 3.6. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime (România, studiul II, consemn prin substituție).....	123
Tabelul 3.7. Reprezentarea socială (zona mută) a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor (România, studiul II, consemn prin substituție)	126
Tabelul 3.8. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime (Republica Moldova, consemn standard).....	128
Tabelul 3.9. Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor (Republica Moldova, consemn standard)	130
Tabelul 3.10. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime (Republica Moldova, consemn prin substituție).....	132
Tabelul 3.11. Reprezentarea socială (zona mută) a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor (Republica Moldova, consemn prin substituție)	133
Tabelul 3.12. România: date comparative între distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală și distanțele sociale față de persoanele din alte grupuri minoritare.....	135
Tabelul 3.13. România: comparații în funcție de contactul social cu o persoană lesbiană/ <i>gay</i>	137
Tabelul 3.14. România: comparații în funcție de relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/ <i>gay</i>	137
Tabelul 3.15. România: date comparative în funcție de autoevaluarea pe axa conservatorism-liberalism.....	138
Tabelul 3.16. Republica Moldova: comparații între distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală și distanțele sociale față de persoanele din alte grupuri minoritare.....	139
Tabelul 3.17. Valori medii pentru distanța socială față de persoanele din diverse grupuri minoritare	139

Tabelul 3.18. Date comparative pentru distanța socială față de persoane din diverse grupuri minoritare.....	141
Tabelul 3.19. Date comparative (România-Republica Moldova): stereotipuri și prejudecăți despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală	143
Tabelul 3.20. Indicatori statistici descriptivi pentru distribuțiile variabilelor de interes.....	145
Tabelul 3.21. Comparații în funcție de sexul participanților la studiu.....	147
Tabelul 3.22. Comparații în funcție de nivelul educației.....	148
Tabelul 3.23. Comparații în funcție de programul de studii.....	148
Tabelul 3.24. Comparații în funcție de cultul religios.....	149
Tabelul 3.25. Comparații în funcție de axa conservatorism-liberalism.....	149\
Tabelul 3.26. Comparații în funcție de contactul social cu o persoană lesbiană/ <i>gay</i>	150
Tabelul 3.27. Comparații în funcție de relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/ <i>gay</i>	151
Tabelul 3.28. Comparații în funcție de importanța acordată chestiunii homosexualității pentru societatea românească.....	151
Tabelul 3.29. Corelații între indicatorii atitudinilor față de homosexualitate în general și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală , respectiv celelalte variabile de interes.....	152
Tabelul 3.30a. Date ale analizei de regresie liniară multiplă (VD = atitudinea față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene/scor ATLG-R-S-9)	155
Tabelul 3.30b. Date ale analizei de regresie liniară multiplă (VD = atitudinea față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene/scor ATLG-R-S-9).....	156
Tabelul 3.30c. Date ale analizei de regresie liniară multiplă (VD = atitudinea față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene/scor ATLG-R-S-9).....	157
Tabelul 3.30d. Date ale analizei de regresie liniară multiplă (VD = atitudinea față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene/scor ATLG-R-S-9).....	158
Tabelul 3.31a. Date ale analizei de regresie liniară multiplă (VD = atitudinea față de homosexualitate)	158
Tabelul 3.31b. Date ale analizei de regresie liniară multiplă (VD = atitudinea față de homosexualitate)	159
Tabelul 3.31c. Date ale analizei de regresie liniară multiplă (VD = atitudinea față de homosexualitate)	160
Tabelul 3.31d. Date ale analizei de regresie liniară multiplă (VD = atitudinea față de homosexualitate)	160

LISTA FIGURILOR

Fig. 3.1. Tabloul reprezentării sociale a homosexualității în condițiile consemnului standard (România, studiul I).....	119
Fig. 3.2. Tabloul reprezentării sociale (zona mută) a homosexualității în condițiile consemnului prin substituție (România, studiul II).....	127
Fig. 3.3. Tabloul reprezentării sociale a homosexualității în condițiile consemnului standard (Republica Moldova).....	131
Fig. 3.4. Tabloul reprezentării sociale (zona mută) a homosexualității în condițiile consemnului prin substituție (Republica Moldova).....	134

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Homosexualitatea este o temă sensibilă în societatea modernă, generând dezbateri pe multiple planuri – social, juridic, moral, religios, cultural și politic. Văzută atât ca fenomen social cu impact politic și cultural, cât și ca un stil de viață asumat de cei care își afirmă deschis orientarea sexuală și luptă pentru drepturile lor, homosexualitatea are atât o dimensiune individuală cât și una socială. În ultimele decenii, studierea acesteia a evoluat în diverse contexte culturale și sociale, în special datorită schimbării perspectivei cercetătorilor și profesioniștilor din domeniul consilierii psihologice și psihoterapiei asupra acestui subiect. Începând cu sfârșitul secolului XIX și continuând în prima parte a secolului XX, homosexualitatea a provocat dezbateri intense în sfera științifică, politică și publică, fiind considerată o tulburare psihică și adesea reprimată, nu doar în societăți cu regimuri autoritare, ci și în democrații precum Statele Unite. Ideologii comuniști au susținut că homosexualitatea în rândul tinerilor ar fi un factor al decăderii societății americane.¹

În a doua jumătate a secolului XX, percepția asupra homosexualității a început să se extindă, fiind văzută ca o expresie a comportamentului sexual și a atracției față de persoane de același sex, care poate fi însoțită de o legătură emoțională și de diverse forme de (auto)identificare.^{2, 3, 4} Treptat, tot mai multe țări au legalizat relațiile între persoane de același sex, deși doar un număr redus de state au adoptat legi care permit căsătoriile între persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. În 1974, Asociația Americană de Psihologie a recunoscut homosexualitatea drept un „model de comportament sexual” și a eliminat-o din lista perversiunilor sexuale. De asemenea, în 1992, ediția a 10-a a Clasificării Internaționale a Tulburărilor Mintale, publicată de Organizația Mondială a Sănătății, a exclus homosexualitatea din categoria bolilor psihice.⁵ Odată cu expansiunea curentului umanist în știință și în structura societății, numeroase studii din sociologie, științele comportamentale și politicile publice s-au concentrat pe identificarea mecanismelor și modalităților de combatere a stigmatizării,

¹ KING M., BARTLETT A. *British psychiatry and homosexuality*. În: The British Journal of Psychiatry, 1999, vol. 175, nr. 2, p. 106-113. ISSN (print) 0007-1250. ISSN (online) 1472-1465. doi: [10.1192/bjp.175.2.106](https://doi.org/10.1192/bjp.175.2.106).

² JAIN S., SILVA S. *The development of a Sexual Orientation Scale for males*. În: The Professional Counselor, 2011, vol. 1, no. 3, p. 208-221. ISSN (online) 2164-3989. doi: [10.15241/sjj.1.3.208](https://doi.org/10.15241/sjj.1.3.208).

³ KNIGHT D. A. *The homosexual male*. În: HEIDELBAUGH J. J. (Ed.), *Clinical Men's Health. Evidence in Practice*. Philadelphia, PA: Elsevier (Saunders), 2008, 624 p. ISBN 978-141-60-3000-3.

⁴ WICKHAM R. E., GUTIERREZ R., GIORDANO B. L., ROSTOSKY S. S., RIGGLE E. D. B. *Gender and generational differences in the Internalized Homophobia Questionnaire: An alignment IRT analysis*. În: *Assessment*, 2019, vol. 28, nr. 4, p. 1159-1172. ISSN (printed) 1073-1911. ISSN (online) 1552-3489. doi: [10.1177/1073191119893010](https://doi.org/10.1177/1073191119893010).

⁵ ORGANIZATIA MONDIALA A SANATATII. *ICD-10: Clasificarea tulburărilor mentale și de comportament. Simptomatologie și diagnostic clinic* (trad.). București: Editura „All”, 1998. ISBN 978-606-71-9838-6.

marginalizării și excluderii sociale a persoanelor din comunitatea LGBT. Aceste cercetări au avut, de asemenea, ca obiectiv demontarea miturilor negative despre homosexualitate și alte orientări sexuale diferite de cea heterosexuală. [96].

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

Persoanele non-heterosexuale din întreaga lume se confruntă frecvent cu prejudecăți, discriminare sub diverse forme și ostilitate care poate degenera în violență fizică. În peste 70 de țări, relațiile între persoane de același sex sunt ilegale, iar în unele dintre acestea, sunt pedepsite chiar cu moartea. Din această cauză, evaluarea atitudinilor pe care diferite grupuri sociale sau populația generală le au față de homosexualitate și comunitatea LGBT este esențială pentru a înțelege mai bine prejudecățile publice și pentru a combate discriminarea și marginalizarea acestui grup vulnerabil. Sondajele de opinie europene și naționale, alături de cercetări extinse, au măsurat percepțiile față de persoanele LGBT. Printre investigațiile desfășurate la nivel european se numără Eurobarometrul, Studiul Valorilor Europene și Ancheta Socială Europeană ⁶. Aceste investigații s-au concentrat pe aspecte precum libertatea persoanelor lesbiene și gay de a-și trăi viața conform propriilor alegeri, acceptarea unei persoane cu orientarea sexuală homosexuală ca vecin, sau posibilitatea ca o persoană lesbiană sau gay să ocupe cea mai înaltă funcție politică în țara lor.

În literatura internațională, în special cea publicată în limba engleză, contribuții semnificative în explorarea fenomenului homosexualității din perspective antropologice și culturale, privind originile și mecanismele identității de gen și orientării sexuale, cauzele homosexualității, provocările individuale și problemele de sănătate ale persoanelor homosexuale, precum și percepția și atitudinile publicului față de homosexualitate, au fost aduse de autori renumiți, precum: M. L. Bettinsoli, A. Suppes și J. L. Napier ⁷, J. M. Chonody ⁸, E. Coleman ⁹, A. R. D'Augelli și S. L. Hershberger ¹⁰, L. M. Diamond ¹¹, K. A. Gainor ¹², M. B. Harris ¹³, G.

⁶ cf. COUNCIL OF EUROPE, *Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in Europe* (2nd ed.). Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011, 215 p. Raport disponibil online la <https://rm.coe.int>.

⁷ BETTINSOLI M. L., SUPPES A., NAPIER J. L. *Predictors of attitudes toward gay men and lesbian women in 23 countries*. În: *Social Psychological and Personality Science*, 2020, vol. 11, nr. 5, p. 697-708. ISSN (print). ISSN (online) 1948-5514. doi: [10.1177/1948550619887785](https://doi.org/10.1177/1948550619887785).

⁸ CHONODY J. M. *Measuring sexual prejudice against gay men and lesbian women: Development of the Sexual Prejudice Scale (SPS)*. În: *Journal of Homosexuality*, 2013, vol. 60, no. 6, p. 895-926. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2013.774863](https://doi.org/10.1080/00918369.2013.774863).

⁹ COLEMAN E. *Assessment of sexual orientation*. În: *Journal of Homosexuality*, 1987, vol. 14, no. 1-2, p. 9-24. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v14n01_02](https://doi.org/10.1300/J082v14n01_02).

¹⁰ D'AUGELLI A. R., HERSHBERGER S. L. *Lesbian, gay, and bisexual youth in community settings: Personal challenges and mental health problems*. În: *American Journal of Community Psychology*, 1993, vol. 21, no. 4, p. 421-448. ISSN (print) 0091-0562, ISSN (online) 1573-2770. doi: [10.1007/BF00942151](https://doi.org/10.1007/BF00942151).

¹¹ DIAMOND L. M. *Sexual Fluidity: Understanding Women's Love and Desire*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2008, 352 p. ISBN: 978-067-40-2627-7.

Herdt și A. Boxer ¹⁴, G. M. Herek ^{15, 16, 17, 18}, R. E. Howard-Hassmann ¹⁹, S. Jain și S. Silva ²⁰, J. Kelley ²¹, C. Kirkup ²², M. E. Kite și K. Deaux ²³, D. A. Knight ²⁴, R. D. Martinson ²⁵, V. Prince ²⁶, L. Reiter ²⁷, R. C. Savin-Williams și K. M. Cohen ²⁸, R. Seltzer ²⁹, A. Ștulhofer și I. Rimac ³⁰, R. R. Troiden ³¹, G. Weinberg ³² ș.a. În România și Republica Moldova, interesul științific pentru

¹² GAINOR K. A. *Including transgender issues in lesbian, gay and bisexual psychology: Implications for clinical practice and training*. În: GREENE B., CROOM G. L. (Eds.), *Psychological Perspectives on Lesbian and Gay Issues (Vol. 5 - Education, Research, and Practice in Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgendered Psychology: A Resource Manual)*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2000, p. 131-160. ISBN (print) 978-080-39-5383-3. ISBN (online) 978-145-22-3369-7. doi: [10.4135/9781452233697](https://doi.org/10.4135/9781452233697).

¹³ HARRIS M. B. *Knowledge About Homosexuality Questionnaire*. În: DAVIS C. M., YARBER W. L., BAUSERMAN R., SCHREER G., DAVIS S. L. (Eds.), *Handbook of Sexuality-Related Measures*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc., 1998, p. 383-384. ISBN 978-141-29-1336-2.

¹⁴ HERDT G., BOXER A. *Childrens of Horizons: How Gay and Lesbian Teens are Leading the Way Out of the Closet*. Boston, MA: Beacon Press, 1996, 336 p. ISBN 978-080-70-7929-4.

¹⁵ HEREK G. M. *Beyond 'homophobia': A social psychological perspective on attitudes toward lesbians and gay men*. În: *Journal of Homosexuality*, 1984a, vol. 10, no. 1-2, p. 1-21. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_01](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_01).

¹⁶ HEREK G. M. *Attitudes toward lesbians and gay men: A factor-analytic study*. În: *Journal of Homosexuality*, 1984b, vol. 10, no. 1-2, p. 39-51. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_03](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_03).

¹⁷ HEREK G. M. *Heterosexuals' attitudes towards lesbian and gay men: Correlates and gender differences*. În: *Journal of Sex Research*, 1988, vol. 25, no. 4, p. 451-477. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224498809551476](https://doi.org/10.1080/00224498809551476).

¹⁸ HEREK G. M. *Beyond "homophobia": Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty first century*. În: *Sexuality Research & Social Policy*, 2004, vol. 1, no. 2, p. 6-24. ISSN (print) 1553-6610, ISSN (online) 1868-9884. doi: [10.1525/srsp.2004.1.2.6](https://doi.org/10.1525/srsp.2004.1.2.6).

¹⁹ HOWARD-HASSMANN R. E. *The gay cousin: Learning to accept gay rights*. În: *Journal of Homosexuality*, 2001, vol. 42, no. 1, p. 127-149. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/j082v42n01_07](https://doi.org/10.1300/j082v42n01_07).

²⁰ JAIN S., SILVA S. *The development of a Sexual Orientation Scale for males*. În: *The Professional Counselor*, 2011, vol. 1, no. 3, p. 208-221. ISSN (online) 2164-3989. doi: [10.15241/sjj.1.3.208](https://doi.org/10.15241/sjj.1.3.208).

²¹ KELLEY J. *Attitudes towards homosexuality in 29 nations*. În: *Australian Social Monitor*, 2001, vol. 4, no. 1, p. 15-22. ISSN (print) 1440-4842.

²² KIRKUP K. *The origins of gender identity and gender expression in Anglo-American legal discourse*. În: *University of Toronto Law Journal*, 2018, vol. 68, no. 1, p. 80-117. ISSN (print) 0042-0220. ISSN (online) 1710-1174. doi: [10.3138/utlj.2017-0080](https://doi.org/10.3138/utlj.2017-0080).

²³ KITE M. E., DEAUX K. *Attitudes toward homosexuality: Assessment and behavioral consequences*. În: *Basic and Applied Social Psychology*, 1986, vol. 7, no. 2, p. 137-162. ISSN (print) 1052-9284, ISSN (online) 1099-1298. doi: [10.1207/s15324834basp0702_4](https://doi.org/10.1207/s15324834basp0702_4).

²⁴ KNIGHT D. A. *The homosexual male*. În: HEIDELBAUGH J. J. (Ed.), *Clinical Men's Health. Evidence in Practice*. Philadelphia, PA: Elsevier (Saunders), 2008, 624 p. ISBN 978-141-60-3000-3.

²⁵ MARTINSON R. D. *Sexual orientation: The history and significance of an idea*. În: *Word & World: Theology for Christian Ministry*, 1994, vol 14, no. 3, p. 239-245. ISSN (print) 0275-5270.

²⁶ PRINCE V. *Sex vs. gender*. În: *International Journal of Transgenderism*, 2005, vol. 8, no. 4, p. 29-32. ISSN (print) 1553-2739. ISSN (online) 1434-4599. doi: [10.1300/J485v08n04_05](https://doi.org/10.1300/J485v08n04_05).

²⁷ REITER L. *Sexual orientation, sexual identity, and the question of choice*. În: *Clinical Social Work Journal*, 1989, vol 17, no. 2, p. 138-150. ISSN (print) 0091-1674, ISSN (online) 1573-3343. doi: [10.1007/BF00756141](https://doi.org/10.1007/BF00756141).

²⁸ SAVIN-WILLIAMS R. C., COHEN K. M. *Homoerotic development during childhood and adolescence*. În: *Child and Adolescent Psychiatric Clinics in North America*, 2004, vol. 13, no. 3, p. 529-549. ISSN (print) 1056-4993, ISSN (online) 1558-0490. doi: [10.1016/j.chc.2004.02.005](https://doi.org/10.1016/j.chc.2004.02.005).

²⁹ SELTZER R. *AIDS, homosexuality, public opinion, and changing correlates over time*. În: *Journal of Homosexuality*, 1993, vol. 26, no. 1, p. 85-97. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v26n01_07](https://doi.org/10.1300/J082v26n01_07).

³⁰ ȘTULHOFER A., RIMAC I. *Determinants of homonegativity in Europe*. În: *Journal of Sex Research*, 2009, vol. 46 no. 1, p. 24-32. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519.

³¹ TROIDEN R. R. *The formation of homosexual identities*. În HERDT G. (Ed.), *Gay and Lesbian Youth*. New York, NY: Harrington Park Press, 1989, p. 43-74. ISBN 978-131-58-0410-1.

această tematică de cercetare a fost suscitată prin lucrări publicate de către V. Gheorghe și A. Dîrlău ³³, O. Lungu ³⁴, A. Moraru ³⁵, C. A. Popescu ³⁶, V. Prelici ³⁷, S. M. Rădulescu ³⁸, S. Spineanu-Drobotă ^{39, 40}, M. Șelaru ⁴¹, L. Turcescu și L. Stan ⁴², I. Vlăduț ⁴³, O. Voicu, J. Cash și V. Cojocariu ⁴⁴ ș.a. Totuși, se observă o relativă lipsă de preocupări în domeniul cercetării științifice privind complexitatea psiho-socio-culturală și legală pe care o implică homosexualitatea ca alegere personală și stil de viață, atât în România, cât și în Moldova. În România, tema homosexualității a fost adusă în atenția publicului prin intermediul mass-media, discursului politic și dezbaterilor legate de introducerea parteneriatului civil (începând cu anul 2016), precum și în contextul discuțiilor din anii 2017-2018 referitoare la modificarea Constituției pentru redefinirea familiei, dezbateri care au generat opinii extrem de polarizate. Deși s-au înregistrat progrese privitor la accesul membrilor comunității LGBT la drepturi și oportunități egale, persoanele cu orientări sexuale diferite de cea heterosexuală continuă să fie excluse, marginalizate și percepute ca anormale sau inferioare ⁴⁵. Mass-media a avut un rol esențial în perpetuarea unei imagini reducționiste, adesea alimentată de știri senzationaliste care întăresc stereotipuri și prejudecăți adânc înrădăcinate în mentalitatea românească. Cercetarea științifică asupra homosexualității în contextul social, cultural și politic din România avansează

³² WEINBERG G. *Society and the Healthy Homosexual*. New York, NY: St. Martin's Press, 1972, 150 p. ISBN 978-031-27-3851-8.

³³ GHEORGHE V., DÎRLĂU A. *Fața nevăzută a homosexualității*. București: Editura „Christiana”, 2014, 280 p. ISBN 978-973-19-1372-8.

³⁴ LUNGU O. *Diferențe în stereotipul românilor față de homosexuali*. În: *Cogniție, Creier, Comportament*, 1997, vol. I, no. 4, p. 409-420. ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).

³⁵ MORARU A. *Social perception of homosexuality in Romania*. În: *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2010, vol. 2, p. 5726-5730. ISSN 1877-0428. doi: [10.1016/j.sbspro.2010.03.935](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.935).

³⁶ POPESCU C. A. *Imaginea homosexualității în săptămânalul „Expres Magazin”*. În: *Cogniție, Creier, Comportament*, 1997, vol. 1, nr. 4, p. 453-461, ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).

³⁷ PRELICI V. *Percepția socială a homosexualității în România*. În: *Cogniție, Creier, Comportament*, 1997, vol. 1, nr. 4, p. 421-430. ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).

³⁸ RĂDULESCU S. M. *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*. București: Editura „Nemira”, 1996, 290 p. ISBN 973-930-108-8.

³⁹ SPINEANU-DOBROTĂ S. *Percepția socială a homosexualității în România*. În: *Cogniție, Creier, Comportament*, 1997, vol. 1, no. 4, p. 431-452. ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).

⁴⁰ SPINEANU-DOBROTĂ S. *Homosexualitatea. Normal sau patologic*. București: Editura „Tritonic”, 2005, 224 p. ISBN 973-733-028-5.

⁴¹ ȘELARU. M. *Comportamentul sexual aberant*. Iași: Editura „Moldova”, 1993, 365 p. ISBN: 973-9032-99-0.

⁴² TURCESCU L., STAN L. *Religion, politics and sexuality in Romania*. În: *Europe-Asia Studies*, 2005, vol. 57, no. 2, p. 291-310. ISSN (print) 0966-8136, ISSN (online) 1465-3427. doi: [10.1080/09668130500051924](https://doi.org/10.1080/09668130500051924).

⁴³ VLĂDUȚ I. *Homosexualitatea și atitudinile socio-legale față de această formă a sexualității umane*. În: *Revista Română de Sociologie*, 2004, vol. XV, no. 3-4, p. 353-363. ISSN (print) 1224-9262. ISSN (online) 2392-8549.

⁴⁴ VOICU O., CASH J., COJOCARIU V., *Biserica și Stat în Republica Moldova*. Chișinău: Fundația Soros-Moldova, Centrul pentru Inovare Publică și CBS-AXA, 2016, 56 p. ISBN 978-997-58-7220-1. Raport disponibil online la <https://www.soros.md>.

⁴⁵ SPINEANU-DOBROTĂ S. *Homosexualitatea. Normal sau patologic*. București: Editura „Tritonic”, 2005, 224 p. ISBN 973-733-028-5.

în continuare cu timiditate. În acest sens, merită menționate apariția a două monografii care s-au concentrat pe această temă, și anume: *Homosexualitatea. Normal sau patologic*⁴⁶, respectiv *Fața nevăzută a homosexualității*⁴⁷. Cele două referințe abordează homosexualitatea din două perspective diametral opuse, evidențiind diversitatea orientărilor ideologice și a punctelor de vedere cu privire la problematica pusă în discuție, care caracterizează comunitatea științifică, organizațiile de *lobby*, mediul politic și opinia publică din România.

Având în vedere situația descrisă în paragrafele anterioare, **problema de cercetare** constă în necesitatea utilizării metodologiei științifice în vederea explorării reprezentării sociale pe care populația educată din România și Republica Moldova (studenți și masteranzi) o au cu privire la chestiunea homosexualității, precum și a elaborării și validării unui model al predictorilor atitudinilor față de homosexualitate în general și față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în particular.

În conformitate cu problema enunțată mai sus, **scopul cercetării** prezentate în teză s-a axat pe determinarea universului reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților români și moldoveni, precum și pe fundamentarea teoretică și testarea empirică a modelului predictorilor atitudinilor față de homosexualitate și față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală .

Obiectivele cercetărilor. Obiectivele care ne-au orientat documentarea din punct de vedere conceptual din literatura de specialitate și demersurile empirice au urmărit:

- ✓ cunoașterea gradului în care tema de cercetare este investigată atât în literatura internațională, cât și în cea autohtonă, în vederea identificării dimensiunilor psiho-socio-culturale ale homosexualității și, mai ales, a acelor aspecte care au stat mai puțin în atenția cercetărilor din România și Republica Moldova;
- ✓ aplicarea metodologiei științifice în vederea investigării empirice a reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor din cele două țări, a distanței sociale față de membrii comunității LGBT, prejudecăților și stereotipurilor despre persoanele cu orientare *gay/lesbiană*, respectiv a predictorilor atitudinilor față de acest grup social și față de homosexualitate în general;
- ✓ elaborarea unor recomandări practice care pot să contribuie la facilitarea promovării respectului față de problemele referitoare la orientarea sexuală și identitatea de gen, a toleranței față de membrii comunității LGBT, precum și a modalităților destinate reducerii

⁴⁶ *idem*

⁴⁷ GHEORGHE V., DÎRLĂU A. *Fața nevăzută a homosexualității*. București: Editura „Christiana”, 2014, 280 p. ISBN 978-973-19-1372-8.

discriminării și a excluderii sociale în rândul persoanelor care își asumă conștient și deschis o altă orientare sexuală și/sau o altă orientare de gen decât cele predominante;

- ✓ identificarea direcțiilor pentru viitoare cercetări teoretice și empirice pe care specialiștii din România și Republica Moldova trebuie să-și focalizeze atenția pentru a oferi profesioniștilor din diverse sectoare asistențiale, comunităților umane și societăților din cele două țări o perspectivă imparțială și cât mai corectă din punct de vedere științific și practic-aplicativ privitor la provocările și problemele pe care le întâmpină atât grupul persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală, cât și celelalte categorii de membrii ai comunității LGBT.

Ipoteza generală care ne-a orientat demersurile teoretice și empirice a pornit de la presupunerea că populația educată din România și Republica Moldova este eterogenă privitor la cunoștințele factuale, reprezentările și atitudinile pe care le are față de chestiunea homosexualității.

Metodologia cercetării științifice. Investigațiile de natură exploratorie și descriptivă pe care le-am realizat în două eșantioane de studenți și masteranzi din România, respectiv un eșantion de studenți și masteranzi din Republica Moldova și-au propus delimitarea conținutului și a structurii reprezentării sociale a homosexualității în contextele sociale și culturale din cele două țări. Premisa care a stat la baza demersurilor realizate a fost că investigarea percepțiilor, reprezentărilor și a atitudinilor pe care populația generală din fiecare din cele două țări sau diverse segmente populaționale o au despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală poate contribui la suportul informațional de care cercetătorii și specialiștii în politici publice (de exemplu, din domeniul protecției sociale și legale) au nevoie pentru a-și forma o „hartă” cât mai completă și mai clară despre membrii acestui grup minoritar, precum și despre celelalte categorii de persoane care fac parte din comunitatea LGBT, în vederea elaborării și a implementării unor măsuri de suport coerente. De asemenea, am pornit de la premisa că modul în care populația educată din România și Republica Moldova își reprezintă chestiunea homosexualității impactează atitudinile și răspunsurile comportamentele pe care membrii comunității academice le manifestă în relație cu persoanele care își declară deschis orientarea sexuală homosexuală și, în general, cu membrii comunității LGBT. În plus, segmentul populațional pe care l-am avut în vedere a stat mai puțin în atenția cercetărilor din spațiul socio-cultural românesc și din cel moldovenesc.

Pentru delimitarea conținutului și a structurii reprezentării sociale a homosexualității în populația academică din România și Republica Moldova, a fost valorificată metoda evocării de asociații libere, care poate fi aplicată într-un mod economic în grupuri largi de respondenți și

necesită prelucrări cantitative care pot fi gestionate cu ușurință. Evocările pe care studenții și masteranzii din cele două țări le-au realizat prin administrarea sarcinii asociațiilor libere au fost prelucrate cantitativ urmărindu-se sugestiile lui P. Vergès cu privire la analiza categoriilor prototipice. Acest demers presupune evaluarea din punct de vedere lexical și semantic a diverselor asociații pe care respondenții dintr-un eșantion le-au evocat pornind de la termenul-stimul, apoi restrângerea universului asociațiilor în funcție de frecvența apariției și de importanța pe care respondenții le-au acordat-o. Analiza simultană a celor doi indicatori cantitativi permite o mai bună evidențiere a conținutului și structurii reprezentării „obiectului social” pe care un cercetător îl are în vedere.

Investigarea universului reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor români ($n = 375$), respectiv a predictorilor atitudinii față de homosexualitate în general și față de persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală ($n = 535$) a fost realizată prin administrarea unui protocol care a inclus șapte instrumente standardizate ($k = 104$ itemi). Dintre acestea, unul a fost elaborată de autorul acestei teze de doctorat, iar cealaltă (care beneficiază de proprietăți psihometrice recunoscute în comunitatea academică internațională) a fost identificată în literatura de specialitate care abordează problematici conexe teme de cercetare. Această a doua lucrare a fost tradusă în limba română și adaptată pentru a se potrivi specificului lingvistic și contextului socio-cultural autohton, respectând standardele pentru traducerea, adaptarea și standardizarea psihometrică a instrumentelor de evaluare psihologică.^{48, 49, 50} Validitatea de construct internă pentru versiunile în limba română ale instrumentelor administrate respondenților în vederea determinării predictorilor atitudinii față de homosexualitate în general și față de persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală a fost investigată utilizându-se analiza factorială confirmatorie cu aplicația *AMOS 24.0*. Pentru fiecare dintre instrumente în parte, fidelitatea itemilor (consistența internă) și alte proprietăți caracteristice au fost estimate utilizându-se baza de date realizată în aplicația *SPSS for Windows 20.0*. Datele brute obținute prin prelucrarea răspunsurilor la instrumente au fost exploatate utilizându-se o varietate de metode statistice descriptive (univariate) și multivariate (calcularea indicatorilor tendinței centrale, dispersiei și ai formei pentru distribuția valorilor unei variabile, testul nonparametric χ^2 Kolmogorov-Smirnov pentru estimarea abaterii distribuției valorilor unei variabile de la condiția

⁴⁸ HAMBLETON R. K., De JONG J. H. A. L. *Advances in translating and adapting educational and psychological tests*. În: *Language Testing*, 2003, vol. 20, no. 2, p. 127-134. ISSN (print) 0265-5322, ISSN (online) 1477-0946. doi: [10.1191/0265532203lt247xx](https://doi.org/10.1191/0265532203lt247xx).

⁴⁹ INTERNATIONAL TEST COMMISSION/ITC. *The ITC Guidelines for Translating and Adapting Tests* (2nd ed.), 2017, 41 p. Ghid disponibil online la www.intestcom.org.

⁵⁰ MUÑIZ J., ELOSUA P., HAMBLETON R. K. *Directrices para la traducción y adaptación de los tests: segunda edición*. În: *Psicothema*, 2013, vol. 25, no. 2, p. 151-157. ISSN (print) 0214-9915, ISSN (online) 1886-144X. doi: [10.7334/psicothema2013.24](https://doi.org/10.7334/psicothema2013.24).

simetriei, testul $t_{Student}$ pentru compararea mediilor obținute în două eșantioane independente, calcularea mărimii efectului, testul nonparametric χ^2 pentru asocierea a doua variabile categoriale, testul z pentru compararea proporțiilor provenite din două eșantioane independente, analiza corelațională, analiza de regresie liniară multiplă ș.a.).

Delimitarea zonei mute a reprezentării homosexualității în populația avută în vedere a fost realizată utilizându-se metoda consemnului prin substituție. Această metodă facilitează obținerea unor rezultate mai puțin dependente de presiunile grupului social de care aparțin respondenții, mai ales atunci când sunt investigate percepții/reprezentări ale unor realități sensibile din punct de vedere social și cultural. Respondenții din România ($n = 120$) și cei din Republica Moldova ($n = 80$) au completat cinci itemi care au valorificat evocarea de asociații libere pornind de la termenul-inductor „homosexualitate” atât în condițiile consemnului standard, cât și în cel al consemnului prin substituție. Asociațiile pe care studenții și masteranzii din cele două țări le-au raportat au fost din nou prelucrate din punct de vedere calitativ (lexico-semantic) și cantitativ (în vederea determinării categoriilor prototipice). Au fost realizate comparații privitor la conținutul și structura reprezentărilor homosexualității în cele două eșantioane de respondenți.

În vederea măsurării în eșantioanele de studenți și masteranzi din România ($n = 120$) și Republica Moldova ($n = 80$) a distanței sociale față de persoanele din comunitatea LGBT (prin comparație cu alte grupuri minoritare, precum alcoolici, consumatori de droguri, persoane de altă etnie/naționalitate, persoane diagnosticate cu o boală psihică etc.), respectiv a prejudecăților și stereotipurilor referitoare la persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, respondenții au completat două instrumente care au inclus 11, respectiv 14 itemi. Investigațiile au pornit de la observația potrivit căreia în România și Republica Moldova, distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT și alți indicatori ai atitudinii pe care persoanele educate o manifestă față de acest grup social au stat mai puțin în atenția cercetătorilor. Pentru aprecierea distanței sociale față de membrii comunității LGBT, a fost creat un instrument care valorifică contribuțiile notabile (*Scala Distanței Sociale* și scala ierarhică/cumulativă) pe care E. Bogardus^{51, 52, 53} și L. Guttman^{54, 55} le-au avut în domeniul măsurării atitudinilor sociale. Prejudecățile și stereotipurile

⁵¹ BOGARDUS E. S. *Measuring social distance*. În: Journal of Applied Sociology, 1925, vol. 9, no. 1, p. 299-308. ISSN (print) 0749-0232.

⁵² BOGARDUS E. S. *A social distance scale*. În: Sociology & Social Research, 1933, vol. 17, p. 265-271. ISSN (print) 0038-0393.

⁵³ BOGARDUS E. S. *Measurement of personal-group relations*. În: Sociometry, 1947, vol. 10, no. 4, p. 306-311. ISSN (print) 0038-0431, ISSN (online) 23257938. doi: [10.2307/2785570](https://doi.org/10.2307/2785570).

⁵⁴ GUTTMAN L. *A basis for scaling qualitative data*. În: American Sociological Review, 1944, vol. 9, no. 2, p. 139-150. ISSN (print) 0003-1224. ISSN (online) 1939-8271. doi: [10.2307/2086306](https://doi.org/10.2307/2086306).

pe care studenții și masteranzii din cele două țări le au despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost măsurate printr-un alt instrument original.

Noutatea și originalitatea științifică a investigațiilor realizate rezidă din faptul că demersurile teoretico-conceptuale, inventarierea studiilor empirice realizate până în prezent în spațiul internațional și autohton, precum și propriile cercetări au condus la clarificări privitor la universul complex al homosexualității, precum și la creionarea unei hărți reprezentative cu privire la percepția, reprezentarea și atitudinile pe care studenții din România și Republica Moldova le au despre homosexualitate în general, respectiv persoanele care adoptă acest mod de viață. Investigațiile prezentate în teză acoperă deficitul care a fost constatat în literatura autohtonă axată pe fenomenul homosexualității. De asemenea, populația tânără reprezentată de persoane cu educație superioară a stat mai puțin în atenția cercetătorilor din România și Republica Moldova. Investigarea universului reprezentării pe care studenții români și moldoveni o au despre chestiunea homosexualității reprezintă demersul necesar pentru o mai clară configurare a hărții socio-culturale pe care populația din cele două țări înfrățite o au despre problematica avută în vedere. Prezenta teză de doctorat abordează homosexualitatea dintr-o perspectivă echidistantă. Sunt investigate atât reprezentările colective despre fenomenul avut în vedere, cât și cunoștințele factuale, prejudecățile și stereotipurile pe care segmentul populațional reprezentat de persoanele educate le are despre homosexualitate.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice constau în delimitarea universului reprezentării sociale a homosexualității, precum și a factorilor care pot explica diferențele individuale privitor la atitudinea pe care studenții din România și cei din Republica Moldova o au față de homosexualitate în general și, în particular, cea față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală .

Semnificația teoretică a cercetărilor realizate este asigurată prin prezentarea dintr-o perspectivă pluridimensională a investigațiilor conceptuale și empirice care s-au preocupat de dimensiunile psiho-socio-culturale ale homosexualității, așa cum acestea sunt reflectate în mentalul colectiv al studenților din România și Republica Moldova.

Valoarea aplicativă a investigațiilor derivă din demersurile care au urmărit delimitarea conținutului și a structurii reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților din cele două țări, a distanței sociale față de persoanele din comunitatea LGBT (prin comparație cu alte grupuri sociale vulnerabile), a prejudecăților și stereotipurilor față de persoanele cu orientarea

⁵⁵ GUTTMAN L. *The basis for scalogram analysis*. În: STOUFFER S. A., GUTTMAN L., SUCHMAN E. A., LAZARFELD P. F., STAR S. A., CLAUSEN J. A. (Eds.), *Measurement and Prediction (Studies in Social Psychology in World War II, Vol. 4)*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1950, p. 60-90.

sexuală homosexuală, precum și a variabilelor care explică atitudinea pe care românii care accesează studii superioare o manifestă față de homosexualitate în general și persoanele care au această orientare sexuală.

Sumarul tezei. Teza este constituită din adnotare (redactată în limbile română, engleză și rusă), lista abrevierilor, listele tabelor și figurilor, introducere, trei capitole de bază (160 p.), concluziile generale și recomandările practice, bibliografie (196 surse), respectiv 12 anexe. În textul de bază al tezei, sunt inserate 40 tabele și 4 figuri.

În secțiunea *Introducere*, este evidențiată actualitatea și importanța temei de cercetare care și-a focalizat atenția pe dimensiunile psiho-socio-culturale ale homosexualității din perspectiva românească contemporană. Sunt prezentate contribuțiile din literatura internațională și autohtonă care s-au axat pe problematica avută în vedere și, în baza constatărilor, este identificată problema de cercetare. De asemenea, introducerea tezei sumarizează obiectivele cercetărilor realizate, ipoteza generală, metodologia, noutatea și originalitatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a investigațiilor, rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice, sumarul compartimentelor tezei, precum și modalitățile de implementare a rezultatelor științifice obținute.

În *Capitolul 1* („Problematika contemporană a homosexualității: dimensiuni psiho-socio-culturale”), sunt operate delimitări terminologice și conceptuale necesare pentru înțelegerea mai clară și cuprinzătoare a universului complex al homosexualității. Sunt trecuți în revistă termeni, precum sexul biologic, gen, identitatea sexuală, identitatea de gen, exprimarea genului, orientarea sexuală, preferința sexuală și comportamentul sexual, care sunt interrelaționați și oferă imaginea necesară pentru înțelegerea profilului sexualității unei persoane. Sunt radiografiate practicile homosexuale și atitudinile față de homosexualitate, așa cum acestea au fost analizate și comentate de specialiștii care s-au preocupat de chestiunea homosexualității în istoria Greciei și a Romei Antice, precum și în reprezentarea ideologică a Bisericii Creștine. Scurte treceri în revistă ale concepțiilor despre homosexualitate sunt realizate pentru epocile Renașterii și Luminilor. De asemenea, în primul capitol, atenția este focalizată pe investigarea percepțiilor și a atitudinilor pe care românii și moldovenii le au cu privire la homosexualitate. Dimensiunile psiho-comportamentale ale homosexualității sunt abordate din perspectiva formelor de manifestare a sexualității umane, precum și a diferențelor individuale privitor la orientarea sexuală. Sunt operate cele mai cunoscute tipologizări ale persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală. De asemenea, sunt trecute în revistă constatările mai multor investigații care și-au focalizat atenția pe predictorii atitudinilor față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală.

Capitolul 2 (intitulat „Metodologia investigării empirice a reprezentării sociale a homosexualității și a predictorilor atitudinii față de homosexualitate în rândul studenților din România și Republica Moldova”) prezintă scopurile, ipotezele și eșafodajele metodologice pentru șase studii cantitative care au fost realizate în populația studenților și a masteranzilor din România și Republica Moldova, prin care s-a urmărit delimitarea universului reprezentării sociale a homosexualității, prejudecăților și stereotipurilor despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, predictorilor atitudinilor față de homosexualitate în general și față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, precum și determinarea distanței sociale față de persoanele din comunitatea LGBT. Un spațiu considerabil din economia capitolului este alocat prezentării instrumentelor care au compus protocoalele administrate în populația avută în vedere, precum și a demersurilor întreprinse pentru adaptarea și validarea instrumentelor prin care au fost operaționalizate variabilele valorificate în modelele predictive pentru atitudinea pe care studenții români o au față de homosexualitate în general și cea față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală.

Capitolul 3 („Rezultatele investigațiilor realizate în rândul studenților din România și Republica Moldova”) trece în revistă constatările demersurilor prin care ne-am preocupat de nivelul cunoștințelor despre homosexualitate în populația studenților și masteranzilor români, universul reprezentării homosexualității în rândul acestora și al studenților din Republica Moldova, distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT, prejudecățile și stereotipurile față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților din cele două țări, respectiv predictorii atitudinilor față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților români.

Rezultatele cercetărilor teoretico-conceptuale și ale investigațiilor empirice au fost diseminate prin 15 lucrări prezentate la manifestări științifice naționale, cu participare internațională sau internaționale organizate în România și Republica Moldova, respectiv 9 lucrări publicate, dintre care 6 în reviste de specialitate (categoria B) recenzate și indexate în baze de date internaționale și 3 în volume cu materiale ale unor conferințe internaționale organizate în Republica Moldova.

1. PROBLEMATICA CONTEMPORANĂ A HOMOSEXUALITĂȚII: DIMENSIUNI PSIHO-SOCIO-CULTURALE

1.1. Delimitări conceptuale și terminologice

Astăzi, mulți indivizi formează și întrețin relații intime care se abate de la modelul tradițional. Aceste relații apropiate sunt adesea denumite „relații alternative” de către cercetătorii din domeniul social și de către publicul larg. Una dintre modalitățile alternative de a trăi o relație intimă este homosexualitatea. Alături de bisexualitate și heterosexuality, homosexualitatea reprezintă una dintre cele trei categorii principale ale orientării sexuale, care se încadrează pe un continuum între heterosexuality și homosexualitate ⁵⁶. Cu toate acestea, în societatea modernă, acest model de atracție romantică și/sau sexuală față de persoane de același sex continuă să fie una dintre cele mai controversate dimensiuni, din perspective religioasă, morală, culturală și politică. În terminologia socială, culturală și științifică internațională, acronimul binecunoscut LGBT este folosit pentru a reprezenta expresia „Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender people”. Aceasta se referă la persoanele care au o orientare sexuală diferită de cea predominantă (heterosexuală) și/sau o identitate de gen diferită de sexul biologic stabilit la naștere. Termenul umbrelă LGBT este, de asemenea, folosit pentru a desemna comunitatea persoanelor lesbiene, gay, bisexuale sau transgen. În cele ce urmează, ne vom referi doar la una dintre categoriile de persoane din comunitatea LGBT, și anume persoanele cu orientarea sexuală homosexuală .

În limba greacă, prefixul „homo” înseamnă „același”. Totuși, unii autori susțin în mod greșit că, din punct de vedere etimologic, termenul generic pentru homosexualitate provine din cuvântul „homo” din limba latină, care înseamnă „om” sau „bărbat”. Termenul „homosexualitate” (introdus în vocabularul cercetătorilor din științele socio-umane la sfârșitul secolului al XIX-lea de către psihologul german K. M. Benkert) a fost folosit începând cu mijlocul secolului al XIX-lea pentru a defini un tip specific de relații între două persoane de același sex ⁵⁷. Astfel de relații bazate pe atracție fizică și/sau emoțională erau considerate nejustificate și aberante. Într-un sens general, homosexualitatea se referă atât la relațiile dintre două persoane de același sex caracterizate prin atingeri fizice și prin orice formă de act sexual

⁵⁶ BULBOACĂ G. *Homosexualitatea ca fenomen al societății contemporane: semnificații și dimensiuni psihosociale*. În: Anuarul Universității „Petre Andrei” din Iași (Fascicula: Asistență Socială, Sociologie, Psihologie), 2023, vol. 29, p. 55-72. ISSN (print) 2248-1060, ISSN (online) 2601-8209. doi: [10.18662/upasw/29/67](https://doi.org/10.18662/upasw/29/67).

⁵⁷ SPINEANU-DOBROȚĂ S. *Homosexualitatea. Normal sau patologic*. București: Editura „Tritonic”, 2005, 224 p. ISBN 973-733-028-5.

extra- sau intragenital, cât și la relațiile bazate exclusiv pe sentimente pasionale sau de afecțiune.

⁵⁸. Atunci când ne referim nu la relația în sine, ci la tendința sau predispoziția latentă a unei persoane de a se simți atrasă de o altă persoană de același sex, sensul termenului „homosexualitate” devine mai extins. În aceste cazuri, discutăm despre homosexualitate latentă, care rămâne în afara conștiinței subiectului și se manifestă prin comportamente substitutive, cum ar fi prietenii selective predominant cu persoane de același sex, legături sentimentale intense sau atitudini preferențiale. De asemenea, aceasta se poate exprima prin formări atitudinal-comportamentale reacționale, care acționează ca mecanisme de apărare, implicând investirea unei reprezentări interzise și reinvestirea acesteia într-o reprezentare opusă, sau prin inhibarea activității heterosexuale, cum ar fi frigiditatea. Unii autori definesc homosexualitatea ca fiind preferința sexuală a unei persoane pentru un partener de același sex, care poate fi exclusivă sau poate alterna cu heterosexualitatea ⁵⁹, ⁶⁰, ⁶¹. Alți autori folosesc termenul „inversiune sexuală” pentru a descrie semnificațiile asociate homosexualității ⁶².

Pentru M. Șelaru ⁶³, homosexualitatea este percepută ca o activitate sexuală care deviază de la normele sociale, morale, culturale și statistice, fiind direcționată selectiv, exclusiv sau ocazional către un partener de același sex, cu scopul de a desfășura acte sexuale care nu includ coitul tipic realizat în condiții normale între două persoane de sex opus. Actele sexuale pot include atât relații fizice menite să conducă la orgasm, cât și satisfacerea unor dorințe sau fantezii. Homosexualitatea exclusivă implică o repulsie totală față de orice partener de sex opus și respingerea oricărei forme de relație sexuală sau emoțională cu o persoană de sex opus, în timp ce homosexualitatea ocazională poate coexista și alterna cu relații heterosexuale. ⁶⁴. Între cele două forme de manifestare a homosexualității există diverse alte categorii de persoane cu orientare sexuală față de congeneri, iar unele dintre acestea pot prezenta simultan mai multe preferințe privitor la comportamentul sexual, formând astfel un adevărat cluster de preferințe. O persoană poate fi considerată că are o orientare sexuală homosexuală veritabilă doar atunci când atracția sexuală și/sau emoțională pentru o altă persoană de același sex generează răspunsuri erotice spontane care sunt la fel de intense ca cele ale persoanelor heterosexuale care

⁵⁸ WIDLÖCHER D. *Homosexualitate*. În: DORON R., PAROT Fr. (Coord.), Dicționar de psihologie (trad.). București: Editura Humanitas, 1999, p. 374-375. ISBN: 973-50-1164-6.

⁵⁹ MAHONEY E. R. *Human Sexuality*. New York: McGraw-Hill, 1983. ISBN: 978-007-03-9650-0.

⁶⁰ MIHĂILESCU I. *Homosexualitate*. În: ZAMFIR C., VLĂSCEANU L. (Coord.), Dicționar de sociologie (p. 283). București: Editura Babel 1993. ISBN 973-481-011-1.

⁶¹ RĂDULESCU S. M. *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*. București: Editura „Nemira”, 1996, 290 p. ISBN 973-930-108-8.

⁶² SILLAMY N. *Larousse Dicționar de psihologie* (trad.). București: Editura „Univers Enciclopedic”, 1998, 347 p. ISBN: 973-924-325-8.

⁶³ ȘELARU. M. *Comportamentul sexual aberant*. Iași: Editura „Moldova”, 1993, 365 p. ISBN: 973-9032-99-0.

⁶⁴ *idem*.

stabilesc relații cu parteneri de sex opus ⁶⁵. O astfel de distincție este esențială pentru înțelegerea conceptului de homosexualitate, dar este destul de dificil de realizat, având în vedere că restricțiile morale și juridice, precum și teama de respingere sau ostracizare, sunt factori care inhibă adesea exprimarea deschisă a preferințelor homosexuale. Din acest motiv, unii cercetători ⁶⁶ propun să se facă distincția între *practicile homosexuale* și *persoanele cu orientarea sexuală homosexuală*, deoarece este dificilă definirea unei persoane drept homosexual doar în condițiile în care într-un moment sau altul al vieții sale s-a angajat într-o relație sexuală cu o altă persoană de același sex.

În vederea clarificării semnificației conceptuale și a delimitării sferei de cuprindere a termenului referitor la homosexualitate trebuie să se țină cont de noțiuni precum sexul biologic, gen, identitatea sexuală, identitatea de gen, exprimarea genului, orientarea sexuală, preferința sexuală, comportamentul sexual ș.a. ^{67, 68, 69, 70, 71, 72}. Astfel:

- ✓ *Sexul biologic* este determinat genetic și poate fi identificat clinic încă de la naștere, având ca rezultat clasificarea persoanelor ca bărbați, femei sau hermafrodiți. Aceasta implică o anumită anatomie a sistemului reproductiv, precum și caracteristici sexuale secundare specifice.
- ✓ *Genul* (engl. *gender*) se referă, pe de o parte, la rolurile sociale pe care societatea le atribuie unei persoane în funcție de sexul său biologic (rolurile de gen), iar pe de altă parte, la identificarea personală pe care un individ o are cu propriul gen, bazată pe percepții, cogniții, emoții, sentimente și atitudini individuale ⁷³.
- ✓ *Identitatea sexuală* se referă la modul în care o persoană se percepe pe sine privitor la genul și atracția sexuală, indiferent de sexul biologic pe care îl are. Aceasta poate include

⁶⁵ SPINEANU-DOBROTĂ S. *Homosexualitatea. Normal sau patologic*. București: Editura „Tritonic”, 2005, 224 p. ISBN 973-733-028-5.

⁶⁶ MITROFAN I., CIUPERCĂ C. *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*. București: Editura Press Mihaela S.R.L, 1998. ISBN 973-9415-00-8.

⁶⁷ AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Answers to Your Questions About Transgender Individuals and Gender Identity*, 2006. Document disponibil online la <http://www.apa.org/topics/transgender.html>.

⁶⁸ AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation*, 2009, 130 p. Document disponibil online la www.apa.org (vizitat 08.08.2021).

⁶⁹ MARTINSON R. D. *Sexual orientation: The history and significance of an idea*. În: *Word & World: Theology for Christian Ministry*, 1994, vol 14, no. 3, p. 239-245. ISSN (print) 0275-5270.

⁷⁰ PRINCE V. *Sex vs. gender*. În: *International Journal of Transgenderism*, 2005, vol. 8, no. 4, p. 29-32. ISSN (print) 1553-2739. ISSN (online) 1434-4599. doi: [10.1300/J485v08n04_05](https://doi.org/10.1300/J485v08n04_05).

⁷¹ REITER L. *Sexual orientation, sexual identity, and the question of choice*. În: *Clinical Social Work Journal*, 1989, vol 17, no. 2, p. 138-150. ISSN (print) 0091-1674, ISSN (online) 1573-3343. doi: [10.1007/BF00756141](https://doi.org/10.1007/BF00756141).

⁷² SPINEANU-DOBROTĂ S. *Homosexualitatea. Normal sau patologic*. București: Editura „Tritonic”, 2005, 224 p. ISBN 973-733-028-5.

⁷³ PRINCE V. *Sex vs. gender*. În: *International Journal of Transgenderism*, 2005, vol. 8, no. 4, p. 29-32. ISSN (print) 1553-2739. ISSN (online) 1434-4599. doi: [10.1300/J485v08n04_05](https://doi.org/10.1300/J485v08n04_05).

și *identitatea orientării sexuale*, reflectând faptul că o persoană se poate identifica sau nu cu o anumită orientare sexuală ⁷⁴.

- ✓ *Identitatea de gen* (în engleză, *gender identity*) este conceptualizată prin experiențele personale ale unui individ, care reflectă conformitatea cu propriul gen și rolurile sociale asumate. Aceasta se referă la sentimentul autentic pe care o persoană îl trăiește în legătură cu propria identitate sexuală, manifestarea sexualității și experiențele trăite ca bărbat sau femeie ⁷⁵. Asociația Psihologilor Americani definește identitatea de gen într-un mod mai cuprinzător, referindu-se la sentimentul unei persoane de a se percepe (și, eventual, de a se exprima) ca fiind femeie, bărbat, ambele, o persoană transgen sau niciuna dintre aceste variații ⁷⁶. Persoanele a căror identitate de gen coincide cu sexul biologic atribuit la naștere sunt numite cisgen. În cazul în care identitatea de gen și sexul atribuit la naștere nu sunt congruente, o persoană se poate identifica ca fiind transgen sau poate aparține unei alte categorii referitoare la identitatea de gen, cum ar fi persoanele nonbinare sau cele cu o identitate de gen fluidă ⁷⁷.
- ✓ *Exprimarea genului este un concept cheie care se referă la modul în care o persoană își comunică propriul gen într-un anumit context cultural. Aceasta se manifestă prin aparența fizică, îmbrăcăminte, exprimarea verbală și nonverbală, manierele sociale, comportamentele, interesele sau activitățile individului* ⁷⁸. Exprimarea genului poate să fie sau nu în concordanță cu identitatea și rolurile de gen prescrise de societate ^{79, 80}. Astăzi, se recunoaște că identitatea de gen poate fi legată de rolurile de gen și de exprimarea genului, dar nu se limitează doar la aceste două dimensiuni. De exemplu, o femeie care își asumă roluri de gen tradiționale pentru bărbați nu este automat o persoană transgen, atâta timp cât

⁷⁴ AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation*, 2009, 130 p. Document disponibil online la www.apa.org (vizitat 08.08.2021).

⁷⁵ MARTINSON R. D. *Sexual orientation: The history and significance of an idea*. În: *Word & World: Theology for Christian Ministry*, 1994, vol 14, no. 3, p. 239-245. ISSN (print) 0275-5270.

⁷⁶ AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Answers to Your Questions About Transgender Individuals and Gender Identity*, 2006. Document disponibil online la <http://www.apa.org/topics/transgender.html>.

⁷⁷ GAINOR K. A. *Including transgender issues in lesbian, gay and bisexual psychology: Implications for clinical practice and training*. În: GREENE B., CROOM G. L. (Eds.), *Psychological Perspectives on Lesbian and Gay Issues (Vol. 5 - Education, Research, and Practice in Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgendered Psychology: A Resource Manual)*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2000, p. 131-160. ISBN (print) 978-080-39-5383-3. ISBN (online) 978-145-22-3369-7. doi: [10.4135/9781452233697](https://doi.org/10.4135/9781452233697).

⁷⁸ AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients*. În: *American Psychologist*, 2012, vol. 67, no. 1, p. 10-42. ISSN (print) 0003-066X, ISSN (online) 1935-990X. doi: [10.1037/a0024659](https://doi.org/10.1037/a0024659).

⁷⁹ *Idem*.

⁸⁰ KIRKUP K. *The origins of gender identity and gender expression in Anglo-American legal discourse*. În: *University of Toronto Law Journal*, 2018, vol. 68, no. 1, p. 80-117. ISSN (print) 0042-0220. ISSN (online) 1710-1174. doi: [10.3138/utlj.2017-0080](https://doi.org/10.3138/utlj.2017-0080).

se autoidentifică ca femeie. Deoarece identitatea de gen reprezintă o structură psihică internă, această dimensiune a personalității și funcționării unui individ nu este întotdeauna vizibilă pentru ceilalți.

- ✓ *Orientarea sexuală* se referă la sexul persoanelor de care o persoană se simte atrasă din punct de vedere sexual sau romantic ⁸¹. Categoriile clasice ale orientării sexuale includ atracția față de persoane de sex opus (heterosexualitate), de același sex (lesbianism pentru femei și homosexualitate pentru bărbați) sau de ambele sexe (bisexualitate). Deși aceste definiții fundamentale sunt frecvent utilizate, cercetările sugerează că orientarea sexuală nu poate fi întotdeauna încadrată strict în aceste categorii, ci mai degrabă se manifestă pe un continuum. De exemplu, o persoană predominant heterosexuală poate avea ocazional experiențe romantice sau sexuale cu o persoană de același sex. De asemenea, există persoane asexuale, care nu simt atracție față de nimeni, și pansexuale, care se simt atrase sexual sau emoțional de orice individ, indiferent de sexul biologic sau de identitatea de gen. Orientarea sexuală tinde să fie un pattern relativ stabil în timp, implicând atracții romantice și/sau sexuale față de indivizi de același sex, de sex opus, de ambele sexe sau, în cazul pansexualismului, față de orice persoană, fără a ține cont de sexul sau identitatea lor de gen. În secolul al XIX-lea, au avut loc schimbări semnificative în interpretarea relațiilor sexuale dintre persoanele de același sex, aceste modificări fiind influențate de extinderea conceptului de sex (ca realitate anatomică) prin introducerea noțiunii de sexualitate, care este văzută ca un principiu central al identității, influențată în special de lucrările psihanalizatorilor clasici. ⁸² Sexualitatea este acum înțeleasă ca o dimensiune complexă care depășește simpla motivație biologică pentru a realiza acte sexuale. Aceasta implică o interacțiune între factori biologici, psihologici, sociali și culturali. Această abordare recunoaște că sexualitatea este influențată de contextul social, normele culturale, identitatea de gen, orientarea sexuală și experiențele individuale. De asemenea, sexualitatea poate fi văzută ca o formă de exprimare personală și de conectare emoțională între indivizi, nu doar ca un simplu act fizic. Această viziune multidimensională subliniază importanța înțelegerii sexualității ca parte integrantă a identității umane și a relațiilor interumane, inclusiv a aspectelor de intimitate, dorință și satisfacție personală [80]. Această interpretare a sexualității ca o dimensiune fundamentală a naturii umane subliniază

⁸¹ AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients*. În: *American Psychologist*, 2012, vol. 67, no. 1, p. 10-42. ISSN (print) 0003-066X, ISSN (online) 1935-990X. doi: [10.1037/a0024659](https://doi.org/10.1037/a0024659).

⁸² MARTINSON R. D. *Sexual orientation: The history and significance of an idea*. În: *Word & World: Theology for Christian Ministry*, 1994, vol 14, no. 3, p. 239-245. ISSN (print) 0275-5270.

importanța acesteia nu doar în contextul actului sexual, ci și în formarea identității personale și în relațiile interumane. Sexualitatea influențează alegerile, preferințele și comportamentele individuale, dar și modul în care oamenii interacționează și se conectează cu ceilalți. În acest context, sexualitatea devine o „putere mută” care modelază viața de zi cu zi, afectând percepțiile, valorile și normele sociale. Aceasta poate determina modul în care o persoană se vede pe sine și cum se raportează la cei din jur, având un impact semnificativ asupra sănătății mintale și a bunăstării generale. Astfel, o înțelegere mai profundă și mai nuanțată a sexualității este esențială pentru a promova acceptarea, respectul și egalitatea în cadrul diversității umane.

- ✓ Această distincție între *preferința sexuală* și orientarea sexuală este esențială pentru a înțelege complexitatea sexualității umane. Preferința sexuală se referă la alegerile și deciziile individuale ale unei persoane privitor la partenerii și tipurile de activități sexuale, iar acestea pot varia în funcție de context, experiențe și dorințe personale. În contrast, orientarea sexuală se referă la atracția emoțională și/sau sexuală pe care o persoană o simte față de un anumit gen, fie el masculin, feminin sau non-binar. Aceasta este adesea considerată o trăsătură mai stabilă și mai profundă a identității unei persoane, în timp ce preferințele sexuale pot fi mai flexibile și pot evolua în timp. În acest sens, o persoană poate avea o orientare sexuală specifică (de exemplu, heterosexuală, homosexuală, bisexuală) dar, în același timp, poate experimenta diverse preferințe în relațiile și activitățile sale sexuale, alegând să se implice în diferite tipuri de relații în funcție de dorințele și circumstanțele personale. Această diferențiere ajută la înțelegerea mai nuanțată a comportamentului sexual și a identității umane ⁸³.
- ✓ *Comportamentul sexual, identitatea sexuală și orientarea sexuală* sunt trei concepte interconectate, dar distincte, care contribuie la înțelegerea complexității sexualității umane.

Aceste concepte se influențează reciproc. De exemplu, o persoană cu o identitate homosexuală (identitate sexuală) poate alege să se angajeze în comportamente sexuale cu parteneri de același sex (comportament sexual) și poate experimenta atracție romantică și/sau sexuală față de aceștia (orientare sexuală). Totuși, este important de menționat că comportamentele pot fi influențate de factori culturali, sociali și personali, ceea ce face ca aceste concepte să fie dinamice și în continuă evoluție. Profilul sexualității unei persoane este o construcție complexă, ce include nu doar orientarea sexuală, ci și identitatea sexuală, comportamentul sexual și o multitudine de factori psihologici, sociali și culturali. Această complexitate este adesea simplificată în unele lucrări care se concentrează exclusiv pe homosexualitate, omițând aspectele mai largi ale sexualității umane. Persoanele cu

⁸³ *idem*.

orientarea sexuală homosexuală , indiferent de gen, se confruntă cu stereotipuri și prejudecăți care pot influența modul în care își percep și își exprimă identitatea. Este important să recunoaștem că termenul „homosexual” se referă atât la bărbați, cât și la femei, chiar dacă în limbajul curent, acesta este adesea asociat mai ales cu bărbații. Studiul menționat din 2016, care a identificat un procent de 13% dintre bărbații chestionați și 1% dintre femeile chestionate ca homosexuali, subliniază diversitatea orientărilor în cadrul comunității LGBTQ+ și importanța recunoașterii și reprezentării corecte a tuturor indivizilor. Femeile care se identifică ca homosexuale contribuie la un peisaj mai complex și variat al sexualității și sunt parte integrantă a discuției despre homosexualitate, având propriile experiențe și provocări. Aceste observații ar trebui să contribuie la o înțelegere mai nuanțată a diversității sexuale și să promoveze o acceptare mai largă a tuturor identităților sexuale ⁸⁴. Într-o altă anchetă desfășurată pe un eșantion reprezentativ de 2500 de germani, 1.5 % dintre bărbații chestionați, respectiv, 1.5 % dintre femeile intervievate sau declarat ca fiind predominant sau exclusiv homosexuali ⁸⁵. Pentru orientarea sexuală homosexuală feminină, există un termen aparte, și anume *lesbianism*. Acesta este de dată mai recentă și a fost introdus în vocabularul public, respectiv în jargonul cercetătorilor ca o alternativă pentru termenul *gay* care este uneori utilizat pentru a se desemna atât orientarea sexuală feminină, cât și cea masculină. În cuplurile formate din două femei, diviziunea status-rolurilor se face pe principiul separației dintre „partenera-soț” și „partenera-soție”, în timp ce în cuplurile formate din doi bărbați diviziunea status-rolurilor este realizată în raport cu preferințele partenerilor ⁸⁶. Distincțiile între diferitele forme de exprimare a sexualității sunt esențiale pentru o înțelegere corectă a orientării homosexuale și a comportamentelor asociate. În cuplurile formate din bărbați, diversitatea privitor la rolurile sexuale (activ, pasiv, versatil) reflectă nu doar preferințele individuale, ci și o gamă largă de dinamici relaționale. Aceasta sugerează că identitatea sexuală nu este o chestiune strict binară, ci mai degrabă un spectru de comportamente și preferințe. Este important să se facă distincția între homosexualitate și alte concepte, cum ar fi transvestismul și transsexualismul, care nu sunt neapărat legate de orientarea sexuală. Transvestismul se referă la obiceiul de a se îmbrăca și a se comporta ca un alt sex, dar nu implică neapărat o atracție sexuală față de persoanele de același sex. Aceasta poate fi o formă de exprimare a identității sau a fetișismului, fără a indica o orientarea sexuală

⁸⁴ cf. INSTITUT FRANÇAIS D'OPINION PUBLIQUE/IFOP. *Paris, ville lumière, ville de débauche? L'observatoire de la vie sexuelle des parisiens*, 2016. Raport disponibil online la https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2018/03/3596-1-study_file.pdf

⁸⁵ HAVERSATH J., GÄRTTNER K. M., KLIEM S., VASTERLING I., STRAUSS B., KRÖGER C. *Sexual behavior in Germany. Results of a representative survey*. În: *Deutsches Ärzteblatt International*, 2017, vol. 114, no. 33-34, p. 545-550. ISSN (print) 1866-0452, ISSN (online) 1866-0452. doi: [10.3238/arztebl.2017.0545](https://doi.org/10.3238/arztebl.2017.0545).

⁸⁶ MIHĂILESCU I. *Homosexualitate*. În: ZAMFIR C., VLĂSCEANU L. (Coord.), *Dicționar de sociologie* (p. 283). București: Editura Babel 1993. ISBN 973-481-011-1.

homosexuală . Transsexualismul, pe de altă parte, se referă la o disonanță între identitatea de gen a unei persoane și sexul biologic atribuit la naștere. Persoanele transsexuale pot solicita intervenții medicale pentru a-și alinia corpul cu identitatea lor de gen, dar acest lucru nu implică neapărat o orientare sexuală homosexuală. Aceste clarificări ajută la dezinflamarea miturilor și a prejudecăților legate de homosexualitate, evidențiind complexitatea sexualității umane și subliniind faptul că orientarea sexuală și identitatea de gen sunt aspecte distincte ale experienței individuale. Fiecare termen are propriile conotații și implicații, ceea ce face necesară o discuție mai profundă și nuanțată despre diversitatea umană. Această înțelegere poate contribui la o mai bună acceptare și respectare a diversității sexuale și de gen în societate ⁸⁷. Distincțiile între transvestism, homosexualitate și identitățile de gen sunt complexe și necesită o analiză atentă. Transvestiții, adesea bărbați heterosexuali, își pot exprima fanteziile și dorințele sexuale prin îmbrăcarea în haine feminine. Această practică nu este întotdeauna legată de orientarea lor sexuală, ci mai degrabă de o formă de fetișism sau de explorare a identității de gen. Deși unii transvestiți pot întâmpina dificultăți în relațiile interumane sau la locul de muncă din cauza stigmatizării sociale sau a prejudecăților, aceasta nu este o regulă generală. Privitor la femeile care adoptă îmbrăcăminte bărbătească, este frecvent ca acestea să se identifice ca lesbiene sau transgen. Aceste femei își exprimă adesea identitatea de gen și sexualitate într-un mod care nu corespunde stereotipurilor tradiționale de gen, dar nu sunt neapărat implicate în transvestism. Transvestismul este mai mult despre fetișuri sau explorarea rolurilor de gen, fără a implica întotdeauna o atracție sexuală față de persoane de același sex. Homosexualitatea, pe de altă parte, se referă la atracția sexuală și emoțională față de persoane de același sex, iar bărbații homosexuali nu se consideră neapărat transvestiți. Identitatea de gen, inclusiv experiențele transgen și transexuale, implică un sentiment personal profund legat de cum cineva se percepe și se exprimă în raport cu genul. Această complexitate subliniază necesitatea de a înțelege și de a respecta diversitatea experiențelor umane, deoarece fiecare individ poate avea o combinație unică de identitate de gen, orientare sexuală și expresie a genului. Este important ca societatea să continue să promoveze o mai bună educație și acceptare pentru a reduce stigmatizarea și discriminarea, oferind un mediu mai inclusiv și mai empatic pentru toate identitățile ⁸⁸.

De asemenea, persoanele cu orientarea sexuală homosexuală veritabilă trebuie diferențiate de *pedofili* care includ orice persoană (femeie sau bărbat de vârstă adultă sau orice persoană aflată spre finalul perioadei adolescenței) care simte o atracție puternică pentru copii (cel mai frecvent) sau puberi și, mult mai rar, pentru adolescenți de un sex sau altul. O persoană trebuie să aibă cel puțin vârsta de 16 ani și să fie cu cel puțin cinci ani mai în vârstă decât victimă pentru ca

⁸⁷ WIDLÖCHER D. *Homosexualitate*. În: DORON R., PAROT Fr. (Coord.), Dicționar de psihologie (trad.). București: Editura Humanitas, 1999, p. 374-375. ISBN: 973-50-1164-6..

⁸⁸ cf. GELDER M., GATH D., MAYOU R. *Tratat de psihiatrie Oxford* (trad., ediția a II-a). București-Geneva: Asociația Psihiatrilor Liberi din România și Geneva Initiative on Psychiatry, 1994. ISBN. 973-000-027-1.

atracția să fie diagnosticată ca tulburare pedofilă ⁸⁹. Homofobia este o temă importantă în discuția despre homosexualitate și orientarea sexuală, având un impact semnificativ asupra experiențelor persoanelor LGBT+. Așa cum ai menționat, termenul a fost introdus de psihologul american G. Weinberg și se referă la aversiunea, prejudecățile sau discriminarea față de persoanele care se identifică ca lesbiene, gay, bisexuale sau transgen.

Distincția între pedofilie și homosexualitate

Este esențial să facem distincția între pedofilie și homosexualitate. Pedofilia este o tulburare psihosexuală care implică atracția sexuală față de copii, iar acest comportament nu ar trebui să fie asociat cu homosexualitatea sau cu identitățile sexuale adulte. Iată câteva puncte cheie: *homosexualitate* este o orientare sexuală validă, caracterizată prin atracția romantică și/sau sexuală față de persoane de același sex. *Pedofilia*, în schimb, implică o atracție inadecvată și ilegală față de minori, fără legătură cu orientarea sexuală a adultului. *Homofobia* poate alimenta prejudecăți și discriminare împotriva persoanelor LGBT+, făcându-le mai vulnerabile la violență și marginalizare. Asocierile greșite între *homosexualitate* și *pedofilie* contribuie la stigmatizarea comunității LGBT+, ceea ce poate avea consecințe negative asupra sănătății mentale și emoționale a acestor indivizi. Este crucial să educăm publicul cu privire la diferențele dintre *pedofilie* și *homosexualitate* pentru a combate prejudecățile și a promova o înțelegere mai bună a diversității sexuale. *Homofobia* poate manifesta forme variate, de la insulte și discriminare la violență fizică. Aceasta afectează nu doar victimele directe, ci și întreaga comunitate LGBT+. În concluzie, înțelegerea acestor concepte este esențială pentru a combate prejudecățile și a crea un mediu mai inclusiv pentru toți indivizii, indiferent de *orientarea lor sexuală* sau *identitatea de gen*. Este important să continuăm să promovăm dialogul și educația în acest domeniu pentru a reduce stigma și a susține drepturile persoanelor LGBT+ ⁹⁰. Homofobia se referă la un spectru de sentimente, atitudini și reacții negative îndreptate fie împotriva homosexualității, fie împotriva celor care se identifică sau sunt percepute ca lesbiene, gay, bisexuali sau transsexuali. Aceasta poate include sentimente de dezgust, aversiune, ură sau antipatie față de persoanele gay și lesbiene și se poate manifesta prin comportamente ostile, acte de discriminare sau violență

⁸⁹ AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed.). Arlington, În: American Psychiatric Publishing, 2013, 947 p. ISBN 978-089-04-2555-8. doi: [10.1176/appi.books.9780890425596](https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596).

⁹⁰ cf. HEREK G. M. *The psychology of sexual prejudice*. În: Current Directions in Psychological Science, 2000, vol. 9, no. 1, p. 19-22, ISSN (print) 0963-7214. ISSN (online) 1467-8721. doi: [10.1111/1467-8721.00051](https://doi.org/10.1111/1467-8721.00051).

generate de orientările non-heterosexuale.^{91, 92} Se distinge între homofobia instituționalizată, care poate fi promovată de instituții precum Biserica sau de stat, și homofobia internalizată, resimțită de persoanele care sunt atrase de persoane de același sex, indiferent de identitatea lor privitor la orientarea sexuală. De asemenea, s-a propus clasificarea homofobiei, alături de rasism și sexism, ca o formă extremă de intoleranță ce poate face parte dintr-o tulburare de personalitate⁹³. Atât homofobia, cât și heterosexismul — care include distorsiuni cognitive, prejudecăți, stereotipuri și atitudini discriminatorii ce favorizează doar relațiile între persoane de sex opus — pot fi dăunătoare deoarece îi limitează pe indivizi la așteptări și roluri rigide^{94, 95}.

S. Spineanu-Dobrotă ilustrează în mod clar tabloul atitudinal și comportamental al persoanelor homofobe, evidențiind trăsăturile și reacțiile acestora⁹⁶, după cum observă S. Spineanu-Dobrotă, „cauza acestei fobii (...) trebuie căutată în conflictul intrapsihic ce identifică homosexualitatea fie cu boala [contagioasă], fie cu perturbarea emoțională, deviantă, fie cu infracțiunea sau păcatul. Incapacitatea de a înțelege, generată de ignoranță, conduce la frică, care, la rândul ei, provoacă reacții violente, verbale sau fizice, menite să impună o identitate heterosexuală, ajungând până la negarea dreptului la existență al celorlalți. Astfel, comunicarea, esențială pentru coexistența în comunitate, este înlocuită de conflict. Cele mai grave manifestări ale acestei fobii sunt crimele din ură, atacurile homofobice și violul. În plus, există și o serie de atitudini subtile, precum conservatorismul neîntemeiat privitor la condamnarea homosexualității, refuzul de a accepta drepturi pentru persoanele gay și dezacordul față de programele culturale care includ personaje cu orientarea sexuală homosexuală.“ (p. 127-128).

G. M. Herek susține că termenul „homofobie” implică, în mod implicit, faptul că atitudinea negativă față de homosexualitate se conturează ca o frică irațională față de acest mod de viață și față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. În plus, el argumentează că o astfel de atitudine este mai degrabă o formă de psihopatologie individuală decât o prejudecată consolidată

⁹¹ GRIFFIN P., HAHN D'ERRICO K., HARRO B., SCHIFF T. *Heterosexism curriculum design*. În: Adams M., Bell L. A., Griffin P. (Eds.), *Teaching for Diversity and Social Justice* (2nd ed., pp. 195-219). New York: Routledge, 2007. ISBN 978-041-59-5200-2.

⁹² RENZETTI C. M., EDLESON J. L. (Eds.), *Encyclopedia of Interpersonal Violence* (Vol. 1). Thousand Oaks, CA: Sage, 2008, 486 p. ISBN 978-141-29-1800-8.

⁹³ GUINDON M. H., GREEN A. G., HANNA F. J. *Intolerance and psychopathology: toward a general diagnosis for racism, sexism, and homophobia*. În: *American Journal of Orthopsychiatry*, 2003, vol. 73, no. 2, p. 167-176. ISSN (print) 0002-9432. ISSN (online) 1939-0025. doi: [10.1037/0002-9432.73.2.167](https://doi.org/10.1037/0002-9432.73.2.167).

⁹⁴ RENZETTI C. M., EDLESON J. L. (Eds.), *Encyclopedia of Interpersonal Violence* (Vol. 1). Thousand Oaks, CA: Sage, 2008, 486 p. ISBN 978-141-29-1800-8.

⁹⁵ SPINEANU-DOBROTĂ S. *Homosexualitatea. Normal sau patologic*. București: Editura „Tritonic”, 2005, 224 p. ISBN 973-733-028-5.

⁹⁶ *idem*.

social ⁹⁷. Acesta propune ca termenul „homofobie” să fie înlocuit cu expresia „prejudecăți bazate pe orientarea sexuală”. Autorul menționat își justifică alegerea de a înlocui termenul „homofobie” prin observația că limitările acestuia au devenit din ce în ce mai problematice, mai ales din anii 1980, când atitudinile negative față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au devenit o chestiune centrală pentru partidele politice conservatoare și ideologiile religioase. De asemenea, el subliniază că heterosexismul se referă la o ideologie prezentă la nivel societal, care susține opresiunea instituționalizată a persoanelor cu orientări diferite de cea heterosexuală (care este predominantă), în timp ce homofobia se concentrează pe atitudini și comportamente individuale ⁹⁸. Prejudecățile legate de orientarea sexuală se referă la un set de opinii negative, credințe defavorabile (adesea stereotipice) și atitudini ostile pe care persoanele heterosexuale le manifestă față de comportamentul homosexual, de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sau bisexuală, precum și față de comunitățile de bărbați gay, lesbiene și persoane bisexuale. Conceptualizarea acestor atitudini negative ca prejudecăți bazate pe orientarea sexuală aduce cu sine mai multe avantaje ⁹⁹. În primul rând, termenul „prejudecăți bazate pe orientarea sexuală” este descriptiv și nu implică presupuneri anterioare despre originile, dinamica și motivele care stau la baza atitudinilor ostile față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. În al doilea rând, acest termen subliniază explicit legătura dintre studiul atitudinilor împotriva homosexualității și tradiția extinsă a cercetărilor din domeniul psihologiei sociale care abordează problema prejudecăților. În al treilea rând, analiza acestui termen nu se bazează pe presupunerea că atitudinile ostile față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt, în mod inerent, iraționale. Chiar dacă propunerea și argumentarea lui Herek sunt justificabile și consistente, pe parcursul prezentei tezei de doctorat, vom utiliza termenul *homofobie* având în vedere tradiția încetățenită în literatura internațională care se preocupă de dimensiunile complexe ale homosexualității.

1.2. Percepții și atitudini ale românilor și moldovenilor cu privire la homosexualitate

Înainte de anul 1989, homosexualitatea a fost destul de eficient mascată de aparatul propagandistic al Partidului Comunist Român și de cenzura severă impusă presei. Comportamentul și practicile sexuale au reprezentat un teritoriu contestat de către Biserică și stat de-a lungul secolului al XX-lea. În societatea tradițională românească, mentalitățile și moravurile

⁹⁷ INTERNATIONAL TEST COMMISSION/ITC. *The ITC Guidelines for Translating and Adapting Tests* (2nd ed.), 2017, 41 p. Ghid disponibil online la www.intestcom.org.

⁹⁸ HEREK G. M. *The psychology of sexual prejudice*. În: *Current Directions in Psychological Science*, 2000, vol. 9, no. 1, p. 19-22, ISSN (print) 0963-7214. ISSN (online) 1467-8721. doi: [10.1111/1467-8721.00051](https://doi.org/10.1111/1467-8721.00051).

⁹⁹ *idem*.

au rămas tributare conservatorismului rural care respingea vehement homosexualitatea și prostituția și denunța avortul. În schimb, femeile care erau rezidente mai ales în mediul rural ajunseseră să achiziționeze cunoștințe impresionante despre plantele medicinale care puteau fi utilizate pentru inducerea empirică a avortului și acceptau tacit adulterul în rândul bărbaților ¹⁰⁰. Pe motiv că homosexualitatea reprezenta un factor care submina efortul de creare a „noului om socialist” și contribuia la scăderea natalității, autoritățile comuniste au înăspriț pedepsele pentru comportamentul homosexual și au crescut condamnările prin privarea de libertate a persoanelor care au fost acuzate că aveau această orientare sexuală. Adesea, acuzațiile și pedepsele nu au avut la bază un probatoriu consistent din punct de vedere judiciar, ci s-a făcut apel la notele informative care erau furnizate regimului de către lucrătorii securității. De asemenea, în multe cazuri homosexualitatea a fost utilizată ca acuzație împotriva dizidenților.

După mișcarea revoluționară din 1989, problematica sexualității (inclusiv chestiunea orientării sexuale și a drepturilor ce pot fi acordate persoanelor care fac parte din comunitatea LGBT), dar și alte probleme sociale controversate (de exemplu: contracepția, avortul, planificare familială sau prostituția) au început să genereze atât numeroase dispute publice și politice care au fost alimentate și intensificate de mass-media ¹⁰¹. De asemenea, s-a intensificat interesul cercetătorilor din diverse domenii și al organizațiilor non-guvernamentale care apără drepturile membrilor comunității LGBT și își propun să creeze o rețea de suport pentru aceștia. Reprezentanții principalelor culte religioase din România au urmărit în mod activ să își spună cuvântul în noul context social și cultural care se făurea pe fondul democrației post-decembriste. Modelarea mentalităților, credințelor, practicilor sociale și a stilului de viață a fost destul de mult influențată de poziția Bisericii Ortodoxe din România. Domeniul sexualității a reprezentat o zonă de interes comun pentru reprezentanții clerului, autoritățile statului și organizațiile non-guvernamentale. Dezbaterile și-au concentrat atenția mai ales pe elaborarea și adoptarea unor noi legi care să permită României alinierea la standardele Uniunii Europene (UE) și să rezolve o parte dintre cele mai delicate probleme sociale ¹⁰². Eforturile orientate spre modificarea legislației în domeniul exprimării sexualității au fost grevate de o combinație de factori interni (de exemplu, flexibilizarea moravurilor în parte și ca urmare a migrației românilor pentru muncă în străinătate) și factori externi (de exemplu, sporirea accesului la informație sau presiunile comunității europene). Acceptarea orientării homosexuale, cel puțin din punct de vedere normativ, a fost facilitată de insistența Consiliului Europei care a amenințat că va relua

¹⁰⁰ TURCESCU L., STAN L. *Religion, politics and sexuality in Romania*. În: *Europe-Asia Studies*, 2005, vol. 57, no. 2, p. 291-310. ISSN (print) 0966-8136, ISSN (online) 1465-3427. doi: [10.1080/09668130500051924](https://doi.org/10.1080/09668130500051924).

¹⁰¹ *idem*.

¹⁰² *cf. ibidem*.

monitorizarea modului în care România respectă drepturile omului, indiferent de condițiile și stilul de viață.

În prezent, în România, subiectul homosexualității este parte integrantă a agendei publice, fiind abordat în mass-media, în discursul politic și în dezbaterile generate de inițiativa introducerii parteneriatului civil, propusă în 2016, precum și în discuțiile recente din anii 2017-2018 privind modificarea Constituției pentru redefinirea familiei. Aceste dezbateri au generat o polarizare semnificativă a opiniei publice. Deși s-au înregistrat progrese privitor la accesul membrilor comunității LGBT la drepturi și oportunități egale de dezvoltare, persoanele cu orientări sexuale diferite de cea heterosexuală continuă să fie excluse, marginalizate și percepute ca anormale sau inferioare ¹⁰³. Mass-media a avut un impact semnificativ în perpetuarea unei imagini simpliste, adesea alimentată de știri senzationaliste, care întăresc stereotipurile și prejudecățile adânc înrădăcinate în mentalitatea românilor. Conform Barometrului Opiniei Publice, 86% dintre românii intervievați au declarat că nu și-ar dori să aibă ca vecin o femeie lesbiană sau un bărbat gay. ¹⁰⁴. Acest indicator al distanței sociale față de persoanele cu orientări sexuale diferite de cea majoritară s-a plasat printre cele mai ridicate valori, comparabil cu atitudinile față de alcoolici, persoanele care au ispășit pedepse privative de libertate, cei care suferă de HIV/SIDA și rezidenții de etnie romă. Între anii 2005-2007, valorile acestui indicator au fost de 66%, 61% și respectiv 60% ¹⁰⁵. Rezultatele mai multor sondaje de opinie publică realizate între 2000 și 2018, pe eșantioane reprezentative din rândul tinerilor și adulților, arată că românii continuă să manifeste o intoleranță față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, situându-se deasupra mediei țărilor din Uniunea Europeană ¹⁰⁶. Cercetările efectuate în România indică faptul că percepțiile, reprezentările și atitudinile față de homosexualitate sunt influențate de mai mulți factori, precum vârsta, mediul de rezidență, nivelul educațional, religiozitatea, concepțiile despre rolurile tradiționale ale bărbaților și femeilor, precum și credințele legate de căsătorie și de valoarea familiei.

¹⁰³ SPINEANU-DOBROTĂ S. *Homosexualitatea. Normal sau patologic*. București: Editura „Tritonic”, 2005, 224 p. ISBN 973-733-028-5.

¹⁰⁴ cf. BULBOACĂ G., BRICEAG S., ROBU V., *Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților români: o abordare structurală*. În: BRICEAG S. (Coord.), *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Ediția a II-a. Bălți, 22 octombrie 2021. Bălți: Centrul Editorial Universitar, 2021, p. 65-77. ISBN 978-997-55-0269-6.

¹⁰⁵ *idem*.

¹⁰⁶ cf. BULBOACĂ G., *Percepția și atitudinea românilor față de homosexualitate: dovezi empirice*. În: RUSNAC S., ROBU E. (Editori), *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Ediția a XI-a. Chișinău, 3-4 decembrie 2020. Chișinău: Tipografia „Print-Caro”, 2021, p. 76-96. ISBN 978-997-53-4713-6.

Într-o cercetare cantitativă care a urmărit percepția socială pe care românii o au despre chestiunea homosexualității, V. Prelici ¹⁰⁷ a analizat 14 valori pe care românii le pot percepe ca fiind pozitive sau negative, și anume: prostituția, tendința emigrării peste hotarele țării, abuzul de alcool și medicamente, suicidul, fuga de acasă, minciuna, pierderea timpului liber, consumul de droguri, moda și *kitsch*-ul, homosexualitatea, conflictele cu părinții, chiulul de la școală sau locul de muncă, neloialitatea și încrederea în prieteni. Ierarhizarea în ordinea descrescătoare a rangurilor mediilor evaluărilor pe care subiecții din întregul eșantion, precum și cei din subeșantioanele diferențiate în funcție de statutul ocupațional (cadre didactice, ingineri și studenți în domeniul psihologie sau al asistenței sociale) le-au realizat pentru valorile vizate a situat homosexualitatea pe locul 10 în imediata apropiere a prostituției, mai grave fiind doar dependența de alcool și medicamente, suicidul și consumul de droguri. Neloialitatea, minciuna, fuga de acasă, chiulul sau conflictele cu părinții au făcut parte dintre valorile considerate ca fiind mai puțin grave. Autorul studiului a concluzionat că homosexualitatea era privită ca una dintre valorile negative certe, iar o asemenea atitudine era împărtășită de către persoane cu pregătire academică sau de către persoane în curs de a obține o asemenea competență (studenți). Potrivit lui V. Prelici ¹⁰⁸, este de așteptat ca românii cu o educație precară să manifeste față de homosexualitate o atitudine pregnant mai negativă.

O. Voicu, J. Cash și V. Cojocariu ¹⁰⁹ au realizat un studiu detaliat care analizează datele obținute de la un eșantion stratificat și multistadial de 2090 de cetățeni din Republica Moldova, cu vârste de peste 15 ani. Acest studiu a inclus sondaje de opinie, discuții de grup și interviuri aprofundate cu lideri de opinie din diverse comunități, având ca obiectiv principal să examineze relația dintre Biserică și Stat în Moldova dintr-o perspectivă socială. Un aspect important investigat a fost nivelul de intoleranță față de diferite grupuri sociale. Respondenții au fost invitați să identifice grupurile dintr-o listă pe care nu le-ar accepta și să le ierarhizeze în funcție de distanța socială. Printre grupurile cele mai puțin tolerate s-au numărat persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, alături de alcoolici, consumatori de droguri și persoane afectate de HIV/SIDA. Conform rezultatelor, 84% dintre respondenți nu ar accepta ca o persoană homosexuală să locuiască în Republica Moldova, 89% nu ar accepta să locuiască în aceeași localitate, 94% ar respinge ideea de a avea un vecin homosexual, 95% nu ar dori să aibă un prieten homosexual, iar 97% ar refuza să aibă o rudă cu orientarea sexuală homosexuală.

¹⁰⁷ PRELICI V. *Percepția socială a homosexualității în România*. În: *Cogniție, Creier, Comportament*, 1997, vol. 1, n4. 4, p. 421-430. ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).

¹⁰⁸ *idem*.

¹⁰⁹ VOICU O., CASH J., COJOCARIU V., *Biserică și Stat în Republica Moldova*. Chișinău: Fundația Soroș-Moldova, Centrul pentru Inovare Publică și CBS-AXA, 2016, 56 p. ISBN 978-997-58-7220-1. Raport disponibil online la <https://www.soros.md>.

Conservatorismul social se referă la un ansamblu de valori care pun accentul pe familie și tradiție, rolurile tradiționale de gen și pe învățăturile morale și religioase. Respondenții au fost solicitați să indice pe o scală de la 1 la 10 în ce măsură pot fi „justificate“ o serie de situații sociale care contravin moralei tradiționale, precum adulterul, avortul, divorțul, homosexualitatea, minciuna, pedeapsa cu moartea, relațiile sexuale înainte de căsătorie, sinuciderea, homosexualitatea. Alături de sinucidere și prostituție, homosexualitatea s-a evidențiat din nou printre situațiile sociale cele mai respinse (79 % dintre respondenți moldoveni au considerat că homosexualitatea nu este niciodată justificată). De asemenea 94 % dintre moldovenii anchetați au respins recunoașterea legală a căsătoriilor dintre două persoane de același sex și 92 % au respins parteneriatul civil dintre două persoane cu orientarea sexuală homosexuală . Conform autorilor raportului pe care îl analizăm, conservatorismul care domină opinia publică din Republica Moldova cu privire la chestiuni sociale precum homosexualitatea, prostituția sau suicidul poate fi explicat prin două sisteme de valori care au dominat (și încă o mai fac) societatea moldovenească, și anume creștinismul ortodox și comunismul de tip sovietic. Suprapunerea acestora pentru o perioadă de timp destul de consistentă poate justifica parțial eșecul sistematic al încercărilor de a promova în societatea moldovenească o etică progresistă prin instrumente legale și educative ¹¹⁰. În concluzie, în Republica Moldova homosexualitatea este aspru condamnată de majoritatea populației generale, dar și de către liderii de opinie (de exemplu, reprezentanții Bisericii Ortodoxe sau cei ai minorităților religioase). Problematika egalizării drepturilor minorităților sexuale reprezintă una dintre cele mai spinoase chestiuni referitoare la homosexualitate

Institutul Pew Research Center ¹¹¹ a efectuat un sondaj în 18 țări din estul și sud-estul Europei, precum și din partea centrală. Este vorba despre zece țări majoritar ortodoxe (Armenia, Belarus, Bulgaria, Georgia, Grecia, Republica Moldova, România, Serbia și Ucraina), patru țări majoritar catolice (Croatia, Lituania, Polonia și Ungaria) și trei țări cărora le sunt caracteristice culte religioase mixte (Bosnia, Estonia, Letonia, respectiv Republica Cehă unde majoritatea cetățenilor nu sunt afiliați religios). Eșantioanele de respondenți au variat între 1361 (România) și 2409 (Ucraina) tineri și adulți. Pentru România, marja de eroare a fost egală cu ± 4.5 puncte ¹¹². Românii intervievați s-au evidențiat ca fiind intoleranți față de homosexualitate (82 % au considerat comportamentul homosexual ca fiind imoral). Acest procent s-a situat peste procentul înregistrat pentru toate țările analizate (71 %). Deasupra României s-au situat Ucraina (83 %),

¹¹⁰ *idem*.

¹¹¹ PEW RESEARCH CENTER. *Religious Belief and National Belonging in Central and Eastern Europe*, 2017, 175 p. ISBN 978-92-846-6328-6. Document disponibil online la www.pewresearch.org (vizitat 09.08.2021).

¹¹² *cf. idem*.

Belarus și Rusia (85 %), Georgia (90 %), respectiv Republica Moldova (91 %). Armenia (țară majoritar ortodoxă) s-a situat în topul țărilor conservatoare în ceea ce privește homosexualitatea (98 %). Bosnia a înregistrat un procent asemănător României (81 %). Dintre țările majoritar catolice, Lituania s-a evidențiat ca cea mai conservatoare în ceea ce privește acceptarea homosexualității (72 %). În ceea ce privește legalizarea căsătoriilor dintre două persoane de același sex, 74 % dintre respondenții români au respins această idee. Românii care aveau vârste cuprinse între 18-34 de ani au acceptat căsătoria dintre două persoane de același sex într-un procent ceva mai mare (33 %) comparativ cu românii peste 35 de ani (23 %). Pentru zece dintre cele 18 țări analizate (Bulgaria, Estonia, Grecia, Letonia, Lituania, Polonia, Republica Cehă, România, Serbia și Ungaria) tinerii cu vârste între 18 și 34 de ani au fost mai toleranți față de mariajul dintre două persoane de același sex (comparativ cu adulții cu vârste peste 35 de ani). În schimb, Armenia, Bosnia, Georgia, Republica Moldova, Rusia și Ucraina s-au remarcat prin intoleranța foarte mare atât în rândul tinerilor, cât și în cel al adulților cu vârste peste 35 de ani.

1.3. Dimensiuni psiho-comportamentale ale homosexualității

Literatura dedicată studiului homosexualității face o distincție între homosexualitatea ego-distonică și homosexualitatea ego-sintonică ^{113, 114}. Literatura de specialitate distinge între homosexualitatea ego-distonică și cea ego-sintonică. Persoanele din prima categorie se caracterizează printr-o preocupare constantă de a schimba orientarea și preferințele lor sexuale. Această formă de homosexualitate nu se referă atât la preferința sexuală în sine, cât mai ales la disconfortul și anxietatea pe care individul le resimte în legătură cu fanteziile și preferințele sale, precum și la dorința de a-și stabili o orientare heterosexulă. În anii 1960, Asociația Psihiatrilor Americani a considerat că această manifestare a homosexualității are trăsături clinice ce o pot clasifica drept o tulburare mintală. Conform lui M. Șelaru (p. 81) ¹¹⁵, elementele care definesc acest tip de homosexualitate includ faptul că subiectul își exprimă dorința de a experimenta o excitare heterosexulă considerată normală, însă reușește să o atingă doar prin modalități homosexuale. Aceste comportamente sunt recunoscute de individ, care nu le dorește și nu le caută activ, ci le trăiește cu jenă și suferință profundă. Eșecurile în stabilirea unor relații heterosexuale normale duc la reacții depresive și la o lipsă de încredere în propriile capacități, generate de încercările nereușite de a realiza relații sexuale conforme cu normele sociale. De obicei, homosexualitatea ego-distonică debutează la vârsta adolescenței și este însoțit de

¹¹³ REBER A. S. *Dictionary of Psychology*. London, UK: Penguin Books, 1985, 848 p. ISBN 978-067-08-0136-7.

¹¹⁴ ȘELARU. M. *Comportamentul sexual aberant*. Iași: Editura „Moldova”, 1993, 365 p. ISBN: 973-9032-99-0.

¹¹⁵ *idem*.

repudierea tendințelor homosexuale. În plus, persoanele cu homosexualitate ego-distonică pot experimenta tendințe de izolare, singurătate și retragere, precum și o accentuare a timidității. Acestea se confruntă cu sentimente de culpabilitate, adesea însoțite de simptome de anxietate și depresie, care complică angajarea în relații heterosexuale. Pe de altă parte, homosexualii ego-sintonici se simt confortabil cu orientarea lor sexuală și își acceptă comportamentul ca o expresie naturală a preferințelor lor ¹¹⁶.

Din punct de vedere psihopatologic, homosexualitatea a fost clasificată drept o tulburare de comportament sexual, asociată cu anomalii ale preferinței sexuale sau parafilii. Această viziune a fost susținută de diverse teorii care au încercat să explice orientarea sexuală homosexuală în termeni de deviații psihologice ¹¹⁷. Conceptul de preferință sexuală anormală necesită o analiză atentă din trei perspective. În primul rând, din punct de vedere social, comportamentele sexuale ale persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală, a celor atrase de pornografie, a transvestițiilor sau a pedofililor nu se aliniază normelor și așteptărilor acceptate ca fiind normale. Totuși, acest criteriu variază în funcție de societate și de epocile istorice. Al doilea aspect se referă la daunele fizice, emoționale și morale pe care comportamentele sexuale deviate le pot cauza altor persoane, cum ar fi actul sexual cu un minor sau forme extreme de sadism sexual. Impactul acestor daune este amplificat în cazul în care actul deviant se desfășoară fără consimțământul victimei și fără ca aceasta să înțeleagă ce se întâmplă. În cele din urmă, al treilea aspect examinează suferința emoțională trăită de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sau pedofilă, care este influențată de atitudinile marginalizante ale societății în care trăiesc. Acesta include conflictul dintre dorințele lor sexuale și standardele morale ale societății sau ale propriei conștiințe, precum și conștientizarea suferinței cauzate altora prin practicile lor sexuale.

Anomaliile preferințelor sexuale includ *homosexualitatea*, *onanismul*, *incestul*, *pedofilia*, *gerontofilia*, *zoofilia*, *necrofilia*, *fetișismul*, *transvestismul*, *exhibiționismul*, *voyeurismul*, *sadismul sexual* și *masochismul sexual*, toate acestea reprezentând deviații ale obiectului sexual sau ale actului sexual. S. Freud a încercat să explice aceste tulburări de comportament sexual prin deficiențele care apar în procesul de dezvoltare din copilărie. ¹¹⁸. Ca urmare, majoritatea literaturii care a abordat aceste condiții psihopatologice înainte de anii 1990 a fost scrisă din perspectiva psihanalitică. Tratatamentul anomaliilor preferințelor sexuale, precum și cel al disfuncțiilor sexuale—cum ar fi aversiunea sexuală, disfuncția orgasmică sau ejacularea

¹¹⁶ REBER A. S. *Dictionary of Psychology*. London, UK: Penguin Books, 1985, 848 p. ISBN 978-067-08-0136-7.

¹¹⁷ GELDER M., GATH D., MAYOU R. *Tratat de psihiatrie Oxford* (trad., ediția a II-a). București-Geneva: Asociația Psihiatrilor Liberi din România și Geneva Initiative on Psychiatry, 1994. ISBN. 973-000-027-1.

¹¹⁸ BULBOACĂ G. *Homosexualitatea ca fenomen al societății contemporane: semnificații și dimensiuni psihosociale*. În: Anuarul Universității „Petre Andrei” din Iași (Fascicula: Asistență Socială, Sociologie, Psihologie), 2023, vol. 29, p. 55-72. ISSN (print) 2248-1060, ISSN (online) 2601-8209. doi: [10.18662/upasw/29/67](https://doi.org/10.18662/upasw/29/67).

precoce—s-au bazat în mare măsură pe principiile psihanalizei ¹¹⁹. Studiile realizate după anii 1990 au demonstrat că orientarea sexuală este o dimensiune mult mai complexă, influențată de o varietate de factori, nu doar de obiectul dorințelor și fanteziilor sexuale ale individului. De exemplu, E. Coleman subliniază că această complexitate implică interacțiuni între aspecte biologice, psihologice, sociale și culturale ¹²⁰, care arată că delimitarea orientării sexuale trebuie realizată având în vedere nouă dimensiuni ale sexualității umane, care includ: statutul relației curente, identitatea actuală, identitatea ideală dorită, acceptarea identificării orientării sexuale, identitatea sexuală (fizică), identitatea de gen, identitatea rolurilor de gen, orientarea sexuală măsurată prin comportamente, fantezii și atașamente emoționale, precum și percepțiile anterioare și actuale ale individului referitoare la identitatea sa sexuală și de gen, în comparație cu idealurile sale. Aceasta sugerează că simpla clasificare a bărbaților și femeilor în hetero-, bi- sau homosexuali este o abordare prea simplistă, deoarece o persoană poate avea o identitate de gen masculină și să se conformeze normelor de comportament masculine, dar să fie atrasă exclusiv de alți bărbați. În definirea homosexualității, s-a discutat despre nuanțarea dihotomiei dintre heterosexualitate și homosexualitate, care a fost văzută ca o antiteză. O proporție semnificativă a populației nu se încadrează exclusiv în aceste categorii, având atât experiențe și comportamente heterosexuale, cât și homosexuale. O contribuție importantă în clasificarea sexualității umane a fost adusă de biologul american Alfred C. Kinsey, care, împreună cu colaboratorii săi Wardell R. Pomeroy și Clyde E. Martin, a dezvoltat o scală pentru evaluarea comportamentului sexual pe un continuum de la heterosexualitate la homosexualitate, aplicabil atât pentru sexualitatea feminină, cât și pentru cea masculină ¹²¹. Instrumentele elaborate de Kinsey și echipa sa au fost publicate în două lucrări de referință: *Sexual Behavior in the Human Male* (1948) și *Sexual Behavior in the Human Female* (1953). Aceste scale au fost create pentru a contracara viziunea simplistă că oamenii ar putea fi în mod exclusiv fie heterosexuali, fie homosexuali. Prin aceste instrumente, Kinsey și colaboratorii săi propun o clasificare a orientării sexuale bazată nu doar pe experiențele actuale, ci și pe relația dintre experiențele heterosexuale și homosexuale pe care o persoană le-a trăit de-a lungul vieții. În acest sens, scalele reflectă complexitatea vieții sexuale a indivizilor,

¹¹⁹ cf. *idem*.

¹²⁰ COLEMAN E. *Assessment of sexual orientation*. În: *Journal of Homosexuality*, 1987, vol. 14, no. 1-2, p. 9-24. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v14n01_02](https://doi.org/10.1300/J082v14n01_02).

¹²¹ WESTHEIMER R. K., LOPATER S. *Human Sexuality: A Psychosocial Perspective* (2nd ed.). Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins, 2004. ISBN: 978-078-17-4760-8.

oferind o imagine mai nuanțată a diversității umane. Astfel, scalele lui Kinsey diferențiază între mai multe categorii de indivizi, în funcție de orientarea lor sexuală ^{122, 123}:

- ✓ *exclusivi heterosexuali* – Persoane care au avut doar relații cu persoane de sex opus;
- ✓ *predominant heterosexuali, cu experiențe ocazionale homosexuale*– persoane care au majoritatea experiențelor heterosexuale, dar au avut și câteva experiențe homosexuale;
- ✓ *intermediari*: persoane care au avut atât experiențe heterosexuale, cât și homosexuale în proporții comparabile;
- ✓ *predominant homosexuali, cu experiențe ocazionale heterosexuale*: persoane care au avut majoritatea experiențelor homosexuale, dar au experimentat și unele relații cu persoane de sex opus;
- ✓ *indivizi predominant homosexuali, dar mai mult decât incidental heterosexuali* – persoane care au mai mult o activitate deschisă sau reacții psihice manifeste în spectrul homosexual, dar care, totuși, mențin un nivel echitabil al activității heterosexuale sau care răspund clar contactelor heterosexuale;
- ✓ *indivizi predominant homosexuali/doar incidental heterosexuali* – persoane care sunt aproape exclusiv cu orientarea sexuală homosexuală prin activitățile sau răspunsurile sexuale;
- ✓ *exclusiv homosexuali*: persoane care au avut doar experiențe homosexuale.

Deși scalele propuse de Kinsey și echipa sa au fost criticate pentru anumite deficiențe conceptuale și metodologice, ele au un merit important: reușesc să depășească clasificarea dihotomică simplistă a orientării sexuale. Această abordare a deschis calea pentru o nouă perspectivă asupra sexualității umane, una care a fost explorată încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea de sexologul german Magnus Hirschfeld. Prin abordarea lor, Kinsey și colaboratorii săi au reușit să provoace viziuni tradiționale și să încurajeze o înțelegere mai complexă și mai nuanțată a diversității sexuale. Aceasta a fost o contribuție esențială în studiul sexualității, permițând astfel o discuție mai deschisă și mai inclusivă despre identitățile și experiențele sexuale.

Literatura din domeniu prezintă numeroase încercări de tipologizare a persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală . Unele clasificări sunt de natură clinică (acestea fiind influențate mult de curentul psihanalitic, precum și de contribuțiile psihiatriei), în timp ce altele

¹²² BULLOUGH V. L. *Alfred Kinsey and the Kinsey report: Historical overview and lasting contributions*. În: *The Journal of Sex Research*, 1998, vol. 35, no. 2, p. 127-131. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499809551925](https://doi.org/10.1080/00224499809551925).

¹²³ WESTHEIMER R. K., LOPATER S. *Human Sexuality: A Psychosocial Perspective* (2nd ed.). Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins, 2004. ISBN: 978-078-17-4760-8.

iau în calcul circumstanțele de viață (privite ca factori contextuali ce declanșează și mențin comportamentul homosexual) sau stilul de viață al persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală .

O primă tipologizare a persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală („invertiți sexuali“) este oferită de către părintele psihanalizei S. Freud în bine cunoscuta sa lucrare *Aberațiile sexuale* (trilogia *Trei eseuri asupra teoriei sexualității*). Conform lui S. Freud ¹²⁴, persoanele cu orientarea sexuală homosexuală se disting din punct de vedere emoțional, atitudinal și comportamental prin următoarele tipuri: a) *invertiții compleți* – persoanele a căror sexualitate are drept obiect doar persoanele de același sex cu al lor, persoanele de sex opus lăsându-le sau chiar provocându-le o aversiune sexuală; bărbații din această categorie ar fi incapabili de acte sexuale cu o femeie sau, cel puțin, nu ar găsi în ele nicio plăcere și satisfacție; b) *invertiții ambigeni* (pe care Freud îi numește „hermafrodiți psihosociali“) – persoanele a căror sexualitate poate avea drept obiect atât o femeie, cât și un bărbat; așadar, acest tip de comportament nu are un caracter exclusiv; c) *invertiții ocazionale* – persoanele a căror comportamente homosexuale sunt determinate de anumite circumstanțe de viață, cum ar fi privarea de un obiect sexual normal (de exemplu, bărbații care execută pedepse privative de libertate sau cei care lucrează în condiții de izolare).

În funcție de frecvența experiențelor sexuale și/sau emoționale cu persoane de același sex, K. Plummer ¹²⁵ a identificat patru modele ale homosexualității: a) *homosexualitatea întâmplătoare* care are un caracter pasager și nu modifică stilul de viață al persoanelor cărora le este caracteristic acest model; b) *homosexualitatea stabilă* care este de durată mai lungă și se întâlnește în anumite instituții (de exemplu, penitenciare sau unități militare) ale căror specific permite crearea de contexte favorabile relațiilor homosexuale; c) *homosexualitatea personalizată* care, de asemenea, este de lungă durată însă rămâne ascunsă prin eforturile constante ale persoanelor care se confruntă cu astfel de dorințe și preferințe sexuale; d) *homosexualitatea „ieșită la suprafață”* (procesul *coming out*-ului) este specifică persoanelor *gay/lesbiene* care își declară deschis și fără rezerve orientarea sexuală, se afiliază comunităților LGBT și stilului de viață specific acestora și militează pentru drepturile minorităților sexuale, inclusiv pentru legalizarea căsătoriilor dintre două persoane de același sex.

¹²⁴ citat în ȘELARU. M. *Comportamentul sexual aberant*. Iași: Editura „Moldova”, 1993, 365 p. ISBN: 973-9032-99-0.

¹²⁵ citat în STĂNCULESCU E. *Stereotip*. În: CHELCEA S., ILUȚ P. (Coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*. București: Editura Economică, 2003, p. 343-345. ISBN: 973-590-834-4.

S. M. Rădulescu ¹²⁶ a preluat o clasificare a homosexualității după L. Humphreys. Aceasta a fost elaborată pentru bărbații cu orientarea sexuală homosexuală și diferențiază între: a) *homosexualii ocazionali* („la înțelegere“ (engl. *trade homosexuals*) – categorie care, de obicei, include persoane respectabile cu ocupații independente; cel mai adesea, acestea sunt căsătorite, dar au relații maritale disfuncționale; astfel de persoane se feresc de implicarea în comunitatea LGBT și preferă toaletele publice pentru a-și găsi parteneri pentru relații sexuale; de obicei, preferă rolul activ în relații sexuale orale; b) *bisexualii* care, de asemenea, în marea lor majoritate sunt persoane căsătorite și au ocupații independente; astfel de persoane nu-și ascund preferințele homosexuale și le raționalizează recurgând la „serviciile“ altor persoane care împărtășesc aceleași tendințe; bisexualii își asumă atât roluri pasive, cât și active în relații sexuale orale și anale; c) *homosexualii excentrici* (engl. *guys*) – bărbați care își declară deschis orientarea sexuală; de obicei, aceștia sunt necăsătoriți și au ocupații independente; participă activ la subculturile persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală prin frecventarea barurilor, cluburilor, saunelor, restaurantelor sau a altor locuri de socializare; nu au roluri sexuale definite deoarece acceptă preferințele partenerilor; d) *madamele de fațadă* (engl. *closet queens*) – persoane necăsătorite care au ocupații dependente și preferă rolul activ în sexul oral; când îmbătrânesc, acceptă și roluri pasive; e) *homosexualii traficanți* (engl. *hustlers*) – bărbați care practică prostituția fiind adevărați *cowboys* care intră în acțiune la miezul nopții; astfel de bărbați au despre ei înșiși imaginea unei persoane cu orientare heterosexuală (de altfel, mulți au și relații heterosexuale mai mult sau mai puțin constante); banii pe care îi obțin din traficarea favorilor sexuale servesc nu atât unor nevoi economice, cât pentru anularea imaginii distorsionate; printre homosexualii traficanți se numără tineri delincvenți recrutați de obicei din rândul adolescenților și al tinerilor ai căror familii sunt dezorganizate; aceștia sunt novici în materie de relații sexuale cu bărbați; în schimbul unei sume de bani, tinerii novici își oferă serviciile pentru sex oral pasiv și, uneori, activ (mult mai rar, pentru sex anal); f) *homosexualii de lux* (engl. *call boys*) – bărbați care se prezintă în rubricile de anunțuri matrimoniale ale revistelor sau pe *site*-urile matrimoniale drept modele ale frumuseții fizice și virilității și ale căror servicii sexuale sunt, de cele mai multe ori, scumpe; unii dintre ei practică *chatting*-ul având drept clienți alți bărbați, în timp ce alții sunt „închiriați“ de casele de prostituție masculină unor clienți bogați; de obicei, nu au preferințe statornice și acceptă orice rol sexual; în unele cazuri, pot fi persoane cu orientare bisexuală.

¹²⁶ RĂDULESCU S. M. *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*. București: Editura „Nemira”, 1996, 290 p. ISBN 973-930-108-8.

Conform lui S. M. Rădulescu ¹²⁷, ultimile două categorii sunt stigmatizate de către membrii comunității LGBT care nu acceptă bani pentru relații sexuale liber consimțite.

1.4. Predictorii ai atitudinilor față de homosexualitate

După E. Bogardus ¹²⁸, o atitudine se prezintă sub forma unei tendințe *pro* sau *contra* față de un element din mediu social care, astfel, devine o valoare pozitivă sau negativă. În psihologia personalității și în cea socială atitudinea față de un anumit element al realității sociale a fost înțeleasă ca o anumită orientare internă, de natură afectivă, care ar explica acțiunile și comportamentele unei persoane ¹²⁹. A fost propus un model multidimensional pentru explicarea și descrierea structurii atitudinii față de un anumit element al realității sociale. Acesta include trei componente: a) cognitivă – opinii și/sau credințe exprimate conștient; b) afectivă – tonusul emoțional care însoțește opiniile și/sau credințele pe care o persoană le are în legătură cu obiectul atitudinii; c) evaluativă – atitudinea poate fi pozitivă sau negativă; d) conativă (comportamentală) – predispoziția unei persoane de a acționa conform cu opiniile și/sau credințele pe care le are și emoțiile pe care le resimte în legătură cu obiectul atitudinii ¹³⁰. Generalizând, putem spune ca atitudinile descriu ¹³¹: a) stări interne care se prezintă sub forma unor structuri cognitiv-perceptive și evaluative, afective și volitive și care se formează prin interacțiunea dintre motivele ce stau la baza comportamentelor unor persoane și stimulii din ambianță/factorii de mediu; b) predispoziții spre anumite comportamente (orientate spre obiectul atitudinii) care au la bază anumite experiențe și motivația individuală și care, de regulă, se manifestă în conformitate cu solicitările mediului social.

Atitudinile trebuie diferențiate de alte caracteristici individuale, și anume: a) opinii – acestea variază în funcție de evenimente sau împrejurări; b) credințe – structuri preponderent cognitive; c) valori – orientări stabile ale personalității care sunt configurate atât sub formă de mijloace, cât și sub formă de scopuri ce influențează atitudinile și comportamentele unei persoane; d) convingeri – judecăți care permit interpretarea mediului social și intră în structura componentei cognitive a atitudinilor; e) ideologii – configurații de atitudini și convingeri care sunt organizate în jurul unor teme sociale dominante; f) trăsături de personalitate – moduri specifice de a gândi, simți și acționa care asigură fundamentul acțiunilor și comportamentelor

¹²⁷ *idem*.

¹²⁸ citat în BOZA M. *Atitudinile sociale și schimbarea lor*. Iași: Editura Polirom, 2010. ISBN 978-973-46-1014-3

¹²⁹ REBER A. S. *Dictionary of Psychology*. London, UK: Penguin Books, 1985, 848 p. ISBN 978-067-08-0136-7.

¹³⁰ BOZA M. *Atitudinile sociale și schimbarea lor*. Iași: Editura Polirom, 2010. ISBN 978-973-46-1014-3.

¹³¹ RUSNAC S. *Preocupări contemporane ale psihologiei sociale*. Chișinău: RVR Consulting Grup. 2007. Vol. 2, 264 p. ISBN 978-997-57-8566-2.

individuale; g) reprezentări sociale – structuri imagistice și de cunoștințe cu privire la diferite aspecte ale realității sociale, care sunt elaborate și împartășite socio-cultural și care generează practici și realități sociale ¹³².

Multe cercetări au evidențiat faptul că persoanele cu convingeri conservatoare, fie ele politice sau religioase, au tendința de a manifesta atitudini mai puțin favorabile față de homosexualitate și de a fi mai intolerante față de membrii comunității LGBT. În contrast, cei cu viziuni liberale se dovedesc a fi mai deschiși și suportivi ^{133, 134, 135, 136, 137}.

Literatura internațională oferă o bază solidă de dovezi empirice care susțin că interacțiunile interumane, fie că sunt ocazionale sau mai intime, prin relații de amicitie sau prietenie, au un impact pozitiv asupra atitudinilor față de persoanele gay și lesbiene. Acest contact interuman este asociat cu o creștere a toleranței și cu o reducere a stereotipurilor negative și a prejudecăților legate de orientarea sexuală, inclusiv în rândul studenților care trăiesc și activează în diferite contexte culturale ^{138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148}. Persoanele care au avut contacte sociale

¹³² BOZA M. *Atitudinile sociale și schimbarea lor*. Iași: Editura Polirom, 2010. ISBN 978-973-46-1014-3.

¹³³ BROWN M. J., HENRIQUEZ E. *Socio-demographic predictors of attitudes towards gays and lesbians*. În: *Individual Differences Research*, 2008, vol. 6, no. 3, p. 193-202. ISSN (print) 1541-745X.

¹³⁴ HEREK G. M., CAPITANIO J. P. „Some of my best friends” *Intergroup contact, concealable stigma, and heterosexuals’ attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1996, vol. 22, no. 4, p. 412-424. ISSN 0146-1672. doi: [10.1177/0146167296224007](https://doi.org/10.1177/0146167296224007).

¹³⁵ HEREK G. M., GLUNT E. K. *Interpersonal contact and heterosexuals’ attitudes towards gay men: Results from a national survey*. În: *Journal of Sex Research*, 1993, vol. 30, no. 3, p. 239-244. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499309551707](https://doi.org/10.1080/00224499309551707).

¹³⁶ SELTZER R. *AIDS, homosexuality, public opinion, and changing correlates over time*. În: *Journal of Homosexuality*, 1993, vol. 26, no. 1, p. 85-97. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v26n01_07](https://doi.org/10.1300/J082v26n01_07).

¹³⁷ SHACKELFORD T. K., BESSER A. *Predicting attitudes toward homosexuality: Insights from personality psychology*. În: *Individual Differences Research*, 2007, vol. 5, no. 2, p. 106-114. ISSN (print) 1541-745X.

¹³⁸ ALTEMEYER B. *Changes in attitudes toward homosexuals*. În: *Journal of Homosexuality*, 2001, vol. 42, no. 2, p. 63-75. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v42n02_04](https://doi.org/10.1300/J082v42n02_04).

¹³⁹ BOWEN A. M., BOURGEOIS M. J. *Attitudes toward lesbian, gay, and bisexual college students: The contribution of pluralistic ignorance, dynamic social impact, and contact theories*. În: *Journal of American College Health*, 2001, vol. 50, no. 2, p. 91-96. ISSN (print) 0744-8481, ISSN (online) 1940-3208. doi: [10.1080/07448480109596012](https://doi.org/10.1080/07448480109596012).

¹⁴⁰ FINLAY B., WALTHER C. S. *The relation of religious affiliation, service attendance, and other factors to homophobic attitudes among university students*. În: *Review of Religious Research*, 2003, vol. 44, no. 4, p. 370-393. ISSN (print) 0034-673X, ISSN (online) 2211-4866. doi: [10.2307/3512216](https://doi.org/10.2307/3512216).

¹⁴¹ HEREK G. M., CAPITANIO J. P. „Some of my best friends” *Intergroup contact, concealable stigma, and heterosexuals’ attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1996, vol. 22, no. 4, p. 412-424. ISSN 0146-1672. doi: [10.1177/0146167296224007](https://doi.org/10.1177/0146167296224007).

¹⁴² HEREK G. M., GLUNT E. K. *Interpersonal contact and heterosexuals’ attitudes towards gay men: Results from a national survey*. În: *Journal of Sex Research*, 1993, vol. 30, no. 3, p. 239-244. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499309551707](https://doi.org/10.1080/00224499309551707).

¹⁴³ HOWARD-HASSMANN R. E. *The gay cousin: Learning to accept gay rights*. În: *Journal of Homosexuality*, 2001, vol. 42, no. 1, p. 127-149. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/j082v42n01_07](https://doi.org/10.1300/j082v42n01_07).

¹⁴⁴ IRAKLIS G. *Predictors of Greek students’ attitudes towards lesbians and gay men*. În: *Psychology & Sexuality*, 2010, vol. 1, no. 2, p. 170-179. ISSN (print) 1941-9899, ISSN (online) 1941-9902. doi: [10.1080/19419899.2010.484598](https://doi.org/10.1080/19419899.2010.484598).

cu bărbați gay sau femei lesbiene care își împărtășesc orientarea sexuală tind să aibă atitudini mai puțin negative față de comunitatea LGBT și drepturile acesteia. Interacțiunile interumane contribuie la reducerea prejudecăților, în special atunci când subiecții heterosexuali se întâlnesc cu mai mulți membri ai comunității LGBT, dezvoltând relații apropiate de prietenie. Această apropiere le permite să învețe direct despre modurile de viață al persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală, ceea ce ajută la promovarea unei perspective mai deschise și mai tolerante¹⁴⁹. De asemenea, contactul social, în special în rândul persoanelor cu educație superioară și cu viziuni ideologice liberale, joacă un rol esențial în creșterea acceptării persoanelor gay și lesbiene. Acești indivizi contestă stereotipurile socio-culturale și oferă o perspectivă mai critică, ceea ce îi încurajează pe heterosexuali să abordeze subiectul într-un mod mai individualizat și personal. Acest tip de interacțiune ajută la depășirea prejudecăților și la promovarea unei înțelegeri mai profunde a diversității sexuale^{150, 151, 152}. Pe de altă parte, persoanele heterosexuale care adoptă atitudini pozitive față de comunitatea LGBT au mai multe șanse să interacționeze cu bărbați gay sau femei lesbiene, deoarece aleg să aibă astfel de prieteni. Aceasta se datorează faptului că trăiesc în medii sociale, cum ar fi universitățile sau metropolele cosmopolite, unde persoanele gay și lesbiene sunt mai vizibile. În plus, mulți membri ai comunității LGBT se simt mai încrezători să-și dezvăluie orientarea sexuală atunci când cred că cei din jur vor reacționa pozitiv, cu acceptare, deschidere, empatie și suport. Această dinamică contribuie la construirea unor relații interumane sănătoase și la promovarea acceptării^{153, 154, 155, 156}.

¹⁴⁵ LEMM K. M. *Positive associations among interpersonal contact, motivation, and implicit and explicit attitudes toward gay men*. În: *Journal of Homosexuality*, 2006, vol. 51, no. 2, p. 79-99. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v51n02_05](https://doi.org/10.1300/J082v51n02_05).

¹⁴⁶ OVERBY L. M., BARTH J. *Contact, community context, and public attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Polity*, 2002, vol. 34 no. 4, p. 433-456. ISSN (print) 0032-3497, ISSN (online) 1744-1684. doi: [10.1086/POLv34n4ms3235412](https://doi.org/10.1086/POLv34n4ms3235412).

¹⁴⁷ RAJA S., STOKES, J. P. *Assessing attitudes toward lesbians and gay men: The Modern Homophobia Scale*. În: *Journal of Gay, Lesbian, and Bisexual Identity*, 1998, vol. 3, no. 2, p. 113-134. ISSN (print) 1573-8167, ISSN (online) 1083-8147. doi: [10.1023/A:1023244427281](https://doi.org/10.1023/A:1023244427281).

¹⁴⁸ SAKALLI N. *Pictures of male homosexuals in the heads of Turkish college students: The effect of sex differences and social contact on stereotyping*. În: *Journal of Homosexuality*, 2002, vol. 43, no. 2, p. 111-126. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/j082v43n02_07](https://doi.org/10.1300/j082v43n02_07).

¹⁴⁹ HEREK G. M., CAPITANIO J. P. „Some of my best friends” *Intergroup contact, concealable stigma, and heterosexuals’ attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1996, vol. 22, no. 4, p. 412-424. ISSN 0146-1672. doi: [10.1177/0146167296224007](https://doi.org/10.1177/0146167296224007).

¹⁵⁰ ALTEMEYER B. *Changes in attitudes toward homosexuals*. În: *Journal of Homosexuality*, 2001, vol 42, no. 2, p. 63-75. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v42n02_04](https://doi.org/10.1300/J082v42n02_04).

¹⁵¹ HEREK G. M., GLUNT E. K. *Interpersonal contact and heterosexuals’ attitudes towards gay men: Results from a national survey*. În: *Journal of Sex Research*, 1993, vol. 30, no. 3, p. 239-244. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499309551707](https://doi.org/10.1080/00224499309551707).

¹⁵² OVERBY L. M., BARTH J. *Contact, community context, and public attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Polity*, 2002, vol. 34 no. 4, p. 433-456. ISSN (print) 0032-3497, ISSN (online) 1744-1684. doi: [10.1086/POLv34n4ms3235412](https://doi.org/10.1086/POLv34n4ms3235412).

¹⁵³ BERKMAN C. S., ZINBERG G. *Homophobia and heterosexism in social workers*. În: *Social Work*, 1997, vol. 42, no. 4, p. 319-332. ISSN (print) 0037-8046, ISSN (online) 1545-6846. doi: [10.1093/sw/42.4.319](https://doi.org/10.1093/sw/42.4.319).

Într-un studiu care a investigat percepția și atitudinea față de homosexualitate în rândul diferitelor generații din Rusia, A. M. Rikel¹⁵⁷ a aplicat analiza structurală (conform lui P. Vergès) pentru a înțelege conținutul și organizarea reprezentărilor sociale ale homosexualității în rândul a 170 de adolescenți (între 16 și 22 de ani), 181 de tineri (între 25 și 34 de ani) și 93 de adulți (între 37 și 63 de ani). Participanții au fost invitați să menționeze trei cuvinte care le veneau în minte la auzul cuvântului "homosexualitate", utilizând metoda asociațiilor libere. Analiza lexicală și structurală a asociațiilor generate a relevat că, spre deosebire de adulți, adolescenții și tinerii au asociat mai rar homosexualitatea cu devierea mintală sau promiscuitatea. Această observație sugerează o schimbare în percepțiile sociale, evidențiind o deschidere mai mare față de diversitatea sexuală în rândul generațiilor mai tinere¹⁵⁸. Aceștia au asociat mai frecvent homosexualitatea cu conceptul de LGBT și cu anumite caracteristici pozitive, cum ar fi ideea că homosexualitatea reprezintă o alegere independentă a fiecărei persoane. În rândul adolescenților și tinerilor, termenii „gay”, „bărbat”, „iubire”, „norme” și „orientare” au constituit nucleul central al reprezentării despre homosexualitate. În contrast, pentru generația adultă, termenii care au fost incluși în nucleul central au fost „gay”, „bărbat” și „perversiune”. Aceste diferențe sugerează o evoluție a percepțiilor, cu tinerii arătând o tendință mai pronunțată de a considera homosexualitatea într-o lumină pozitivă și acceptantă.

Studiul realizat de A. M. Rikel¹⁵⁹ a evidențiat o relație inversă între vârsta participanților și atitudinea față de homosexualitate. Adolescenții și tinerii au manifestat o atitudine mai tolerantă față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. Aceste constatări sunt susținute de un alt studiu recent din SUA, care a arătat că toleranța față de persoanele gay și lesbiene este mai crescută în rândul tinerilor. Această tendință se poate datora expunerii mai mari a tinerilor la cultura modernă și la mass-media, care adesea promovează homosexualitatea prin asocierea

¹⁵⁴ HEREK G. M., CAPITANIO J. P. „Some of my best friends” *Intergroup contact, concealable stigma, and heterosexuals' attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1996, vol. 22, no. 4, p. 412-424. ISSN 0146-1672. doi: [10.1177/0146167296224007](https://doi.org/10.1177/0146167296224007).

¹⁵⁵ HEREK G. M., GLUNT E. K. *Interpersonal contact and heterosexuals' attitudes towards gay men: Results from a national survey*. În: *Journal of Sex Research*, 1993, vol. 30, no. 3, p. 239-244. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499309551707](https://doi.org/10.1080/00224499309551707).

¹⁵⁶ OVERBY L. M., BARTH J. *Contact, community context, and public attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Polity*, 2002, vol. 34 no. 4, p. 433-456. ISSN (print) 0032-3497, ISSN (online) 1744-1684. doi: [10.1086/POLv34n4ms3235412](https://doi.org/10.1086/POLv34n4ms3235412).

¹⁵⁷ RIKEL A. M. *The influence of the environment on a person's sexual orientation: Intergenerational analysis in Russia*. În: *E3S Web of Conferences*, 2021, vol. 273, Article ID 10043. [10.1051/e3sconf/202127310043](https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127310043) (vizitat 22.09.2021).

¹⁵⁸ cf. *idem*.

¹⁵⁹ *ibidem*.

acesteia cu anumite modele și idealuri sociale ¹⁶⁰. În general, studiile corelaționale confirmă că vârsta mai tânără și un nivel mai ridicat de educație sunt doi predictorii consistenți ai toleranței față de bărbații gay și femeile lesbiene. Aceste constatări sugerează că, pe măsură ce tinerii sunt expuși la informații mai diverse și la perspective mai inclusiviste, devin mai deschiși și mai acceptanți față de diferitele orientări sexuale. Educația joacă, de asemenea, un rol esențial în formarea atitudinilor, contribuind la diminuarea prejudecăților și la promovarea înțelegerii și acceptării diversității sexuale ^{161, 162, 163, 164}.

V. Lingiardi, S. Falanga și A. R. D'Augelli ¹⁶⁵ au efectuat un studiu exploratoriu pentru a identifica variabilele asociate homofobiei în rândul italienilor. Comparativ cu studenții de sex masculin, personalul militar de sex masculin a evidențiat o atitudine mai negativă pentru trei dimensiuni (socializare, drepturi și devianță) prin care a fost operaționalizată atitudinea față de bărbații gay, respectiv cea față de femeile lesbiene. Cea mai pronunțată diferență s-a evidențiat privitor la dimensiunea referitoare la drepturi. Indiferent de statutul ocupațional, participanții care cunoșteau bărbați gay sau femei lesbiene au raportat o homofobie mai redusă. Pe de altă parte, participanții cu o orientare politică conservatoare au demonstrat un grad mai crescut de homofobie. De asemenea, participanții cu un nivel mai scăzut de religiozitate au arătat o toleranță mai mare față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. Rezultatele obținute în urma analizelor de regresie liniară multiplă au relevat (în care variabilele dependente au fost scorurile pe care participanții le-au obținut pentru dimensiunile atitudinii față de bărbații gay și femeile lesbiene) au evidențiat predictorii sistematici ai homofobiei, și anume: apartenența la categoria ocupațională reprezentată de ofițerii de marină, sexul masculin, orientarea ideologică conservatoare, sărăcia intelectuală, orientarea spre respectarea regulilor, conștiințiozitatea, supunerea față de norme, conformismul, instabilitatea emoțională, iritabilitatea, respectiv orientarea spre tradiție și rezistența la schimbare. Un predictor important al factorilor referitori la

¹⁶⁰ AYOUB P. M., GARRETSON J. *Getting the message out: Media context and global changes in attitudes toward homosexuality*. În: *Comparative Political Studies*, 2017, vol. 50, nr. 8, p. 1055-1085. ISSN (print) 0010-4140, ISSN (online) 1552-3829. doi: [10.1177/00104140166666](https://doi.org/10.1177/00104140166666).

¹⁶¹ HEREK G. M. *Gender gaps in public opinion about lesbians and gay men*. În: *Public Opinion Quarterly*, 2002, vol. 66, no. 1, p. 40-66. ISSN (print) 0033-362X. ISSN (online) 1537-5331. doi: [10.1086/338409](https://doi.org/10.1086/338409).

¹⁶² HEREK G. M., CAPITANIO J. P. „Some of my best friends” *Intergroup contact, concealable stigma, and heterosexuals' attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1996, vol. 22, no. 4, p. 412-424. ISSN 0146-1672. doi: [10.1177/0146167296224007](https://doi.org/10.1177/0146167296224007).

¹⁶³ HEREK G. M., GLUNT E. K. *Interpersonal contact and heterosexuals' attitudes towards gay men: Results from a national survey*. În: *Journal of Sex Research*, 1993, vol. 30, no. 3, p. 239-244. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499309551707](https://doi.org/10.1080/00224499309551707).

¹⁶⁴ KELLEY J. *Attitudes towards homosexuality in 29 nations*. În: *Australian Social Monitor*, 2001, vol. 4, no. 1, p. 15-22. ISSN (print) 1440-4842.

¹⁶⁵ LINGIARDI V., FALANGA S., D'AUGELLI A. R. *The evaluation of homophobia in an Italian sample: An exploratory study*. În: *Archives of Sexual Behavior*, 2005, vol. 34, no. 1, p. 81-94. ISSN (print) 0004-0002. ISSN (online) 1573-2800. doi: [10.1007/s10508-005-1002-z](https://doi.org/10.1007/s10508-005-1002-z).

homofobie, cu excepția dimensiunii care a vizat drepturile ce pot fi acordate lesbienele, a fost apartenența participanților la una dintre cele două categorii ocupaționale (militar vs. student). Ofițerii care activau în marina italiană au exprimat atitudini semnificativ mai homofobe comparativ cu studenții. Pentru dimensiunea referitoare la acordarea de drepturi egale bărbaților *gay*, cei mai importanți predictorii au fost *status*-ul ocupațional și trăsăturile personalității referitoare la conformism, orientarea spre respectarea regulilor și a conveniențelor, sentimentul culpabilității, respectiv rezistența la schimbare și respingerea ideilor noi. Cei mai importanți predictorii ai dimensiunii referitoare la evitarea socializării cu lesbiene au fost sărăcia culturală, orientarea spre gândirea concretă, respectiv atitudinea conservatoare, în timp ce predictorii dimensiunii referitoare la respingerea drepturilor care pot fi acordate femeilor lesbiene au fost *status*-ul ocupațional, orientarea politică de stânga, sexul masculin, conformismul, orientarea spre respectarea regulilor și a conveniențelor, sentimentul culpabilității, respectiv rezistența la schimbare și respingerea ideilor noi.

Rezultatele unui studiu care s-a interesat de analiza factorilor macro-sociali care se asociază atitudinilor negative față de homosexualitate în 32 de țări europene arată că țările scandinave și Olanda evidențiază cel mai ridicat nivel al toleranței față de homosexualitate, în timp ce Belarus, Lituania, România și Ucraina s-au încadrat în grupul țărilor cu cea mai negativă atitudine ¹⁶⁶. Această diferență a fost explicată prin deosebirile în ceea ce privește orientarea religioasă majoritară (protestantă pentru țările scandinave și Olanda, respectiv ortodoxă pentru țările intolerante). Atunci când variabila dependentă a fost distanța socială față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (proporția respondenților cărora nu le-ar fi plăcut să aibă ca vecin o persoană *gay*/lesbiană), religia ortodoxă a rămas predictor pozitiv în toți pașii analizei de regresie. Adăugarea variabilelor independente referitoare la indicatorii modernizării societăților analizate (în special nivelul urbanizării și produsul intern brut pe cap de locuitor) a condus la dublarea proporției din varianța distanței sociale față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, care a fost explicată de modelul de regresie. Nivelurile ridicate ale urbanizării și dezvoltării economice s-au asociat cu o distanță socială mai scăzută față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală.

Studiul efectuat de către A. Štulhofer și I. Rimac ¹⁶⁷ a evidențiat rolul pe care tradiția religioasă ortodoxă îl poate avea în explicarea nivelului ridicat al distanței sociale față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală indiferent de nivelul modernizării țărilor

¹⁶⁶ ŠTULHOFER A., RIMAC I. *Determinants of homonegativity in Europe*. În: *Journal of Sex Research*, 2009, vol. 46 no. 1, p. 24-32. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519.

¹⁶⁷ *idem*.

analizate. O posibilă explicație a acestui rezultat trebuie să ia în calcul modul în care s-a realizat tranziția statelor din estul și sud-estul Europei (printre care se numără și România) de la regimul socialist (comunist) la cel democratic, respectiv procesul desecularizării. Țările pe care le analizăm s-au confruntat cu o tranziție mai anevoioasă și mai distructivă din punct de vedere social și economic. Costurile psihosociale ale tranziției anomiche și ale pauperizării au revitalizat ortodoxia și au transformat-o într-un instrument pentru redifinirea identității personale și colective a cetățenilor care s-au confruntat cu un mediu social aflat într-o schimbare rapidă. Acest lucru s-a întâmplat în ciuda creșterii nivelului modernizării ¹⁶⁸. În concluzie, analiza determinantilor macro-socetali ai atitudinilor negative față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală a evidențiat rolul central pe care procesul modernizării îl are în creșterea acceptării sociale a homosexualității în societățile europene contemporane.

T. Q. Nguyen și R. W. Blum ¹⁶⁹ au investigat toleranța față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul a 6207 adolescenți și tineri vietnamezi cu vârste cuprinse între 15 și 24 ani. Atât pentru respondenții de sex masculin, cât și pentru cei de sex feminin atitudinea conservatoare față de domeniul sexualității a fost predictor pozitiv pentru intoleranța față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. De asemenea, pentru participanții de sex feminin valorizarea fidelității în relația de cuplu a fost predictor pozitiv al atitudinii negative față de persoanele *gay/lesbiene*. În schimb, pentru ambele sexe rezidența în mediu urban, educația superioară și utilizarea Internetului au fost predictori pozitivi ai toleranței față de diversitate în materie de exprimare a sexualității. Rezultatele studiului realizat de către Nguyen și Blum ¹⁷⁰ sugerează că programele educative destinate prevenirii stereotipurilor negative, reducerii prejudecăților și schimbării atitudinilor de respingere față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală trebuie să fie proiectate în mod diferit în funcție de sexul și mediul de rezidență al tinerilor. De asemenea, astfel de programe ar putea să se bazeze pe mediul *online* pentru a promova respectul și toleranța față de diversitatea indivizilor umani privitor la preferințele și practicile sexuale.

Datele unui studiu corelațional efectuat pe un eșantion de studenți de la Facultatea de Medicină a Universității din Zagreb (Croatia) au evidențiat o atitudine mai negativă în rândul

¹⁶⁸ cf. *ibidem*.

¹⁶⁹ NGUYEN T. Q., BLUM R. W. *Homosexuality tolerance among male and female Vietnamese youth: An examination of traditional sexual values, self-esteem, and demographic/contextual characteristics*. În: *Journal of Adolescent Health*, 2014, vol. 55, no. 6, p. 823-829. ISSN (print) 1054-139X. ISSN (online). doi: [10.1016/j.jadohealth.2014.07.011](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.07.011).

¹⁷⁰ *idem*.

participanților de sex masculin ¹⁷¹. De asemenea, bărbații s-au remarcat printr-un nivel mai săracăcios al cunoștințelor factuale despre domeniul homosexualității. Predictorii atitudinii negative față de homosexualitate au fost sexul masculin, orientarea politică conservatoare, vârsta (anul de studiu) mai mare, respectiv nivelul scăzut al cunoștințelor despre domeniul homosexualității. Aceasta ultimă variabilă independentă a avut cea mai consistentă contribuție la explicarea varianței scorului pentru atitudinea negativă față de homosexualitate. Acest rezultat sugerează necesitatea educării profesioniștilor din diverse domenii care implică acordarea de ajutor (inclusiv a celor din domeniul medical) despre relațiile dintre două persoane de același sex.

O echipă de cercetători din Italia, Albania și Ucraina a investigat variabilele culturale și socio-demografice care se asociază atitudinii homofobice în rândul a 766 studenți italieni, 180 studenți albanezi, respectiv 102 studenți ucraineni ¹⁷². Studenții italieni au evidențiat cel mai scăzut nivel al homofobiei, în timp ce studenții din Ucraina au raportat cel mai ridicat nivel. În toate cele trei țări sexul masculin a fost principalul predictor al atitudinii homofobice. De asemenea, orientarea politică conservatoare și nivelul ridicat al credințelor religioase au fost predictorii ai homofobiei în special în rândul studenților din Italia și Albania. Acest studiu confirmă faptul ca diferențele culturale joacă un rol central în modelarea atitudinilor homofobice.

1.5. Concluzii la Capitolul 1

Investigarea literaturii care s-a preocupat de fațetele psihologice, sociale, culturale, religioase și legale ale homosexualității ne-a condus la sintetizarea următoarelor concluzii care au orientat demersurile investigative la care ne vom referi în Capitolele 2 și 3:

1. De-a lungul istoriei, chestiunea homosexualității a suscitat ample dispute și controverse cu numeroase implicații sociale, morale, religioase, culturale, juridice și politice. Filosofii, teologii, antropologii, psihanaliztii, specialiștii în științe medicale și comportamentale și cei din industria mass-mediei au oferit o paletă largă de interpretări, conceptualizări și viziuni asupra homosexualității și implicațiilor acesteia și au contribuit la alimentarea opiniei publice largi cu prejudecăți bazate pe orientarea sexuală, stereotipuri, atitudini

¹⁷¹ GRABOVAC I., ABRAMOVIĆ M., KOMLENOVIĆ G., MILOŠEVIĆ M., MUSTAJBEGOVIĆ J. *Attitudes towards and knowledge about homosexuality among medical students in Zagreb*. În: Collegium Antropologicum, 2014, vol. 38, no. 1, p. 39-45. ISSN (print) 0350-6134, ISSN (online) 1848-9486. doi: [10.5671/ca](https://doi.org/10.5671/ca).

¹⁷² CIOCCA G., NIOLU C., DÉTTORE D., ANTONELLI P., CONTE S., TUZIAK B., LIMONCIN E., MOLLAIOLI D., CAROSA E., GRAVINA G. L., Di SANTE S., Di LORENZO G., FISHER A. D., MAGGI M., LENZI A., SIRACUSANO A., JANNINI E. A. *Cross-cultural and socio-demographic correlates of homophobic attitude among university students in three European countries*. În: Journal of Endocrinological Investigation, 2017, vol. 40, no. 2, p. 227-233. ISSN (print) 0391-4097. ISSN (online) 1720-8386. doi: [10.1007/s40618-016-0554-1](https://doi.org/10.1007/s40618-016-0554-1).

marginalizatoare și discriminatorii care conduc adesea la comportamente ostile (hărțuire, bullying, violență psihologică și chiar atacuri fizice).

2. Începând cu anii 1980, dimensiunea homosexualității a început să fie abordată de către cercetători și practicienii din diverse domenii asistențiale într-o perspectivă mult mai amplă, fiind percepută mai degrabă ca o variație a comportamentului sexual care se manifestă prin atracția față de o persoană de același sex, cu sau fără atașamentul afectiv și de diverse modalități în auto-identificare. Această schimbare de paradigmă conceptuală și intervențională a oferit bazele pentru crearea unui cadru legislativ european și internațional comun care pune accentul pe respectarea drepturilor fundamentale ale individului uman, egalizarea oportunităților de accesare a resurselor comunitare (educație, servicii medicale, asistență socială și juridică, piața muncii ș.a.), reducerea vulnerabilităților psihoindividuale, sociale, culturale și economice, respectiv creșterea calității vieții tuturor persoanelor care conviețuiesc într-o comunitate și sunt rezidenți legali într-o țară, indiferent de sexul, identitatea sexuală, identitatea de gen sau orientarea sexuală a acestora.
3. Amploarea prejudecăților, stereotipurilor și atitudinilor negative împotriva persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală a fost semnificativ redusă în majoritatea societăților occidentale în ultimele decenii. Totuși, cercetătorii, experții în drepturile omului și profesioniștii care oferă asistență psihologică, socială și juridică pentru membrii comunității LGBT continuă să-și exprime îngrijorarea. Aceasta se datorează persistenței atitudinilor negative pe care părți importante ale populației din diverse țări le manifestă față de persoanele gay, lesbiene, bisexuale și transgen sau transsexuale. Aceste prejudecăți și stereotipuri negative afectează sănătatea mintală, starea de bine, cariera, funcționarea socială și capacitatea de integrare și participare a acestor persoane în comunitățile în care trăiesc și în societățile din care fac parte.
4. Printre predictorii atitudinilor (pozitive sau negative) față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală se numără: sexul, vârsta și nivelul educației respondenților, nivelul cunoștințelor despre problemele și modurile de viață al persoanelor gay/lesbiene, apartenența religioasă, nivelul religiozității, contactul/prietenia cu o persoană gay/lesbiană, reprezentările (stereotipurile) cu privire la rolurile de gen, conservatorismul/liberalismul în privința convingerilor lor politice și religioase sau privitor la exprimarea sexualității, credințele cu privire la instituția căsătoriei și valoarea familiei, unele trăsături ale personalității (de exemplu: deschiderea în planul mental și al experiențelor interpersonale, conformismul, orientarea spre valorile tradiționale, respectiv respectarea regulilor și a

conveniențelor ș.a.), rezistența la idei noi și schimbare, sărăcia intelectuală, nivelul modernizării societăților etc.

5. În România, subiectul homosexualității a început să atragă atenția cercetătorilor, autorităților și opiniei publice mai ales după mișcarea revoluționară din anul 1989, dată începând de la care drepturile acordate omului au fost reconsiderate. Fenomenul s-a manifestat și înainte de 1989, însă cu o amploare mult mai mică deoarece aparatul represiv și controlul monopolist al mass-mediei exercitat de către regimul comunist au contribuit la un relativ control al problematicii homosexualității. Opiniile, percepțiile, credințele, atitudinile, respectiv practicile sociale și familiale ale românilor au fost modelate destul de mult și prin intervenția Bisericii Ortodoxe. După Revoluția decembristă, sexualitatea și exprimarea acesteia au devenit zone de interes comun pentru reprezentanții clerului, autoritățile statului, organizațiile non-guvernamentale și cercetătorii din diverse domenii (psihologie, sociologie, teologie, științe medicale etc.). Astăzi, domeniul homosexualității (ca orientare sexuală și, în același timp, stil de viață asumat) este un subiect de actualitate în agenda publică, având o prezență semnificativă în mass-media, în spațiul politic și în dezbaterile privind parteneriatul civil și redefinirea familiei prin includerea și recunoașterea căsătoriilor între persoane de același sex. Cu toate acestea, sondajele de opinie publică și studiile multinaționale efectuate după anul 2000 arată că românii, în majoritate ortodocși, prezintă încă un nivel de intoleranță față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, parteneriatul civil și căsătoriile între persoane de același sex, care depășește media înregistrată în celelalte țări ale Uniunii Europene. Alte țări în care majoritatea populației este intolerantă față de subiectul homosexualității sunt Armenia, Belarus, Bulgaria, Grecia, Republica Moldova, Serbia și Ucraina.
6. Homosexualitatea reprezintă o dimensiune complexă (multifațetată) a stilului de viață cotidian, a cărei abordare din punct de vedere științific, dar și privitor la serviciile care pot fi adresate persoanelor care își declară deschis orientarea sexuală trebuie să fie imparțială și echidistantă.
7. De-a lungul ultimelor două milenii, această dimensiune a sexualității și a existenței cotidiene a indivizilor umani a fost repusă în discuție în funcție de transformările și evoluțiile care au marcat diverse sectoare ale societății umane. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală se remarcă prin diversitatea opțiunilor, valorilor, preocupărilor profesionale și sociale, stilurilor de viață în general, dar și a problemelor pe care le întâmpină. Prin urmare, aceste caracteristici trebuie să fie integrate în eforturile comune ale cercetătorilor din diverse domenii (de exemplu: psihologie socială, psihosexologie,

sociologie, asistență socială și juridică, științe medicale ș.a.), precum și ale practicienilor (de exemplu: psihologi, psihiatri și sexologi, asistenți sociali, juriști ș.a.), care sunt orientate atât spre clarificarea și înțelegerea dimensiunilor asociate sexualității umane, cât și spre creșterea calității serviciilor acordate persoanelor care se confruntă cu dificultăți privitor la calitatea vieții sexuale, indiferent de identitatea sexuală și de gen, respectiv de orientarea sexuală a acestora.

Deși în Europa și în multe alte țări ale lumii, problemele specifice pe care persoanele cu alte orientări sexuale decât cea majoritară le întâmpină atrage un interes tot mai crescut din partea cercetătorilor și profesioniștilor din diverse domenii, investigarea științifică a diverselor dimensiuni ale homosexualității în contextele sociale, culturale și politice din România și Republica Moldova înregistrează încă un avans timid. Analiza conceptual-teoretică și empirică expusă în Capitolul 1 al prezentei teze de doctorat, precum și argumentele practice la care ne-am referit ne-au condus la **PROBLEMA DE CERCETARE**, și anume *necesitatea utilizării metodologiei științifice în vederea explorării reprezentării sociale pe care populația educată tinerii educați atât români cât și moldoveni (studenți și masteranzi) îl au în legătură cu homosexualitatea, precum și cu formularea și validarea unui model al factorilor predictivi, atitudinilor față de homosexualitate în general și față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în particular.*

În conformitate cu problema enunțată mai sus, SCOPUL INVESTIGAȚIILOR pe care le-am realizat s-a axat pe *determinarea universului reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților români și moldoveni, precum și pe fundamentarea teoretică și testarea empirică a modelului de factori care influențează atitudinile față de homosexualitate și față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală.*

Obiectivele care ne-au orientat investigațiile prezentate în Capitolele 2 și 3 au fost:

- ✓ aplicarea metodologiei științifice în vederea investigării empirice a reprezentării sociale a homosexualității în rândul tinerilor studenți și masteranzi din cele două țări, a distanței sociale față de membrii comunității LGBT, prejudecăților și stereotipurilor legate de persoanele cu orientare gay/lesbiană, respectiv a predictorilor atitudinilor față de acest grup social și față de homosexualitate în general;
- ✓ elaborarea unor recomandări practice care pot să contribuie la facilitarea promovării respectului în legătură cu aspectele ce țin de orientarea sexuală și identitatea de gen, a toleranței față de membrii comunității LGBT, precum și a modalităților destinate reducerii discriminării și a excluderii sociale în rândul persoanelor care își asumă conștient și deschis o altă orientare sexuală și/sau o altă orientare de gen decât cele predominante;

- ✓ identificarea direcțiilor pentru viitoare cercetări teoretice și empirice pe care specialiștii din România și Republica Moldova trebuie să-și focalizeze atenția pentru a oferi profesioniștilor din diverse sectoare asistențiale, comunităților umane și societăților din cele două țări o perspectivă imparțială și cât mai corectă din punct de vedere științific și practic-aplicativ privitor la provocările și problemele pe care le întâmpină atât grupul persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală , cât și celelalte categorii de membrii ai comunității LGBT.

Următoarea **ipoteză generală** ne-a orientat demersurile teoretice și empirice: *Populația educată din România și Republica Moldova este eterogenă privitor la cunoștințele factuale, reprezentările și atitudinile pe care le are față de chestiunea homosexualității.*

2. METODOLOGIA INVESTIGĂRII EMPIRICE A REPREZENTĂRII SOCIALE A HOMOSEXUALITĂȚII ȘI A PREDICTORILOR ATITUDINII FAȚĂ DE HOMOSEXUALITATE ÎN RÂNDUL STUDENȚILOR DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

2.1. Metodologia studiilor asupra reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților din România și Republica Moldova

Premisa care a stat la baza demersurilor investigative a fost că maniera în care studenții din România și Republica Moldova percep și își reprezintă chestiunea homosexualității în general, precum și problematica psiho-socială a comunității persoanelor LGBT le determină atitudinile și comportamentele pe care le manifestă față de persoanele care își asumă orientarea sexuală homosexuală și, în general, față de membrii comunității LGBT. De asemenea, am considerat că explorarea conținutului și a structurii reprezentărilor sociale pe care studenții și masteranzii le au despre homosexualitate este o abordare esențială, oferind astfel o bază solidă pentru: a) o mai clară înțelegere a factorilor care modelează atitudinile și comportamentele tinerilor contemporani în legătură cu dimensiunea homosexualității ca alegere personală și stil de viață; b) reexaminarea politicilor, strategiilor și a măsurilor care pot fi puse în aplicare în societatea românească și în cea moldovenească în vederea diminuării prejudecăților, stereotipurilor, a reprezentărilor colective negative, precum și a atitudinilor de respingere, discriminare și marginalizare a persoanelor vulnerabile pe motive de identitate și/sau orientare sexuală.

Scopul cercetării. Cercetarea exploratorie pe care am desfășurat-o, folosind două eșantioane de studenți și masteranzi din România, respectiv un eșantion de studenți din Republica Moldova și-a propus ***definirea de conținut și de structură reprezentării sociale a homosexualității în cadrul mediului social, cultural și politic contemporan din cele două țări.***

S-a optat pentru categoria studenților și masteranzilor, deoarece caracteristicile mediului social din România și Republica Moldova, particularitățile generației actuale de tineri, diversitatea experiențelor interumane și culturale de care dispun aceștia, precum și abilitatea lor de a explora informații, constituie factori care pot îmbogăți înțelegerea percepțiilor și reprezentărilor legate de homosexualitate și atitudinile pe care românii și moldovenii le au în legătură cu dimensiunea homosexualității. În plus, studenții și masteranzii constituie o grupă relativ omogenă a populației, cel puțin privitor la vârsta, nivelul de educație și modurile de viață. Această omogenitate este semnificativă atât dintr-o perspectivă conceptuală, cât și din punct de vedere metodologic.

Etapele studiilor. Demersurile investigative au fost structurate în patru etape interconectate, desfășurate între 2018 și 2023, astfel:

- ✓ etapa de planificare a studiilor, în cadrul căreia s-a realizat documentarea teoretică, s-a consultat literatura relevantă pentru investigarea conținutului și structurii reprezentării unui „obiect social” și a fost definită tehnica de colectare a datelor brute., au fost delimitate bazinele pentru recrutarea posibililor participanți la studii și a fost dezvoltat un chestionar standardizat, destinat studenților și masteranzilor din România și Republica Moldova;
- ✓ etapa de colectare datelor din populația de studenți și masteranzi gestionată în patru instituții de învățământ superior din cele două țări; validarea protocoalelor cu răspunsuri; realizarea bazei de date în aplicația *SPSS for Windows*;
- ✓ etapa de prelucrare calitativă și cantitativă de răspunsuri pe care studenții și masteranzii din România și Republica Moldova urmau să le ofere la sarcina standardizată prin care s-a dorit să se exploreze conținutul și structura reprezentării sociale a homosexualității;
- ✓ etapa de analiza semnificație rezultatelor și interpretarea acestora în raport cu scopul și obiectivele cercetării, precum și la universul psihosocial care s-a conturat în ultimele decenii în jurul chestiunii homosexualității.

Obiectivele care au jalonat demersurile practice pe care le-am efectuat au fost:

- ✓ determinarea esenței și formării reprezentării pe care studenții și masteranzii din ambele țări o au cu privire la chestiunea homosexualității;
- ✓ descoperirea aspectelor de conținut ale zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților și masteranzilor din ambele țări;
- ✓ analizarea asemănărilor și diferențelor în conținutul și structura reprezentării sociale a homosexualității în rândul tinerilor studenți și masteranzi din România și Republica Moldova.

Ipoteza de lucru care ne-a orientat demersurile investigative a fost: **Există distincții între tinerii studenți și masteranzi din România și tinerii din Republica Moldova în privința conținutului și structurii reprezentării sociale pe care o au în legătură cu chestiunea homosexualității.**

Participanți. În total, la cercetările pe care le-am efectuat au luat parte **575** studenți și masteranzi atât din România cât și din Republica Moldova.

Setul de participanți 1 (România). Studiul asupra reprezentării sociale a homosexualității a fost realizat prin aplicarea unui chestionar standardizat unui număr de 375 studenți și masteranzi. Participanții au fost selectați printr-o metodă de eșantionare de conveniență din următoarele instituții de învățământ superior: Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău (n = 155),

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (n = 62) și Universitatea din Oradea (n = 158). În total, eșantionul a inclus 104 bărbați și 271 de femei, cu vârste cuprinse între 18 și 47 de ani (media = 23.05; mediana = 21; deviația standard = 5.82). Participarea la cercetare a fost voluntară. Dintre participanți, aproximativ 78 % se încadrau în cultul ortodox, în timp ce 8,3 % erau catolici. Ceilalți participanți se împărțeau între diverse culte religioase, inclusiv baptist, penticostal, neoprotestant și romano-catolic. Privitor la nivelul educației, majoritatea, adică 66,9 %, au terminat liceul, 2,1 % aveau studii postliceale, iar 26,9 % aveau studii universitare de licență. De asemenea, 4 % dintre ei obținuseră un masterat. Programele de studii pe care participanții le urmau la momentul chestionării erau variate: 33,1 % studiau pedagogia învățământului primar și preșcolar, 20 % erau la inginerie, 18,9 % la psihologie/pedagogie, 6,7 % la arhitectură, 5,6 % la medicină generală, 5,3 % în comunicare și relații publice, iar restul se împărțeau între filologie (4 %), științe economice (3,5 %) și alte domenii (2,4 %). Aproximativ 29 % dintre participanți au avut contact cu o persoană despre care știau că este gay sau lesbiană, iar 13,8 % au menționat că aveau o relație de prietenie cu o persoană care și-a declarat orientarea homosexuală.

Eșantion 2 (România). Al doilea eșantion de studenți și tineri masteranzi din România a fost compus din 34 de bărbați și 86 de femei. Participanții au fost selectați printr-o strategie de eșantionare de conveniență, provenind din rândul studenților și masteranzilor de la Universitatea „Vasile Alecsandri” din orașul Bacău. Participarea la cercetare a fost voluntară. La momentul colectării datelor, participanții aveau între 18 și 48 de ani (m = 23.54; mediana = 20; s = 7.85). Aceștia au absolvit diverse forme de educație, dintre care 102 au obținut diploma de Bacalaureat, 7 au finalizat o școală postliceală, 7 aveau studii universitare de licență, iar 4 au urmat programe de masterat. Participanții erau înscriși în programe de studii universitare de licență sau masterat în domenii precum inginerie (63), litere (48) și științe ale educației (9, programul de studii PIPP). Majoritatea participanților au declarat că practică cultul religios creștin-ortodox (n = 84). Ceilalți s-au împărțit în funcție de apartenența religioasă astfel: catolici (10), romano-catolici (6), penticostali (3), adventiști (2), bapțiști (2), 11 nu au avut cult religios, iar 2 nu au specificat cultul. Dintre aceștia, 18 s-au declarat ca fiind necredincioși, 42 s-au considerat persoane destul de religioase, iar 60 s-au identificat ca fiind religioase sau foarte religioase. Patruzeci și șase dintre respondenți, unii s-au autocaracterizat ca fiind foarte conservatori, conservatori sau oarecum conservatori. Ceilalți s-au considerat oarecum liberali, liberali sau foarte liberali..

Cincizeci și unu dintre participanții din România, aproximativ 42.5% au avut ocazia să interacționeze cu o persoană care le-a împărtășit că este lesbiană sau gay. Dintre aceștia, 21 de

persoane, ceea ce reprezintă 17.5% din total, s-au declarat angajați într-o relație de prietenie sau amicizie cu cineva care și-a exprimat orientarea homosexuală.

Eșantion 3 (Republica Moldova). Acest eșantion de subiecți a inclus opt participanți dintre ei de sex masculin și alții 72 de sex feminin, cuprinzând vârste între 18 și 47 ani (media = 21.72; mediana = 20; deviația standard = 4.48). Participanții au fost recrutați prin utilizarea strategiei de eșantionare de conveniență din populația de studenți și tineri masteranzi gestionată la Universitatea de Stat „Alec Russo” din orașul Bălți. Participarea la cercetare a fost făcută în mod voluntar. Structura participanților, în funcție de ultimele studii absolvite, s-a prezentat astfel: liceul cu Bacalaureat – 50, școală postliceală – 23, studii universitare de licență – 6, alte programe de masterat – 1. Participanții erau înscriși la programe de studii universitare de licență/masterat provenind din următoarele domenii de studiu: științe ale educației (programul PIPP) – 45, litere – 14, arte – 11, psihologie – 3 (șapte respondenți nu au specificat programul de studii). Majoritatea respondenților erau creștini-ortodocși (n = 78). Un respondent s-a identificat ca baptist, iar altul nu a avut afiliere religioasă. Dintre participanții din Republica Moldova, cinci s-au declarat a fi nereligioși, 17 s-au considerat persoane destul de religioase, iar 58 s-au identificat ca fiind religioase sau foarte religioase. Privitor la orientarea politică, 38 dintre participanți s-au evaluat ca fiind mai degrabă conservatori, în timp ce restul s-au declarat a fi mai degrabă liberali..

Doisprezece dintre participanții din Republica Moldova, 15% au avut ocazia să interacționeze cu cineva care s-a declarat a fi lesbiană sau gay. În plus, doar doi dintre acești participanți (aproximativ 2,5% din total) au menționat că se află într-o relație de prietenie sau amicizie cu o persoană cunoscută ca având orientarea sexuală homosexuală .

Seturile de participanți 2 (România) și 3 (Republica Moldova) nu au diferit privitor atât la vârsta subiecților ($t = 1.87$; $p = 0.062$) cât și orientarea pe axa conservatorism-liberalism ($\chi^2 = 1.65$; $p = 0.198$). Totuși, s-au identificat diferențe semnificative din perspectivă statistică legate de sexul subiecților ($\chi^2 = 9.72$; $p < 0.01$), ultimele studii pe care le finalizaseră ($\chi^2 = 21.04$; $p < 0.001$), cultul privind religia ($\chi^2 = 28.7$; $p < 0.001$), factorul autoevaluare religiozitate ($\chi^2 = 10.57$; $p < 0.01$), factorul contact social cu persoane lesbiene sau gay ($\chi^2 = 16.82$; $p < 0.001$) și frecvența relațiilor de prieten/amic ($\chi^2 = 10.61$; $p < 0.01$).

Strategii și instrumente pentru colectarea și analizarea datelor.. Atunci când dorim să identificăm componența și organizarea reprezentărilor unui „obiect social”, putem apela la diverse metode și tehnici. Acestea sunt utile atât în etapa de culegere a datelor din teren, cât și în procesul de prelucrare și interpretare a acestora, din perspective cantitativă și calitativă. Printre metodele utilizate se numără metoda asociațiilor libere, harta asociativă, rețeaua de asociații,

metoda inducției prin scenarii ambigue, precum și metodele bazate pe scheme cognitive fundamentale etc.^{173, 174, 175}. Pentru a colecta date din teren referitoare la reprezentarea socială a homosexualității, așa cum o percep studenții și masteranzii din România și Republica Moldova, au fost efectuate utilizând metoda asociațiilor libere, analiza lexico-semantică, respectiv analiza categoriilor prototipice (structurală). Metoda asociațiilor libere are un caracter proiectiv, oferind posibilitatea de a scoate la iveală dimensiunile ascunse care dau formă conținutului reprezentărilor unui „obiect social”. Este o tehnică relativ simplă și foarte utilizată în studiile dedicate înțelegerii modului în care diferite grupuri sau categorii de populație percep diverse realități sociale. Prin aplicarea acestei metode, se pot obține trei indicatori esențiali¹⁷⁶: a) frecvența apariției unei asociații în setul de participanți anchetat; b) rangul mediu al importanței atribuită fiecărei asociații; c) indicele polarității pentru toate elementele care alcătuiesc conținutul semantic al reprezentării. Întregul set de date calitative (asociații), împreună cu indicatorii sintetici menționați, formează fundamentul analizelor calitative și cantitative, necesare pentru a identifica nucleul central și elementele periferice ale reprezentării „obiectului social” aflat în atenția cercetătorului.

În acest studiu, fiecărui student și masterand chestionat i s-au dat sarcini concrete pentru a explora mai clar conținutul și structura modului în care percep homosexualitatea în context social. Printre aceste sarcini s-au numărat: (Anexa A1): a) solicitarea de a enumera cinci cuvinte care le veneau în minte atunci când auzeau termenul „homosexualitate”. Li s-a cerut să evite cuvintele care ar fi doar forme alternative ale altora, de exemplu, să nu folosească „sex” (în sensul de relație intimă) în loc de „relație sexuală”; b) organizarea asociațiilor în funcție de importanță, de la 1 (cea mai semnificativă) la 5 (cea mai puțin importantă). Această sarcină a avut rolul de a îi încuraja pe participanți să reflecteze asupra propriilor gânduri și să indice clar care dintre asociațiile lor sunt esențiale pentru nucleul percepției lor asupra homosexualității¹⁷⁷; c) atribuirea unei conotații fiecărei dintre asociațiile evocate - fie pozitivă, neutră sau negativă).

¹⁷³ CURELARU M. (Coord.), *Reprezentările sociale. Teorie și metode*. Iași: Editura „Erota”, 2001. ISBN 973-85475-3-9.

¹⁷⁴ ȘLEAHTIȚCHI M. *Analiza structurală a spațiului reprezentational: evocarea liberă, harta asociativă și rețeaua de asociații*. În: *Psihologie. Pedagogie Socială. Asistență Socială*, 2013, nr. 2 (31), p. 14-25. ISSN (print) 1857-2502. ISSN (online) 2537-6276.

¹⁷⁵ VLĂDUȚ M. *Reprezentările sociale. Metodologia cercetării nodului central*. În: *Revista Română de Sociologie*, 2000, vol. 11, nr. 3-4, p. 349-360. ISSN (print) 1224-9262. ISSN (online) 2392-8549.

¹⁷⁶ CURELARU M. (Coord.), *Reprezentările sociale. Teorie și metode*. Iași: Editura „Erota”, 2001. ISBN 973-85475-3-9.

¹⁷⁷ ȘLEAHTIȚCHI M. *Analiza structurală a spațiului reprezentational: evocarea liberă, harta asociativă și rețeaua de asociații*. În: *Psihologie. Pedagogie Socială. Asistență Socială*, 2013, nr. 2 (31), p. 14-25. ISSN (print) 1857-2502. ISSN (online) 2537-6276.

Procedura de analiză cantitativă a evocărilor realizate de studenți prin metoda asociațiilor libere s-a bazat pe recomandările lui P. Vergès ¹⁷⁸, care subliniază importanța analizării categoriilor prototipice. Această analiză ajută la conturarea nucleului central al reprezentării unui „obiect social”. În primul rând, analiza categoriilor prototipice implică evaluarea și diferențierea asociațiilor evocate din perspectiva lexico-semantică, având ca punct de plecare un termen-inductor. Apoi, în a doua etapă, se cuantifică frecvența cu care apar diferitele termeni în contextul reprezentării „obiectului social” și importanța acestora în cadrul evocărilor. Această abordare, care ia în considerare simultan ambii indicatori cantitativi, permite o evidențiere mai clară a conținutului și structurii reprezentării pe care un „obiect social” o deține în mentalul colectiv ^{179, 180}. Considerarea doar a frecvenței cu care apare o asociație este un criteriu necesar, dar insuficient pentru a determina centralitatea acesteia. Chiar dacă o asociație este menționată frecvent, acest lucru nu implică automat că este evocată în primele poziții sau că are o semnificație majoră. Cu alte cuvinte, o asociație poate să nu fie esențială pentru nucleul central al reprezentării „obiectului social” care interesează cercetătorul. În contrast, există și asociații care, deși sunt importante pentru respondenți, nu se regăsesc frecvent în cadrul evocărilor ¹⁸¹.

Pentru a asigura consistența din punct de vedere lexico-semantic și pentru a distinge între asociațiile mai frecvent evocate de studenți, s-a realizat o analiză detaliată a răspunsurilor obținute în urma sarcinii de evocare liberă, pornind de la termenul-stimul „homosexualitate.” Această metodă a produs un total de 295 de asociații distincte (Anexa A3), evidențind o varietate semnificativă în reprezentările mentale ale studenților români despre homosexualitate. În vederea aprofundării analizelor, au fost luate în considerare doar acele asociații care au fost menționate de cel puțin 5 % dintre participanți (adică minimum 19 evocări). De asemenea, pentru a integra o asociație în nucleul central al reprezentării homosexualității, s-a stabilit o frecvență minimă de apariție de 15 % (cel puțin 56 de menționări) din totalul studenților și masteranzilor intervievați. Analiza cantitativă a pus accent pe importanța acordată fiecărei asociații, iar pragul pentru rangul mediu al importanței a fost stabilit la 3, pe o scală de la 1 la 5, valoare ce corespunde poziției mediene.

Pe baza frecvenței cu care au fost menționate în răspunsurile studenților și masteranzilor, împreună cu importanța atribuită fiecărei asociații, am organizat evocările legate de termenul

¹⁷⁸ *idem.*

¹⁷⁹ *idem.*

¹⁸⁰ WACHELKE J., WOLTER R. *Critérios de construção e relato da análise prototípica para representações sociais.* În: *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 2011, vol. 27, nr. 4, p. 521-526. ISSN (print) 0102-3772. ISSN (online) 1806-3446. doi: [10.1590/S0102-37722011000400017](https://doi.org/10.1590/S0102-37722011000400017).

¹⁸¹ ȘLEAHTIȚCHI M. *Prototipicalitate și categorialitate în studiul reprezentărilor sociale.* În: *Psihologie. Revistă Științifico-Practică*, 2018, nr. 1-2 (32), p. 30-39. ISSN (print) 1857-2502. ISSN (online) 2537-6276.

„homosexualitate” într-un tabel cu dublă intrare. În colțul din stânga sus al tabelului, am plasat asociațiile care fac parte din nucleul central. Acestea au înregistrat o frecvență de apariție de minimum 56 și un rang mediu al importanței mai mic de 3. Celelalte categorii au fost distribuite astfel: a) prima zonă periferică (compartimentul II) – frecvență de cel puțin 56, dar un rang mediu al importanței de 3 sau mai mult; b) zona contrastantă (compartimentul III) – frecvență între 19 și 56, cu un rang mediu sub 3; c) a doua zonă periferică (compartimentul IV) – frecvență între 19 și 56, dar cu un rang mediu al importanței de 3 sau mai mult.

Pentru a evalua polaritatea generală (pe axa pozitiv-negativ) a reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor, am utilizat un indicator de polaritate dezvoltat de A. S. de Rosa. Acest indicator oferă o sinteză a atitudinilor membrilor unui grup față de obiectul reprezentării sociale, evidențiind dacă acestea sunt percepute ca fiind pozitive sau negative. Indicatorul polarității s-a dovedit a fi extrem de util în analiza calitativă a asociațiilor evocate în jurul unei teme, deoarece se bazează pe evaluările directe efectuate de participanți, în loc de aprecierile retrospectiv ale cercetătorului, care ar putea fi influențate de subiectivitate. Acest indicator se calculează cu formula:

$$P = \frac{\text{Nr. cuvinte pozitive} - \text{Nr. cuvinte negative}}{\text{Nr. total de cuvinte asociate}} \quad (2.1)$$

Indicatorul polarității variază între -1 și +1. A. S. de Rosa oferă următoarele orientări pentru interpretarea polarității: [-1; -0.04] – polaritate negativă, ceea ce înseamnă că majoritatea asociațiilor au o conotație negativă; (-0.04; +0.04) – polaritate neutră, indicând că asociațiile au conotații atât pozitive, cât și negative, în proporții echivalente; [+0.04; +1] – polaritate pozitivă, unde majoritatea asociațiilor sunt percepute ca având o conotație pozitivă.

Indicatorul neutralității poate fi văzut ca o măsură de control. Un nivel ridicat al polarității pozitive sugerează că neutralitatea este scăzută sau chiar absentă, în timp ce, pe de altă parte, un nivel mare de neutralitate reflectă o polaritate pozitivă redusă. Acest indicator se calculează cu formula:

$$N = \frac{\text{Nr. cuvinte neutre} - (\text{Nr. cuvinte pozitive} + \text{Nr. cuvinte negative})}{\text{Nr. total de cuvinte asociate}} \quad (2.2)$$

Valorile indicatorului neutralității variază între - 1.00 și + 1.00 și pot fi interpretate astfel: [- 1.00; - 0.05] – Aici, puține asociații au fost percepute ca neutre, ceea ce sugerează un nivel ridicat al polarității pozitive sau negative. [- 0.04; + 0.04) – În această zonă, asociațiile percepute ca neutre sunt la fel de numeroase ca cele cu conotații pozitive sau negative. [+ 0.04; + 1.00] – În

acest interval, majoritatea asociațiilor sunt considerate neutre, ceea ce indică un nivel scăzut al polarității pozitive sau negative.

Un aspect interesant al studiului reprezentării unui „obiect social” este ideea zonei mute. Aceasta se bazează pe observația cercetătorilor că anumite realități sunt „sensibile” în raport cu normele, credințele și valorile predominante într-un grup social. Zona mută reprezintă o parte a nucleului central al reprezentării, incluzând elemente contranormative pe care indivizii le ascund. Dacă aceste elemente ar fi exprimate deschis, ar putea provoca conflicte cu normele și valorile morale, religioase sau sociale ale grupului din care fac parte ^{182, 183}.

Zona mută, care ilustrează convingerile intime ale unei persoane referitoare la „obiectul” unei reprezentări sociale, poate fi identificată prin două metode: metoda substituției și metoda decontextualizării normative. Metoda substituției permite obținerea unor rezultate care sunt mai puțin influențate de presiunile sociale, în special în cazul reprezentărilor din domenii sensibile din punct de vedere social și cultural. De obicei, autocenzura este un fenomen comun, cauzat de impactul puternic al normelor sociale, morale sau religioase. Cu toate acestea, atunci când participanților li se cere să evoce asociații libere așa cum cred că ar face-o o altă persoană, și nu ei înșiși, autocenzura se poate reduce semnificativ. Această abordare le oferă un spațiu mai liber pentru a explora și exprima gânduri care altfel pot fi reprimate. Pentru a evidenția zona mută a reprezentării sociale a homosexualității, au fost implicați 120 de studenți și masteranzi din România și 80 din Republica Moldova.. Această abordare ne permite să explorăm convingerile care nu sunt adesea exprimate, dar care rămân relevante pentru tinerii studenți și masteranzi în legătură cu acest subiect sensibil. În acest context, ei au completat o altă sarcină standardizată, care a facilitat o înțelegere mai profundă a percepțiilor lor (Anexa A2, itemii 10-14). Itemii 10-12 au fost similari ca sarcini cu cele menționate anterior pentru tehnica bazată pe evocarea de asociații libere. Itemul 13 le-a solicitat participanților din cele două țări să aleagă din cuvintele pe care le asociaseră cu termenul-inductor *homosexualitate* două care, în opinia lor, reflectau și explicau cel mai bine chestiunea avută în vedere. Itemul 14 a fost creat pentru a surprinde zona mută a reprezentării sociale a homosexualității. Respondenților din cele două țări li s-a cerut să se gândească la opinia pe care studenții din România/Republica Moldova în general (indiferent de facultatea și/sau programul de studii pe care le urmează) și să enumere primele cinci cuvinte sau expresii care le-ar putea veni în minte atunci când s-ar gândi la cuvântul-stimul

¹⁸² GUIMELLI C. *Normativitate, reprezentări sociale și strategii de mascare*. În: ROUQUETTE M.-L. (Coord.), *Gândirea socială. Perspective fundamentale și cercetări aplicate*. Iași: Editura Polirom, 2010, p. 173-192. ISBN 978-973-46-1645-9.

¹⁸³ ȘLEAHTIȚCHI M. *Tratat de analiză structurală a reprezentărilor sociale*. Chișinău: Editura „Știința”, 2016, 224 p. ISBN 978-9975-85-185-5.

„homosexualitate”. Apoi, respondenții au fost invitați să ierarhizeze de la 1 (cel mai important) la 5 (cel mai puțin important) cuvintele cu care au asociat termenul-inductor „homosexualitate” în funcție de relevanța pe care credeau că studenții din România/Republica Moldova în general ar fi atribuit-o acestor cuvinte. De asemenea, respondenții au avut de stabilit conotațiile (negativă, neutră sau pozitivă) pentru fiecare dintre cuvintele redade.

2.2. Distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT. Prejudecățile și stereotipurile despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală : studiu exploratoriu în rândul studenților din România și Republica Moldova

Actualitatea și importanța temei cercetate. Distanța socială reprezintă un concept fundamental în psihosociologie. În termeni generali, aceasta se referă la gradul de înțelegere și conectare afectivă dintre indivizi ¹⁸⁴. Distanța socială reflectă cât de familiarizați (aproiați și intimi) sau, dimpotrivă, cât de străini (distanțați și diferențiați) se simt oamenii în raport cu membri ai altor grupuri sociale, etnice, ocupaționale sau religioase ¹⁸⁵. Dintr-o perspectivă mai tehnică, distanța socială reprezintă un interval variabil care separă, în contextul social dat, pozițiile a două sau mai multe persoane care aparțin unor clase sociale, confesiuni religioase, profesii, etnii, culturi sau rase diferite ¹⁸⁶. În termeni simpli, distanța socială ilustrează cât de mult sunt dispuși indivizii, în special cei din grupuri diferite, să accepte sau să respingă oportunitățile de interacțiune socială. În acest context, distanța socială față de persoanele LGBT poate fi înțeleasă prin prisma deschiderii sau reticenței persoanelor heterosexuale la interacțiunile cu cei din comunitatea lesbiană, gay, bisexuală sau transgen. Astfel, un nivel crescut al distanței sociale poate fi interpretat ca un indicator al atitudinilor negative pe care persoanele heterosexuale le pot avea față de minoritatea LGBT.

Într-un studiu realizat pe un eșantion de 1217 studenți din Italia, Spania și SUA, M. G. F. Worthen, A. Tanzilli, C. Caristo și V. Lingardi ¹⁸⁷. au investigat legăturile dintre contactul

¹⁸⁴ BESNARD P. *Distanță socială*. În: BOUDON R., BESNARD P., CHERKAOUI M., LÉCUYER B. P. (Coord.), Larousse Dicționar de sociologie (trad.). București: Editura Univers Enciclopedic, p. 91, 1996. ISBN 973-924-322-3.

¹⁸⁵ BESNARD P. *Distanță socială*. În: BOUDON R., BESNARD P., CHERKAOUI M., LÉCUYER B. P. (Coord.), Larousse Dicționar de sociologie (trad.). București: Editura Univers Enciclopedic, p. 91, 1996. ISBN 973-924-322-3.

¹⁸⁶ BESNARD P. *Distanță socială*. În: BOUDON R., BESNARD P., CHERKAOUI M., LÉCUYER B. P. (Coord.), Larousse Dicționar de sociologie (trad.). București: Editura Univers Enciclopedic, p. 91, 1996. ISBN 973-924-322-3.

¹⁸⁷ WORTHEN M. G. F., TANZILLI A., CARISTO C., LINGIARDI V. *Social contact, social distancing, and attitudes toward LGT individuals: A cross-cultural study of college students in the United States, Italy, and Spain*. În: Journal of Homosexuality, 2019, vol. 66, no. 13, p. 1882-1908. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2018.1519302](https://doi.org/10.1080/00918369.2018.1519302).

ocazional (de exemplu, cunoașterea unei persoane LGBT), distanța socială (doriința de a interacționa social) și atitudinile față de persoanele lesbiene, gay sau transgen. Rezultatele acestui studiu au evidențiat relații semnificative între indicatorii distanței sociale și variațiile interculturale în atitudinile față de aceste grupuri, sugerând că experiențele de contact pot influența în mod direct percepțiile și comportamentele față de minoritățile sexuale.

Reducerea distanței sociale între persoanele heterosexuale și cele din comunitatea LGBT ar putea avea un impact pozitiv în diminuarea stereotipurilor și prejudecăților legate de orientarea sexuală. Aceasta ar facilita o deschidere mai mare din partea persoanelor heterosexuale, ajutându-le să înțeleagă modurile de viață și valoarea socială a indivizilor cu orientări sexuale sau identități de gen diferite de cele atribuite la naștere¹⁸⁸. În această direcție, G. R. Staats¹⁸⁹ a analizat cum conținutul și uniformitatea stereotipurilor referitoare la persoanele homosexuale influențează distanța socială față de acest grup. Peste 530 de studenți au completat o listă bazată pe adjective, utilizând Scala Distanței Sociale dezvoltată de E. S. Bogardus. Rezultatele au arătat că trăsăturile negative asociate cu un nivel ridicat de distanță socială includeau adjective precum: fricos, viclean, suspicios, insidios, prost, impulsiv și ignorant. În contrast, apropierea socială de persoanele homosexuale a fost legată de un set mai uniform de trăsături pozitive, cum ar fi: sensibil, individualist, inteligent, onest, creativ, îngrijit, rezervat în relațiile sociale, vigilent, amabil, credincios, politicos, manierat, sofisticat și artistic. Aceste constatări subliniază importanța interacțiunilor sociale în modelarea atitudinilor și percepțiilor.

Scopul studiului. Studiul exploratoriu pe care l-am desfășurat în rândul studenților/masteranzilor din România/Republica Moldova s-a concentrat pe două dimensiuni principale: **a) evaluarea distanței sociale față de persoanele din comunitatea LGBT, comparativ cu alte grupuri minoritare, cum ar fi alcoolicii, consumatorii de droguri, persoanele de altă etnie sau naționalitate, și persoanele diagnosticate cu boli psihice; b) analiza prejudecăților și stereotipurilor asociate persoanelor cu orientare sexuală homosexuală.**

Studenții și masteranzii constituie o categorie omogenă în cadrul populației generale, caracterizată prin vârste mai tinere, niveluri mai ridicate de educație, o capacitate superioară de informare și înțelegere a problemelor socio-culturale, economice și politice complexe, precum și prin deschiderea către o diversitate de experiențe culturale și interumane. În România și

¹⁸⁸ WORTHEN M. G. F., TANZILLI A., CARISTO C., LINGIARDI V. *Social contact, social distancing, and attitudes toward LGT individuals: A cross-cultural study of college students in the United States, Italy, and Spain.* În: *Journal of Homosexuality*, 2019, vol. 66, no. 13, p. 1882-1908. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2018.1519302](https://doi.org/10.1080/00918369.2018.1519302).

¹⁸⁹ WORTHEN M. G. F., TANZILLI A., CARISTO C., LINGIARDI V. *Social contact, social distancing, and attitudes toward LGT individuals: A cross-cultural study of college students in the United States, Italy, and Spain.* În: *Journal of Homosexuality*, 2019, vol. 66, no. 13, p. 1882-1908. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2018.1519302](https://doi.org/10.1080/00918369.2018.1519302).

Republica Moldova, cercetările legate de distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT, precum și de alți indicatori ai atitudinii față de acest grup social și cultural, sunt încă rare. Această lacună în literatura de specialitate subliniază importanța studiului pe care l-am realizat. Ne propunem să contribuim la o mai bună înțelegere a percepțiilor, reprezentărilor și atitudinilor pe care românii și moldovenii le au față de persoanele LGBT. Astfel, cercetarea noastră poate oferi perspective valoroase pentru a sprijini inițiativele de educație și de conștientizare în aceste societăți.

Metode și instrumente pentru colectarea și prelucrarea datelor. Protocolul standardizat administrat studenților și masteranzilor din România și Republica Moldova a inclus 39 de itemi (cu răspunsuri închise sau deschise) cu scopul de a evalua următoarele aspecte (detaliate în Anexa A2): a) caracteristici socio-demografice: informații despre sex, vârstă, ultimele studii absolvite și programul de studii universitare de licență sau masterat urmat; b) cultul religios și autoevaluarea religiozității: respondenții au fost rugați să se autoevalueze pe o scală cu patru ancore verbale, variind de la „deloc religioasă” până la „foarte religioasă”; c) autoevaluarea pe axa conservatorism-liberalism: participanții au fost invitați să se raporteze la propriile ideologii și stiluri de viață, folosind o scală cu șase ancore verbale de la „foarte conservator” la „foarte liberal”; d) contactul ocazional: informații despre relația de prietenie sau amiciție cu persoane lesbiene sau gay; e) reprezentarea socială a homosexualității: evaluată printr-un set standard de 4 itemi; f) zona mută a reprezentării sociale a homosexualității: evaluată prin metoda substituției, utilizând un item; g) distanța socială: față de diverse grupuri minoritare, evaluată prin 11 itemi, incluzând persoane cu o altă origine rasială, persoane de altă etnie/naționalitate, sectanți, persoane cu antecedente penale, persoane cu orientarea sexuală homosexuală, consumatori de droguri, persoane cu boli psihice, persoane cu orientare bisexuală, persoane cu HIV/SIDA sau alte boli contagioase, alcoolici și persoane transsexuale; h) prejudecățile și stereotipurile: referitoare la persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, evaluate prin 14 itemi.

Pentru a evalua distanța socială față de membrii comunității LGBT, a fost dezvoltat un instrument bazat pe două contribuții semnificative din domeniul măsurării atitudinilor sociale. Acesta include **Scala Distanței Sociale (SDS)**^{190 191 192} și o **scala ierarhică sau cumulativă**,

¹⁹⁰ GUTTMAN L. *A basis for scaling qualitative data*. În: American Sociological Review, 1944, vol. 9, no. 2, p. 139-150. ISSN (print) 0003-1224. ISSN (online) 1939-8271. doi: [10.2307/2086306](https://doi.org/10.2307/2086306).

¹⁹¹ GUTTMAN L. *A basis for scaling qualitative data*. În: American Sociological Review, 1944, vol. 9, no. 2, p. 139-150. ISSN (print) 0003-1224. ISSN (online) 1939-8271. doi: [10.2307/2086306](https://doi.org/10.2307/2086306).

¹⁹² GUTTMAN L. *A basis for scaling qualitative data*. În: American Sociological Review, 1944, vol. 9, no. 2, p. 139-150. ISSN (print) 0003-1224. ISSN (online) 1939-8271. doi: [10.2307/2086306](https://doi.org/10.2307/2086306).

care ajută la captarea nuanțelor percepțiilor și atitudinilor față de acest grup ^{193, 194}. Scala Distanței Sociale (SDS) este un instrument valoros pentru măsurare și evaluare, folosit pe scară largă în diverse domenii aplicate ale psihologiei și sociologiei. Aceasta este deosebit de eficientă atunci când se dorește cuantificarea diferențelor individuale și ierarhizarea respondenților în funcție de gradul în care manifestă o anumită trăsătură psiho-comportamentală sau de nivelul performanței obținute în anumite sarcini. Prin utilizarea SDS, se măsoară gradul de apropiere al unei persoane față de membrii altor grupuri rasiale, etnice, religioase, sociale sau culturale ¹⁹⁵. Scala Distanței Sociale (SDS) este unul dintre cele mai vechi și utilizate instrumente pentru măsurarea atitudinilor față de membrii altor grupuri etnice și rasiale. Acest instrument are cel puțin două avantaje semnificative: a) flexibilitatea sa, permițându-i să fie adaptat pentru diverse domenii psihosociale; b) eficiența privitor la timpul necesar pentru administrare și pentru gestionarea răspunsurilor, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ.

Principiul de bază în construirea unei scale de tip Bogardus se axează pe utilizarea unui set variabil de itemi, care sunt aranjați pe un continuum ierarhic. Acesta variază de la 0 – care reflectă excluderea unei persoane dintr-o altă rasă, etnie sau religie din țara de origine a respondentului, până la 6 – care reprezintă acceptarea posibilității de înrudire prin căsătorie. Astfel, excluderea din țara de origine indică cea mai negativă atitudine față de membrii unui grup minoritar, ceea ce corespunde unei distanțe sociale mari. În contrast, acceptarea căsătoriei cu o persoană dintr-un grup minoritar sugerează o atitudine pozitivă, cu o distanță socială scăzută sau chiar inexistentă. Între cele două extreme, există cinci niveluri de contact social pe care respondenții le pot considera posibile cu membrii altor grupuri minoritare: 1 – acceptarea doar ca vizitatori; 2 – posibilitatea ca o persoană dintr-un grup minoritar să primească cetățenia țării de origine a respondentului; 3 – acceptarea ca o persoană dintr-un grup minoritar să lucreze în același domeniu sau instituție; 4 – posibilitatea ca cineva dintr-un grup minoritar să fie vecin; 5 – deschiderea către stabilirea unei relații de prietenie sau apartenență la același club cu o persoană dintr-un grup minoritar. Itemii din instrumentul SDS au fost concepuți pentru a măsura dimensiuni psihosociale precum indiferența, ostilitatea, căldura sau acceptarea intimității în

¹⁹³ GUTTMAN L. *A basis for scaling qualitative data*. În: American Sociological Review, 1944, vol. 9, no. 2, p. 139-150. ISSN (print) 0003-1224. ISSN (online) 1939-8271. doi: [10.2307/2086306](https://doi.org/10.2307/2086306).

¹⁹⁴ GUTTMAN L. *The basis for scalogram analysis*. În: STOUFFER S. A., GUTTMAN L., SUCHMAN E. A., LAZARFELD P. F., STAR S. A., CLAUSEN J. A. (Eds.), *Measurement and Prediction (Studies in Social Psychology in World War II, Vol. 4)*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1950, p. 60-90.

¹⁹⁵ BOGARDUS E. S. *A social distance scale*. În: *Sociology & Social Research*, 1933, vol. 17, p. 265-271. ISSN (print) 0038-0393.

relațiile dintre persoane cu diferite backgrounduri rasiale, etnice, religioase sau culturale și membrii altor grupuri minoritare ¹⁹⁶.

În România, scala dezvoltată de Bogardus a fost adaptată și publicată pentru prima dată de S. Chelcea ^{197, 198}. Acest autor a folosit scala într-un studiu extins ce viza atitudinile etnice ale românilor. În plus, V. Robu ¹⁹⁹ a aplicat o versiune adaptată a scalei pentru a explora distanța socială manifestată de studenții români față de persoanele cu alte origini rasiale decât cea caucaziană.

În cadrul acestui studiu, versiunea originală a scalei lui Bogardus a fost modificată și adaptată pentru a asigura validitatea aparentă, având în vedere: a) diversitatea grupurilor minoritare incluse, dintre care au făcut parte și persoanele din comunitatea LGBT; b) populația de studenți și masteranzi asupra căreia ne-am concentrat. În acest sens, am exclus itemii referitori la excluderea unei persoane de altă rasă/etnie/orientare sexuală sau a unei persoane diagnosticată cu HIV/SIDA/altă boală contagioasă sau cu o boală psihică, precum și opțiunea de a accepta aceste persoane doar ca vizitatori în România, sau de a le acorda cetățenia. România a ratificat toate instrumentele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului (de exemplu, Directiva Uniunii Europene care interzice discriminarea pe motive de confesiune religioasă, vârstă, dizabilitate sau orientare sexuală).

În schimb, itemul care se referea la înrudirea prin căsătorie cu o persoană dintr-un grup minoritar a fost nuanțat prin înlocuirea dimensiunii mariajului cu cea a familiei (care include familia de origine, nu doar pe cea formată prin căsătorie). Cei trei itemi referitori la posibilitatea ca o persoană dintr-un grup minoritar să fie vecin, coleg de muncă sau prieten au fost adaptați astfel: „Ați accepta ca o persoană... (indicați grupurile minoritare) să vă fie vecin/coleg de muncă/prieten apropiat?”. De asemenea, având în vedere populația țintă, am adăugat un item referitor la posibilitatea ca o persoană dintr-un grup minoritar să fie coleg de an/grupă la facultate.

Situațiile de contact social cu persoane din diverse grupuri minoritare au fost ierarhizate cumulativ, în funcție de frecvența așteptată și de posibilitatea de apropiere psihologică. Astfel, s-a considerat că, în comparație cu cazul în care un student sau masterand este coleg de an/grupă cu o persoană dintr-un grup minoritar, simpla vecinătate presupune o probabilitate mai scăzută

¹⁹⁶ BOGARDUS E. S. *Measurement of personal-group relations*. În: *Sociometry*, 1947, vol. 10, no. 4, p. 306-311. ISSN (print) 0038-0431, ISSN (online) 23257938. doi: [10.2307/2785570](https://doi.org/10.2307/2785570).

¹⁹⁷ CHELCEA S. *Atitudinile etnice ale românilor*. În: CHELCEA S. *Personalitate și societate în tranziție. Studii de psihologie socială*. București: Societatea „Știință și Tehnică” S.A., 1994, p. 227-240. ISBN 978-973-96-9371-4.

¹⁹⁸ CHELCEA S. *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. București: Editura Economică, 2001. 656p. ISBN 973-590-451-9.

¹⁹⁹ CHELCEA S. *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. București: Editura Economică, 2001. 656p. ISBN 973-590-451-9.

de contact social și intimitate. La rândul ei, situația de coleg de an/grupă implică un nivel mai scăzut de contact social apropiat decât cea de coleg la locul de muncă. Ordinea posibilităților de contact social a fost extinsă până la situația în care membrii grupurilor minoritare fac parte din familie.

Pentru fiecare student și masterand participant, indicele distanței sociale față de persoanele dintr-un grup minoritar a fost calculat prin numărarea posibilităților de contact social respinse (variantele posibile: 0-5). Valoarea minimă a indicelui reflectă o atitudine foarte favorabilă, deschidere și toleranță față de persoanele dintr-un grup minoritar, în timp ce valoarea maximă indică o atitudine negativă, indiferență sau respingere. Astfel, demersul nostru a îmbinat principiile conceptuale și metodologice pe care se bazează scala pentru evaluarea distanței sociale (E. S. Bogardus) și scala ierarhică sau cumulativă (L. Guttman).

Scala ierarhică a fost semnificativ îmbunătățită prin modelul de construcție propus de sociologul american L. Guttman^{200, 201}. Acesta s-a concentrat pe cerințele legate de unidimensionalitatea unei serii de itemi cumulativi, prin care se măsoară opinia sau atitudinea față de o entitate psihosocială sau culturală. În mai multe lucrări, Guttman a dezvoltat o tehnică de validare a unei scale ierarhice, denumită analiza scalogramului. Această analiză pornește de la premisa că, atunci când variabilele măsurate cu o scală sunt cumulative (de exemplu, o capacitate cognitivă specifică, distanța socială față de membrii unui anumit grup etnic, social sau cultural, sau o anumită predispoziție atitudinală), itemii scalei trebuie să permită descrierea caracteristicii vizate într-un mod cumulativ²⁰². Analiza scalogramului evaluează în ce măsură distribuția scorurilor observate pentru un set de itemi, care se bazează pe scalarea ierarhică, se abate de la combinația ideală ce reprezintă modelul scalabilității perfecte. L. Guttman nu a creat o scală specifică pentru a operaționaliza un anumit domeniu al universului psihosocial, etnic sau cultural, ci s-a concentrat asupra condițiilor necesare pentru ca un set de itemi să constituie o scală ierarhică. Această analiză are un caracter formal, poate fi aplicată unei varietăți largi de date calitative și urmărește, în principal, identificarea unei singure dimensiuni în cadrul datelor observate, precum și ordonarea subiecților investigați pe această dimensiune. Matricea ideală (scalograma) a răspunsurilor pe care subiecții le formulează pentru un set de itemi concepuți

²⁰⁰ GUTTMAN L. *A basis for scaling qualitative data*. În: American Sociological Review, 1944, vol. 9, no. 2, p. 139-150. ISSN (print) 0003-1224. ISSN (online) 1939-8271. doi: [10.2307/2086306](https://doi.org/10.2307/2086306).

²⁰¹ GUTTMAN L. *The basis for scalogram analysis*. În: STOUFFER S. A., GUTTMAN L., SUCHMAN E. A., LAZARFELD P. F., STAR S. A., CLAUSEN J. A. (Eds.), *Measurement and Prediction (Studies in Social Psychology in World War II, Vol. 4)*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1950, p. 60-90.

²⁰² MAGGINO F. *Guttman scale*. În: MICHALOS A. C. (Ed.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Dordrecht: Springer, 2014. doi: [10.1007/978-94-007-0753-5_1218](https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_1218).

conform principiului cumulativității corespunde scalabilității perfecte. Convențional, răspunsurile care sunt incompatibile cu modelul teoretic sunt denumite erori ²⁰³.

Să luăm în considerare un exemplu de scală ierarhică formată din cinci itemi, care a fost completată de studenții și masteranzii din România și Republica Moldova. Exemplul este limitat la șase subiecți care au fost rugați să indice dacă ar accepta ca o persoană cu orientarea sexuală homosexuală să le fie vecin, coleg de an/grupă, coleg de muncă, prieten apropiat sau, chiar mai mult, să facă parte din propria lor familie. Pentru un subiect, acceptarea ideii ca o persoană lesbiană/gay să fie membru al familiei implică acceptarea tuturor celorlalte patru posibilități de contact social cu acea persoană. Astfel, dacă un subiect este de acord ca o persoană cu orientarea sexuală homosexuală să-i fie cel mult prieten, este de așteptat să nu accepte apartenența acesteia la familia sa, dar poate accepta ca persoana respectivă să fie coleg de muncă, coleg de an/grupă sau vecin. La polul opus (privitor la o atitudine nefavorabilă), un subiect care acceptă ca o persoană lesbiană/gay să-i fie doar vecin nu ar trebui să accepte niciuna dintre celelalte patru opțiuni pentru contact social. Cu alte cuvinte, un răspuns afirmativ (DA) doar pentru itemul referitor la vecinătate implică un răspuns negativ (NU) pentru celelalte iteme care se referă la forme mai apropiate de contact social. În caz extrem, un subiect care respinge orice formă de contact social cu o persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu ar trebui să răspundă favorabil la niciunul dintre itemii scalei. Tabelul 2.1 ilustrează matricea ideală (perfect scalabilă) a răspunsurilor pe care subiecții din exemplul menționat le-ar putea oferi pentru cei cinci itemi ai scalei destinate măsurării distanței sociale față de o persoană cu orientarea sexuală homosexuală. Această matrice nu prezintă nicio eroare (răspuns nevalid).

Tabelul 2.1. Exemplu de matrice ideală a răspunsurilor la o scală ierarhică cu cinci itemi

Ați accepta ca o persoană cu orientare homosexuală	<i>Să vă fie vecin</i>	<i>Să vă fie coleg de an/grupă</i>	<i>Să vă fie coleg de muncă</i>	<i>Să vă fie prieten apropiat</i>	<i>Să facă parte din familia dvs.</i>
Subiect 1 (scor total = 0)	0	0	0	0	0
Subiect 2 (scor total = 1)	1	0	0	0	0
Subiect 3 (scor total = 2)	1	1	0	0	0
Subiect 4 (scor total = 3)	1	1	1	0	0
Subiect 5 (scor total = 4)	1	1	1	1	0
Subiect 6 (scor total = 5)	1	1	1	1	1

Notă: CR = 1.00

²⁰³ GUTTMAN L. *A basis for scaling qualitative data*. În: American Sociological Review, 1944, vol. 9, no. 2, p. 139-150. ISSN (print) 0003-1224. ISSN (online) 1939-8271. doi: [10.2307/2086306](https://doi.org/10.2307/2086306).

Tabelul 2.2 include o matrice cu răspunsuri pentru scala pentru măsurare a distanței sociale față de o persoană lesbiană sau *gay*, în care sunt evidențiate cinci erori. De pildă, în dreptul la rândul subiect 2 se remarcă două erori deoarece, a răspuns că respinge ca posibil o persoană cu orientare sexuală homosexuală să-i fie vecin/ă și pe de a-i fi coleg/ă de an sau grupă, în schimb a acceptat posibilitatea să-i fie coleg de muncă și, mai mult prieten apropiat.

Tabelul 2.2. Exemplu de matrice a răspunsurilor care include cinci erori

Ați accepta ca o persoană cu orientare homosexuală	<i>Să vă fie vecin</i>	<i>Să vă fie coleg de an/grupă</i>	<i>Să vă fie coleg de muncă</i>	<i>Să vă fie prieten apropiat</i>	<i>Să facă parte din familia dvs.</i>
Subiect 1 (scor total = 3)	1	1	0	1	0
Subiect 2 (scor total = 2)	0	0	1	1	0
Subiect 3 (scor total = 2)	1	0	0	0	1
Subiect 4 (scor total = 3)	1	1	1	0	0
Subiect 5 (scor total = 2)	1	0	1	0	0
Subiect 6 (scor total = 0)	0	0	0	0	0

Notă: CR = 0.83

Raportul dintre modelul teoretic (ideal) și cel empiric al răspunsurilor date la itemii unei scale ierarhice poate fi cuantificat prin coeficientul de reproductibilitate (CR). Acest indicator reflectă proporția răspunsurilor previzibile ce apar în totalitatea răspunsurilor oferite de participanți. În practică, coeficientul reproductibilității este un instrument util pentru a evalua validitatea internă a scalei ierarhice, deoarece ne arată cât de bine se aliniază matricea răspunsurilor obținute de participanți cu matricea ideală, care nu ar trebui să conțină nicio eroare, așteptată de un cercetător. Coeficientul CR poate fi calculat atât pentru fiecare participant în parte, cât și pentru întregul eșantion, precum și pentru fiecare item în parte sau pentru întreaga scală. Astfel, pentru un participant, CR indică în ce măsură răspunsurile sale respectă modelul teoretic stabilit. Formula pentru calcularea coeficientului CR este:

$$CR = 1 - \frac{E}{N \times k} \quad (2.3)$$

Aici, CR reprezintă coeficientul reproductibilității, iar E este numărul total al erorilor, adică răspunsurile care nu se aliniază cu matricea ideală. N reprezintă numărul total al subiecților, iar k este numărul itemilor din scală. Dacă unii itemi acumulează prea multe erori, este teoretic necesar să îi eliminăm din scală, mai ales când analizăm unidimensionalitatea acesteia. Atunci când, în total, numărul erorilor în rândul itemilor se apropie semnificativ de numărul total al răspunsurilor posibile, coeficientul de reproductibilitate (CR) va fi foarte aproape de zero. Aceasta indică faptul că setul de itemi nu se aliniază deloc cu modelul de

scalare propus de Guttman. În contrast, valoarea maximă a coeficientului CR este 1.00, ceea ce ar însemna că matricea răspunsurilor oferite de participanți pentru itemii scalei nu conține nicio eroare. O astfel de situație, deși rar întâlnită în practică, reprezintă o scală perfect ierarhică (a se vedea exemplul din Tabelul nr. 1). Pentru ca un set de itemi să fie considerat cu un nivel bun de scalabilitate, numărul total al erorilor nu ar trebui să depășească 10-15% din numărul total de răspunsuri posibile, care este calculat ca produsul dintre numărul participanților și numărul itemilor scalei ierarhice. Această proporție corespunde unui coeficient de reproductibilitate cuprins între 0.85 și 0.90.²⁰⁴ Atunci când coeficientul reproductibilității (CR) se situează între 0.80 și 0.90, putem considera că avem de-a face cu o scală aproape ierarhică.

În cadrul acestui studiu, am calculat numărul erorilor care au apărut în răspunsurile participanților la scalele ierarhice pentru a evalua distanța socială față de diferite grupuri minoritare. Ulterior, am determinat numărul total al erorilor pentru fiecare grup minoritar în scopul stabilirii valorilor coeficientului reproductibilității. În cazul scalei ierarhice completate de studenții și masteranzii din România și Republica Moldova, valorile coeficientului reproductibilității s-au dovedit a fi foarte bune, chiar excelente (vezi Tabelul 2.3). Aceste valori au oscilat între 0,91 și 0,99 pentru participanții din România și între 0,95 și 0,99 pentru cei din Republica Moldova.

Tabelul 2.3. Valorile coeficientului reproductibilității pentru scalele administrate în vederea măsurării distanței sociale față de persoanele care fac parte din diverse grupuri minoritare

Scale pentru măsurarea distanței sociale față de:	ROMÂNIA		REPUBLICA MOLDOVA	
	Nr. total erori	CR	Nr. total erori	CR
1. persoane cu o altă origine rasială	12	0.98	10	0.97
2. persoane de altă etnie/naționalitate	6	0.99	8	0.98
3. persoane sectante	22	0.96	10	0.97
4. persoane cu antecedente penale	50	0.91	19	0.95
5. persoane cu orientare homosexuală	13	0.97	1	0.99
6. persoane consumatoare de droguri	32	0.94	5	0.98
7. persoane care suferă de o boală psihică	35	0.94	6	0.98
8. persoane cu orientare bisexuală	6	0.99	5	0.98
9. persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	15	0.97	4	0.99
10. persoane alcoolice	18	0.97	7	0.98
11. persoane transsexuale	7	0.98	6	0.98

²⁰⁴ *idem.*

Într-un context mai amplu, prejudecata (sau „prejudice” în engleză) se referă la o judecată ce nu se bazează pe o analiză rațională și, de cele mai multe ori, este inexactă. Atunci când aceste prejudecăți se îndreaptă către o persoană sau un grup de persoane, ele se concretizează în opinii, de regulă negative, pe care individul le dezvoltă fără a le supune unei evaluări critice. Aceste opinii pot varia în grad de exprimare și conștientizare, dar de obicei sunt rezultatul unor stereotipuri sau generalizări nefondate ²⁰⁵.

Pentru A. Gavreliuc ²⁰⁶, prejudecata este o atitudine în general, negativă îndreptată spre membrii unui grup social, bazată pe apartenența „persoanelor țintă” la acel grup. Prejudecata este strâns legată de noțiunea de atitudine, pe de o parte, și de cea de clișeu, pe de altă parte. Aceasta implică o atitudine negativă față de un anumit tip de persoane, despre care se presupune că împărtășesc trăsături negative comune. Deși asemănătoare stereotipurilor, prejudecățile se deosebesc prin faptul că sunt însoțite de emoții și sentimente intense negative, precum anxietatea, disprețul sau ura, pe care o persoană ar poate resimți în legătură cu fenomenul social vizat sau cu indivizii dintr-un anumit grup țintă. Inițial studiate în contextul grupurilor rasiale sau al minorităților etnice, prejudecățile au fost ulterior conceptualizate ca atitudini și clișee pe care membrii unui grup majoritar dintr-o societate le au față de cei dintr-un grup minoritar. Aceste prejudecăți contribuie la activarea cognitivă a stereotipurilor, cu care sunt strâns legate și pe care le includ.

Măsurarea și evaluarea prejudecăților și atitudinilor pe care publicul sau anumite grupuri cu un background social și cultural specific le manifestă față de persoanele lesbiene sau gay au început în anii 1970. Primele instrumente standardizate au adus în discuție conceptul de homofobie, termen introdus în circulația științifică internațională de G. Weinberg ²⁰⁷. Acesta se referă la teama pe care persoanele cu orientare heterosexuală o resimt față de cele cu orientarea sexuală homosexuală. Pentru a evita implicațiile etice și riscurile asociate discriminării sau marginalizării persoanelor gay sau lesbiene, termenul „homofobie” a început să fie folosit interschimbabil cu un alt concept mai generic, care are conotații socio-culturale și practice, și anume prejudecățile bazate pe orientarea sexuală ²⁰⁸. Conform lui G. M. Herek ²⁰⁹, aceste

²⁰⁵ FILIPESCU I. *Prejudecată*. În: ZAMFIR C., VLĂSCLEANU L. (Coord.), Dicționar de sociologie (p. 448). București: Editura Babel, 1993. ISBN 973-481-011-1.

²⁰⁶ FILIPESCU I. *Prejudecată*. În: ZAMFIR C., VLĂSCLEANU L. (Coord.), Dicționar de sociologie (p. 448). București: Editura Babel, 1993. ISBN 973-481-011-1.

²⁰⁷ FILIPESCU I. *Prejudecată*. În: ZAMFIR C., VLĂSCLEANU L. (Coord.), Dicționar de sociologie (p. 448). București: Editura Babel, 1993. ISBN 973-481-011-1.

²⁰⁸ FILIPESCU I. *Prejudecată*. În: ZAMFIR C., VLĂSCLEANU L. (Coord.), Dicționar de sociologie (p. 448). București: Editura Babel, 1993. ISBN 973-481-011-1.

²⁰⁹ FILIPESCU I. *Prejudecată*. În: ZAMFIR C., VLĂSCLEANU L. (Coord.), Dicționar de sociologie (p. 448). București: Editura Babel, 1993. ISBN 973-481-011-1.

prejudecăți se referă la un set de opinii, credințe și judecăți negative, adesea stereotipizate, pe care persoanele heterosexuale le au în legătură cu comportamentele homosexuale sau bisexuale, precum și cu persoanele și comunitățile de femei lesbiene, bărbați gay și persoane bisexuale.

În cadrul științelor sociale, stereotipurile sunt percepții generalizate pe care membrii unui grup majoritar le au despre trăsăturile psihosociale și comportamentale ale altor grupuri sociale, diferențiate după diverse criterii, cum ar fi sexul, vârsta, religia, etnia, orientarea sexuală sau modurile de viață. Aceste percepții se transformă adesea în imagini-sablon simple și preconcepute, care nu reflectă realitatea complexă a indivizilor din acele grupuri. De obicei, stereotipurile nu se bazează pe observații directe sau pe interacțiuni reale, ci se formează din moduri de gândire automate și rutinizate, care se fixează în timp, devenind parte din mentalitatea colectivă ²¹⁰.

Potrivit lui A. Reber ²¹¹, stereotipurile delimitează un set de suprageneralizări relativ rigide și simpliste pe care un individ le are în legătură cu o persoană sau un grup de persoane. Însă, o astfel de modalitate de definire accentuează asupra credințelor nefavorabile unei persoane sau unui grup de persoane care constituie obiectul stereotipizării. Deoarece stereotipurile pot include și credințe pozitive, dar distorsionate și lipsite de acuratețe (de exemplu, putem considera că persoanele care fac parte dintr-un anumit grup profesional, precum medicii, sunt valoroase pentru societate doar pentru că profesia pe care o împărtășesc are o utilitate practică imediată), definiția de mai sus ar putea fi insuficientă. De aceea, pentru un anumit context social și cultural, este mai potrivit să conceptualizăm stereotipurile într-un mod neutral ca pe un set de evaluări generalizate care sunt larg împărtășite despre caracteristicile psihologice ale unui grup de persoane ²¹².

De-a lungul istoriei moderne, persoanele cu orientări non-heterosexuale au fost adesea stigmatizate, demonizate sau prezentate prin stereotipuri nerealiste. Aceste etichete le-au atribuit caracteristici negative, numindu-le „anormale“, „bolnavi mintal“, „incapabile din punct de vedere intelectual și social“ sau chiar „indivizi care contribuie la degradarea societății“²¹³. Prejudecățile și stereotipurile asociate cu femeile lesbiene, bărbații gay și membrii comunității

²¹⁰ GHEORGHE N. *Stereotip*. În: ZAMFIR C., VLĂSCLEANU L. (Coord.), Dicționar de sociologie (p. 613-614). București: Editura Babel, 1993. ISBN 973-481-011-1.

²¹¹ REBER A. S. *Dictionary of Psychology*. London, UK: Penguin Books, 1985, 848 p. ISBN 978-067-08-0136-7.

²¹² *idem*.

²¹³ CHONODY J. M. *Measuring sexual prejudice against gay men and lesbian women: Development of the Sexual Prejudice Scale (SPS)*. În: *Journal of Homosexuality*, 2013, vol. 60, no. 6, p. 895-926. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2013.774863](https://doi.org/10.1080/00918369.2013.774863).

LGBT în general continuă să reprezinte o problemă majoră, cu implicații profunde în plan social, cultural, juridic și politic ²¹⁴.

2.3. Metodologia studiului predictorilor atitudinilor față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților din România

Actualitatea și importanța temei cercetate. Tema sexualității a fost discutată intens încă din anii 1950, influențată, fără îndoială, de celebrul Raport Kinsey, care a analizat comportamentele sexuale ale bărbaților și femeilor din Statele Unite. Acest raport a deschis calea pentru înțelegerea sexualității ca o dimensiune fundamentală a vieții umane ²¹⁵. De-a lungul timpului, s-a conturat ideea că sexualitatea nu este doar un aspect biologic, ci și o parte esențială a identității și experienței fiecărei persoane. Astfel, studiul acestui domeniu devine din ce în ce mai pertinent, având un impact semnificativ asupra felului în care ne percepem pe noi înșine și asupra relațiilor pe care le avem cu ceilalți. Identitatea de gen, orientarea sexuală și comportamentele sexuale nu sunt doar trăsături biologice, ci și rezultatul unor construcții sociale complexe, care se transformă în funcție de contextul istoric și cultural în care ne aflăm ²¹⁶. Majoritatea oamenilor au relații sexuale cu persoane de sex opus, ceea ce se numește heterosexuality. Totuși, există și indivizi care se leagă romantic și sexual de persoane de același sex (homosexualitate), iar alții care se simt atrași de ambele sexe (bisexualitate). De-a lungul ultimelor șapte decenii, homosexualitatea a devenit un subiect intens discutat în mediile științifice, sociale și chiar politice, ceea ce reflectă schimbările în atitudini și percepții despre diversitatea sexuală.

Atitudinea publică față de persoanele homosexuale este o problemă populară atât în presa de larg consum, cât și în jurnalele științifice. Homosexualitatea este adesea asociată cu dragoste, compasiune și intimitate, dar, din păcate, și cu sentimente negative, cum ar fi furia și ostilitatea. Aceste atitudini negative pot lua forme grave, cum ar fi discriminarea sistematică și violența, iar aceste realități sunt parte din experiența multor persoane LGBTQ+. O întrebare centrală pe care o ridică teoreticienii gay este dacă homosexualitatea, alături de heterosexuality și bisexualitate, este un concept construit social sau dacă se bazează exclusiv pe forțe biologice. Adesea, persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt văzute ca excepții de la „legile

²¹⁴ CHONODY J. M. *Measuring sexual prejudice against gay men and lesbian women: Development of the Sexual Prejudice Scale (SPS)*. În: *Journal of Homosexuality*, 2013, vol. 60, no. 6, p. 895-926. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2013.774863](https://doi.org/10.1080/00918369.2013.774863).

²¹⁵ MAHONEY E. R. *Human Sexuality*. New York: McGraw-Hill, 1983. ISBN: 978-007-03-9650-0.

²¹⁶ MAHONEY E. R. *Human Sexuality*. New York: McGraw-Hill, 1983. ISBN: 978-007-03-9650-0.

naturii” sau ca având probleme mintale ²¹⁷. În contrast, alți autori de referință sugerează că atracția dintre două persoane de același sex ar trebui să fie privită mai degrabă ca o chestiune de preferințe personale decât ca o problemă morală sau socială stringentă ²¹⁸. Cu toate acestea, atitudinile față de bărbații gay și lesbiene continuă să reflecte prejudecăți și respingere, iar dezaprobarea morală și religioasă persistă în multe comunități.

Scopul studiului. Utilizând un *design* mixt (comparativ și corelațional), respectiv analiza de regresie liniară multiplă, ne-am propus investigarea predictorilor atitudinilor față de homosexualitate (ca fenomen și stil de viață în general), respectiv față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților și al masteranzilor din România. S-a urmărit examinarea puterii predictive a următoarelor variabile: sexul, vârsta, nivelul educației, religiozitatea, deschiderea pe axa conservatorism-liberalism, experiența socială (contactul și relația de prietenie/amiciție) cu o persoană cu orientarea sexuală homosexuală, importanța acordată homosexualității ca chestiune socio-culturală și legală prezentă în societatea românească, atitudinea față de sexualitate în general, deschiderea ca domeniu de trăsături stabile ale personalității, respectiv managementul impresiei. Metoda pentru culegerea datelor brute din populația vizată a constat în administrarea unui protocol cu chestionare standardizate într-un eșantion format din studenți și masteranzi din România.

Obiective și etape. **OBIECTIVELE** studiului și **ETAPELE** corespunzătoare atingerii acestora au fost:

- ✓ documentarea din literatura internațională și autohtonă în vederea identificării studiilor care s-au preocupat de coordonatele psiho-socio-culturale ale homosexualității, cu accent pe problematica percepțiilor și a atitudinilor față de homosexualitate în general și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ; prin acest demers teoretico-conceptual s-a urmărit să se înțeleagă mai bine gradul în care tema de cercetare este cunoscută și percepută. Aceasta include evaluarea nivelului de conștientizare și înțelegere a subiectului, precum și impactul său asupra societății. Prin această analiză, ne propunem să evidențiem nu doar cunoștințele existente, ci și eventualele lacune în înțelegerea acestei teme importante a prezentei teze de doctorat este investigată și identificarea variabilelor care explică diferențele dintre studenți privitor la atitudinile față de homosexualitate în general/persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ;

²¹⁷ MAHONEY E. R. *Human Sexuality*. New York: McGraw-Hill, 1983. ISBN: 978-007-03-9650-0.

²¹⁸ MAHONEY E. R. *Human Sexuality*. New York: McGraw-Hill, 1983. ISBN: 978-007-03-9650-0.

- ✓ *screening*-ul bazelor de date internaționale pentru identificarea lucrărilor științifice în care au fost fundamentate și validate din punct de vedere psihometric instrumentele prin care am măsurat dimensiunile de interes pentru prezentul studiu;
- ✓ traducerea în limba română a scalelor, chestionarelor și inventarelor, respectiv adaptarea acestora pentru caracteristicile lingvistice ale limbii române, respectiv contextul cultural și social autohton;
- ✓ pregătirea și îmbunătățirea protocoalelor cu instrumente standardizate (a se consulta Anexa A1) în vederea administrării în populația de studenți și masteranzi;
- ✓ delimitarea bazinului de recrutare a studenților și masteranzilor, administrarea protocoalelor cu instrumentele standardizate, validarea răspunsurilor și elaborarea bazelor de date brute;
- ✓ efectuarea analizelor specifice în vederea testării validității de construct (structura factorială) pentru versiunile în limba română ale instrumentelor administrate;
- ✓ prelucrarea datelor brute prin tehnici statistice descriptive și inferențiale în vederea testării ipotezelor de lucru;
- ✓ analizarea și interpretarea semnificațiilor teoretice și practice ale rezultatelor studiilor, precum și a implicațiilor pe care acestea le au pentru domeniul conceptualizării dimensiunilor psihologice, sociale și culturale ale homosexualității, precum și pentru programele destinate reducerii prejudecăților, stereotipurilor și a atitudinilor de discriminare și marginalizare a persoanelor cu alte orientări sexuale decât cea majoritară.

Ipotezele studiului. Următoarele **IPOTEZE DE LUCRU** au jalonat demersul investigativ pe care l-am realizat:

- A. Tendința studenților și masteranzilor spre conservatorism, atât în privința ideologiei, cât și a stilului de viață, are un impact pozitiv asupra predicției atitudinii negative față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală . Aceasta contribuie negativ la formarea unei atitudini pozitive față de homosexualitate în general.
- B. Contactul social ocazional și, mai ales, relația de prietenie/amiciție cu o persoană cu orientarea sexuală homosexuală contribuie negativ la predicția atitudinii negative față de bărbații *gay* și femeile lesbiene, respectiv pozitiv la predicția atitudinii pozitive față de chestiunea homosexualității în general.
- C. Nivelul ridicat al cunoștințelor (corecte) cu privire la domeniul homosexualității are o contribuție negativă la predicția atitudinii negative față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală , respectiv o contribuție pozitivă la predicția atitudinii pozitive față de chestiunea homosexualității în general.

- D. În rândul studenților și al masteranzilor, nivelul ridicat al religiozității contribuie pozitiv la predicția atitudinii negative față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală , respectiv negativ la predicția atitudinii pozitive față de chestiunea homosexualității în general.
- E. Nivelul ridicat al deschiderii în planul mental și al experiențelor personale (ca factor al personalității) are o contribuție negativă la predicția atitudinii negative pe care studenții și masteranzii o au față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală , respectiv o contribuție pozitivă la predicția atitudinii pozitive față de chestiunea homosexualității în general.
- F. Atitudinea conservatoare a studenților și masteranzilor în legătură cu sexualitatea umană, în general, are un impact pozitiv asupra predicției atitudinii negative față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală . Aceasta influențează negativ formarea unei atitudini pozitive față de homosexualitate în general.

Participanți. Datele pe care le vom analiza în Capitolul 3 (subcapitolul 3.6) provin din răspunsurile oferite de 535 de studenți, masteranzi și cursanți care erau înscriși în programul de formare psihopedagogică pentru certificarea competențelor necesare profesiei didactice. Aceștia au completat un protocol standardizat ce a inclus opt chestionare și scale. Participanții au fost recrutați din mai multe centre universitare, astfel: Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău: 155 de subiecți Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați: 62 de subiecți Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași: 122 de subiecți Universitatea „Petre Andrei” din Iași: 38 de subiecți Universitatea din Oradea: 158 de subiecți În eșantionul final, am inclus 432 de participanți de sex feminin și 103 de sex masculin. La momentul colectării datelor, participanții aveau vârste cuprinse între 18 și 52 de ani (media: 24.82; mediana: 21; abaterea standard: 8.08). Distribuția acestora în funcție de nivelul educațional (ultimele studii absolvite) a fost următoarea: Liceu cu examen de Bacalaureat: 311 participanți (58.1%) Școală postliceală: 16 participanți (3%) Studii universitare de licență: 157 participanți (29.3%) Studii universitare de master: 51 participanți (9.5%) Astfel, 327 de subiecți (61.1%) au absolvit studii medii, iar 208 (38.9%) au finalizat studii (post)universitare.

Participanții la studiu au urmat sau erau înscriși în diverse programe de studii, astfel: Biologie: 7 participanți (1.3%) Drept: 3 participanți (0.6%) Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic: 34 participanți (6.4%) Educație fizică și sport: 60 participanți (11.2%) Științe economice: 14 participanți (2.6%) Inginerie: 41 participanți (7.7%) Litere: 66 participanți (12.3%) Matematică: 4 participanți (0.7%) Pedagogia învățământului primar și preșcolar: 170 participanți (31.8%) Psihologie: 131 participanți (24.5%) Strategii inovative în educație: 5

participanți (0.9%) Aceste date subliniază diversitatea programelor de studii pe care participanții le-au ales, evidențiind astfel o gamă largă de interese academice și profesionale. Recodificarea programelor de studii conform HG. Nr. 403/2021 – *Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare de licență* publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 378/12.04.2021, Partea I a condus la următoarea situație: științe sociale (drept, psihologie, pedagogia învățământului primar și preșcolar, strategii inovative în educație, științe economice) – 323 (60.4 %), științe umaniste (filologie) – 66 (12.3 %), științe inginerești – 41 (7.7 %), știința sportului și educației fizice – 60 (11.2 %), alte domenii de studii (biologie, matematică, Departamentul privind Pregătirea Personalului Didactic) – 45 (8.4 %).

Participanților li s-a solicitat să își indice cultul religios pe care îl practică, rezultând următoarea distribuție: Adventist: 9 participanți (1.7%) Baptist: 7 participanți (1.3%) Catolic: 49 participanți (9.2%) Evanghelist: 2 participanți (0.4%) Greco-catolic: 3 participanți (0.6%) Neoprotestant: 3 participanți (0.6%) Creștin-ortodox: 413 participanți (77.2%) Penticostal: 9 participanți (1.7%) Protestant: 1 participant (0.2%) Creștin reformat: 6 participanți (1.1%) Romano-catolic: 8 participanți (1.5%) Fără cult religios: 15 participanți (2.8%) Neprecizat: 10 participanți (1.9%) Astfel, majoritatea covârșitoare a respondenților, 413 (77.2%), s-au declarat creștini-ortodocși, iar 97 (18.1%) au făcut parte din alte culte religioase.

Privitor la orientarea sexuală, distribuția răspunsurilor a fost următoarea: Heterosexuală: 458 participanți (85.6%) Homosexuală: 2 participanți (0.4%) Bisexuală: 14 participanți (2.6%) Asexuală: 4 participanți (0.7%) Nu era sigur: 5 participanți (0.9%) Nu doreau să răspundă: 52 participanți (9.7%). Aceste date oferă o imagine de ansamblu asupra diversității religioase și a orientării sexuale în rândul participanților, evidențiind predominanța creștinismului ortodox și a heterosexuality. Șaizeci și trei (11.8 %) dintre participanți s-au declarat ca nefiind deloc persoane religioase, 211 (39.4 %) – persoane destul de religioase, 246 (46 %) – persoane religioase și 15 (2.8 %) – persoane foarte religioase.

Respondenții au fost invitați să se autoevalueze pe axa conservatorism-liberalism, referindu-se la propriile ideologii și modurile de viață. Rezultatele obținute sunt următoarele: Persoane foarte conservatoare: 4 participanți (0.7%) Persoane conservatoare: 58 participanți (10.8%) Persoane oarecum conservatoare: 139 participanți (26%) Persoane oarecum liberale: 169 participanți (31.6%) Persoane liberale: 139 participanți (26%) Aceste date reflectă o diversitate de perspective ideologice în rândul participanților, majoritatea inclinând spre orientări mai liberale sau oarecum liberale, persoane foarte liberale – 26 (4.9 %). Prin urmare, 201 (37.6 %) dintre participanți au fost considerați ca manifestând predispoziția spre conservatorism și 334 (62.4 %) predispoziția spre liberalism.

Două sute treizeci și patru de participanți (43.7%) au declarat că au intrat ocazional în contact cu o persoană care s-a identificat ca gay sau lesbiană. Acest aspect sugerează o anumită deschidere și familiaritate în rândul participanților față de diversitatea orientărilor sexuale. Însă, 114 (21.3 %) din totalul participanților, mulți au raportat că au avut prieteni sau cunoscuți care s-au identificat ca fiind gay. Această interacțiune subliniază deschiderea și acceptarea diversității în relațiile sociale, arătând că prietenia poate depăși barierele legate de orientarea sexuală.

Privitor la importanța acordată chestiunii homosexualității pentru societatea românească distribuția participanților la studiu s-a prezentat astfel: deloc importantă – 31 (5.8 %), neimportantă – 72 (13.5 %), destul de neimportantă – 68 (12.7 %), destul de importantă – 140 (26.2 %), importantă – 152 (28.4 %), foarte importantă – 72 (13.5 %). Așadar, 171 (32 %) dintre respondenți au manifestat predispoziția de a considera homosexualitatea ca fiind o chestiune neimportantă pentru societatea românească, în timp ce 364 (68 %) s-au evidențiat prin predispoziția de a percepe homosexualitatea ca o dimensiune cu importante implicații socio-culturale și legale.

Procedura pentru colectarea datelor. Respondenții la studiu au fost selectați utilizând o strategie de recrutare de eșantionare nealeatorie (eșantion de conveniență). Au fost prelucrate toate protocoalele cu răspunsuri valide care au fost furnizate de către studenții și masteranzii interpelați, care și-au exprimat oral acordul de a participa la investigație. Colectarea datelor a avut loc între februarie 2018 și octombrie 2019. Răspunsurile oferite de participanți au fost anonime, pentru a minimiza influența efectului dezirabilității sociale, asigurând astfel o mai mare sinceritate în răspunsuri.

Metode pentru colectare a datelor. În investigațiile care și-au concentrat atenția pe dimensiunile psiho-socio-culturale ale homosexualității din perspectiva contemporană românească (adică reprezentarea socială, cunoștințele factuale și stereotipurile despre homosexualitate, respectiv predictorii atitudinilor față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală), studenții și masteranzii din România au răspuns la un total de 104 itemi, repartizați pe șapte instrumente de cercetare (detaliate în Anexa A1). Aceste instrumente au abordat următoarele aspecte: a) Caracteristicile socio-demografice; b) Orientarea sexuală; c) Autoevaluarea religiozității, folosind versiunea în limba română a instrumentului Centrality of Religiosity Scale-5 (CRS-5)²¹⁹; d) să se autoevalueze în mai multe privințe, incluzând: d) Autoevaluarea deschiderii personale pe axa conservatorism-liberalism, având în vedere propriile ideologii și modurile de viață, folosind o scară cu șase ancore verbale, variind de

²¹⁹ HUBER S., HUBER O. W. *The Centrality of Religiosity Scale (CRS)*. În: Religions, 2012, vol. 3, no. 3, p. 710-724. ISSN (online) 2077-1444. doi: [10.3390/rel3030710](https://doi.org/10.3390/rel3030710).

la „persoană foarte conservatoare” la „persoană foarte liberală”; e) Contactul interpersonal ocazional și prietenia cu o persoană gay sau lesbiană; f) Importanța percepută a subiectului homosexualității în societatea românească, evaluată pe o scară cu șase ancore verbale, de la „deloc importantă” la „foarte importantă”; g) Cunoștințele factuale corecte despre homosexualitate, folosind versiunea în limba română a unui instrument adaptat, numit Knowledge About Homosexuality Questionnaire (KHQ) ²²⁰; h) au fost invitați să contribuie la cercetare prin explorarea următoarelor aspecte: h) Reprezentarea socială a homosexualității, investigată prin tehnica asociațiilor libere; i) Atitudinea față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală și față de chestiunea homosexualității în general, utilizând versiunile traduse în limba română ale scalei Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale-Revised-Short Version-10. (ATLG-R-S-10 ^{221, 222}; referința 29 pentru versiunea în limba română/ATLG-R-S-9 ²²³] și *Homosexuality Attitude Scale* (HAS) ^{224, 225}; j) atitudinea față de sexualitate în general – versiunea în limba română (ATSS-10) ²²⁶ pentru instrumentul *Attitudes Toward Sexuality Scale* (ATSS) ²²⁷; k) factorul personalității referitor la deschiderea din punct de vedere mental și privitor la experiențele personale – versiunea în limba română pentru scala *Openness* din *Big Five Inventory* (BFI-O) ^{228, 229}; l) tendința de a minți intenționat (autoprezentarea într-o lumină

²²⁰ HARRIS M. B., NIGHTENGALE J., OWEN N. *Health care professionals' experience, knowledge, and attitudes concerning homosexuality*. În: *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 1995, vol. 2, no. 2, p. 91-108. ISSN (print) 1053-8720, ISSN (online) 1540-4056. doi: [10.1300/J041v02n02_06](https://doi.org/10.1300/J041v02n02_06).

²²¹ HEREK G. M. *Beyond 'homophobia': A social psychological perspective on attitudes toward lesbians and gay men*. În: *Journal of Homosexuality*, 1984a, vol. 10, no. 1-2, p. 1-21. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_01](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_01).

²²² HEREK G. M. *Attitudes toward lesbians and gay men: A factor-analytic study*. În: *Journal of Homosexuality*, 1984b, vol. 10, no. 1-2, p. 39-51. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_03](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_03).

²²³ BULBOACĂ G., ROBU V. *A psychometric evaluation of the Revised Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale-Short Version: The ATLG-R-S-9*. În: *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics*, 2021, vol. 25, no. 2, p. 225-238. ISSN (print) 2247-4579, ISSN (online) 2392-7127 doi: [10.29081/JIPED.2021.25.2.10](https://doi.org/10.29081/JIPED.2021.25.2.10).

²²⁴ KITE M. E. *Psychometric properties of the Homosexuality Attitude Scale*. În: *Representative Research in Social Psychology*, 1991, vol. 19, no. 2, p. 79-94. ISSN (print) 0034-4907.

²²⁵ KITE M. E., DEAUX K. *Attitudes toward homosexuality: Assessment and behavioral consequences*. În: *Basic and Applied Social Psychology*, 1986, vol. 7, no. 2, p. 137-162. ISSN (print) 1052-9284, ISSN (online) 1099-1298. doi: [10.1207/s15324834basp0702_4](https://doi.org/10.1207/s15324834basp0702_4).

²²⁶ ROBU V., BULBOACĂ G. *Psychometric Properties of the Attitudes Toward Sexuality Scale in a Sample of Romanian University Students*. Lucrare prezentată la Conferința Internațională Științifico-Practică cu tema „Orientări și practici metodologice contemporane în științele sociale”, Chișinău, Republica Moldova, 17-18 octombrie 2019.

²²⁷ FISHER T. D., HALL R. G. *A scale for the comparison of the sexual attitudes of adolescents and their parents*. În: *The Journal of Sex Research*, 1988, vol. 24, no. 1, p. 90-100. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224498809551400](https://doi.org/10.1080/00224498809551400).

²²⁸ JOHN O. P., DONAHUE E. M., KENTLE R. L. *The Big Five Inventory-Versions 4a and 54*. Berkeley, CA: University of California at Berkeley, Institute of Personality and Social Research, 1991.

²²⁹ JOHN O. P., NAUMANN L. P., SOTO C. J. *Paradigm shift to the integrative Big-Five trait taxonomy: History, measurement, and conceptual issues*. În: JOHN O. P., ROBINS R. W., PERVIN L. A. (Eds.), *Handbook of Personality: Theory and Research* (3rd ed.). New York, NY: Guilford Press, 2008, p. 114-158. ISBN: 978-160-91-8059-1.

favorabilă) – versiunea în limba română pentru instrumentul *Paulhus Deception Scale-Impression Management (PDS-IM)* ²³⁰.

Metode și procedee pentru analiza cantitativă a datelor. Datele cantitative au fost analizate folosind aplicația SPSS for Windows (IBM SPSS, Chicago, IL) ²³¹, care a permis o evaluare detaliată și riguroasă a rezultatelor obținute. și *AMOS 24.0* ²³². Pentru distribuțiile scorurilor pe care studenții și masteranzii din România le-au obținut la instrumentele prin care principalele variabile cantitative de interes au fost operaționalizate pentru a analiza predictorii atitudinii față de homosexualitate în general, precum și ai atitudinii față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. Pentru a evalua normalitatea datelor, au fost calculați indicatorii pentru simetrie (skewness) și boltire (kurtosis). Este important de menționat că valoarea indicatorului de simetrie poate distorsiona rezultatele testelor comparative, dar problemele pot fi și mai pronunțate în cazul indicatorului de boltire. Acesta din urmă poate avea un impact semnificativ asupra acurateții rezultatelor obținute prin aplicarea unor proceduri statistice bazate pe varianțe și covarianțe, cum ar fi analiza factorială confirmatorie ²³³. Pentru o variabilă cantitativă a cărei valori sunt distribuite normal, indicatorii de simetrie și boltire ar trebui să fie egali cu zero, în cazul în care distribuția este analizată folosind programe statistice care iau în considerare aceste criterii. Unii autori ²³⁴, ²³⁵ consideră că intervalul critic pentru simetrie și boltire ar trebui să fie [-1.00; 1.00], în timp ce alții restrâng acest interval la ± 0.80 . Aceste repere sunt importante pentru evaluarea normalității distribuției datelor ²³⁶.

Parametrii modelelor factoriale ipotetice pentru versiunile în limba română ale instrumentelor CRS-5, BFI-O, ATLG-R-S-10 (ATLG-R-S-9 pentru versiunea în limba română), ATSS (ATSS-10 pentru versiunea în limba română), PDS-IM și HAS au fost obținuți utilizându-se analiza factorială confirmatorie prin metoda verosimilității maxime (engl. *maximum likelihood/ML*). Această abordare este mai robustă în fața distorsiunilor care pot apărea din cauza mărimii eșantionului de participanți care furnizează datele de intrare, precum și a

²³⁰ PAULHUS D. L. *Paulhus Deception Scales (PDS): The Balanced Inventory of Desirable Responding-7. User's Manual*. North Tonawanda, NY: Multi-Health Systems, Inc., 1998, 40 p.

²³¹ MORGAN G. A., LEECH N. L., GLOECKNER G. W., BARRETT K. C. *SPSS for Introductory Statistics: Use and Interpretation* (6th ed.). New York, NY: Routledge, 2019, 266 p. ISBN 978-113-85-7821-0.

²³² ARBUCKLE J. L. *IBM® SPSS® AMOS™ 24 User's Guide*. Chicago, IL. În: IBM Corporation, 2016, 693 p.

²³³ BYRNE B. M. *Structural Equation Modeling with AMOS. Basic Concepts, Applications and Programming* (2nd ed.). New York, NY: Routledge, 2010, 438 p. ISBN 978-113-87-9703-1.

²³⁴ SAVA FL.-A. *Analiza datelor în cercetarea psihologică* (ediția a II-a revizuită). Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2011, 371 p. ISBN 978-606-82-4423-5.

²³⁵ SAVA FL.-A. *Analiza datelor în cercetarea psihologică* (ediția a II-a revizuită). Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2011, 371 p. ISBN 978-606-82-4423-5.

²³⁶ SAVA FL.-A. *Analiza datelor în cercetarea psihologică* (ediția a II-a revizuită). Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2011, 371 p. ISBN 978-606-82-4423-5.

abaterilor de la normalitatea distribuțiilor variabilelor observate ²³⁷. Adecvarea din perspectivă statistică a modelelor testate a fost analizată prin intermediul următorilor indicatori ^{238, 239, 240}: a) χ^2 (testul exact al lui Fisher) și gradul de libertate (*df*), respectiv pragul semnificației statistice (*p*) asociate acestui test; b) raportul χ^2/df ; c) SRMR (engl. *standardized root mean square residual*); d) NFI (engl. *normed fit index*); e) CFI (engl. *comparative fit index*); f) RMSEA (engl. *root mean square error of approximation*). Indicatorul RMSEA arată în ce măsură parametrii estimați pentru un model de măsurare ipotetic aproximează valorile pentru întreaga populație din care a fost extras eșantionul de subiecți. Deoarece indicatorul RMSEA este sensibil la specificațiile inadecvate ale relațiilor dintre variabilele observate și este însoțit de un interval de încredere, utilizarea sa în modelarea bazată pe ecuații structurale este puternic recomandată ²⁴¹.

Un model factorial este considerat a avea o adecvare globală foarte bună din perspectivă statistică atunci când ^{242, 243, 244}: a) valoarea testului χ^2 nu este semnificativă statistic și raportul $\chi^2/df < 2.00$; b) valorile pentru indicatorii NFI și CFI sunt mai mari decât 0.95; c) valoarea lui SRMR este cât mai apropiată de zero; d) Un model factorial este considerat a avea o adecvare globală foarte bună din perspectivă statistică atunci când valoarea RMSEA este mai mică de 0.05, iar limitele intervalului de încredere sunt cât mai apropiate de această valoare, cu limita inferioară cât mai aproape de zero. Alți autori ²⁴⁵ susțin că valori la raportul χ^2/df cuprinse între 2.00 și 3.00, o valoare pentru RMSEA cuprinsă între 0.05 și 0.08, precum și o valoare CFI între 0.90 și 0.95, sunt indicatori care reflectă un nivel satisfăcător al adecvării din perspectivă statistică a unui model factorial ipotetic.

Pentru a selecta cel mai adecvat dintre modelele factoriale alternative pe care le-am testat, am folosit un indicator suplimentar, și anume AIC (Akaike's Information Criterion). Acest criteriu este util în

²³⁷ BYRNE B. M. *Structural Equation Modeling with AMOS. Basic Concepts, Applications and Programming* (2nd ed.). New York, NY: Routledge, 2010, 438 p. ISBN 978-113-87-9703-1.

²³⁸ BOWEN N. K., GUO S. *Structural Equation Modeling*. New York, NY: Oxford University Press, 2012, 240 p. ISBN 978-019-53-6762-1.

²³⁹ BYRNE B. M. *Structural Equation Modeling with AMOS. Basic Concepts, Applications and Programming* (2nd ed.). New York, NY: Routledge, 2010, 438 p. ISBN 978-113-87-9703-1.

²⁴⁰ SCHERMELLEH-ENGEL K., MOOSBRUGGER H., MÜLLER H. *Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures*. În: *Methods of Psychological Research Online*, 2003, vol. 8, nr. 2, p. 23-74. ISSN (print) 1616-8119. ISSN (online) 1432-8534.

²⁴¹ BYRNE B. M. *Structural Equation Modeling with AMOS. Basic Concepts, Applications and Programming* (2nd ed.). New York, NY: Routledge, 2010, 438 p. ISBN 978-113-87-9703-1.

²⁴² *idem*.

²⁴³ SCHERMELLEH-ENGEL K., MOOSBRUGGER H., MÜLLER H. *Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures*. În: *Methods of Psychological Research Online*, 2003, vol. 8, nr. 2, p. 23-74. ISSN (print) 1616-8119. ISSN (online) 1432-8534.

²⁴⁴ SCHUMACKER R. E., LOMAX R. G. *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling* (3rd ed.). New York, NY: Routledge, 2010, 536 p. ISBN 978-184-16-9891-5.

²⁴⁵ SCHERMELLEH-ENGEL K., MOOSBRUGGER H., MÜLLER H. *Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures*. În: *Methods of Psychological Research Online*, 2003, vol. 8, nr. 2, p. 23-74. ISSN (print) 1616-8119. ISSN (online) 1432-8534.

compararea a două sau mai multe modele testate prin modelarea pe baza ecuațiilor structurale, inclusiv modelele de măsurare evaluate cu ajutorul analizei factoriale confirmatorii. AIC se referă la „cantitatea” de informație și la gradul de adecvare statistică pe care un model îl oferă ²⁴⁶. Atunci când cercetătorul trebuie să aleagă între două sau mai multe modele, ar trebui să opteze pentru modelul cu cea mai mică valoare a indicatorului AIC. Acest model va avea cea mai bună adecvare statistică și va fi cel mai relevant în raport cu obiectivul de a reprezenta relațiile dintre variabilele observate. Pentru (sub)scalele corespunzătoare dimensiunilor latente obținute prin analizele factoriale confirmatorii, s-a calculat consistența internă. Atunci când itemii au răspunsuri posibile distribuite pe o scală cu alegere multiplă, coeficientul α , propus de J. L. Cronbach, este cel mai potrivit pentru estimarea consistenței interne. Acest coeficient poate varia între 0 și 1. Pentru a considera că un instrument unidimensional are consistență internă și este util în scopuri de cercetare, este necesară o valoare a coeficientului $\alpha \geq 0.70$ ²⁴⁷. Pentru instrumentele care conțin un număr redus de itemi (de exemplu, între 3 și 5), se consideră acceptabile valori ale coeficientului α care se situează între 0.60 și 0.70 ²⁴⁸. Pentru chestionarul format din 15 itemi care au operaționalizat nivelul cunoștințelor corecte despre domeniul homosexualității (Anexa A1), evaluarea consistenței interne a fost realizată utilizându-se coeficientul Kuder-Richardson (KR_{20}), dată fiind natura dihotomică a itemilor (răspunsurile corecte au fost scorate cu 1 punct, iar cele incorecte sau răspunsul *Nu știu* cu 0 puncte). În plan formal, coeficientul KR_{20} este echivalentul coeficientului $\alpha_{Cronbach}$ și poate avea valori cuprinse între 0 și 1 ²⁴⁹.

Relațiile de asociere (contingență) dintre variabilele categoriale (de exemplu, asocierea dintre sexul studenților și al masteranzilor din România, respectiv distribuția răspunsurilor la itemul 11a/Anexa A1 – „Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual”) au fost estimate utilizându-se testul non-parametric χ^2 ($\alpha = 0.05$ a fost pragul critic bilateral pentru interpretarea semnificației din perspectivă statistică). Mărimea efectului a fost estimată prin calcularea coeficientului $V_{Cramér}$. Au fost sugerate următoarele repere pentru interpretarea calitativă a mărimii efectului în cazul testului non-parametric χ^2 pentru asocierea a două variabile categoriale: 0.10 – efect scăzut; 0.25 – efect moderat; 0.40 – efect de mărime ridicată ²⁵⁰.

²⁴⁶ AKAIKE H. *Factor analysis and AIC*. În: *Psychometrika*, 1987, vol. 52, no. 3, p. 317-332. ISSN (print) 0033-3123, ISSN (online) 1860-0980. doi: [10.1007/BF02294359](https://doi.org/10.1007/BF02294359).

²⁴⁷ NUNNALLY J. C., BERNSTEIN I. H. *Psychometric theory* (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill, 1994, 736 p. ISBN 978-007-04-7849-7.

²⁴⁸ LABĂR A.-V. *SPSS pentru științele educației*. Iași: Editura Polirom, 2008, 347 p. ISBN 978-973-46-1148-5.

²⁴⁹ cf. NUNNALLY J. C., BERNSTEIN I. H. *Psychometric theory* (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill, 1994, 736 p. ISBN 978-007-04-7849-7.

²⁵⁰ cf. AGRESTI A. *An Introduction to Categorical Data Analysis* (3rd ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc., 2019, 367 p. ISBN 978-111-94-0526-9.

Pentru compararea din perspectivă statistică a două frecvențe procentuale (proporții) provenind din două eșantioane independente a fost utilizat testul non-parametric $z_{\text{proportii}}$ ²⁵¹. În investigațiile noastre, frecvențele răspunsurilor *Adevărat* la itemii 11a-11n (Anexa A1) au fost comparate în funcție de sexul participanților (români), nivelul educației, programul de studii universitare de licență/master la care erau înscriși, orientarea pe axa conservatorism vs. liberalism, contactul și relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay, respectiv importanța acordată chestiunii homosexualității pentru societatea românească. De asemenea, testul non-parametric $z_{\text{proportii}}$ a fost utilizat pentru compararea frecvențelor răspunsurilor DA pe care respondenții din România și cei din Republica Moldova le-au dat la itemii 16I-16IX (Anexa A2) care și-au focalizat pe investigarea stereotipurilor și a prejudecăților despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. Pentru fiecare diferență semnificativă din perspectivă statistică, mărimea efectului a fost estimată prin calcularea valorii coeficientului h_{Cohen} ale cărui repere pentru interpretarea calitativă sunt²⁵²: 0.20 – efect de mărime scăzută, 0.50 – efect de mărime moderată și 0.80 – efect de mărime ridicată

Comparațiile mediilor pentru scorurile totale la instrumentele ATLG-R-S-9 și HAS în funcție de sexul participanților la studiu, nivelul educației, programul de studii universitare de licență/master la care erau înscriși (variabilă dihotomizată), cultul religios (variabilă dihotomizată), diferențierea pe axa conservatorism-liberalism (variabilă dihotomizată), respectiv contactul social anterior și relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay au fost efectuate utilizându-se testul t_{Student} pentru două eșantioane independente. Pragul critic $\alpha = 0.05$ a fost considerată valoarea de referință în vederea stabilirii semnificației din perspectivă statistică. Pentru a evalua diferențele semnificative din perspectivă statistică, s-a calculat mărimea efectului folosind coeficientul d_{Cohen} . Interpretarea semnificației acestuia a fost realizată având în vedere următoarele repere²⁵³: 0.20 – efect de mărime scăzută, 0.50 – efect de mărime moderată, 0.80 – efect de mărime ridicată.

Determinarea modelelor de regresie în care variabilele dependente (criteriile) au fost scorul total la instrumentul ATLG-R-S-9 (atitudinea față de bărbați gay și lesbiene) și scorul total la instrumentul HAS (atitudinea față de homosexualitate în general) a necesitat calcularea corelațiilor dintre cele două scoruri, respectiv celelalte variabilele cantitative care au fost urmărite în studiu. Pentru interpretarea semnificației unei corelații din perspectivă statistică, pragul critic a fost setat la $\alpha = 0.05$ (bilateral). Analizele de regresie liniară multiplă au fost

²⁵¹ NOVAK A. *Statistica și tehnica sondajului*. București: Editura „Sylvi”, 2003, 390 p. ISBN 973-628-025-X.

²⁵² COHEN J. *A power primer*. În: *Psychological Bulletin*, 1992, vol. 112, no. 1, p. 155-159. ISSN (print) 0033-2909, ISSN (online) 1939-1455. doi: [10.1037/0033-2909.112.1.155](https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.1.155).

²⁵³ *idem*.

efectuate cu metoda *enter*, toate variabilele independente luate în calcul fiind introduse într-un singur pas ²⁵⁴. În modelele de regresie, variabilele independente dihotomice au fost recodificate prin transformarea într-o variabilă de tip *dummy*. De exemplu, variabila referitoare la orientarea studenților și a masteranzilor români pe axa conservatorism vs. liberalism a fost recodificată astfel: 1 = conservatorism, 0 = liberalism (categorie de referință). Tot așa, variabila referitoare la contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/*gay* a fost recodificată astfel: 1 = NU, 0 – DA (categorie de referință). Aceste transformări ușurează interpretarea magnitudinii relației dintre o variabilă categorială care se evidențiază ca predictor într-un model de regresie, respectiv variabila dependentă ²⁵⁵. În vederea eficientizării modelelor de regresie în ceea ce privește numărul variabilelor cu rol predictiv și puterea explicativă (proporția totală din varianța variabilelor dependente, care este acoperită de seturile variabilelor independente), au fost luate în considerare doar: a) variabilele independente cantitative (de exemplu, nivelul cunoștințelor corecte despre domeniul homosexualității sau scorul pentru atitudinea liberală față de sexualitate în general) care au evidențiat corelații $\geq |\pm 0.20|$ cu variabilele dependente (scorurile totale la instrumentele ATLG-R-S-9 și HAS); b) variabilele independente categoriale (de exemplu, orientarea pe axa conservatorism vs. liberalism sau relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/*gay*) pentru care s-au obținut diferențe (privitor la mediile scorurilor totale la instrumentele ATLG-R-S-9 și HAS) ale căror mărimi ale efectelor au fost cel puțin moderate ($d_{\text{Cohen}} = 0.40-0.50$). Contribuțiile individuale ale variabilelor independente, care s-au evidențiat ca fiind predictori, la explicarea varianței scorurilor obținute în cadrul instrumentelor ATLG-R-S-9 și HAS au fost estimate prin calcularea pătratului corelației semiparțiale (r^2_{sp}) și transformarea rezultatelor obținute în valori procentuale.

2.4. Demersuri de adaptare și validare a instrumentelor pentru investigarea predictorilor atitudinilor față de homosexualitate în rândul studenților din România

În continuare, vom discuta despre instrumentele KHQ, CRS-5, BFI-O, ATLG-R-S-9, ATSS-10, PDS-IM și HAS care au fost administrate studenților și masteranzilor români în vederea investigării predictorilor atitudinilor față de homosexualitate în general și față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. Activitățile noastre au avut ca scop: a) traducerea în limba română și adaptarea instrumentelor enumerate, atât din perspectiva

²⁵⁴ MORGAN G. A., LEECH N. L., GLOECKNER G. W., BARRETT K. C. *SPSS for Introductory Statistics: Use and Interpretation* (6th ed.). New York, NY: Routledge, 2019, 266 p. ISBN 978-113-85-7821-0.

²⁵⁵ SAVA Fl.-A. *Analiza datelor în cercetarea psihologică* (ediția a II-a revizuită). Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2011, 371 p. ISBN 978-606-82-4423-5.

lingvistică, cât și culturală; b) evaluarea proprietăților psihometrice ale versiunilor în limba română, în special a validității de construct”.(structura factorială și validitatea convergentă) și fidelitatea (proprietățile itemilor considerați individual și consistența internă a ansamblului itemilor).

Traducerea în limba română și adaptarea cultural-lingvistică. Pentru a se obține versiunile în limba română ale instrumentelor pe care le-am enumerat mai sus a fost utilizată tehnica bazată pe traducere paralelă și retroversiune ^{256, 257}. Într-un prim pas, versiunile originale în limba engleză ale instrumentelor KHQ, CRS-5, BFI-O, ATLG-R-S-9, ATSS-10, PDS-IM și HAS; traducerea în limba română a fost realizată în paralel de către autorul acestei teze de doctorat, care este un cadru didactic cu experiență în cercetarea științifică în domeniul psihologiei aplicate, împreună cu un cadru didactic universitar specializat în filologie (limba engleză). Aceste traduceri, supravegheate de conducătorul științific al tezei, au fost efectuate cu grijă, fără ca autorul să se consulte cu traducătorii independenți (engl. *multiple-blind translation*). Pentru fiecare item, s-a acordat o atenție deosebită pentru a ne asigura că echivalentele în limba română nu modifică sensurile scalelor destinate răspunsurilor.

După ce formulările în limba română au fost perfecționate, versiunile de lucru au fost traduse în limba engleză de un alt cadru didactic universitar de la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, din cadrul Facultății de Litere, Departamentul de Engleză, care are experiență în predarea limbii engleze. În al treilea pas al acestui proces, versiunile originale în limba engleză ale instrumentelor KHQ, CRS-5, BFI-O, ATLG-R-S-9, ATSS-10, PDS-IM și HAS au fost comparate cu cele obținute din traducerea în limba engleză a versiunilor de lucru în limba română, care fuseseră stabilite, în prealabil în prima etapă. Acest demers a condus la mai multe modificări și rafinări ale formulărilor itemilor rezultând astfel versiunile finale în limba română, care au fost incluse în protocolul standardizat administrat studenților și masteranzilor.

Pe parcursul procesului de traducere a instrumentelor din limba engleză în limba română, precum și în etapa de retroversiune și perfecționare a versiunilor de lucru finale, s-a asigurat că niciun item nu a fost eliminat sau modificat semnificativ privitor la conținutul. Traducerea în limba română și adaptarea itemilor din versiunile originale la specificul lingvistic și contextul cultural autohton au fost realizate cu

²⁵⁶ HAMBLETON R. K., De JONG J. H. A. L. *Advances in translating and adapting educational and psychological tests*. În: *Language Testing*, 2003, vol. 20, no. 2, p. 127-134. ISSN (print) 0265-5322, ISSN (online) 1477-0946. doi: [10.1191/0265532203lt247xx](https://doi.org/10.1191/0265532203lt247xx).

²⁵⁷ INTERNATIONAL TEST COMMISSION/ITC. *The ITC Guidelines for Translating and Adapting Tests* (2nd ed.), 2017, 41 p. Ghid disponibil online la www.intestcom.org.

grijă, astfel încât itemii să-și păstreze semnificațiile stabilite de autorii instrumentelor. Această abordare a asigurat atât validitatea de conținut, cât și cea aparentă a instrumentelor ^{258, 259}.

Knowledge About Homosexuality Questionnaire (KHQ). Nivelul cunoștințelor corecte pe care studenții și masteranzii români le aveau despre domeniul homosexualității a fost măsurat cu versiunea în limba română pentru o formă modificată a instrumentului *Knowledge About Homosexuality Questionnaire (KHQ)* ²⁶⁰. Această variabilă a fost inclusă în investigațiile pe care le-am realizat deoarece rezultatele mai multor studii confirmă asocierea dintre lipsa/sărăcia cunoștințelor despre domeniul/specificul homosexualității și atitudinea negativă, respectiv prejudecățile pe care studenții în domeniul medicinei, medicii și alți profesioniști din domeniul sănătății le au cu privire la persoanele cu lesbiene/gay ^{261, 262, 263}. De asemenea, cercetările arată că studenții înscriși la programul universitar de licență care îi pregătește pentru meseria de profesor sau pentru cea de asistent social, dar și consilierii/terapeuții care sunt absolvenți ai unui program universitar de licență în domeniul psihologiei susțin ideea potrivit căreia, dacă ar beneficia de *training*-uri cu privire la problemele specifice persoanelor cu orientare gay, lesbiană, bisexuală sau transgen, s-ar simți mai confortabil în prezența membrilor comunității LGBT și mai pregătiți (competenți) să lucreze eficient alături de aceștia ^{264, 265}. Studiile au mai arătat beneficiile (de exemplu: dobândirea unei imagini mai precise, conștientizarea credințelor false/miturilor sau orientarea spre atitudini mai pozitive și suportive) pe care atelierele de lucru și

²⁵⁸ HAMBLETON R. K., De JONG J. H. A. L. *Advances in translating and adapting educational and psychological tests*. În: *Language Testing*, 2003, vol. 20, no. 2, p. 127-134. ISSN (print) 0265-5322, ISSN (online) 1477-0946. doi: [10.1191/0265532203lt247xx](https://doi.org/10.1191/0265532203lt247xx).

²⁵⁹ MUÑIZ J., ELOSUA P., HAMBLETON R. K. *Directrices para la traducción y adaptación de los tests: segunda edición*. În: *Psicothema*, 2013, vol. 25, no. 2, p. 151-157. ISSN (print) 0214-9915, ISSN (online) 1886-144X. doi: [10.7334/psicothema2013.24](https://doi.org/10.7334/psicothema2013.24).

²⁶⁰ HARRIS M. B., NIGHTENGAL J., OWEN N. *Health care professionals' experience, knowledge, and attitudes concerning homosexuality*. În: *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 1995, vol. 2, no. 2, p. 91-108. ISSN (print) 1053-8720, ISSN (online) 1540-4056. doi: [10.1300/J041v02n02_06](https://doi.org/10.1300/J041v02n02_06).

²⁶¹ COSTA A. B., PASE P. F., De CAMARGO E. S., GUARANHA C., CAETANO A. H., KVELLER D., Da ROSA FILHO H. T., CATELAN R. F., KOLLER S. H., NARDI H. C. *Effectiveness of a multidimensional web-based intervention program to change Brazilian health practitioners' attitudes toward the lesbian, gay, bisexual and transgender population*. În: *Journal of Health Psychology*, 2016, vol. 21, no. 3, p. 356-368. ISSN (print) 1359-1053, ISSN (online) 1461-7277. doi: [10.1177/1359105316628748](https://doi.org/10.1177/1359105316628748).

²⁶² DUNJIĆ-KOSTIĆ B., PANTOVIĆ M., VUKOVIĆ V., RANDJELOVIĆ D., TOTIĆ-POZNANOVIĆ S., DAMJANOVIĆ A., JAŠOVIĆ-GAŠIĆ M., IVKOVIĆ M. *Knowledge: A possible tool in shaping medical professionals' attitudes towards homosexuality*. În: *Psychiatria Danubina*, 2012, vol. 24, no. 2, p. 143-151. ISSN (print) 0353-5053, ISSN (online) 1849-0867.

²⁶³ NICOL P., CHAPMAN R., WATKINS R., YOUNG J., SHIELDS L. *Tertiary paediatric hospital health professionals' attitudes to lesbian, gay, bisexual and transgender parents seeking health care for their children*. În: *Journal of Clinical Nursing*, 2013, vol. 22, no. 23-24, p. 3396-3405. ISSN (print) 1365-2702, ISSN (online) 0962-1067. doi: [10.1111/jocn.12372](https://doi.org/10.1111/jocn.12372).

²⁶⁴ GLENN A. A., RUSSELL R. K. *Heterosexual bias among counselor trainees*. În: *Counselor Education and Supervision*, 1986, vol. 25, no. 3, p. 222-229. ISSN (print) 0011-0035, ISSN (online) 1556-6978. doi: [10.1002/j.1556-6978.1986.tb00670.x](https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.1986.tb00670.x).

²⁶⁵ GRAHAM D. L., RAWLINGS E. I., HALPERN H. S., HERMES J. *Therapists' needs for training in counseling lesbians and gay men*. În: *Professional Psychology: Research and Practice*, 1984, vol. 15, no. 4, p. 482-496. ISSN (print) 0735-7028, ISSN (online) 1939-1323. doi: [10.1037/0735-7028.15.4.482](https://doi.org/10.1037/0735-7028.15.4.482).

training-urile cu privire la problemele membrilor comunității LGBT le aduc educatorilor specializați în asistarea tinerilor cu dizabilități, care au alte identități de gen și/sau orientări sexuale decât cele predominante ²⁶⁶, furnizorilor de servicii destinate tinerilor cu orientare *gay*, lesbiană, bisexuală sau transgen ²⁶⁷ sau practicienilor din domeniul sănătății mintale ²⁶⁸.

Participanții la studiul nostru, care s-a concentrat pe factorii care influențează atitudinile față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților și masteranzilor români (eșantionul 1, n = 535), au completat un chestionar care a inclus 15 itemi (11a-11o; a se vedea Anexa A1) care au fost selectați/proiectați pentru a măsura nivelul cunoștințelor factuale (corecte) despre domeniul homosexualității. Itemii 11a-11h și 11k-11n au fost preluați din instrumentul KHQ, a cărui versiune modificată a fost propusă și testată din punct de vedere psihometric de către C. A. Koch ²⁶⁹. Instrumentul KHQ permite evaluarea cunoștințelor pe care un subiect le are despre aspecte care sunt centrale pentru problematica homosexualității ²⁷⁰ și nu opiniile sau credințele acestuia. Prin urmare, este focalizat pe dimensiunea cognitivă (obiectivă) a răspunsurilor, nu pe cea emoțională și comportamentală (care poate fi subiectivă).

În versiunea originală, instrumentul KHQ include 20 de itemi cu două variante de răspuns (*Adevărat/Fals*). Dintre aceștia, 14 itemi se bazează pe o cercetare întreprinsă de J. T. Sears ²⁷¹ care și-a focalizat atenția pe percepțiile și credințele pe care profesorii și consilierii școlari le au cu privire la homosexualitate și la propriile lor abilități de a răspunde nevoilor educative și emoționale ale elevilor cu orientare *gay*, lesbiană, bisexuală sau transgen. M. B. Harris, J. Nightengale și N. Owen ²⁷² au proiectat chestionarul pentru a măsura nivelul cunoștințelor

²⁶⁶ FOLEY R. M., DUDZINSKI M. *Human sexuality education: Are special educators prepared to meet the educational needs of disabled youth?* În: *Journal of Sex Education and Therapy*, 1995, vol. 21, no. 3, p. 182-191. ISSN (print) 0161-4576. doi: [10.1080/01614576.1995.11074151](https://doi.org/10.1080/01614576.1995.11074151).

²⁶⁷ SCHNEIDER M. S., TREMBLE B. Training service providers to work with gay or lesbian adolescents: A workshop. În: *Journal of Counseling & Development*, 1986, vol. 65, no. 2, p. 98-99. ISSN (print) 0748-9633, ISSN (online) 1556-6676. doi: [10.1002/j.1556-6676.1986.tb01242.x](https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1986.tb01242.x).

²⁶⁸ RUDOLPH J. R. *The effects of a multimodal seminar on mental health practitioners' attitudes toward homosexuality, authoritarianism, and counseling effectiveness*. În: *Dissertation Abstracts International*, 1989, vol. 49, no. 07, 2873B, 216 p. (UMI No. 8817491).

²⁶⁹ KOCH C. A. *Attitudes, knowledge, and anticipated behaviors of preservice teachers toward individuals with different sexual orientations*. În: *Dissertation Abstracts International*, 2000, vol. 61, no. 05, 144 p. (UMI No. 9973083).

²⁷⁰ HARRIS M. B. *Knowledge About Homosexuality Questionnaire*. În: DAVIS C. M., YARBER W. L., BAUSERMAN R., SCHREER G., DAVIS S. L. (Eds.), *Handbook of Sexuality-Related Measures*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc., 1998, p. 383-384. ISBN 978-141-29-1336-2.

²⁷¹ SEARS J. T. *Educators, homosexuality, and homosexual students: Are personal feelings related to professional beliefs?* În: *Journal of Homosexuality*, 1992, vol. 22, no. 3-4, p. 29-79. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v22n03_03](https://doi.org/10.1300/J082v22n03_03).

²⁷² HARRIS M. B., NIGHTENGALE J., OWEN N. *Health care professionals' experience, knowledge, and attitudes concerning homosexuality*. În: *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 1995, vol. 2, no. 2, p. 91-108. ISSN (print) 1053-8720, ISSN (online) 1540-4056. doi: [10.1300/J041v02n02_06](https://doi.org/10.1300/J041v02n02_06).

corecte pe care asistenții medicali, asistenții sociali și psihologii le au despre chestiuni referitoare la orientarea sexuală în general și homosexualitate în particular. Scorul total poate să varieze între 0 și 20, în funcție de numărul răspunsurilor corecte. Scorurile ridicate indică un nivel ridicat al cunoștințelor pe care un respondent le are despre domeniul homosexualității. În perioada 1995-2000, în versiunea sa originală, instrumentul a fost utilizat pentru măsurarea cunoștințelor despre domeniul homosexualității în rândul elevilor de liceu și al studenților ²⁷³, precum și în rândul profesorilor ²⁷⁴. Autorii studiilor pe care le-am citat au raportat valori ale consistenței interne cuprinse între 0.70 și 0.86.

Versiunea modificată include doar 18 dintre cei 20 de itemi a versiunii originale, deoarece doi itemi au fost eliminați în baza rezultatelor validării. În plus, dispozitivul pentru răspunsuri include trei opțiuni posibile (*Adevărat/Fals/Nu știu*), a treia fiind introdusă pentru ca instrumentul să permită o evaluare mai acurată a nivelului cunoștințelor corecte pe care un subiect le deține despre domeniul homosexualității. Validitatea de construct a versiunii modificate a fost probată prin scorurile mai bune obținute de către respondenții care absolviseră niveluri mai ridicate ale educației ²⁷⁵, ²⁷⁶. Într-un studiu prin care a urmărit cunoștințele și atitudinile pe care aspiranții la cariera didactică le aveau despre elevii cu orientare *gay*, lesbiană, bisexuală sau transgen, D. J. Morgan ²⁷⁷ a raportat o valoare a consistenței interne egală cu 0.72.

Dintre cei 15 itemi care au fost utilizați în investigațiile noastre, 12 au fost preluați din versiunea modificată pe care Koch a propus-o pentru instrumentul KHQ. Restul itemilor nu a fost utilizat, deoarece: a) un item („Unele confesiuni religioase se opun din punct de vedere legal și social discriminării bărbaților și a femeilor cu orientarea sexuală homosexuală ” – al cărui răspuns corect este *Adevărat*) este mai puțin relevant pentru harta confesiunilor religioase din societatea românească care este majoritar creștin-ortodoxă; b) al doilea item („O persoană dezvoltă orientarea sexuală homosexuală deoarece alege să facă acest lucru” – al cărui răspuns corect este *Fals*) este discutabil privitor la valoarea de adevăr; c) alți doi itemi (și anume „Kinsey

²⁷³ HARRIS M. B., VANDERHOOF J. *Attitudes toward gay and lesbians serving in the military*. În: *Journal of Gay and Lesbian Social Services*, 1995, vol. 3, no. 4, p. 23-51. ISSN (print) 1053-8720, ISSN (online) 1540-4056. doi: [10.1300/J041v03n04_03](https://doi.org/10.1300/J041v03n04_03).

²⁷⁴ BLISS G. K., HARRIS M. B. *Teachers' view of students with gay or lesbian parents*. În: *International Journal of Sexuality and Gender Studies*, 1999, vol. 4, no. 2, p. 149-171. ISSN (print) 1566-1768, ISSN (online) 1573-8167. doi: [10.1023/A:1023235932075](https://doi.org/10.1023/A:1023235932075).

²⁷⁵ HARRIS M. B. *Knowledge About Homosexuality Questionnaire*. În: DAVIS C. M., YARBER W. L., BAUSERMAN R., SCHREER G., DAVIS S. L. (Eds.), *Handbook of Sexuality-Related Measures*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc., 1998, p. 383-384. ISBN 978-141-29-1336-2.

²⁷⁶ KOCH C. A. *Attitudes, knowledge, and anticipated behaviors of preservice teachers toward individuals with different sexual orientations*. În: *Dissertation Abstracts International*, 2000, vol. 61, no. 05, 144 p. (UMI No. 9973083).

²⁷⁷ MORGAN D. J. *Knowledge and Attitudes of Preservice Teachers Towards Students Who are Gay, Lesbian, Bisexual, or Transgendered*. Denton, TX: University of North Texas; 2003, 101 p. Disertație disponibilă online la <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/> (vizitat 18.08.2023).

și mulți alți cercetători consideră comportamentul sexual ca un continuum organizat de la comportamentul exclusiv homosexual la cel exclusiv heterosexual” – al cărui răspuns corect este *Adevărat*, respectiv „«Coming out» este un termen pe care homosexualii îl folosesc pentru a recunoaște public propria lor orientare sexuală” – al cărui răspuns corect este *Adevărat*) ni s-au părut ca fiind prea specifici; d) un alt item („Bisexualitatea poate fi caracterizată prin comportamente și/sau răspunsuri sexuale orientate spre persoane de ambele sexe” – al cărui răspuns corect este *Adevărat*) nu se referă strict la orientarea exclusiv homosexuală; e) un ultim item („Cercetări recente au arătat că homosexualitatea poate fi legată de anumite diferențe cromozomiale” – al cărui răspuns corect este *Adevărat*) ni s-a părut chestionabil privitor la valoarea de adevăr (itemul poate să reflecte stadiul cunoașterii din anii 1980-1990 privitor la neurobiologia comportamentului sexual). În locul itemilor enumerați au fost utilizați trei itemi pe care i-am formulat astfel încât să aibă un caracter mai general și să trimită spre miturile asociate homosexualității. Acești itemi sunt: 11i – „Bărbații homosexuali sunt agresivi”, 11j – „Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie” și 11o – „Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofili”.

Pentru fiecare dintre respondenți, a fost calculat un scor total la chestionarul prin care a fost măsurat nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității. Acesta a fost obținut prin numărarea răspunsurilor corecte, adică acele răspunsuri care au coincis cu grila de corecție – varianta de răspuns *Adevărat* pentru itemii 11d, 11g, 11n și varianta de răspuns *Fals* pentru itemii 11a-11c, 11e, 11f, 11h-11m, 11o. De exemplu, dacă la itemul 11d („Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă”), un participant a răspuns cu varianta *Adevărat*, răspunsul a fost scorat cu un punct, iar dacă subiectul a ales variantele de răspuns *Fals* sau *Nu știu*, a primit zero puncte. Prin urmare, domeniul de variație posibil pentru scorul total al unui respondent a fost 0-15. Pentru eșantionul de respondenți, valoarea consistenței interne a fost satisfăcătoare ($KR_{20} = 0.62$).

Centrality of Religiosity Scale-5 (CRS-5). Religiozitatea, definită ca importanța acordată religiei în viața personală și implicarea în activități religioase, a fost evaluată folosind versiunea în limba română a instrumentului relevant *Centrality of Religiosity Scale-5 (CRS-5)*²⁷⁸. Acest instrument măsoară importanța a cinci dimensiuni reprezentative pentru viața religioasă a unei persoane: practica publică (cum ar fi participarea la slujbe religioase în biserică), practica privată (precum rugăciunea acasă), experiența religioasă (de exemplu, sentimentul că Dumnezeu intervine în momente critice), ideologia (crența în existența unei ființe divine) și dimensiunea

²⁷⁸ HUBER S., HUBER O. W. *The Centrality of Religiosity Scale (CRS)*. În: *Religions*, 2012, vol. 3, no. 3, p. 710-724. ISSN (online) 2077-1444. doi: [10.3390/rel3030710](https://doi.org/10.3390/rel3030710).

intelectuală (frecvența preocupărilor legate de chestiuni religioase). Este bazat pe modelul multidimensional al vieții religioase propus de Ch. Glock, care descrie modurile practice prin care constructele religioase se formează și se activează în viața individului. Instrumentul CRS, în versiunile sale lungi și scurte, a fost utilizat în peste 100 de studii din psihologia și sociologia religiilor, desfășurate în mai mult de 25 de țări, pe eșantioane variate ($N > 100.000$ subiecți) de diferite vârste ²⁷⁹.

Instrumentul CRS-5 constă din cinci întrebări formulate concis (de exemplu, „Cât de des vă gândiți la chestiuni religioase?” sau „Cât de des vă rugați?”), fiecare având la dispoziție cinci variante de răspuns, care variază de la 1 – niciodată, la 5 – foarte des sau de la 1 – nu cred deloc, la 5 – sunt convins/-ă. Scorul total pentru un respondent se obține prin adunarea scorurilor la fiecare întrebare, cu un interval de variabilitate posibil între 5 și 25. Un scor mai mare indică un nivel mai ridicat de religiozitate. Pentru a verifica validitatea de construct internă a versiunii în limba română a CRS-5, am analizat răspunsurile din eșantionul total de participanți la studiu. Am propus un model metric inițial care includea un singur factor latent, denumit „religiozitate”, și cele cinci variabile observate corespunzătoare scorurilor la itemi. Nu au fost impuse constrângeri privitor la corelarea erorilor între itemi. Deși saturațiile itemilor în factorul latent au fost semnificative din perspectivă statistică ($p < 0.001$) și au avut valori de minimum 0.64, adecvarea globală a modelului nu a fost considerată satisfăcătoare din perspectivă statistică: $\chi^2 = 204.41$; $df = 5$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 40.88$; $SRMR = 0.142$; $NFI = 0.733$; $CFI = 0.736$; $RMSEA = 0.273$; $CI90 \% RMSEA = 0.242 - 0.306$; $AIC = 224.414$. Pentru a îmbunătăți modelul, am observat că ar fi util să corelăm erorile între itemii 3 („Cât de des mergeți la slujbele religioase?”) și 4 („Cât de des aveți sentimentul că Dumnezeu intervine în viața dvs.?”). După ajustări, noul model a arătat o îmbunătățire semnificativă a adecvării statistice, cu următoarele rezultate: $\chi^2 = 23.60$; $df = 4$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 5.90$; $SRMR = 0.036$; $NFI = 0.969$; $CFI = 0.974$; $RMSEA = 0.096$; $CI90 \% = 0.061 - 0.135$; $AIC = 45.605$. Saturațiile itemilor în factorul latent au variat între 0.64 și 0.81 ($p < 0.001$), iar corelația dintre erorile corespunzătoare itemilor 3 și 4 a fost de 0.54 ($p < 0.001$). Valorile corectate ale corelațiilor dintre scorurile pentru itemi și scorul total la CRS-5 au fost cuprinse între 0.33 și 0.46. În final, consistența internă a celor cinci itemi a fost considerată satisfăcătoare ($\alpha_{Cronbach} = 0.67$).

Big Five Inventory- Openness (BFI-O). Predispoziția stabilă a personalității legată de deschiderea mentală și de receptivitatea la experiențe noi a fost evaluată prin utilizarea versiunii

²⁷⁹ cf. *idem*.

în limba română a scalei Openness din instrumentul Big Five Inventory (BFI-O) ²⁸⁰. Această scală ne ajută să înțelegem cât de deschiși sunt indivizii în fața ideilor, experiențelor și perspectivele diferite, oferind o imagine clară a aspectelor cognitive și emoționale ale personalității lor. Inventarul, compus din 44 de itemi, a fost creat pentru a evalua eficient și flexibil cele cinci mari dimensiuni ale personalității, cunoscute și sub denumirea de „cei cinci mari factori”. Aceste dimensiuni includ nevrotismul (care reflectă instabilitatea emoțională), extraversiunea, deschiderea către experiențe noi, agreabilitatea și conștiinciozitatea. Fiecare dintre aceste trăsături oferă o imagine valoroasă a modului în care o persoană se comportă și interacționează cu lumea din jur ²⁸¹. Factorul referitor la deschidere oferă o imagine despre profunzimea gândirii unei persoane și despre dorința acesteia de a explora o gamă variată de experiențe personale, interumane și culturale. Această dimensiune a personalității include aspecte precum originalitatea ideilor, curiozitatea intelectuală, ingeniozitatea în gândire și inventivitatea, precum și o înclinație spre interese literare, filozofice sau artistice. În cadrul acestui studiu, participanții au avut ocazia să completeze zece itemi, cum ar fi: „Mă văd ca o persoană care, în viața de zi cu zi, manifestă curiozitate față de o varietate de lucruri diferite” sau „Mă văd ca o persoană căreia, în viața de zi cu zi, îi place să reflecteze și să se joace cu ideile.” Răspunsurile au fost oferite pe o scală de tip Likert, cu cinci ancore verbale, variind de la 1 – *dezacord puternic* la 5 – *acord puternic* (Anexa A1.c). Fiecare participant a primit un scor total, care a fost calculat prin determinarea mediei scorurilor obținute la cei zece itemi, cu un domeniu de variație posibil de la 1 la 5. Scorurile mai mari, de exemplu, cele de 4.5 sau mai mult, au fost interpretate ca indicând o deschidere considerabilă, atât din punct de vedere mental, cât și privitor la experiențele personale.

În cadrul studiului nostru, am testat un prim model metric în care toți cei zece itemi au fost constrânși să satureze un singur factor latent, pe care l-am denumit „deschidere”. De asemenea, nu am impus nicio restricție privind corelația dintre erorile asociate itemilor. Modelul rezultat a prezentat o adecvare destul de satisfăcătoare din perspectivă statistică: $\chi^2 = 140.32$; $df = 35$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 4.01$; SRMR = 0.052; NFI = 0.865; CFI = 0.894; RMSEA = 0.075; CI_{90 %} RMSEA = 0.062 – 0.088; AIC = 180.329. Pentru a îmbunătăți adecvarea statistică a modelului, am considerat sugestiile care ne-au îndrumat să corelăm erorile asociate itemilor 6 („Mă văd ca o persoană care, în viața de zi cu zi, valorizează experiențele artistice și estetice”) și 9 („Mă văd ca

²⁸⁰ JOHN O. P., DONAHUE E. M., KENTLE R. L. *The Big Five Inventory-Versions 4a and 54*. Berkeley, CA: University of California at Berkeley, Institute of Personality and Social Research, 1991.

²⁸¹ JOHN O. P., NAUMANN L. P., SOTO C. J. *Paradigm shift to the integrative Big-Five trait taxonomy: History, measurement, and conceptual issues*. În: JOHN O. P., ROBINS R. W., PERVIN L. A. (Eds.), *Handbook of Personality: Theory and Research* (3rd ed.). New York, NY: Guilford Press, 2008, p. 114-158. ISBN: 978-160-91-8059-1.

o persoană care, în viața de zi cu zi, are puține interese artistice”), precum și între itemul 6 și itemul 10 („Mă văd ca o persoană care, în viața de zi cu zi, are gusturi sofisticate pentru artă, muzică sau literatură”). Noua structură a modelului s-a dovedit a fi mult mai adecvată din perspectivă statistică, cu rezultate semnificative: $\chi^2 = 75.62$; $df = 33$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 2.29$; SRMR = 0.038; NFI = 0.927; CFI = 0.957; RMSEA = 0.049; CI90 % RMSEA = 0.035 – 0.064; AIC = 119.624. Valorile standardizate ale saturațiilor în cadrul factorului latent au fost cuprinse între 0.19 și 0.70 ($p < 0.001$). Corelațiile dintre erorile asociate itemilor 6 și 9, precum și 6 și 10, au fost de 0.27 și, respectiv, 0.19 ($p < 0.001$). Privitor la valorile corectate ale corelațiilor dintre scorurile individuale la itemi și scorul total la BFI-O, acestea s-au situat între 0.20 și 0.54. Consistența internă a grupului de itemi a fost, de asemenea, satisfăcătoare ($\alpha_{\text{Cronbach}} = 0.75$)

Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale-Revised-Short Version-10 (ATLG-R-S-10). Instrumentul ATLG^{282, 283, 284, 285} este bine cunoscut și utilizat pe larg pentru a evalua atitudinile generale față de bărbații gay și femeile lesbiene. Participanții la studiul nostru, care explorează dimensiunile psiho-socio-culturale ale homosexualității dintr-o perspectivă contemporană românească, au completat versiunea în limba română a acestui instrument ATLG-R-S-10²⁸⁶. Acest instrument este printre cele mai utilizate în prezent pentru a evalua prejudecățile legate de orientarea sexuală a unei persoane și a fost tema a numeroase studii psihometrice^{287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297}. Pentru o sinteză a proprietăților psihometrice, te invit să consulți referința 100²⁹⁸.

²⁸² HEREK G. M. *Beyond 'homophobia': A social psychological perspective on attitudes toward lesbians and gay men*. În: *Journal of Homosexuality*, 1984a, vol. 10, no. 1-2, p. 1-21. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_01](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_01).

²⁸³ HEREK G. M. *Attitudes toward lesbians and gay men: A factor-analytic study*. În: *Journal of Homosexuality*, 1984b, vol. 10, no. 1-2, p. 39-51. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_03](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_03).

²⁸⁴ HEREK G. M. *Heterosexuals' attitudes towards lesbian and gay men: Correlates and gender differences*. În: *Journal of Sex Research*, 1988, vol. 25, no. 4, p. 451-477. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224498809551476](https://doi.org/10.1080/00224498809551476).

²⁸⁵ HEREK G. M. *Assessing heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men*. În: GREENE B., HEREK G. M. (Eds.), *Lesbian and Gay Psychology: Theory, Research and Clinical Applications*. Thousand Oaks, CA: Sage, 1994, p. 206-228. ISBN 978-080-39-5311-9.

²⁸⁶ BULBOACĂ G., ROBU V. *A psychometric evaluation of the Revised Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale-Short Version: The ATLG-R-S-9*. În: *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics*, 2021, vol. 25, no. 2, p. 225-238. ISSN (print) 2247-4579, ISSN (online) 2392-7127 doi: [10.29081/JIPED.2021.25.2.10](https://doi.org/10.29081/JIPED.2021.25.2.10).

²⁸⁷ CARDENAS M., BARRIENTOS J. *The Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Scale (ATLG): Adaptation and testing the reliability and validity in Chile*. În: *The Journal of Sex Research*, 2008, vol. 45, no. 2, p. 140-149. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224490801987424](https://doi.org/10.1080/00224490801987424).

²⁸⁸ DeSOUZA E., SOLBERG J., ELDER C. *A cross-cultural perspective on judgments of woman-to-woman sexual harassment: Does sexual orientation matter?*. În: *Sex Roles*, 2007, vol. 56, no. 7-8, p. 457-471. ISSN (print) 0360-0025, ISSN (online) 1573-2762. doi: [10.1007/s11199-007-9184-6](https://doi.org/10.1007/s11199-007-9184-6).

²⁸⁹ DETENBER B. H., CENITE M., KU M. K. Y., ONG, C. P. L., TONG H. Y., YEOW, M. L. H. *Singaporeans' attitudes toward lesbians and gay men and their tolerance of media portrayals of homosexuality*. În: *International Journal of Public Opinion Research*, 2007, vol. 19, no. 3, p. 367-379. ISSN (print) 1471-6909, ISSN (online) 0954-2892. doi: [10.1093/ijpor/edm017](https://doi.org/10.1093/ijpor/edm017).

În contextul acestui studiu, participanții au completat versiunea tradusă în română a instrumentului ATLG-R-S-10 (Anexa A1.d). Această scală este formată din zece itemi, dintre care cinci se concentrează pe atitudinile față de bărbații gay, incluzând afirmații precum „Cred că bărbații homosexuali sunt dezgustători” și „În rândul bărbaților, homosexualitatea reprezintă un stil de viață diferit care nu ar trebui să fie judecat”. Ceilalți cinci itemi se referă la percepțiile asupra femeilor lesbiene, cu exemple precum „Homosexualitatea în rândul femeilor este un păcat” și „Lesbienele sunt persoane bolnave”. Participanții au răspuns folosind o scală Likert, variind de la 1 – dezacord total, până la 5 – acord total. Scorurile pentru fiecare subscală, precum și pentru întreaga scală, au fost obținute prin calcularea mediei scorurilor pentru itemii corespunzători (cu o gamă de variație posibilă între 1 și 5). Scorurile mai mari sugerează o atitudine negativă față de bărbații gay și femeile lesbiene. Detaliile despre proprietățile psihometrice ale versiunii în limba română a ATLG-R-S-9 pot fi găsite în Anexa A3.

Attitudes Toward Sexuality Scale (ATSS). Într-un sens general, sexualitatea se referă la modul în care oamenii își experimentează și își exprimă propria sexualitate. Aceasta include nu doar aspectele biologice, ci și dimensiunile emoționale, psihologice și sociale ale relațiilor și ale atracției sexuale. Sexualitatea este o parte esențială a identității umane, influențată de factori culturali, religioși și individuali, care modelează modul în care ne raportăm la noi înșine și la ceilalți în contextul intim ²⁹⁹. Acest domeniu include o gamă variată de cogniții, reprezentări

²⁹⁰ GELBAL S., DUYAN V. *Attitudes of university students toward lesbians and gay men in Turkey*. În: *Sex Roles*, 2006, vol. 55, no. 7-8, p. 573-579. ISSN (print) 0360-0025, ISSN (online) 1573-2762. doi: [10.1007/s11199-006-9112-1](https://doi.org/10.1007/s11199-006-9112-1).

²⁹¹ HEGARTY P. *‘It’s not a choice, it’s the way we’re built’: Symbolic beliefs about sexual orientation in the US and Britain*. În: *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 2002, vol. 12, no. 3, p. 153-166. ISSN (print) 1052-9284, ISSN (online) 1099-1298. doi: [10.1002/casp.669](https://doi.org/10.1002/casp.669).

²⁹² HEREK G. M. *Attitudes toward lesbians and gay men: A factor-analytic study*. În: *Journal of Homosexuality*, 1984b, vol. 10, no. 1-2, p. 39-51. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_03](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_03).

²⁹³ HEREK G. M. *Assessing heterosexuals’ attitudes toward lesbians and gay men*. În: GREENE B., HEREK G. M. (Eds.), *Lesbian and Gay Psychology: Theory, Research and Clinical Applications*. Thousand Oaks, CA: Sage, 1994, p. 206-228. ISBN 978-080-39-5311-9.

²⁹⁴ HEREK G. M., GONZALEZ-RIVERA M., *Attitudes toward homosexuality among U.S. residents of Mexican descent*. În: *Journal of Sex Research*, 2006, vol. 43, no. 2, p. 122-135. doi: [10.1080/00224490609552307](https://doi.org/10.1080/00224490609552307).

²⁹⁵ MOHIP C., MORRY M. *The relationship of symbolic beliefs and prior contact to heterosexuals’ attitudes toward gay men and lesbian women*. În: *Canadian Journal of Behavioural Science*, 2004, vol. 36, no. 1, p. 36-44. ISSN (print) 0008-400X, ISSN (online) 1879-2669. doi: [10.1037/h0087214](https://doi.org/10.1037/h0087214).

²⁹⁶ STOEVER C. J., MORERA O. F. *A confirmatory factor analysis of the Attitudes Toward Lesbians and Gay Men (ATLG) measure*. În: *Journal of Homosexuality*, 2008, vol. 52, no. 3-4, p. 189-209. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v52n03_09](https://doi.org/10.1300/J082v52n03_09).

²⁹⁷ Van de MEERENDONK B., EISINGA R., FELLING A. *Application of Herek’s Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Scale in the Netherlands*. În: *Psychological Reports*, 2003, vol. 93, no. 1, p. 265-275. ISSN (print) 0033-2941, ISSN (online) 1558-691X. doi: [10.2466/pr0.2003.93.1.265](https://doi.org/10.2466/pr0.2003.93.1.265).

²⁹⁸ HEREK G. M., McLEMORE K. A. *The Attitudes Toward Lesbians and Gay Men (ATLG) scale*. În: FISHER T., DAVIS C. M., YARBER W. L., DAVIS S. L. (Eds.), *Handbook of Sexuality-Related Measures* (3rd ed.). New York, NY: Routledge, 2011, p. 415-417. ISBN 978-041-58-0175.

²⁹⁹ FERRANTE J., *Sociology: A Global Perspective* (9th ed.). Stamford, CT: Cengage Learning, 2014, 432 p. ISBN 978-1285746463.

mentale, emoții, atitudini și modele de comportament. În cadrul studiului pe care l-am realizat, participanții au avut ocazia să completeze versiunea în limba română a instrumentului de evaluare³⁰⁰ (Anexa A1.e) pentru instrumentul *Attitudes Toward Sexuality Scale* (ATSS)³⁰¹.

Instrumentul a fost conceput și testat din perspectiva psihometrică în cadrul unui studiu care a avut ca scop compararea atitudinilor adolescenților față de sexualitate cu cele ale părinților. În versiunea sa inițială, care cuprinde 13 itemi recomandați de autori, instrumentul abordează aspectele sexualității umane din două unghiuri: pe de o parte, din perspectiva deschiderii mentale, incluzând subiecte precum avortul, relațiile sexuale informate, prostituția, relațiile sexuale premaritale și orientarea sexuală homosexuală (denumiți „itemi liberali”); pe de altă parte, din perspectiva distanțării cognitive și sociale față de teme precum nudismul, educația despre metodele contraceptive, accesibilitatea materialelor pornografice, relațiile sexuale premaritale și bolile venerice (cunoscuți ca „itemi conservatori”). Respondenții la acest studiu au avut invitația de a răspunde la itemi precum „Locurile amenajate pentru nudiști ar trebui să fie complet interzise prin lege” sau „Comportamentul sexual al unei persoane este treaba ei și nimeni nu ar trebui să o judece în legătură cu acesta”, utilizând o scală cu cinci ancore verbale, de la 1 – dezacord total la 5 – acord total. Scorul total a fost obținut prin însumarea scorurilor la itemi, cu o gamă de variație posibilă de la 13 la 65. Un scor ridicat indică o atitudine liberală față de sexualitate.

În contextul prezentului studiu, modelul ipotetic care a inclus 13 itemi și a fost construit cu un singur factor latent, fără nicio constrângere asupra corelației erorilor itemilor, a arătat o adecvare slabă din perspectivă statistică: $\chi^2 = 434.44$; $df = 65$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 6.68$; SRMR = 0.086; NFI = 0.736; CFI = 0.765; RMSEA = 0.103; CI₉₀ % RMSEA = 0.094 – 0.112; AIC = 486.445. De asemenea, pentru itemii 4 („Părinții ar trebui să știe dacă copiii lor cu vârste sub 18 ani au mers la un specialist pentru a se informa despre metode contraceptive” – $\gamma_{std.} = -0.13$, $p = 0.006$), 5 („Autoritățile guvernamentale ar trebui să încerce mai mult să prevină distribuirea materialelor pornografice” – $\gamma_{std.} = 0.10$, $p = 0.025$) și 6 („Prostituția ar trebui să fie legalizată” – $\gamma_{std.} = 0.14$, $p = 0.003$), saturațiile în factorul latent au prezentat probleme. În contrast, pentru ceilalți itemi, valorile standardizate ale saturațiilor au fost cuprinse între 0.37 și 0.78, $p < 0.001$). Astfel, cei trei itemi au fost excluși, iar un al doilea model a fost evaluat, păstrând un singur

³⁰⁰ ROBU V., BULBOACĂ G. *Psychometric Properties of the Attitudes Toward Sexuality Scale in a Sample of Romanian University Students*. Lucrare prezentată la Conferința Internațională Științifico-Practică cu tema „Orientări și practici metodologice contemporane în științele sociale”, Chișinău, Republica Moldova, 17-18 octombrie 2019.

³⁰¹ FISHER T. D., HALL R. G. *A scale for the comparison of the sexual attitudes of adolescents and their parents*. În: *The Journal of Sex Research*, 1988, vol. 24, no. 1, p. 90-100. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224498809551400](https://doi.org/10.1080/00224498809551400).

factor latent și fără constrângeri asupra intercorelației erorilor corespunzătoare itemilor. Deși valorile standardizate ale saturațiilor pentru itemii din factorul latent s-au înregistrat între 0.36 și 0.79 ($p < 0.001$), saturațiilor pentru itemii din factorul latent s-au situat între: $\chi^2 = 149.96$; $df = 35$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 4.28$; SRMR = 0.055; NFI = 0.888; CFI = 0.911; RMSEA = 0.078; CI_{90 %} RMSEA = 0.066 – 0.092; AIC = 189.965, însă adecvarea modelului din perspectivă statistică nu a fost satisfăcătoare.

Un al treilea model testat a inclus tot un singur factor latent ipotetic, zece itemi și o constrângere cu privire la corelarea erorilor pentru itemii 10 („Comportamentul homosexual este o variație acceptabilă a preferințelor sexuale”) și 12 („Comportamentul sexual al unei persoane este treaba ei și nimeni nu ar trebui să o judece în legătură cu acesta”). Această ajustare a fost realizată pentru a aborda problematicile anterioare legate de adecvarea modelului. Rezultatele obținute au arătat o îmbunătățire semnificativă a adecvării statistice, iar saturațiile pentru itemii rămași în factorul latent au fost acceptabile, sugerând o mai bună structură a datelor. Modelul astfel rezultat a arătat o îmbunătățire ușoară a adecvării statistice, deoarece: $\chi^2 = 126.60$; $df = 34$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 3.72$; SRMR = 0.051; NFI = 0.906; CFI = 0.929; RMSEA = 0.071; CI_{90 %} RMSEA = 0.058 – 0.085; AIC = 168.603. Valorile standardizate ale saturațiilor în factorul latent au fost cuprinse între 0.35 și 0.79 ($p < 0.001$), iar corelația dintre erorile corespunzătoare itemilor 10 și 12 a fost egală cu 0.21 ($p < 0.001$). Aceasta sugerează o interdependență semnificativă între cei doi itemi, indicând că răspunsurile la aceste întrebări sunt influențate reciproc. Această corelație susține modelul teoretic conform căruia atitudinile față de comportamentul sexual și judecățile morale pot fi corelate într-un mod semnificativ.

Am testat și un al patrulea model metric, care a inclus zece itemi și a fost structurat în jurul a două factori latenți intercorelați. Cinci dintre itemii cu o orientare „liberală” au fost grupați pentru a forma un factor denumit atitudinea liberală față de sexualitate, în timp ce ceilalți cinci, cu o orientare „conservatoare”, au fost organizați în jurul unui factor numit atitudinea conservatoare față de sexualitate. În acest caz, nu au existat constrângeri legate de intercorelarea erorilor. Rezultatul a fost un model care a demonstrat o adecvare bună din perspectivă statistică ($\chi^2 = 77.39$; $df = 34$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 2.27$; SRMR = 0.037; NFI = 0.942; CFI = 0.967; RMSEA = 0.049; CI_{90 %} RMSEA = 0.034 – 0.063; AIC = 119.391) Aceasta a fost superioară rezultatelor obținute în toate celelalte trei modele menționate anterior. Din acest motiv, am decis să păstrăm acest model. Privitor la factorul legat de atitudinea liberală față de sexualitate, valorile standardizate ale saturațiilor itemilor s-au situat între 0.43 și 0.63 ($p < 0.001$). Pe de altă parte, pentru factorul care reflectă atitudinea conservatoare, saturațiile au variat între 0.49 și 0.80 ($p < 0.001$). Corelația dintre cei doi factori latenți a fost de $\lambda = 0.74$ ($p < 0.001$), ceea ce sugerează că,

din punct de vedere psihometric și conceptual, ei sunt relativ independenți. De altfel, corelația dintre scalele asociate acestor factori a fost de -0.53 ($p < 0.001$), indicând o relație inversă între atitudinile liberale și cele conservatoare față de sexualitate. Privitor la atitudinea liberală, valorile corectate ale corelațiilor dintre scorurile itemilor și scorul total au variat între 0.33 și 0.50. Pentru atitudinea conservatoare, aceste valori au fost cuprinse între 0.43 și 0.67. În plus, consistența internă a fost de 0.65 pentru atitudinea liberală față de sexualitate și de 0.78 pentru atitudinea conservatoare, sugerând o bună fiabilitate a instrumentului.

Astfel, pentru fiecare subscală s-a calculat un scor total prin sumarea scorurilor obținute la itemii relevanți, cu un interval de variație posibil între 5 și 25. Scorurile mai mari au fost interpretate ca indicii ai unei atitudini mai liberale sau conservatoare față de sexualitatea umană în general.

Paulhus Deception Scale-Impression Management (PDS-IM). Pentru a evalua cât de precise au fost răspunsurile participanților la instrumentul HAS, adică pentru a verifica rezistența la influența dezirabilității sociale, am corelat scorul obținut cu cel de la versiunea în limba română a instrumentului PDS-IM³⁰². Această corelare ne-a permis să înțelegem mai bine dacă răspunsurile au fost influențate de dorința participanților de a se conforma așteptărilor sociale. Acest instrument este conceput pentru a evalua tendința unei persoane de a oferi răspunsuri care sunt percepute ca fiind social acceptabile, în special la itemi care reflectă trăsături ale personalității, atitudini, opinii, valori sau comportamente cotidiene. Cu un total de 40 de itemi, dintre care 20 sunt dedicați subscalei Self-Deception Enhancement (SDE) și 20 subscalei Impression Management (IM), participanții răspund pe o scală cu cinci ancore verbale, variind de la 1 – dezacord puternic la 5 – acord puternic. În cadrul studiului nostru, ne-am concentrat exclusiv pe scala IM (Anexa A1.f). Participanții au fost invitați să își exprime opiniile asupra unor afirmații precum „Au existat ocazii când am profitat de cineva”, „Nu am citit niciodată reviste sexy” sau „Nu bârfesc despre treburile altora”. Răspunsurile obținute pot fi transformate în scoruri folosind o grilă de corecție. Scorul total pentru fiecare participant se calculează prin însumarea scorurilor la itemii individuali, având un domeniu de variație posibil de la 0 la 20. Un scor mai ridicat indică o tendință mai mare a subiectului de a minți conștient.

Un prim model ipotetic de măsurare a inclus un singur factor latent, fără a impune nicio constrângere privind corelarea erorilor asociate celor 20 de itemi. Din păcate, rezultatele statistice obținute nu au fost satisfăcătoare, deoarece modelul nu s-a dovedit a avea o potrivire adecvată: $\chi^2 = 402.61$; $df = 170$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 2.36$; SRMR = 0.055; NFI = 0.565; CFI =

³⁰² PAULHUS D. L. *Paulhus Deception Scales (PDS): The Balanced Inventory of Desirable Responding-7. User's Manual*. North Tonawanda, NY: Multi-Health Systems, Inc., 1998, 40 p.

0.684; RMSEA = 0.051; CI₉₀ % RMSEA = 0.044 – 0.057; AIC = 482.616. În plus, pentru opt dintre itemi (de exemplu: „Nu-mi acopăr niciodată greșelile” sau „Nu am citit niciodată reviste sexy”), valorile standardizate ale saturațiilor în factorul latent (γ_{std} = 0.16-0.29) au fost mai mici de 0.30. Totodată, corelațiile acestor itemi cu scorul total au fost mai mici de 0.25. Ca urmare, acești itemi au fost eliminați din analiză, iar pentru noul model metric, care a inclus doar 12 itemi din versiunea inițială a scalei PDS-IM, s-a aplicat o analiză factorială confirmatorie. Deși adecvarea statistică a noului model s-a îmbunătățit, rezultatele au rămas încă nesatisfăcătoare: χ^2 = 106.18; df = 54; $p < 0.001$; χ^2/df = 1.96; SRMR = 0.050; NFI = 0.788; CFI = 0.811; RMSEA = 0.053; CI₉₀ % RMSEA = 0.042 – 0.065; AIC = 184.179. Sugestiile primite pentru a îmbunătăți adecvarea statistică a modelului ne-au condus la corelarea erorilor dintre itemul 7 („Am vorbit de rău un/o prieten/-ă în absența sa”) și itemul 20 („Nu bârfesc despre treburile altora”). După aplicarea acestei corelări, adecvarea statistică a celui de-al treilea model a fost considerabil mai bună, fapt susținut și de valoarea mai favorabilă obținută pentru indicatorul AIC: χ^2 = 84.38; df = 53; $p < 0.001$; χ^2/df = 2.15; SRMR = 0.045; NFI = 0.831; CFI = 0.879; RMSEA = 0.047; CI₉₀ % RMSEA = 0.035 – 0.058; AIC = 164.385. Pentru modelul analizat, valorile standardizate ale saturațiilor în factorul latent au variat între 0.27 și 0.46 ($p < 0.001$), ceea ce indică o legătură moderată între itemi și factorul latent. Ajustările realizate privitor la corelația dintre erorile asociate itemilor au îmbunătățit semnificativ adecvarea modelului 7 și 20, $\lambda = 0.21$ ($p < 0.001$). Valorile corectate ale corelațiilor dintre scorurile la cei 12 itemi incluși în modelul final și scorul total au variat între 0.23 și 0.36, indicând o legătură rezonabilă între itemi și scorul general. Consistența internă a ansamblului itemilor a fost de asemenea satisfăcătoare, cu un coeficient α Cronbach de 0.64. Astfel, pentru fiecare participant la studiu, scorul total a fost recalculat prin însumarea scorurilor obținute la cei 12 itemi, având un domeniu de variație posibil între 0 și 12.

Homosexuality Attitude Scale (HAS). Măsurarea percepțiilor, credințelor și atitudinilor pe care diverse grupuri sociale le exprimă în legătură cu homosexualitatea reprezintă un pas esențial în demersurile ce vizează identificarea, clarificarea și reducerea prejudecăților publice față de persoanele gay și lesbiene. Această formă de evaluare ajută la o înțelegere mai profundă a originii discriminării și sprijină dezvoltarea unor strategii eficiente pentru promovarea toleranței și a incluziunii sociale³⁰³. Pe parcursul anilor, s-au dezvoltat și perfecționat diverse instrumente, atât unidimensionale, cât și multidimensionale, pentru a evalua atitudinile pe care populația generală sau diferite grupuri sociale le au față de homosexualitate în general, precum și față de

³⁰³ BULBOACĂ G., ROBU V. *A psychometric evaluation of the Revised Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale-Short Version: The ATLG-R-S-9*. În: *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics*, 2021, vol. 25, no. 2, p. 225-238. ISSN (print) 2247-4579, ISSN (online) 2392-7127 doi: [10.29081/JIPED.2021.25.2.10](https://doi.org/10.29081/JIPED.2021.25.2.10).

bărbații gay, femeile lesbiene și membrii comunității LGBT. Aceste instrumente au fost subiectul unor revizuri și analize critice care explorează validitatea lor și capacitatea de a surprinde nuanțele complexe ale percepțiilor sociale despre sexualitate; pentru o trecere în revistă detaliată a acestor analize, consultați referințele: 41³⁰⁴, 73³⁰⁵, 134³⁰⁶). Unul dintre cele mai cunoscute instrumente în literatura internațională este Homosexuality Attitude Scale (HAS), elaborat de M. E. Kite și K. Deaux³⁰⁷. Acest instrument a fost conceput pentru a măsura atitudinile oamenilor față de homosexualitate și pentru a explora diferitele dimensiuni ale acestor percepții. Datorită validității și fiabilității sale, HAS a devenit un instrument de referință în cercetările internaționale privind prejudecățile și atitudinile față de persoanele gay și lesbiene³⁰⁸.

Autorii instrumentului HAS au identificat și analizat deficiențele scalelor și chestionarelor standardizate existente, precum și limitele studiilor anterioare privitor la măsurarea atitudinilor față de homosexualitate³⁰⁹. Printre neajunsurile evidențiate se numărau: a) lungimea variabilă a instrumentelor: Unele scale erau prea scurte, cu doar 3-4 itemi, în timp ce altele erau excesiv de lungi (până la 38 itemi). b) lipsa clarității și a indicațiilor precise cu privire la conținutul itemilor și fațetele atitudinale vizate. c) conținut prea specific: Unele instrumente se concentrau prea îngust pe aspecte particulare, limitând utilizarea acestora pentru măsurarea atitudinii generale față de homosexualitate sau față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. d) formate restrictive ale răspunsurilor: Unele instrumente foloseau răspunsuri dihotomice (DA/NU sau ADEVĂRAT/FALS), care nu permiteau o nuanțare a răspunsurilor. e) lipsa reprezentativității eșantioanelor: Studiile nu reflectau populația generală. f) lipsa datelor despre validitate și fidelitate, ceea ce reducea încrederea în rezultatele obținute.

Pentru a corecta aceste probleme, HAS a fost dezvoltat astfel încât să includă următoarele puncte tari: a) generarea itemilor din surse variate, pentru a capta o gamă largă de credințe,

³⁰⁴ COSTA A. B., BANDEIRA D. R., NARDI H. C. *Systematic review of instruments measuring homophobia and related constructs*. În: Journal of Applied Social Psychology, 2013, vol. 43, no. 6, p. 1324-1332. ISSN (print) 0021-9029, ISSN (online) 1559-1816. doi: [10.1111/jasp.12140](https://doi.org/10.1111/jasp.12140).

³⁰⁵ GREY J. A., ROBINSON BEAN B. E., COLEMAN E., BOCKTING W. O. *A systematic review of instruments that measure attitudes toward homosexual men*. În: The Journal of Sex Research, 2013, vol. 50, no. 3-4, p. 329-352. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499.2012.746279](https://doi.org/10.1080/00224499.2012.746279).

³⁰⁶ MORRISON M. A., BISHOP C. J., MORRISON T. G. *A systematic review of the psychometric properties of composite LGBT prejudice and discrimination scales*. În: Journal of Homosexuality, 2019, vol. 66, no. 4, p. 549-570. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2017.1422935](https://doi.org/10.1080/00918369.2017.1422935).

³⁰⁷ KITE M. E., DEAUX K. *Attitudes toward homosexuality: Assessment and behavioral consequences*. În: Basic and Applied Social Psychology, 1986, vol. 7, no. 2, p. 137-162. ISSN (print) 1052-9284, ISSN (online) 1099-1298. doi: [10.1207/s15324834basp0702_4](https://doi.org/10.1207/s15324834basp0702_4).

³⁰⁸ KITE M. E. *Psychometric properties of the Homosexuality Attitude Scale*. În: Representative Research in Social Psychology, 1991, vol. 19, no. 2, p. 79-94. ISSN (print) 0034-4907.

³⁰⁹ KITE M. E., DEAUX K. *Attitudes toward homosexuality: Assessment and behavioral consequences*. În: Basic and Applied Social Psychology, 1986, vol. 7, no. 2, p. 137-162. ISSN (print) 1052-9284, ISSN (online) 1099-1298. doi: [10.1207/s15324834basp0702_4](https://doi.org/10.1207/s15324834basp0702_4).

temeri și atitudini față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală . b) un set inițial de 40 de itemi acoperind credințe personale și generale, stereotipuri negative și pozitive. Setul a fost testat pe un eșantion de studenți pentru a evalua validitatea și fidelitatea. c) rafinarea itemilor: Itemii care nu erau corelați bine cu scorul total au fost eliminați, rezultând o versiune intermediară cu 25 de itemi (11 pozitivi, 14 negativi). d) scala de tip Likert cu cinci opțiuni, oferind o mai mare variabilitate în răspunsuri, de la „acord puternic” la „dezacord puternic”. e) testarea riguroasă a itemilor: Șapte eșantioane de subiecți au fost utilizate pentru rafinarea scalei și asigurarea proprietăților psihometrice adecvate. f) consistență internă excelentă: Versiunile pentru lesbiene și gay au avut valori ridicate ale consistenței interne ($\alpha = 0.93$). Astfel, HAS a devenit un instrument bine validat, cu aplicabilitate largă în cercetările legate de atitudinile față de homosexualitate; Fidelitatea test-retest pentru instrumentul HAS a fost, de asemenea, evaluată și s-a dovedit a fi satisfăcătoare, cu un coeficient de corelație de $r = 0.71$, pe un eșantion de 80 de studenți, retestul fiind efectuat la o lună după prima testare. Versiunile instrumentului HAS care s-au concentrat pe măsurarea atitudinilor față de femeile lesbiene, bărbații gay sau persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în general au arătat scoruri medii similare, ceea ce sugerează că instrumentul este consistent în evaluarea diferitelor grupuri. Kite și Deaux³¹⁰ au recomandat ca al patrulea item, care afirmă că „persoanelor gay/lesbiene le place să se îmbrace cu haine ale sexului opus”, să fie exclus din analiză. Acesta a prezentat atât o saturație modestă în factorul latent, cât și valori scăzute ale corelației cu scorul total, ceea ce sugerează că nu aduce o contribuție semnificativă la evaluarea atitudinilor. În plus, validitatea constructului (convergentă) pentru versiunea cu 21 de itemi a fost confirmată printr-o corelație de 0.50 ($p < 0.001$) cu o scală care măsoară atitudinea față de feminism, dezvoltată de E. R. Smith, M. M. Ferree și F. D. Miller. Rezultatele au arătat că subiecții care adoptă o atitudine mai favorabilă față de rolurile tradiționale ale femeilor și bărbaților tind să manifeste, de asemenea, o atitudine negativă față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală . Aceasta evidențiază interconexiunea dintre atitudinile față de gender și cele față de orientarea sexuală, un aspect esențial de avut în vedere în analiza atitudinilor sociale. Forma finală a instrumentului HAS (pe care am utilizat-o în cadrul investigației noastre – Anexa A1.g) include 21 itemi. Proprietățile psihometrice sunt detaliate în Anexa A4.

2.5. Concluzii la Capitolul 2

³¹⁰ KITE M. E. *Psychometric properties of the Homosexuality Attitude Scale*. În: Representative Research in Social Psychology, 1991, vol. 19, no. 2, p. 79-94. ISSN (print) 0034-4907.

1. Descoperirea conținutului și structura reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților/masteranzilor din România/Republica Moldova a fost dezvoltată în baza unei metodologii complexe prin care au fost colectate, analizate din punct de vedere cantitativ și calitativ și interpretate datele. Tehnica de evocare a asociațiilor libere facilitează obținerea rapidă a informațiilor a universului mental discursiv pe care un număr mare de subiecți dintr-o anumită populație specifică îl au despre „obiectul social” pe care se focalizează atenția unei cercetări. Un punct forte al studiului care s-a focalizat pe reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor români este volumul destul de consistent al eșantionului de participanți care au fost chestionați în condițiile consemnului standard.
2. Privind delimitarea nucleului central și elementele periferice ale reprezentării sociale a homosexualității în eșantioanele de studenți/masteranzi din cele ambele țări, a fost necesară aprofundarea prelucrărilor cantitative ale asociațiilor pe care respondenții le-au evocat. Acest demers a valorificat analiza categoriilor prototipice (P. Vergès). Procedura începe cu ideea că, pentru ca un termen sau un concept să fie considerat parte integrantă a nucleului central al reprezentării unui „obiect social”, trebuie să aibă o semnificație clară și să fie recunoscut ca fiind fundamental pentru înțelegerea aceluși „obiect social”, este necesară îndeplinirea simultană a două condiții, și anume frecvența apariției mai ridicată și faptul ca majoritatea respondenților care l-au evocat să considere termenul ca fiind important.
3. Un indicator al atitudinilor pe care populația generală sau diverse grupuri populaționale le manifestă față de homosexualitate este distanța socială față de persoanele care au orientarea sexuală homosexuală . Acest indicator a fost frecvent utilizat în anchetele paneuropene și în cele naționale, care s-au focalizat pe investigarea riscului marginalizării, excluderii sociale și al discriminării diverselor grupuri minoritare vulnerabile. Prin urmare, o altă contribuție a studiilor pe care le-am realizat în eșantioanele de studenți/masteranzi din cele două țări îl constituie evaluarea distanței sociale față de persoanele din comunitatea LGBT. Abordarea este inovatoare deoarece acest grup socio-cultural a fost comparat cu alte grupuri minoritare privitor la indicii respingerii contactelor sociale. O altă inovație a investigațiilor pe care le-am efectuat constă în valorificarea a două contribuții marcante pentru domeniul măsurării atitudinilor sociale, și anume *Scala Distanței Sociale* (E. S. Bogardus) și tehnica scalării ierarhice (L. Guttman).
4. Cercetările pe care le-am desfășurat au avut ca obiectiv și analiza prejudecăților și stereotipurilor referitoare la persoanele cu orientare sexuală homosexuală, precum și evaluarea nivelului de cunoștințe pe care studenții/masteranzii din România/Republica

Moldova îl au privitor la această temă. Am dorit să înțelegem nu doar cum sunt percepuți acești indivizi, ci și cât de informată este tânăra generație în legătură cu diversitatea sexuală. Această analiză a fost esențială pentru a identifica nu doar lacunele în educație, ci și atitudinile care ar putea contribui la perpetuarea discriminării și stigmatizării. Astfel, am putut să ne formăm o imagine mai clară asupra contextului social și cultural în care se dezvoltă aceste reprezentări despre domeniul homosexualității. În acest scop, au fost adaptate sau construite instrumente care sporesc originalitatea contribuțiilor și valoarea practic-aplicativă a acestora.

3. REZULTATELE INVESTIGAȚIILOR REALIZATE ÎN RÂNDUL STUDENȚILOR DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

3.1. Nivelul cunoștințelor despre homosexualitate în rândul studenților români

Tabelul A5.1 prezintă frecvențele răspunsurilor pe care studenții și masteranzii români le-au dat la chestionarul prin care au fost urmărite cunoștințele despre domeniul homosexualității. Pentru itemii 11d, 11g și 11n, răspunsurile adevărate reprezintă factualitatea corectă despre problematica homosexualității, în timp ce pentru ceilalți itemi, răspunsurile corecte sunt cele false. Din analiza tabelului, se poate observa că studenții și masteranzii din România din eșantionul investigat au evidențiat un nivel relativ precar al cunoștințelor despre chestiunea homosexualității. Astfel, doar 29.9 % dintre subiecții chestionați au oferit răspunsul corect la afirmația potrivit căreia un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni la vârsta adultă o persoană homosexuală. Presupunerea este falsă, deoarece, la vârsta copilăriei, experiențele homosexuale pot să fie ocazionale și pot să reflecte fie curiozitatea și/sau nevoia de securitate personală și afecțiunea, fie procesul dinamic prin care un copil își caută și explorează propria sa identitate, inclusiv din punct de vedere sexual ^{311, 312, 313}. În plus, de-a lungul vieții, orientarea sexuală se poate schimba prin diversele experiențe pe care o persoană le trăiește ^{314, 315}.

Deficitul privitor la cunoașterea corectă a realității cu privire la formarea identității de gen și stabilizarea orientării sexuale s-a reflectat în rândul respondenților și prin faptul că aproximativ 31 % dintre aceștia au considerat că un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni la vârsta adultă homosexual, în timp ce 39.4 % au ales varianta de răspuns *Nu știu*. În aceeași stare, s-au situat răspunsurile la al doilea item din chestionarul prin care au fost operaționalizate cunoștințele despre problematica homosexualității. Astfel,

³¹¹ HEILBORN M. L., CABRAL C. S. *As trajetórias homo-bissexuais*. În: HEILBORN M. L., AQUINO E. M. L., BOZON M., KNAUTH D. R. (Org). *O aprendizado da sexualidade: reprodução e trajetórias sociais de jovens brasileiros*. Rio de Janeiro: Garamond e Fiocruz, 2006, p. 361-397. ISBN 978-857-61-7098-3.

³¹² SAVIN-WILLIAMS R. C., COHEN K. M. *Homosexual development during childhood and adolescence*. În: *Child and Adolescent Psychiatric Clinics in North America*, 2004, vol. 13, no. 3, p. 529-549. ISSN (print) 1056-4993, ISSN (online) 1558-0490. doi: [10.1016/j.chc.2004.02.005](https://doi.org/10.1016/j.chc.2004.02.005).

³¹³ TAQUETTE S. R., De OLIVEIRA-RODRIGUES A. *Homosexual experiences of adolescents: Considerations for healthcare*. În: *Interface: Comunicação, Saúde e Educação*, 2015, vol. 19, no. 55. ISSN (print) 1414-3283, ISSN (online) 1807-5762. doi: [10.1590/1807-57622014.0504](https://doi.org/10.1590/1807-57622014.0504).

³¹⁴ DIAMOND L. M. *Sexual Fluidity: Understanding Women's Love and Desire*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2008, 352 p. ISBN: 978-067-40-2627-7.

³¹⁵ OTT M. Q., CORLISS H. L., WYPIJ D., ROSARIO M., AUSTIN S. B. *Stability and change in self-reported sexual orientation identity in young people: Application of mobility metrics*. În: *Archives of Sexual Behavior*, 2011, vol. 40, no. 3, p. 519-532. ISSN (print) 0004-0002, ISSN (online) 1573-2800. doi: [10.1007/s10508-010-9691-3](https://doi.org/10.1007/s10508-010-9691-3).

aproximativ 40 % dintre studenții și masteranzii români care au fost chestionați au considerat că o persoană poate să-și schimbe orientarea sexuală homosexuală și să devină heterosexuală (presupunere care este falsă). Doar 26.7 % dintre respondenți au selectat răspunsul corect, în timp ce 33.6 % au declarat că nu aveau cunoștință despre posibilitatea evoluției dinspre orientarea sexuală homosexuală spre cea heterosexuală. În schimb, studenții și masteranzii români care au participat la studiu au fost conștienți despre deosebirea dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală și cele transgen, deoarece 46 % dintre subiecții chestionați au ales varianta de răspuns *Fals* (care este corectă) și doar 13.3 % au răspuns cu varianta *Adevărat*. De asemenea, subiecții chestionați au manifestat tendința de a recunoaște deosebirea dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală și cele pedofile, deoarece 65 % au răspuns cu varianta *Fals* la itemul „Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile”. Totuși, în percepția publicului larg, confuzia pare să persiste, deoarece 29 % dintre studenții și masteranzii români care au participat la studiu au declarat că nu știau dacă persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile.

Doar 27.5 % dintre respondenți au indicat că orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă (afirmație care este adevărată), în timp ce peste o treime nu știau despre această realitate. Cercetările arată faptul că dobândirea identității și/sau a orientării homosexuale începe încă din copilărie și continuă ca un proces de dezvoltare dinamic pe parcursul adolescenței și al anilor tinereții^{316, 317, 318}.

Percepția deformată despre problematica orientării homosexuale s-a reflectat și în răspunsurile la itemul 11e (Anexa A1). Astfel, un sfert dintre participanții la studiu au fost de acord cu afirmația potrivit căreia homosexualitatea este o boală. Totuși, 46.4 % au respins această idee, rezultat care reflectă realitatea privitor la orientarea sexuală homosexuală a unei persoane. Aceasta reflectă o alegere individuală și, în același timp, un stil de viață pe care multe dintre persoanele în cauză și-l asumă în mod conștient.

Predispoziția spre atitudinea homofobă s-a reflectat și în distribuția răspunsurilor la itemul 11f. Astfel, 36.1 % dintre studenții și masteranzii români chestionați au fost de acord cu ideea potrivit căreia comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali de a seduce tinere fete, bărbații *gay* sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri. Această afirmație este falsă, deoarece

³¹⁶ D'AUGELLI A. R., HERSHBERBER S. L. *Lesbian, gay, and bisexual youth in community settings: Personal challenges and mental health problems*. În: American Journal of Community Psychology, 1993, vol. 21, no. 4, p. 421-448. ISSN (print) 0091-0562, ISSN (online) 1573-2770. doi: [10.1007/BF00942151](https://doi.org/10.1007/BF00942151).

³¹⁷ HERDT G., BOXER A. *Children of Horizons: How Gay and Lesbian Teens are Leading the Way Out of the Closet*. Boston, MA: Beacon Press, 1996, 336 p. ISBN 978-080-70-7929-4.

³¹⁸ TROIDEN R. R. The formation of homosexual identities. În HERDT G. (Ed.), *Gay and Lesbian Youth*. New York, NY: Harrington Park Press, 1989, p. 43-74. ISBN 978-131-58-0410-1.

nu este stabilită din punct de vedere științific o relație între orientarea sexuală și apetitul pentru noi experiențe sexuale. Pe de altă parte, incertitudinea cu privire la comportamentul bărbaților cu orientare *gay* s-a reflectat în faptul că 48.2 % dintre subiecții chestionați au declarat că nu aveau cunoștință despre diferența dintre bărbații heterosexuali și cei *gay* privitor la comportamentul motivat de dorința pentru seducerea unor posibili parteneri sexuali preferați.

Aproximativ 32 % dintre studenții și masteranzii români care au fost chestionați au declarat că bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente, afirmație care este adevărată dacă avem în vedere crizele de gelozie care s-au soldat prin crime pasionale și care au fost dezvăluite în *mass-media*, la care se adaugă atacurile fizice și violența emoțională și/sau morală raportată de unele dintre persoanele cu alte orientări sexuale și identități de gen decât cele predominante^{319, 320}.

Originea orientării homosexuale pare să fie o chestiune mai puțin cunoscută în rândul românilor, deoarece 43.7 % dintre respondenții care au participat la studiul nostru au declarat că nu știau dacă persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă. Aproximativ 37 % dintre respondenți au declarat că afirmația pe care o analizăm este falsă, adică au răspuns corect. Într-adevăr, o parte dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au experiențe timpurii care pot să le marcheze traseul vieții, însă nu toate persoanele din această categorie trăiesc primele experiențe homosexuale la vârsta adolescenței.

Doar 3.9 % dintre respondenți au fost de acord cu ideea potrivit căreia bărbații homosexuali sunt agresivi. Afirmația este falsă, deoarece agresivitatea poate să apară, de multe ori, circumstanțial, fiind favorizată de crizele de gelozie care grevează relațiile sentimentale dintre două persoane de același sex. În plus, mulți dintre bărbații cu orientare heterosexuală sunt chiar mai agresivi (cel puțin din punct de vedere fizic) decât cei cu orientarea sexuală homosexuală atât în relațiile romantice³²¹, cât și în alte contexte interpersonale^{322, 323, 324}.

³¹⁹ FLORES A. R., LANGTON L., MEYER I. H., ROMERO A. P. *Victimization rates and traits of sexual and gender minorities in the United States: Results from the National Crime Victimization Survey*. În: *Science Advances*, 2020, vol. 6, nor. 40, Article ID eaba6910. ISSN (print) 2375-2548. doi: [10.1126/sciadv.aba6910](https://doi.org/10.1126/sciadv.aba6910).

³²⁰ WALTERS M. L., CHEN J., BREIDING M. J. *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Findings on Victimization by Sexual Orientation*. Atlanta, GA: National Center for Injury and Prevention Control, Division of Violence Prevention, Centers for Disease Control and Prevention, 2013, 41 p. Raport disponibil online la https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/nisvs_sofindings.pdf (vizitat 14.08.2023).

³²¹ SWIATLO A. D., KAHN N. F., HALPERN. C. T. *Intimate partner violence perpetration and victimization among young adult sexual minorities*. În: *Perspectives on Sexual Reproductive Health*, 2020, vol. 52, no. 2, p. 97-105. ISSN (print) 1538-6341, ISSN (online) 1931-2393. doi: [10.1363/psrh.12138](https://doi.org/10.1363/psrh.12138).

³²² ELLIS, L., HOFFMAN, H., BURKE, D. M. *Sex, sexual orientation, and criminal and violent behavior*. În: *Personality and Individual Differences*, 1990, vol. 11, no. 12, p. 1207-1212. ISSN (print) 0191-8869, ISSN (online) 1873-3549. doi: [10.1016/0191-8869\(90\)90146-I](https://doi.org/10.1016/0191-8869(90)90146-I).

Falsitatea presupunerii potrivit căreia bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt agresivi a fost recunoscută de majoritatea respondenților (67.1 %).

Aproximativ 41 % dintre respondenți au declarat că nu știau dacă homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie. Constatările studiilor care s-au preocupat de eficacitatea diverselor orientări psihoterapeutice (de exemplu, terapia de conversie/reparativă) în lucrul alături de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală evidențiază un nivel relativ al succesului încercărilor de a schimba identitatea (sau exprimarea) de gen și/sau orientarea sexuală a unei persoane^{325, 326, 327}. Aproximativ 28 % dintre respondenți au considerat că o persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic, afirmație care este falsă. Pe de altă parte, 32.3 % din totalul respondenților au declarat că nu știau dacă o persoană cu orientarea sexuală homosexuală este sau nu de acord cu propriul ei sex biologic, iar restul au ales răspunsul corect.

Din nou, atitudinea homofobă s-a reflectat în percepția respondenților (74.2 %) potrivit căreia în istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat intoleranță față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, care au fost privite ca bolnavi psihici sau păcătoși. La acest item, doar 9.3 % dintre respondenți au ales varianta de răspuns *Fals*, care exprimă realitatea (a se vedea practicile homosexuale cu origine formativă și educativ-culturală din Grecia/Roma/China Antică).

Patruzeci și cinci la sută dintre subiecții chestionați au considerat adevărată afirmația potrivit căreia comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, în special față de bărbații *gay*. De asemenea, aproximativ 41 % dintre respondenți au declarat că nu aveau cunoștință despre această diferență de atitudine.

³²³ GLADUE B. A., BAILEY J. M. *Aggressiveness, competitiveness, and human sexual orientation*. În: *Psychoneuroendocrinology*, 1995, vol. 20, no.5, p. 475-485. ISSN (print) 0306-4530, ISSN (online) 1873-3360. doi: [10.1016/0306-4530\(94\)00073-j](https://doi.org/10.1016/0306-4530(94)00073-j).

³²⁴ SERGEANT M. J., DICKINS T. E., DAVIES M. N. O., GRIFFITHS M. D. *Aggression, empathy and sexual orientation in males*. În: *Personality and Individual Differences*, 2006, vol. 40, no. 3, p. 475-486. ISSN (print) 0191-8869, ISSN (online) 1873-3549. doi: [10.1016/j.paid.2005.07.002](https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.07.002).

³²⁵ BLOSNIICH J. R., HENDERSON E. R., COULTER R. W. S., GOLDBACH J. T., MEYER I. H. *Sexual orientation change efforts, adverse childhood experiences, and suicide ideation and attempt among sexual minority adults, United States, 2016-2018*. În: *American Journal of Public Health*, 2020, vol. 110, no 7, p. 1024-1030. ISSN (print) 0090-0036, ISSN (online) 1541-0048. doi: [10.2105/AJPH.2020.305637](https://doi.org/10.2105/AJPH.2020.305637).

³²⁶ BYNE W, BRADLEY S. J., COLEMAN E., EYLER, A. E., GREEN, R., MENVIELLE, E. J., MEYER-BAHLBURG, H. F. L., PLEAK, R. R., TOMPKINS, A. *Report of the American Psychiatric Association Task Force on treatment of gender identity disorder*. În: *Archives of Sexual Behavior*, 2012, vol. 41, no. 4, p. 759-796. ISSN (print) 0004-0002, ISSN (online) 1573-2800. doi: [10.1007/s10508-012-9975-x](https://doi.org/10.1007/s10508-012-9975-x).

³²⁷ HALDEMAN D. C. *The practice and ethics of sexual orientation conversion therapy*. În: *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1994, vol. 62, no. 2, p. 221-227. ISSN (print) 0022-006X, ISSN (online) 1939-2117. doi: [10.1037//0022-006x.62.2.221](https://doi.org/10.1037//0022-006x.62.2.221).

Comparațiile distribuțiilor de răspunsuri la itemul 11 din primul chestionar inclus în protocolul administrat în funcție de sexul participanților la studiu (vezi tabel A5.2) au scos în evidență diferențe semnificative din perspectivă statistică pentru opt dintre cele 15 dimensiuni vizate. Astfel, un procent semnificativ mai ridicat din totalul femeilor (33.3 %), comparativ cu cel al bărbaților (19.4 %) au fost de acord cu ideea potrivit căreia un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni homosexual la vârsta adultă. Pentru această diferență semnificativă din perspectivă statistică, mărimea efectului global din partea variabilei referitoare la sexul participanților la studiu a fost scăzută ($V_{\text{Cramér}} = 0.12$), în timp ce mărimea efectului pentru diferența dintre proporția răspunsurilor afirmative în rândul femeilor și proporția înregistrată în rândul bărbaților a fost scăzută spre moderată ($h_{\text{Cohen}} = 0.31$). Afirmatia este falsă, însă diferența constatată ar putea fi explicată prin grija și anxietatea pe care femeile, în rolul lor de mame, o manifestă față de dezvoltarea și evoluția propriilor copii, mai ales dacă avem în vedere experiențele specifice sexualizării timpurii.

De asemenea, 14.8 % dintre femeile chestionate (comparativ cu doar 6.8 % dintre bărbați) au fost de acord cu afirmația (falsă ca valoare de adevăr) potrivit căreia cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală doresc să-și schime sexul. Pentru această diferență, mărimea efectului global din partea variabilei referitoare la sexul participanților la studiul nostru a fost scăzută ($V_{\text{Cramér}} = 0.16$), în timp ce mărimea efectului pentru diferența dintre proporția răspunsurilor afirmative în rândul femeilor și cea înregistrată pentru bărbați a fost scăzută ($h_{\text{Cohen}} = 0.26$). În schimb, 33 % dintre bărbații care au răspuns la chestionare (comparativ cu 23.1 % dintre femei) au considerat că homosexualitatea este o boală ($V_{\text{Cramér}} = 0.12$). Pentru diferența constatată privitor la frecvența răspunsurilor *Adevărat*, efectul pe care variabila referitoare la sexul participanților la studiu l-a avut a fost scăzut ($h_{\text{Cohen}} = 0.22$).

O altă diferență apropiată de limita semnificativității din perspectivă statistică s-a constatat pentru itemul 11f (Anexa A1). Astfel, 38 % din totalul femeilor chestionate (comparativ cu 28.2 % dintre bărbați) au fost de acord cu ideea potrivit căreia în comparație cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații *gay* sunt mai înclinați spre a seduce alți bărbați tineri. Pentru diferența în funcție de sexul participanților la studiu, care a fost constatată privitor la distribuția răspunsurilor la itemul 11f, mărimea efectului global a fost scăzută ($V_{\text{Cramér}} = 0.10$).

De altfel, doar 2.3 % dintre femeile chestionate (față de 10.7 % dintre bărbați) au adoptat concepția că bărbații cu orientare sexuală homosexuală sunt agresivi. Pentru această diferență semnificativă din perspectivă statistică, mărimea efectului global privitor la variabila legată de sexul participanților la studiu a fost ceva mai consistentă ($V_{\text{Cramér}} = 0.19$), la fel ca mărimea

efectului pentru diferența dintre proporția răspunsurilor afirmative în rândul femeilor și proporția înregistrată în rândul bărbaților ($h_{\text{Cohen}} = 0.36$). În schimb, 29.6 % dintre femeile incluse în studiu (comparativ cu 19.4 % dintre bărbați) au fost de acord cu ideea potrivit căreia o persoană cu orientarea sexuală homosexuală dezagreează propriul ei sex biologic, idee care este falsă. Pentru această diferență semnificativă din perspectivă statistică, mărimea efectului global din partea sexului participanților la studiu a fost egală cu 0.19, în timp ce mărimea efectului pentru diferența dintre proporția răspunsurilor afirmative în rândul femeilor și proporția înregistrată în subeșantionul bărbaților a fost scăzută ($h_{\text{Cohen}} = 0.23$).

Cea mai notabilă diferență în funcție de sexul participanților la studiu ($V_{\text{Cramér}} = 0.23$ – efect global de mărime moderată) s-a constatat pentru itemul (a cărei valoare de adevăr este falsă) potrivit căruia în istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat larg intoleranța față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, care au fost privite ca bolnavi psihici sau persoane păcătoase. Astfel, 79.2 % din totalul femeilor chestionate (comparativ cu 53.4 % dintre bărbați) au fost de acord cu ideea pe care o analizăm. Mărimea efectului pe care sexul participanților la studiu l-a avut asupra răspunsurilor *Adevărat* la itemul analizat a fost moderată ($h_{\text{Cohen}} = 0.55$).

În vederea efectuării comparațiilor pentru răspunsurile la itemul 11 în funcție de nivelul educației (ultimele studii absolvite), participanții la studiu au fost împărțiți în două subeșantioane, și anume: a) respondenți cu studii medii ($n = 327$); b) respondenți cu studii (post)universitare ($n = 208$). Datele comparative (Tabelul A5.3) au evidențiat diferențe semnificative din perspectivă statistică pentru patru dintre cele 15 aspecte legate de cunoștințele corecte despre problematica homosexualității. Itemii pentru care s-au obținut diferențe semnificative din perspectivă statistică în funcție de nivelul educației participanților au fost: a) „Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual” ($V_{\text{Cramér}} = 0.13$); b) „Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente” ($V_{\text{Cramér}} = 0.14$); c) „Bărbații homosexuali sunt agresivi” ($V_{\text{Cramér}} = 0.17$); d) „În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca «bolnavi» sau «păcătoși»” ($V_{\text{Cramér}} = 0.23$). Pentru primii trei itemi dintre cei pe care i-am enumerat, mărimile efectului global din partea variabilei referitoare la nivelul educației au fost scăzute sau modeste, iar pentru ultimul item, mărimea efectului a fost moderată.

Peste 35 % din totalul participanților care aveau studii medii (comparativ cu 23.1 % dintre cei care absolviseră studii post-/universitare) au fost de acord cu ideea potrivit căreia un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual. Afirmția

la care ne-am referit este falsă, iar rezultatul reflectă rolul pe care nivelul educației îl are în formarea și schimbarea prejudecăților, stereotipurilor și a atitudinilor individuale față de un anumit „obiect social”. Pentru diferența semnificativă din perspectivă statistică privitor la frecvența răspunsurilor *Adevărat* în funcție de nivelul educației, mărimea efectului a fost modestă ($h_{\text{Cohen}} = 0.27$).

De asemenea, 36.1 % din totalul participanților cu studii medii (comparativ cu un sfert dintre cei cu studii post-/universitare) au fost de acord cu ideea potrivit căreia bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente. Pentru această diferență semnificativă, mărimea efectului a fost scăzută ($h_{\text{Cohen}} = 0.24$). Mai mult, 82.3 % dintre participanții care absolviseră studii medii (față de doar 61.5 % dintre cei cu studii post-/universitare) au îmbrățișat afirmația potrivit căreia în istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală larg răspândită, acestea fiind priviți ca bolnavi psihici sau păcătoși. Pentru această diferență, s-a evidențiat cea mai consistentă mărime a efectului din partea variabilei referitoare la nivelul educației participanților la studiu ($h_{\text{Cohen}} = 0.47$). În schimb, doar 1.2 % dintre participanții care absolviseră studii medii (comparativ cu 2.8 % dintre cei cu studii post-/universitare) au fost de acord cu ideea potrivit căreia bărbații homosexuali sunt agresivi, a căreri valoare de adevăr este falsă. Pentru diferența constatată, mărimea efectului din partea nivelului educației participanților la studiu a fost ceva mai consistentă ($h_{\text{Cohen}} = 0.36$).

Pentru efectuarea comparațiilor privitor la răspunsurile la itemul 11 în funcție de programele de studii la care studenții și masteranzii români erau înscriși în momentul colectării datelor, respondenții au fost împărțiți în două subșantioane, astfel: a) studenți și masteranzi care urmau programe de studii universitare de licență/master în domeniul științelor sociale și umanisten – de exemplu, pedagogia învățământului primar și preșcolar, psihologie, litere, drept, strategii inovative în educație ($n = 389$); b) studenți și masteranzi care erau înscriși la alte programe de studii – de exemplu, biologie, educație fizică și sport, inginerie, studii economice ($n = 146$). Din Tabelul A5.4, se pot constata diferențe semnificative din perspectivă statistică pentru opt dintre cele 15 aspecte legate cunoștințele factuale cu privire la problematica homosexualității. Cele mai consistente diferențe din perspectivă statistică au fost obținute pentru itemii 11i („Bărbații homosexuali sunt agresivi” – $V_{\text{Cramér}} = 0.24$), respectiv 11m („În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca «bolnavi» sau «păcătoși»” – $V_{\text{Cramér}} = 0.32$).

De asemenea, programele de studii pe care studenții și masteranzii le urmau au avut efecte semnificative din perspectivă statistică asupra distribuțiilor răspunsurilor pentru itemii: 11a

(„Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual” – $V_{\text{Cramér}} = 0.11$), 11e („După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală” – $V_{\text{Cramér}} = 0.15$), 11f [„Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații *gay* sunt mai înclinați să seducă bărbați tineri” – $V_{\text{Cramér}} = 0.17$], 11i („O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic” – $V_{\text{Cramér}} = 0.12$), 11n [„Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații *gay*)” – $V_{\text{Cramér}} = 0.12$], respectiv 11o („Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile” – $V_{\text{Cramér}} = 0.15$). Pentru itemii pe care i-am enumerat, mărimile efectului din partea variabilei referitoare la programele de studii la care studenții și masteranzii români erau înscriși au fost scăzute sau modeste.

Un procent de 33.9 % dintre studenții și masteranzii care erau înscriși la programe de studii din domeniul științelor sociale și umaniste (comparativ cu 21.9 % dintre participanții care urmau alte programe de studii) au fost de acord cu ideea potrivit căreia un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual. Pentru frecvența răspunsurilor *Adevărat*, mărimea efectului din partea variabilei referitoare la programele de studii la care participanții erau înscriși a fost modestă ($h_{\text{Cohen}} = 0.26$). Aproximativ 22 % dintre studenții și masteranzii care urmau programe de studii în domeniul științelor sociale și umaniste, respectiv 34.2 % dintre cei care erau înscriși la alte programe au fost de acord cu ideea (falsă) potrivit căreia homosexualitatea este o boală. Pentru această diferență, mărimea efectului a fost modestă ($h_{\text{Cohen}} = 0.28$). Pe de altă parte, 41.1 % dintre studenții și masteranzii care erau înscriși la programe de studii din domeniul științelor sociale și umaniste (față de 22.6 % dintre cei care urmau alte programe de studii) au îmbrățișat ideea potrivit căreia comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali de a seduce tinere fete, bărbații *gay* sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri. Privitor la această diferență, mărimea efectului a fost moderată ($h_{\text{Cohen}} = 0.40$). În contrast, doar 1.3 % dintre studenții și masteranzii înscriși la programe de studii în științe sociale și umaniste au susținut că bărbații homosexuali sunt agresivi, comparativ cu 11 % dintre cei care urmau alte programe. Mărimea efectului pentru această diferență a fost, de asemenea, moderată ($h_{\text{Cohen}} = 0.44$).

Aproximativ 83 % dintre studenții și masteranzii care urmau programe de studii în domeniul științelor sociale și umaniste (comparativ cu 51.4 % dintre cei care erau înscriși la alte programe de studii) au fost de acord cu ideea (falsă) potrivit căreia în istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexualitate larg răspândită, persoanele cu această orientare sexuală fiind catalogate ca bolnavi psihici sau păcătoși. Pentru

această diferență, mărimea efectului din partea variabilei referitoare la programele de studii la care respondenții erau înscriși a fost cea mai consistentă ($h_{\text{Cohen}} = 0.68$). De asemenea, aproximativ 49 % dintre respondenții care urmau programe de studii din domeniul științelor sociale și umaniste (comparativ cu 35.6 % dintre cei care erau înscriși la alte programe de studii) au răspuns *Adevărat* la afirmația potrivit căreia comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (în special bărbați *gay*). Pentru această diferență semnificativă din perspectivă statistică, mărimea efectului a fost, însă, modestă ($h_{\text{Cohen}} = 0.26$).

Analizând plasarea participanților pe axa conservatorismului ($n = 201$) versus liberalismului ($n = 334$), am obținut următoarele rezultate privitor la propriile lor ideologii și modurile de viață (vezi tabel A5.5):

- ✓ pentru itemii 11c („Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul” – $V_{\text{Cramér}} = 0.15$), 11j („Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie” – $V_{\text{Cramér}} = 0.20$), 11k („Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor” – $V_{\text{Cramér}} = 0.11$) și 11o („Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile” – $V_{\text{Cramér}} = 0.14$), orientarea participanților la studiu pe axa conservatorism vs. liberalism a avut efecte semnificative din perspectivă statistică asupra distribuțiilor răspunsurilor, însă mărimile efectului global au fost scăzute sau modeste (o mărime ceva mai consistentă înregistrându-se pentru itemul 11j);
- ✓ pentru itemii 11a („Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual”) și 11h („Cele mai multe din persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă”), diferențele privitor la răspunsurile în funcție de axa conservatorism vs. liberalism s-au situat la limita semnificativității din perspectivă statistică.
- ✓ 19.4 % dintre studenții și masteranzii români care manifestau predispoziția spre conservatorism (comparativ cu 9.6 % dintre cei care aveau o orientare liberală) au răspuns *Adevărat* la itemul 11c („Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul”); diferența dintre cele două proporții a fost semnificativă din perspectivă statistică, însă mărimea efectului din partea variabilei referitoare la orientarea ideologică și modurile de viață pe axa conservatorism vs. liberalism a fost modestă ($h_{\text{Cohen}} = 0.28$);
- ✓ 37.3 % dintre participanții orientați spre conservatorism (comparativ cu 21.3 % dintre cei orientați spre liberalism) au fost de acord cu ideea potrivit căreia homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie, presupunere care este falsă; pentru această diferență, mărimea efectului din partea variabilei independente pe care o analizăm a fost cea mai consistentă ($h_{\text{Cohen}} = 0.35$);

- ✓ aproximativ 27 % dintre respondenții care s-au declarat conservatori privitor la orientarea din punct de vedere ideologic și al stilului de viață (comparativ cu 18 % dintre cei care erau pedispuși spre liberalism) au considerat adevărată afirmația potrivit căreia homosexualitatea nu apare în lumea animalelor, afirmație care este falsă; pentru această diferență, mărimea efectului din partea variabilei referitoare la axa conservatorism vs. liberalism a fost scăzută ($h_{\text{Cohen}} = 0.21$).

Comparațiile răspunsurilor la itemul 11 în funcție de contactul social cu o persoană lesbiană sau *gay* (Tabelul A5.6) au scos în evidență diferențe globale semnificative din perspectivă statistică pentru nouă dintre cele 15 aspecte legatecunoștințele corecte privitor la homosexualitatea. Itemii pentru care distribuțiile răspunsurilor s-au diferențiat semnificativ în funcție de contactul social cu o persoană lesbiană/*gay* au fost: 11b („Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală” – $V_{\text{Cramér}} = 0.19$), 11c („Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul” – $V_{\text{Cramér}} = 0.19$), 11d („Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă” – $V_{\text{Cramér}} = 0.11$), 11i („Bărbații homosexuali sunt agresivi” – $V_{\text{Cramér}} = 0.18$), 11j („Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie” – $V_{\text{Cramér}} = 0.19$), 11l („O persoană” cu „orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic” – $V_{\text{Cramér}} = 0.14$), 11m („În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca «bolnavi» sau «păcătoși»” – $V_{\text{Cramér}} = 0.12$), 11n [„Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații *gay*)” – $V_{\text{Cramér}} = 0.14$] și 11o („Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile” – $V_{\text{Cramér}} = 0.16$). Pentru fiecare dintre aceste diferențe globale, mărimile efectului din partea variabilei referitoare la contactul social cu o persoană lesbiană/*gay* au fost scăzute sau modeste.

Comparațiile efectuate doar pentru proporțiile referitoare la răspunsul *Adevărat* au restrâns numărul diferențelor semnificative din perspectivă statistică, astfel:

- ✓ 9.4 % dintre participanții la studiu care avuseseră contacte sociale cu o persoană lesbiană/*gay* (comparativ cu 16.3 % dintre respondenții care nu avuseseră un astfel de contact) au fost de acord cu ideea potrivit căreia cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală doresc să-și schimbe sexul; însă, pentru această diferență semnificativă, mărimea efectului din partea variabilei referitoare la contactul social cu o persoană lesbiană/*gay* a fost scăzută ($h_{\text{Cohen}} = 0.20$); totuși, rezultatul obținut sugerează importanța pe care o poate avea contactul direct cu o persoană cu orientarea sexuală homosexuală, care, prezentându-și cât mai sincer modurile de viață, credințele și

convingerile, valorile, orientările ideologice, sentimentele pe care le manifestă, precum și întreaga sa personalitate, poate să le formeze celorlalți din anturajul social reprezentări corecte și atitudini raționale față de membrii grupului LGBT, evitându-se astfel prejudecățile și stereotipurile despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ;

- ✓ 20.5 % dintre participanții care intraseră în contact cu o persoană lesbiană/gay (comparativ cu aproximativ 33 % dintre cei care nu avuseseră o astfel de experiență) au răspuns *Adevărat* la itemul potrivit căruia homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie, afirmație care este falsă; pentru diferența constatată în funcție de contactul cu o persoană/gay, mărimea efectului a fost modestă ($h_{\text{Cohen}} = 0.27$), însă rezultatul sugerează din nou rolul important pe care îl are informarea corectă despre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ; informarea corectă poate fi facilitată de contactul direct cu persoane care aleg acest mod de viață;
- ✓ 17.1 % dintre respondenții care avuseseră cel puțin un contact social cu o persoană lesbiană/gay (comparativ cu 24.6 % dintre cei care nu avuseseră un astfel de contact) au considerat adevărată afirmația potrivit căreia homosexualitatea nu apare în lumea animalelor (afirmație care este falsă), însă mărimea efectului pentru diferența constatată a fost scăzută ($h_{\text{Cohen}} = 0.18$);
- ✓ aproximativ 80 % dintre participanții care avuseseră contacte sociale cu o persoană lesbiană/gay (comparativ cu 69.8 % dintre cei care nu avuseseră o astfel de experiență) au îmbrățișat ideea potrivit căreia în istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală , care sunt privite ca bolnavi psihici sau păcătoși; pentru diferența constatată, mărimea efectului a fost scăzută ($h_{\text{Cohen}} = 0.23$).

Tabelul A5.7 prezintă comparațiile pentru itemul 11 în funcție de gradul de apropiere sau de prietenie cu o persoană lesbiană sau gay. Se pot constata diferențe globale semnificative din perspectivă statistică pentru opt dintre aspectele vizate, și anume: itemul 11b („Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală” – $V_{\text{Cramér}} = 0.17$), itemul 11c („Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul” – $V_{\text{Cramér}} = 0.19$), itemul 11g („Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente” – $V_{\text{Cramér}} = 0.11$), itemul 11i („Bărbații homosexuali sunt agresivi” – $V_{\text{Cramér}} = 0.16$), itemul 11j („Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie” – $V_{\text{Cramér}} = 0.22$), itemul 11l („O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic” – $V_{\text{Cramér}} = 0.16$), itemul 11n [„Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele

homosexuale (în special față de bărbații *gay*)” – $V_{\text{Cramér}} = 0.16$] și itemul 11o („Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile” – $V_{\text{Cramér}} = 0.19$). Pentru fiecare dintre aceste diferențe, mărimile efectului legate de variabila referitoare la relația de prietenie sau amicizie cu o persoană lesbiană sau *gay* au fost scăzute sau modeste (o mărime mai consistentă a fost obținută pentru itemul 11j).

Comparațiile proporțiilor calculate pentru varianta de răspuns *Adevărat* au evidențiat trei diferențe semnificative din perspectivă statistică, și anume: a) 41.2 % dintre participanții care erau implicați într-o relație de prietenie sau amicizie cu o persoană lesbiană sau *gay* (comparativ cu 29.2 % dintre cei care nu aveau o astfel de relație) au considerat adevărată afirmația potrivit căreia bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente, însă mărimea efectului a fost modestă ($h_{\text{Cohen}} = 0.25$); b) 17.5 % dintre respondenții care aveau o relație de prietenie/amicizie cu o persoană lesbiană/*gay* și aproape 30 % dintre cei care nu erau implicați într-o astfel de relație au fost de acord cu afirmația potrivit căreia homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie; pentru diferențele de care ne-am referit, mărimea efectului a fost modestă ($h_{\text{Cohen}} = 0.29$); c) aproximativ 58 % dintre participanții la studiu care aveau o relație de prietenie sau amicizie cu o persoană lesbiană sau *gay*, față de doar 41.6 % dintre cei care nu erau implicați într-o astfel de relație, au considerat adevărată afirmația potrivit căreia în comparație cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, în special față de bărbații *gay*; mărimea efectului pentru această diferență semnificativă din perspectivă statistică a fost ceva mai consistentă ($h_{\text{Cohen}} = 0.32$).

Comparațiile răspunsurilor la itemul 11 în funcție de importanța acordată chestiunii homosexualității în societatea românească (Tabelul A5.8) au evidențiat doar două diferențe globale semnificative din perspectivă statistică, și anume pentru itemul 11l („O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic” – $V_{\text{Cramér}} = 0.14$) și itemul 11m („În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de persoanele homosexuale larg răspândită, aceștia fiind priviți ca «bolnavi» sau «păcătoși»” – $V_{\text{Cramér}} = 0.11$).

Peste 21 % dintre respondenții care nu considerau chestiunea homosexualității ca fiind importantă pentru societatea românească, respectiv 30.5 % dintre aceia care îi acordau importanță au considerat adevărată afirmația potrivit căreia o persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic (mărimea efectului a fost scăzută – $h_{\text{Cohen}} = 0.20$). De asemenea, 67.3 % dintre respondenții care acordau importanță chestiunii homosexualității, respectiv 77.5 % dintre cei care nu o considerau importantă pentru societatea a

existat un consens în legătură cu această afirmație, potrivit căreia de-a lungul istoriei societății umane, cele mai multe dintre culturi au manifestat intoleranța față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (din nou, mărimea efectului a fost scăzută – $h_{\text{Cohen}} = 0.22$).

În tabel 3.1 se observă analiza comparativă a mediilor pentru scorul total la chestionarul destinat studiului a fost realizată în funcție de sexul și nivelul educației participanților, incluzând atât programele de studii universitare de licență, cât și cele de masterat la care respondenții erau înscriși în momentul în care au completat chestionarul, cultul religios, orientarea pe axa conservatorism vs. liberalism, contactul social ocazional și relația de prietenie sau amiciție cu o persoană lesbiană sau *gay*, respectiv importanța acordată chestiunii homosexualității prin raportare la dinamica societății românești.

Tabelul 3.1. Comparații pentru scorul total (răspunsuri corecte) la chestionarul prin care s-au urmărit cunoștințele despre domeniul homosexualității

Variabile independente	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	<i>p</i>
<i>Sex</i>				
Bărbați	4.74	2.53	- 3.08	0.002
Femei	5.66	2.74		
<i>Nivelul educației</i>				
Studii medii	5.56	2.73	0.81	0.414
Studii (post)universitare	5.36	2.71		
<i>Programele de studii</i>				
Științe sociale și umaniste	5.67	2.73	2.65	0.008
Alte programe de studii	4.97	2.63		
<i>Cultul religios</i>				
Creștin-ortodox	5.33	2.58	- 0.66	0.507
Alte culte	5.53	2.79		
<i>Axa conservatorism-liberalism</i>				
Predispoziție spre conservatorism	5.00	2.67	- 3.19	0.001
Predispoziție spre liberalism	5.77	2.71		
<i>Contactul social cu o persoană lesbiană/gay</i>				
DA	6.22	2.74	5.70	< 0.001
NU	4.91	2.56		
<i>Relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay</i>				
DA	6.82	2.84	6.11	< 0.001
NU	5.12	2.57		
<i>Importanța acordată chestiunii homosexualității</i>				
Orientarea spre lipsa importanței	5.27	2.67	- 1.23	0.219
Orientarea spre importanță	5.58	2.74		

Când comparăm respondenții de sex masculin cu cei de sex feminin, observăm că femeile au avut un nivel semnificativ mai ridicat de cunoștințe corecte legate de homosexualitate. Deși această diferență este semnificativă din perspectivă statistică, efectul asociat cu variabila sexului participanților a fost clasificat ca fiind scăzut spre moderat ($d_{\text{Cohen}} = 0.34$). Totuși, un aspect demn de menționat este că atât bărbații, cât și femeile au înregistrat valori modeste ale mediilor la scorul total realizat în cadrul chestionarului folosit pentru operaționalizarea la nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității. Rezultatul favorabil participanților de sex feminin poate fi atribuit atitudinii mai empatică și mai deschise pe care femeile o manifestă față de persoanele cu orientări sexuale diferite de cea predominantă, inclusiv față de persoanele

homosexuale. Această deschidere poate influența în mod pozitiv cunoștințele și percepțiile pe care le au despre homosexualitate.

De asemenea, programul de studii pe care respondenții îl urmează în perioada colectării datelor a influențat semnificativ, din perspectiva statistică, scorul total obținut la chestionarul care a operaționalizat cunoștințele despre domeniul homosexualității. În comparație cu respondenții care erau înscriși la programele de studii în științele sociale și umaniste, cei din alte domenii de studiu au avut un nivel mediu semnificativ mai scăzut al cunoștințelor corecte despre domeniul homosexualității. În ceea ce privește această diferență, mărimea efectului asociată variabilei independente legate de programul de studii a fost evaluată ca fiind scăzută ($d_{\text{Cohen}} = 0.26$). Cu toate acestea, rezultatul obținut ar putea fi explicat printr-un nivel mai ridicat de deschidere mentală și de curiozitate pentru înțelegerea diversității umane, observat în rândul studenților și masteranzilor care urmează programe de studii în domeniile sociale și umaniste, cum ar fi antropologia, filosofia, psihologia sau sociologia. Aceștia manifestă un interes crescut față de natura și semnificațiile practicilor sociale și culturale, precum și față de alegerile individuale legate de modurile de viață.

Așa cum ne-am așteptat, comparativ cu respondenții care prezentau predispoziția spre conservatorism privitor la orientarea ideologică și modurile de viață, cei predispuși spre liberalism au înregistrat o medie semnificativ mai crescută pentru scorul total obținut la chestionarul destinat evaluării nivelului cunoștințelor despre domeniul homosexualității. Totuși, și pentru această diferență semnificativă din perspectiva statistică, mărimea efectului generată de variabila independentă a fost modestă ($d_{\text{Cohen}} = 0.29$). De asemenea, contactul social ocazional și, mai ales, relația de prietenie sau amiciție cu o persoană lesbiană sau *gay* par să faciliteze procesul informării corecte despre specificul homosexualității, așa cum se evidențiază și din datele pe care le-am obținut (vezi tabel 3.9). Astfel, comparativ cu respondenții care nu avuseseră niciun fel de contact social cu o persoană lesbiană sau *gay* sau nu aveau o relație de prietenie sau amiciție, cei care avuseseră contacte ocazionale sau erau implicați într-o relație apropiată au obținut medii semnificativ mai ridicate pentru nivelul cunoștințelor corecte despre domeniul homosexualității. În ceea ce privește cele două diferențe semnificative din perspectivă statistică, mărimile efectelor din partea variabilelor independente au fost cele mai notabile, deoarece $d_{\text{Cohen}} = 0.50$ (efect moderat) – pentru contactul social cu o persoană lesbiană/*gay* și $d_{\text{Cohen}} = 0.65$ (efect moderat spre ridicat) – pentru relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/*gay*. De asemenea, merită subliniat că subeșantioanele de respondenți care avuseseră contacte sociale ($m = 6.22$) sau erau prieteni cu o persoană lesbiană sau *gay* ($m = 6.82$) s-au

remarcat prin cele mai mari valori medii ale scorului total obținut la chestionarul care a evaluat cunoștințele despre domeniul homosexualității.

3.2. Universul reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților români

Numărul teoretic de asociații pe care studenții și masteranzii români chestionați le-ar fi putut produce se ridică la 1875, adică 375 de respondenți fiecare având posibilitatea de a genera câte cinci asociații. Totuși, numărul efectiv al asociațiilor evocate a fost de 1849, deoarece unii participanți au formulat doar patru sau trei asociații. Dintre acestea, 514 asociații (27,8% din total) au fost conotate pozitiv, în timp ce 889 (48,08% din total) au avut o conotație negativă. Valoarea indicatorului polarității s-a situat la -0,20, ceea ce sugerează o tendință a respondenților de a manifesta o atitudine negativă față de homosexualitate. Este important de subliniat că aproape jumătate dintre asociațiile formulate au avut o conotație negativă, în timp ce 24,1% au fost percepute ca având o valență neutră. Procesul de omogenizare a celor 1849 de asociații din punct de vedere lexico-semantic a condus la identificarea a 295 de asociații (prezentate detaliat în Anexa A6) generate de participanții la cercetare în urma cuvântului-stimul „homosexualitate”. Anumite dintre aceste asociații, precum „anormalitate/deviere,” „atracție/relație intimă între două persoane de același sex,” „băieți/bărbați,” „boală psihică/nebunie,” „dragoste/iubire,” „drepturi/egalitate/legi,” „femei/fete,” „ființe/oameni/persoane,” „gândire deschisă/independentă/libertate,” „păcat,” și „persoane diferite/ieșite din comun,” s-au evidențiat prin frecvențe ridicate sau destul de ridicate, precum și prin semnificația semnificativă (cu valori medii ale rangului mai mici de 3). Pe de altă parte, unele asociații, cum ar fi „afirmare/exprimare de sine,” „asumare,” „copilărie nefericită sau lipsă de afecțiune/traume,” „dorințe,” „familii/persoane fără copii,” „gesturi specifice,” „instabilitate emoțională,” „normalitate,” „persoane nonconformiste,” și „schimbare,” au avut o importanță mare, însă au fost evocate cu frecvențe scăzute sau foarte scăzute de către studenți. A treia categorie a fost formată din asociații, precum „bărbați gay/lesbiene,” „curcubeu,” „defavorizare/discriminare/marginalizare,” „fenomen antipatizat/respins,” „fenomen atipic/ciudat/nefiresc,” și „fenomen dezagreabil/dezgustător/disgrațios,” care s-au remarcat prin frecvențe ridicate sau destul de ridicate, însă cu o importanță scăzută (valori medii ale rangului mai mari sau egale cu 3). În ultima categorie s-au regăsit asociații precum „anturaj/comunitate/grup,” „anxietate/neliniste/teamă,” „Biserică/religie,” „complexe/lipsă de încredere în sine/nemulțumire de sine,” „cupluri,” „festivaluri/manifestații/paradă gay,” „lucru groaznic/malefic,” „prejudecăți/stereotipuri,” „timiditate,” și „travestiți,” care au prezentat atât frecvențe scăzute sau

foarte scăzute, cât și o importanță minoră. Astfel, printre studenții intervievați, se observă o diversitate a ancorelor cognitive generate de termenul-inductor referitor la homosexualitate.

Tabelul 3.2 prezintă doar 32 dintre asociațiile distincte pe care studenții/masteranzii le-au propus (conform consimțământului standard) pornind de la cuvântul-stimul „homosexualitate.” Aceste asociații au îndeplinit criteriul minim, reprezentând cel puțin 5% din totalul respondenților, pentru a fi incluse în universul reprezentării sociale a homosexualității.

Tabelul 3.2. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime (România, studiul I)

Nr. crt.	Asociații	f_a	Rang mediu importantă	Conotație		
				-	neutră	+
1.	Persoane diferite/ieșite din comun	106	2.50	20	45	41
2.	Boală psihică/nebunie	100	2.77	79	21	-
3.	Băieți/bărbați	87	2.58	12	26	49
4.	Fenomen dezagreabil/dezgustător/disgrațios/scârbos	86	3.19	82	4	-
5.	Atracție/relație intimă între două persoane de același sex	83	2.60	19	20	44
6.	Bărbați gay, lesbiene	83	3.02	32	43	8
7.	Defavorizare/discriminare/excludere/marginalizare	75	3.16	60	8	7
8.	Anormalitate/deviere	72	2.81	60	12	-
9.	Fenomen atipic/ciudat/nefiresc	70	3.27	49	17	4
10.	Fenomen antipatizat/respins	68	3.36	57	11	-
11.	Dragoste/iubire	62	2.38	4	5	53
12.	Păcat	57	2.35	46	11	-
13.	Acceptare/înțelegere/toleranță	52	2.34	1	-	51
14.	Gândire deschisă/independentă/libertate	47	1.72	1	7	39
15.	Relații sexuale	46	2.97	14	21	11
16.	Curcubeu	39	3.61	4	15	20
17.	Orientare sexuală	33	2.45	5	21	7
18.	Intoleranță/lipsă de înțelegere/respect față de persoanele gay sau lesbiene	32	2.65	24	4	4
19.	Insecuritate/nesiguranță	29	3.44	12	17	-
20.	Drepturi/egalitate/legi	28	2.21	-	4	24
21.	Afecțiune	27	2.66	2	1	24
22.	Fenomen inacceptabil/indezirabil/insuportabil/mizerie	26	3.46	22	4	-
23.	Atitudini specifice/delicatețe/stil (vestimentar) caracteristic (de exemplu, haine mulate sau pantaloni <i>skinny</i>)	26	3.53	13	5	8
24.	Alegere/opțiune/preferință personală	23	3.00	-	8	15
25.	Femei/fete	23	2.04	-	13	10
26.	LGBT (Q+)	23	2.91	5	9	9
27.	Ființe/oameni/persoane	23	2.30	-	6	17
28.	Bulversare/confuzie/incertitudine/indecizie	21	2.90	15	6	-

Notă: f_a – frecvență apariție asociații. Cuvintele situate deasupra liniei colorate cu gri au fost considerate în grupa candidaților pentru nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității.

Se observă că termenii cel mai des asociați cuvântului „homosexualitate” sunt: persoane diferite/ieșite din comun (28,2%), boală psihică/nebunie (26,6%), băieți/bărbați (23,2%), fenomen dezagreabil/dezgustător/disgrațios/scârbos (22,9%), atracție/relație intimă între două persoane de același sex (22,1%), bărbați gay/lesbiene (22,1%), defavorizare/discriminare/excludere/marginalizare (20%), anormalitate/deviere (19,2%), fenomen atipic/ciudat/nefiresc (18,6%), fenomen antipatizat/respins (18,1%), dragoste/iubire (16,5%) și păcat (15,2%). Toate aceste asociații au fost considerate eligibile pentru a fi incluse în nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității, datorită frecvenței lor de apariție în evocările respondenților. Totuși, în analiza cantitativă, atunci când s-a ținut cont atât de frecvența de apariție, cât și de valoarea medie a rangului de importanță atribuită de respondenți fiecărei asociații, numărul termenilor care ar putea face parte din nucleul central a scăzut de la 12 la 7. Astfel, asociațiile anormalitate/deviere, atracție/relație intimă între două persoane de același sex, băieți/bărbați, boală psihică/nebunie, dragoste/iubire, păcat și persoane diferite/ieșite din comun s-au distins prin frecvențe ridicate și importanță mare. Dintre acestea, dragoste/iubire și păcat s-au remarcat prin cea mai mare valoare de importanță. Dragoste/iubire a fost conotată pozitiv de peste 85% dintre studenți, în timp ce păcat a fost perceput negativ de peste 80% dintre cei care au asociat-o cu homosexualitatea, restul având o percepție neutră. Celelalte asociații, precum bărbați gay/lesbiene, defavorizare/discriminare/marginalizare, fenomen antipatizat/respins, fenomen atipic/ciudat/nefiresc și fenomen dezagreabil/dezgustător/disgrațios, au avut o importanță scăzută, deși frecvența lor a fost de cel puțin 15%. O altă asociație, gândire deschisă/independență/libertate, a avut o frecvență mai scăzută (12,5%), dar a fost considerată de cea mai mare importanță (valoarea medie a rangului = 1,72), cu 82,9% dintre studenți conotând-o pozitiv. Acest rezultat indică o asociere între orientarea sexuală homosexuală și deschiderea mentală, precum și independența în modul de exprimare a sinelui de către persoanele care adoptă acest mod de viață. De asemenea, asociația femei/fete a înregistrat o importanță mare (rang mediu = 2,04), dar cu o frecvență modestă (6,1%). Pe de altă parte, două asociații – fenomen dezagreabil/dezgustător/disgrațios și bărbați gay/lesbiene – au fost evocate de peste 22% dintre studenți, dar au avut o importanță mai scăzută. Fenomenul dezagreabil a fost conotat negativ de 95,3% dintre respondenți, în timp ce asociația bărbați gay/lesbiene a variat între percepții negative (38,5%) și neutre (51,8%).

Tabelul 3.3 ilustrează rezultatele categorizării asociațiilor menționate în Tabelul 3.2. Această analiză structurală a fost realizată pe asociațiile evocate de studenții și masteranzii români pornind de la cuvântul-stimul „homosexualitate”. În colțul stânga-sus (I) se află elementele ce constituie nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității în rândul

respondenților. Aceste elemente pot fi organizate în patru dimensiuni interconectate: a) reprezentarea comună, care nu este neapărat negativă, pe care publicul o are despre comunitatea persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală, evidențiată prin asociațiile persoane diferite/ieșite din comun, băieți/bărbați și atracție/relație intimă între două persoane de același sex; b) dimensiunea valorilor dezirabile (universale) ale existenței umane, reprezentată prin asociația dragoste/iubire; c) dimensiunea patologică, care reflectă perspective individuale și societale, inclusiv asociațiile anormalitate/deviere și boală psihică/nebunie; d) dimensiunea religioasă, reprezentată de termenul păcat. Aceste patru dimensiuni ale reprezentării sociale a homosexualității pot fi grupate în trei fațete mai largi: a) fațeta neutră în raport cu axa intoleranță-toleranță față de homosexualitate (prima dimensiune); b) fațeta pozitivă (a doua dimensiune); c) fațeta negativă (ultimele două dimensiuni). Un aspect demn de menționat este că asociația băieți/bărbați se regăsește în nucleul central, fiind menționată de aproximativ un sfert dintre studenți și având o importanță considerabilă. În contrast, asociația femei/fete nu a fost inclusă în nucleul central, deși a avut o importanță ridicată, fiind evocat de doar 6,1% dintre respondenți. Această diferență sugerează că, în percepția studenților români, homosexualitatea continuă să fie asociată mai degrabă cu o practică predominant masculină, ceea ce poate fi explicat prin stereotipuri adânc înrădăcinate în mentalitatea colectivă, nu doar în rândul românilor, ci și în alte culturi, încă din Antichitate, orientarea sexuală homosexuală a devenit parte integrantă a peisajului social ca o experiență, un rol social sau un stil de viață pe care bărbații l-au învățat și l-au cultivat. Diferențele observate pot fi, de asemenea, explicate prin influența profundă a prejudecăților și stereotipurilor, în special cele referitoare la bărbații gay. Acestea includ idei preconcepute despre efeminare, instabilitate emoțională, dificultăți în relațiile romantice, agresivitate, tendința spre atac sexual, pedofilie, precum și probleme legate de abuzul de alcool și droguri. Aceste stereotipuri negative contribuie semnificativ la formarea judecăților pe care publicul le emite adesea în legătură cu homosexualitatea și, mai larg, cu comunitatea LGBT. În plus, credințele adânc înrădăcinate în normele și rolurile de gen tradiționale, influențate de diferențele culturale între țările occidentale și cele non-occidentale, amplifică aceste percepții negative. Astfel, este probabil ca aceste stereotipuri să explice de ce atât bărbații, cât și femeile heterosexuale manifestă o atitudine negativă mai pronunțată față de bărbații gay în comparație cu femeile lesbiene³²⁸.

³²⁸ BETTINSOLI M. L., SUPPES A., NAPIER J. L. *Predictors of attitudes toward gay men and lesbian women in 23 countries*. În: *Social Psychological and Personality Science*, 2020, vol. 11, nr. 5, p. 697-708. ISSN (print). ISSN (online) 1948-5514. doi: [10.1177/1948550619887785](https://doi.org/10.1177/1948550619887785).

Tabelul 3.3. Conținutul și structura reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor (România, studiul I, analiza structurală)

Frecvență apariție	Rang mediu importanță atribuită asociațiilor			
	importanță mare (rang mediu < 3)		importanță scăzută (rang mediu ≥ 3)	
$f_a \geq 56$	CADRANUL I – nucleul central		CADRANUL II – prima zonă periferică	
	Persoane diferite/ieșite din comun	102 2.50	Fenomen dezagreabil/dezgustător/	86 3.19
	Boală psihică/nebunie	100 2.77	disgrațios/scârbos	
	Băieți/bărbați	87 2.58	Bărbați gay/lesbiene	83 3.02
	Atracție/relație intimă între două persoane de același sex	83 2.60	Defavorizare/discriminare/excludere/marginalizare	75 3.16
	Anormalitate/deviere	72 2.81	Fenomen atipic/ciudat/nefiresc	70 3.27
	Dragoste/iubire	62 2.38	Fenomen antipatizat/respins	68 3.36
	Păcat	57 2.35		
$19 \leq f_a < 56$	CADRANUL III – elemente periferice contrastante		CADRANUL IV – a doua zonă periferică	
	Gândire deschisă/independență/libertate	47 1.72	Curcubeu	39 3.61
	Relații sexuale	46 2.97	Bulversare/confuzie/incertitudine/indecizie	30 3.05
	Orientare sexuală	33 2.45	Insecuritate/nesiguranță	29 3.44
	Intoleranță/lipsă de înțelegere/respect față de persoanele gay sau lesbiene	32 2.65	Fenomen inacceptabil/indezirabil/insuportabil/mizerie	26 3.46
	Drepturi/egalitate/legi	28 2.21	Atitudini specifice/delicatețe, stil (vestimentar) caracteristic	26 3.53
	Afecțiune	27 2.66	Alegere/opțiune/preferință personală	23 3.00
	Femei/fete	23 2.04	Fenomen ascuns/privat/secret	19 3.15
	LGBT (Q+)	23 2.91	Complexe/lipsă de încredere în sine/nemulțumire față de sine	19 3.78
	Ființe/oameni/persoane	23 2.30		
	Orientare greșită	19 2.52		
Normalitate	19 2.47			

Notă: f_a – frecvență apariție asociații

În compartimentul situat în dreapta-jos (IV) se află elementele din a doua zonă periferică, care se caracterizează printr-o frecvență scăzută de apariție și o importanță mai redusă. Aceste elemente fac parte din ceea ce J.-Cl. Abric numește zona asociațiilor rare, evocate de participanți fără a avea o semnificație relevantă în procesul de reprezentare. În structura unui spațiu reprezentational, a doua zonă periferică reunește percepții, credințe sau orientări ideologice și valorice care apar rar în anumite grupuri sociale sau culturale. Această zonă devine astfel mai puțin relevantă pentru definirea nucleului central al unui „obiect social”. În cadrul studiului nostru, unii studenți au asociat homosexualitatea cu stereotipuri referitoare la persoanele cu această orientare, incluzând trăsături precum stilul vestimentar, delicatețea gesturilor, nemulțumirea față de sine sau complexe de inferioritate. De asemenea, au fost menționate percepții legate de percepția negativă asupra fenomenului și de potențialul său impact social. Totuși, importanța pe care participanții au acordat-o acestor asocieri a fost scăzută, sugerând că ele nu au influențat semnificativ percepția generală asupra homosexualității printre studenții intervievați.

Compartimentele prezentate în Tabelul 3.3, amplasate în partea dreaptă-sus (II) și stânga-jos (III), cuprind asociații din prima zonă periferică, precum și din zona elementelor contrastante. Aceste compartimente includ asociații care apar frecvent, dar care au o importanță scăzută, alături de asociații mai rare, dar semnificative. În cadrul acestor două compartimente se află elementele esențiale ale sistemului periferic al reprezentării unui „obiect social”. Totuși, statutul lor este ambiguu și secundar, întrucât nu îndeplinesc ambele criterii esențiale utilizate în analiza structurală. Această distincție sugerează că, deși aceste asociații sunt parte integrantă a percepției despre homosexualitate, ele nu au un impact suficient de puternic pentru a fi considerate centrale în cadrul reprezentării sociale a acestui concept. Aceste asociații oferă o înțelegere mai complexă și nuanțată a atitudinilor față de homosexualitate, dar rămân într-o poziție mai puțin favorizată în raport cu nucleul central al reprezentării ³²⁹. În compartimentul II, se remarcă trei asociații negative menționate de unii studenți în legătură cu cuvântul-stimul „homosexualitate”: fenomen atipic/ciudat/nefiresc, fenomen dezagreabil/dezgustător/disgrațios/scârbos și fenomen antipatizat/respins. Prima asociație a fost evaluată negativ de peste 95% dintre respondenți, a doua de 70%, iar a treia de aproximativ 84%. De asemenea, asociația referitoare la defavorizare, discriminare, excludere și marginalizare a fost percepută negativ de 80% dintre participanți. Aceste rezultate indică faptul că studenții din România percep discriminarea și marginalizarea în funcție de orientarea sexuală ca fiind aspecte sociale negative ce trebuie combătute. Privitor la

³²⁹ *idem*.

compartimentul III, acesta include asociații care formează ceea ce este cunoscut sub denumirea de zona de contrast. Aici se regăsesc elemente din câmpul reprezentational cu frecvențe de apariție scăzute, dar cu o importanță ridicată. Practica de investigare empirică a reprezentării unui „obiect social” indică faptul că aceste răspunsuri minoritare pot semnala două posibilități: fie sunt elemente complementare primei zone periferice, fie aparțin unui subgrup de respondenți care își reprezintă „obiectul social” printr-o serie de elemente distincte față de majoritatea. Acest subansamblu de elemente, care poate fi influențat prin educație și schimbări socio-culturale, ar putea constitui chiar un nou nucleu central demn de explorare de către cercetători ³³⁰.

Figura 3.1 prezintă tabloul sintetic al reprezentării sociale a homosexualității în condițiile consemnului standard pe care studenții și masteranzii români l-au respectat atunci când li s-a administrat sarcina bazată pe asociații libere. În studiul realizat pe un eșantion de studenți și masteranzi români, s-a identificat că în compartimentul elementelor periferice contrastante se află șase asociații, care pot fi grupate într-o dimensiune legată de atitudinea de deschidere și toleranță față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală și comunitatea LGBT. Aceste asociații sugerează o evaluare a persoanelor din aceste grupuri din perspective multiple, fără ca propriile judecăți să fie influențate de lipsa informațiilor, manipularea informațională, prejudecăți sau stereotipuri. Această dimensiune de deschidere este esențială, deoarece indică o tendință către acceptare și o dorință de a înțelege diversitatea orientărilor sexuale, aceasta ar putea contribui la dezvoltarea unei societăți mai tolerante și incluzive.

³³⁰ ABRIC J.-CL. *La recherche du noyau central et de la zone muette des représentations sociales*. În: ABRIC J.-CL. (Ed.), *Méthodes d'étude des représentations sociales*. Ramonville Saint-Agne: Editions Erès, 2003, p. 59-80. ISBN 978-274-92-0123-3.

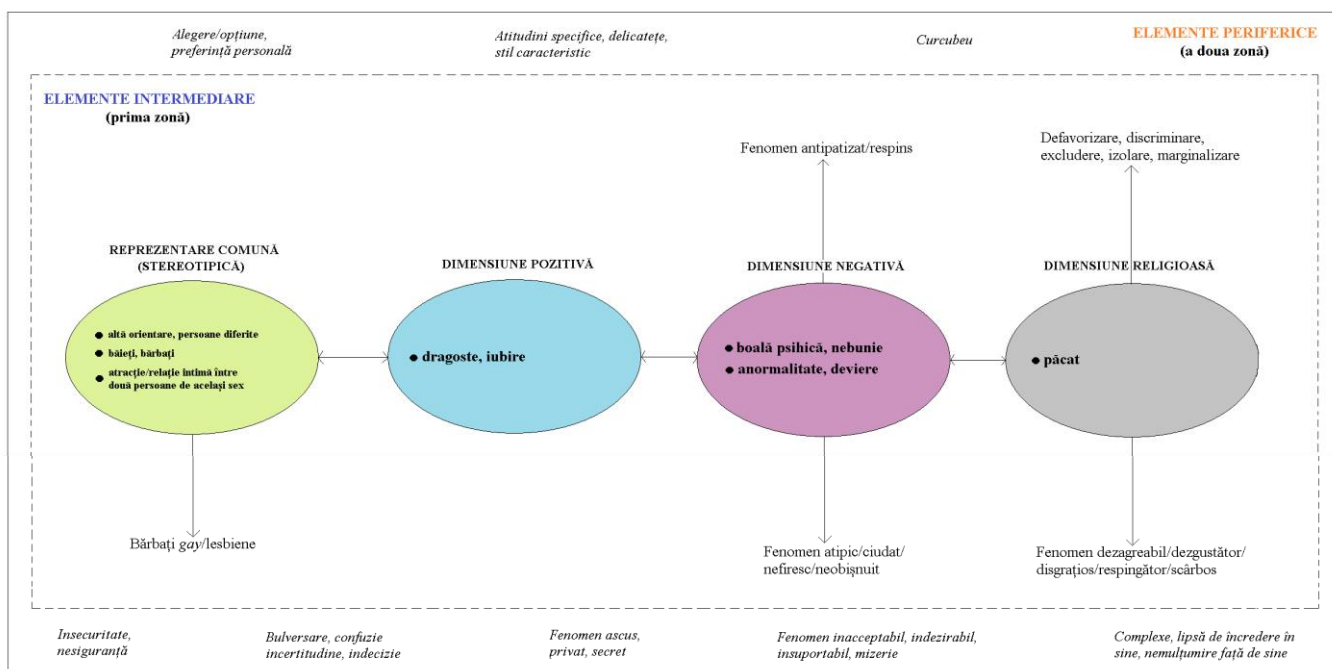

Fig. 3.1. Tabloul reprezentării sociale a homosexualității în condițiile consemnului standard (România, studiul I)

În contextul studiului, asociațiile menționate - afecțiune, drepturi/egalitate/legi, ființe/oameni/persoane, gândire deschisă/independentă/libertate, intoleranță/lipsă de înțelegere/respect față de persoanele gay sau lesbiene, și normalitate - reflectă o percepție predominant pozitivă printre studenții intervievați, cu un procent semnificativ (68.4% – 88.8%) de respondenți care le-au conotat favorabil. În mod interesant, asociația referitoare la intoleranță și lipsa de înțelegere a fost percepută negativ de 75% dintre participanți, sugerând o conștientizare a problemelor legate de discriminare și o dorință de a combate stereotipurile și prejudecățile. Cu toate acestea, este demn de remarcat faptul că în zona elementelor periferice contrastante, a fost evidențiat un singur aspect negativ, și anume asociația „orientare greșită”, care a fost evocată de un număr foarte mic de studenți (5.06%). Acest lucru sugerează că, deși stereotipurile negative pot exista, ele nu sunt predominante în rândul majorității respondenților. Restul asociațiilor, precum „femei/fete”, „LGBT (Q+)”, „orientare sexuală” și „relații sexuale”, par să se încadreze în dimensiunea comună a reprezentării sociale a homosexualității, indicând o recunoaștere mai largă a diversității și complexității experiențelor legate de orientarea sexuală. Acest aspect subliniază evoluția atitudinilor sociale și deschiderea față de o înțelegere mai cuprinzătoare a homosexualității în rândul tinerilor studenți.

3.3. Rezultate ale demersului de investigare a zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților români

Numărul maxim al asociațiilor pe care studenții și masteranzii români (eșantionul 2) care au participat la investigația focalizată pe delimitarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității ar fi putut fi egal cu 600 (120 respondenți \times 5 asociații/*per* respondent). Numărul efectiv al asociațiilor pe care respondenții chestionați le-au produs pornind de la termenul-inductor *homosexualitate* în condițiile consemnului standard a fost egal cu 565. Respondenții au generat 190 de asociații conotate pozitiv (33.6 % din numărul total obținut), 223 de asociații conotate negativ (39.4 % din total), respectiv 152 de asociații conotate neutru (27 % din total). Valoarea indicatorului polarității a fost egală cu -0.05 , rezultat care reflectă tendința respondenților de a conota aproape în egală măsură atât pozitiv, cât și negativ asociațiile pe care le-au evocat pornind de la cuvântul-stimul *homosexualitate*. Valoarea indicelui neutralității (-0.46) confirmă semnificația rezultatului la care ne-am referit.

Analiza lexico-semantică a celor 565 de asociații generate de respondenți în legătură cu termenul-inductor 'homosexualitate' a dus la identificarea a 166 de asociații distincte (Anexa A7). În continuare, pentru prelucrările de profunzime au fost selectate doar asociațiile cu frecvențe de apariție de minimum 6 (adică 10% din numărul teoretic de asociații pe care cei 120 de participanți au evocat pe baza termenului-inductor *homosexualitate*). Dintre acestea, 11 asociații au înregistrat o frecvență a apariției ≥ 12 (ceea ce înseamnă 20 % din numărul posibil de asociații). Tabelul 3.4 listează 29 de asociații care au fost reținute pentru prelucrările ulterioare care au avut la bază răspunsurile pe care studenții și masteranzii români din al doilea eșantion le-au furnizat la sarcina bazată pe asociații libere care le-a fost administrată în condițiile consemnului standard.

Tabelul 3.4. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime (România, studiul II, consemn standard)

Nr. crt.	Asociații	f_a	Rang mediu importanță	Conotație		
				-	neutră	+
1.	Gândire liberală/independență/libertate de exprimare	29	3.00	-	7	22
2.	Afecțiune/dragoste/iubire	23	2.47	3	-	20
3.	Bărbați gay, lesbiene	21	3.33	8	11	2
4.	Persoane diferite	21	3.28	1	11	9
5.	Atracție/relație intimă între două persoane de același sex	18	2.94	4	6	8
6.	Anormalitate/deviere	15	2.40	10	5	-
7.	Discriminare/excludere/marginalizare	14	3.28	14	-	-
8.	Acceptare/respect/toleranță	13	2.23	-	3	10
9.	Fenomen dezgustător/scârbos	13	3.00	11	2	-
10.	Lipsă de acceptare/înțelegere	13	2.38	6	7	-
11.	Fenomen atipic/neobișnuit	12	2.91	7	5	-
12.	Alegere/liber arbitru	11	2.36	-	2	9
13.	Ființe/oameni	11	2.36	-	-	11
14.	Intimitate (atingeri, două persoane care se țin de mână, mângâieri, săruturi)	11	3.18	6	2	3
15.	Păcat	10	1.90	9	1	-
16.	Boală psihică/inclinație patologică/maladie	9	2.55	8	1	-
17.	Altfel de iubire/diversitate/noutate/varietate	8	1.62	-	1	7
18.	Amiciție/prietenie	8	3.75	-	2	6
19.	Bărbați	8	4.00	3	1	4
20.	Persoane ciudate	8	3.12	3	5	-
21.	Persoane criticate	8	3.25	7	1	-
22.	Persoane speciale/unice	8	3.00	-	2	6
23.	Relații sexuale	7	2.71	3	4	-
24.	Curaj	6	2.83	-	2	4
25.	Inconștientă/persoane care se complac	6	3.00	2	4	-
26.	Lipsa credinței în Dumnezeu	6	2.83	3	3	-
27.	Orientare sexuală	6	2.33	1	3	2
28.	Respingere	6	3.66	6	-	-
29.	Sensibilitate	6	3.33	2	1	3

Notă: f_a – frecvență apariție asociații. Cuvintele situate deasupra liniei colorate cu gri au fost considerate în grupa candidatelor pentru nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității.

Se poate observa că termenii asociați în mod frecvent cuvântului-stimul *homosexualitate* au fost: *gândire liberală/independență/libertate de exprimare* (24.1 % din totalul respondenților), *afecțiune/dragoste/iubire* (19.1 %), *bărbați gay, lesbiene*, respectiv *persoane diferite* (câte 17.5 %), *atracție/relație intimă între două persoane de același sex* (15 %),

anormalitate/deviere (12.5 %), *discriminare/excludere/marginalizare* (11.6 %), *acceptare/respect/toleranță*, *fenomen dezgustător/scârbos*, *lipsă de acceptare/înțelegere* (câte 10.8 %), respectiv *fenomen atipic/neobișnuit* (10 %).

Privitor la frecvența apariției în evocările respondenților, asociațiile enumerate în paragraful anterior au fost considerați eligibili pentru a face parte din nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților și masteranzilor din România. Atunci când, pe lângă frecvența apariției, a fost luată în calcul valoarea medie a rangului importanței pe care respondenții au atribuit-o termenilor evocați, numărul asociațiilor candidate la nucleu central al reprezentării sociale a homosexualității s-a restrâns de la 11 la 6. Astfel, asociațiile *afecțiune/dragoste/iubire*, *atracție/relație intimă între două persoane de același sex*, *anormalitate/deviere*, *acceptare/respect/toleranță*, *lipsă de acceptare/înțelegere*, respectiv *fenomen atipic/neobișnuit* s-au remarcat atât prin frecvența ≥ 20 din numărul total al asociațiilor posibile, cât și prin importanța mare (rangul mediu < 3) pe care respondenții le-au asociat (vezi tabel 3.5). Dintre asociațiile enumerate anterior, cele referitoare la acceptare și respect/toleranță, lipsa înțelegerii și anormalitate/deviere s-au evidențiat prin cea mai mare importanță (rangul mediu < 2.5) pe care respondenții le-au asociat.

**Tabelul 3.5. Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor
(România, studiul II, consemn standard)**

Frecvență aparitie	Rang mediu importanță atribuită asociațiilor					
	<i>importanță mare (rang mediu < 3)</i>		<i>importanță scăzută (rang mediu ≥ 3)</i>			
$f_n \geq 12$	CADRANUL I – nucleul central		<i>CADRANUL II – prima zonă periferică</i>			
	Afecțiune/dragoste/iubire	23	2.47	Gândire liberală/independență/libertate de exprimare	29	3.00
	Atracție/relație intimă între două persoane de același sex	18	2.94	Bărbați gay/lesbiene	21	3.33
	Anormalitate/deviere	15	2.40	Persoane diferite	21	3.28
	Acceptare/respect/toleranță	13	2.23	Discriminare/excludere/marginalizare	14	3.28
	Lipsă de acceptare/înțelegere	13	2.38	Fenomen dezgustător/scârbos	13	3.00
	Fenomen atipic/neobișnuit	12	2.91			
$6 \leq f_n < 12$	<i>CADRANUL III – elemente periferice contrastante</i>		<i>CADRANUL IV – a doua zonă periferică</i>			
	Alegere/liber arbitru	11	2.36	Intimitate (atingeri, două persoane care se țin de mână, mângâieri, săruturi)	11	3.18
	Ființe, oameni	11	2.36	Amiciție/prietenie	8	3.75
	Păcat	10	1.90	Bărbați	8	4.00
	Boală psihică/inclinație patologică/maladie	9	2.55	Persoane ciudate	8	3.12
	Altfel de iubire/diversitate/noutate/varietate	8	1.62	Persoane criticate	8	3.25
	Relații sexuale	7	2.71	Persoane speciale	8	3.00
	Curaj	6	2.83	Inconștiență/ persoane care se complac	6	3.00
	Lipsa credinței în Dumnezeu	6	2.83	Respingere		
	Orientare sexuală	6	2.33	Sensibilitate	6	3.66
				6	3.33	

Notă: f_n – frecvență apariție asociații

Primul dintre aceste termeni a fost perceput într-o lumină favorabilă de peste trei sferturi dintre respondenți care l-au menționat. În contrast, al doilea termen a fost asociat cu o conotație negativă de către un procent semnificativ de aproximativ jumătate dintre respondenții care au atribuit-o termenului-inductor *homosexualitate* (restul conotând-o netru), iar a treia dintre asocieri a fost percepută negativ de aproape două treimi dintre participanții care au menționat-o.

Din tabelul 3.5, se mai se poate observa că termenii *atracție/relație intimă între două persoane de același sex*, *anormalitate/deviere*, respectiv *dragoste/iubire* s-au regăsit și în conținutul nucleului central al reprezentării sociale a homosexualității, pe care am obținut-o în condițiile consemnului standard administrat primului eșantion de studenți și masteranzi români (n = 375 respondenți). De asemenea, constatăm că la polul opus asociațiilor din nucleu central al reprezentării homosexualității în condițiile consemnului standard administrat celui de-al doilea eșantion de respondenți români, s-au situat nouă asociații ale căror frecvențe ale apariției în universul evocărilor a fost cuprinsă între 6 și 12, iar importanța acordată de către respondenți a fost scăzută (rangul mediu ≥ 3). Aceste asociații au fost: *intimitate* (de exemplu: atingeri, mângâieri, săruturi), *amiciție/prietenie*, *bărbați*, *persoane criticate*, *persoane speciale*, *inconștiență/persoane care se complac*, *respingere* și *sensibilitate*.

Rezultatele obținute din aplicarea sarcinii de evocare a asociațiilor libere, conform unui protocol standardizat, în cele două grupuri de studenți și masteranzi români, au scos în evidență trei dimensiuni comune care formează nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității, și anume: a) *percepția comună a homosexualității* (asociațiile *atracție/relație intimă între două persoane de același sex*); b) o *dimensiune pozitivă* evidențiată prin termenul *dragoste/iubire*; c) o *dimensiune negativă* legată de asociațiile *anormalitate/deviere*.

Tabelul 3.6 sumarizează datele de bază care au fost necesare pentru analiza categoriilor prototipice și au fost obținute în urma a 22 de asociații pe care respondenții români le-au generat în cadrul sarcinii administrate pentru a determina universul reprezentării sociale a homosexualității.

**Tabelul 3.6. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime
(România, studiul II, consemn prin substituție)**

Nr. crt.	Asociații	f_a	Rang mediu importanță	Conotație		
				-	neutră	+
1.	Dezgust/greață/repulsie/scârbă	27	3.33	23	4	-
2.	Indiferență	22	2.71	4	16	2
3.	Persoane ciudate/dubioase	20	3.25	14	6	-
4.	Persoane diferite	18	2.65	3	4	11
5.	Acceptare/înțelegere/toleranță	17	2.43	-	4	13
6.	Libertate	16	3.35	-	3	13
7.	Gay	15	3.75	2	12	1
8.	Anormalitate/devianță/greșeală	14	2.78	10	4	-

9.	Discriminare/marginalizare/respingere	13	3.42	13	-	-
10.	Normalitate	13	3.66	-	4	9
11.	Relații sexuale între persoane de același sex	13	2.83	5	3	5
12.	Dragoste/iubire	12	3.12	-	3	9
13.	Ură	11	3.52	7	4	-
14.	Persoane neacceptate/neînțelese	10	4.00	9	1	-
15.	Boală psihică	9	2.80	8	1	-
16.	„Poponari”	8	4.50	6	2	-
17.	Alegere	7	2.62	-	3	4
18.	Lipsa credinței în Dumnezeu	7	2.66	7	-	-
19.	Rușine	7	3.70	5	2	-
20.	Lesbiene	6	3.60	3	3	-
21.	Păcat	6	2.61	6	-	-
22.	Prostie	6	4.40	4	2	-

Notă: f_a – frecvență apariție asociații. Cuvintele situate deasupra liniei colorate cu gri au fost considerate în grupa candidatelor pentru nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității.

Față de numărul asociațiilor posibile ($k = 600$), cei 120 de respondenți din al doilea eșantion au produs 438 de asociații, dintre care 100 (22.8 %) au fost conotate pozitiv, 206 (47.03 %) au fost conotate negativ și 132 (30.1 %) au fost conotate neutru. Polaritatea globală a evidențiat tendința respondenților de a exprima o atitudine negativă față de chestiunea homosexualității ($P = -0.24$; $N = -0.39$).

Analiza lexico-semantică a tuturor asociațiilor evocate de respondenți în legătură cu termenul-inductor „homosexualitate” a permis identificarea unui anumit număr de astfel de asocieri. de 116 diferite (Anexa A8), dintre care au fost reținute pentru prelucrările ulterioare 22 ale căror frecvențe ale apariției au fost ≥ 6 . Dintre aceste asociații, 5 au avut o frecvență a apariției ≥ 12 și, în același timp, au evidențiat o importanță ridicată (rang mediu = 2.43-2.83). Analiza vizează asociațiile identificate, prezentate în funcție de cât de frecvent au fost menționate de respondenți, de la cele mai des întâlnite la cele mai rare.: *indiferență, persoane*

diferite, acceptare/înțelegere/toleranță, anormalitate/devianță/greșeală, relații sexuale între două persoane de același sex. Asociațiile enumerate au definit esența percepției despre homosexualitate în rândul studenților și masteranzilor din România (zona mută). Aceste cinci asociații au fost clasificate în patru categorii, în funcție de semnificația lor semantică, astfel (Figura 3.2): a) *reprezentarea comună (stereotipică) a homosexualității*, care a grupat asociațiile legate de „persoane diferite” și „relații sexuale între două persoane de același sex”. b) *dimensiunea pozitivă* redată prin asociațiile *acceptare/înțelegere/toleranță*; c) *dimensiunea negativă* sugerată de asociațiile *anormalitate/devianță/greșeală*; d) *dimensiunea socială (asociația indiferență)*. Asociația referitoare la persoane diferite a fost conotată mai degrabă pozitiv (aproape 66% dintre cei care au adus în discuție această asociere au avut o opinie similară), la fel ca în cazul (asocierilor legate de acceptare și toleranță, menționate de peste 75% dintre participanți). Așa cum era de așteptat, asocierile legate de anormalitate și devianță au avut o conotație negativă pentru aproape 75% dintre respondenți. În schimb, alte asocieri au avut o conotație neutră, cum ar fi indiferența (menționată de aproximativ trei sferturi dintre respondenți), iar în cazul relațiilor sexuale între persoane de același sex, percepțiile au fost împărțite aproape egal între pozitive, negative și neutre. Dintre asocierile din nucleul central al reprezentării homosexualității, trei s-au regăsit și în ambele grupuri de studenți și masteranzi români: „persoane diferite,” „anormalitate/devianță/greșeală,” și „relații sexuale între două persoane de același sex.”.

Conform tabelului 3.7, asociații precum ură, persoane neacceptate/neînțelese, „poponari,” rușine, lesbiene și prostie au apărut mai rar în răspunsurile participanților și au avut o importanță scăzută, fiind plasate în a doua zonă periferică a reprezentării homosexualității prin consemnul de substituție. Majoritatea respondenților au perceput aceste asociații în mod negativ. Totodată, 11 asociații (din prima zonă periferică sau din elementele contrastante periferice) au fost legate de cele patru dimensiuni ale nucleului central al reprezentării homosexualității în rândul studenților și masteranzilor români.

Raționamentul care a stat la baza evidențierii acestor conexiuni conceptuale (Figura 3.2) a luat în calcul mai degrabă relațiile semantice dintre asociații și constatările anchetelor efectuate pe marginea percepției publice și a atitudinilor față de homosexualitate decât frecvența apariției și rangul mediu al importanței pentru asociațiile analizate. Astfel, homosexualitatea este reprezentată stereotipic prin asocierea cu existența bărbaților *gay* (această asociație a fost conotată neutră de majoritatea respondenților care au raportat-o). Subiecții care au o atitudine mai degrabă pozitivă despre chestiunea homosexualității o relaționează cu termeni precum *libertate* (asociație care a fost conotată pozitiv de majoritatea respondenților care au raportat-o)

sau *alegere* (asociație conotată fie neutru, fie pozitiv). Dimensiunea care reflectă acceptarea și toleranța poate fi asociată cu modul în care relațiile între două persoane de același sex sunt descrise ca fiind bazate pe dragoste necondiționată sau iubire pasională. Aproape 75% dintre cei care au menționat aceste asocieri le-au evaluat pozitiv. În contrast, este mai probabil ca respondenții care privesc homosexualitatea prin lentila anormalității și a devianței să o asocieze cu aspecte precum boala psihică, conduită ciudată, lipsa credinței în Dumnezeu sau păcat (toate aceste asociații au fost conotate preponderent negativ).

Tabelul 3.7. Reprezentarea socială (zona mută) a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor (România, studiul II, consemn prin substituție)

Frecvență apariție	Rang mediu importanță atribuită asociațiilor			
	<i>importanță mare (rang mediu < 3)</i>		<i>importanță scăzută (rang mediu ≥ 3)</i>	
$f_a \geq 12$	CADRANUL I – nucleul central		<i>CADRANUL II – prima zonă periferică</i>	
	Indiferență	22 2.71	Dezgust/greață/repulsie/scârbă	27 3.33
	Persoane diferite	18 2.65	Persoane ciudate/dubioase	20 3.25
	Acceptare/înțelegere/toleranță	17 2.43	Libertate	16 3.35
	Anormalitate/devianță/greșeală	14 2.78	Gay	15 3.75
	Relații sexuale între persoane de același sex	13 2.83	Discriminare/marginalizare/respingere	13 3.42
$6 \leq f_a < 12$	<i>CADRANUL III – elemente periferice contrastante</i>		<i>CADRANUL IV – a doua zonă periferică</i>	
	Boală psihică	9 2.80	Ură	11 3.52
	Alegere	7 2.62	Persoane neacceptate/neînțelese	10 4.00
	Lipsa credinței în Dumnezeu	7 2.66	„Poponari”	8 4.50
	Păcat	6 2.61	Rușine	7 3.70
			Lesbiene	6 3.60
		Prostie	6 4.40	

Notă: f_a – frecvență apariție asociații

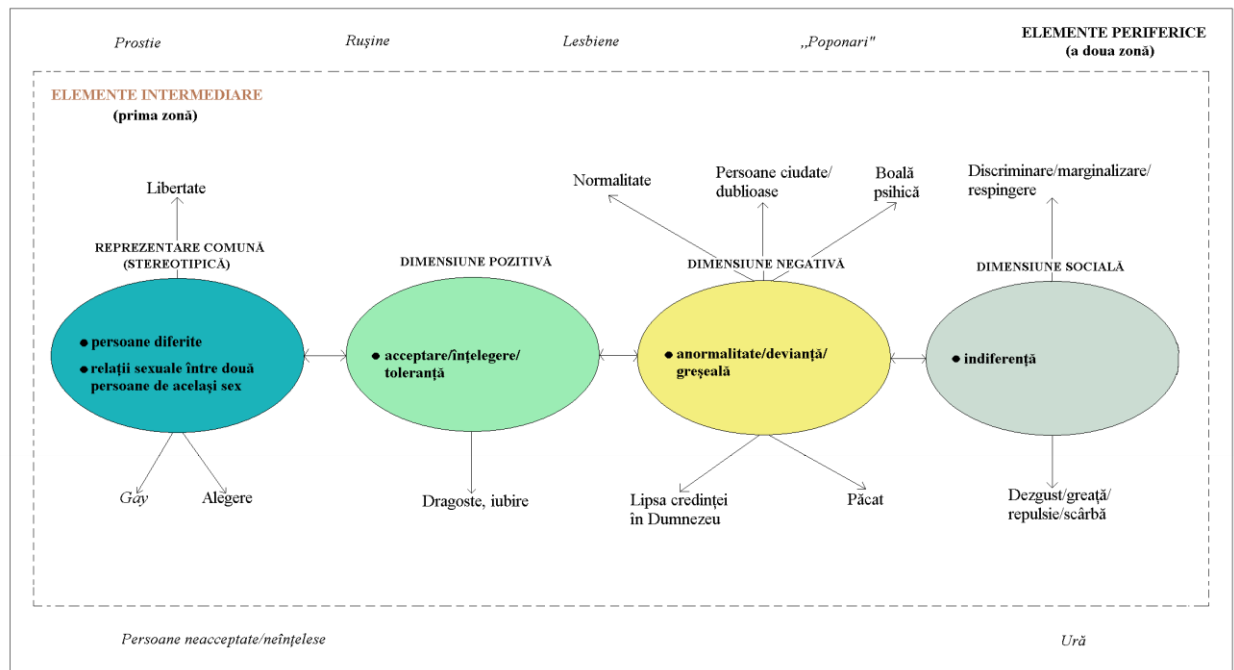

Fig. 3.2. Tabloul reprezentării sociale (zona mută) a homosexualității în condițiile consemnului prin substituție (România, studiul II)

De asemenea, homosexualitatea comportă o vădită componentă socială, pe care participanții la studiu români au proiectat-o în mentalul studenților din România în general prin asocierea cu termenul referitor la indiferență (probabil față de fenomenul homosexualității în sine și/sau față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală) și cu o importanță mai scăzută pentru alți termeni precum *dezgust/repulsie*, *discriminare* și *marginalizare* (asociații pe care majoritatea respondenților care le-au evocat le-au conotat negativ).

În concluzie, investigarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor români (dimensiune obținută prin administrarea sarcinii bazată pe evocarea de asociații libere în condițiile consemnului prin substituție) a evidențiat o relativă eterogenitate a percepțiilor cu privire la subiectul avut în vedere. Chestiunea homosexualității pare să divizeze opinia publică din România, cel puțin pe cea a studenților, în dimensiuni care includ atât valori universale umane (de exemplu: acceptarea interpersonală, empatia, înțelegerea, promovarea iubirii necondiționate dintre oameni etc.), cât și fațete negative care readuc în discuție homosexualitatea prin lentila conduitelor deviante și/sau a unui stil de viață anormal, cu reverberații din punct de vedere moral, religios și social.

3.4. Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților din Republica Moldova

Din punct de vedere istoric, România și Republica Moldova sunt două țări vecine cu o evoluție în mare parte comună, precum și cu un specific socio-cultural asemănător, care fac parte din fostul bloc est-comunist. Cele două țări sunt orientate preponderent spre ortodoxism și încă promovează valorile tradiționale care pun în centrul existenței individului uman familia, școală, Biserica și comunitatea socială. Din aceste motive, ni s-a părut relevantă comparația dintre studenții și masteranzii din cele două țări privitor la reprezentarea cu privire la chestiunea homosexualității. Prin urmare, un eșantion compus din 80 de studenți și tineri masteranzi care au fost recrutați de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Municipiul Bălți (al treilea centru urban după mărime și populație din Republica Moldova, situat în nordul țării, cu o populație majoritar creștin-ortodoxă). Cei care au luat parte la studiu au dus la bun sfârșit activitatea axată pe evocarea de asociații libere atât în condițiile consemnului standard, cât și în cele ale consemnului prin substituție, în vederea investigării universului reprezentării cu privire la homosexualitate.

Numărul maxim de asociații pe care respondenții moldoveni le-ar fi putut produce în ambele consemne a fost egal cu 400. În condițiile consemnului standard, respondenții au elaborat 355 de asociații. Dintre acestea, doar 42 (11.8 %) au fost conotate pozitiv, 181 (50.9 %) au fost conotate negativ și 132 (37.3 %) au fost conotate neutru. Deja, se poate constata tendința studenților și a masteranzilor moldoveni de a exprima o atitudine mai degrabă negativă față de chestiunea homosexualității, rezultat care a fost confirmat de valorile pentru indicatorii polarității ($P = -0.39$) și neutralității ($N = -0.25$).

Anexa A9 include 108 asociații distincte obținute din analiza lexico-semantică a celor 355 de asociații menționate de respondenții din Moldova referitoare la termenul „homosexualitate.” Tabelul 3.8 evidențiază 20 dintre aceste asociații, selectate pe baza unei frecvențe de apariție de minimum 5% în rândul participanților.

**Tabelul 3.8. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime
(Republica Moldova, consemn standard)**

Nr. crt.	Asociații	f_a	Rang mediu importanță	Conotație		
				-	neutră	+
30.	Dezgust/greață/scârbă	30	2.83	29	1	-
31.	Boală psihică/debilitate/perturbare	28	2.41	20	8	-
32.	Gay	22	3.09	5	16	1
33.	Păcat	17	2.07	16	1	-
34.	Relație sexuală între două persoane de același sex	15	3.14	7	5	3
35.	Lesbiene	14	3.42	3	11	-
36.	Culorile curcubeului	10	3.55	1	9	-
37.	Prietenie/relație romantică	10	3.20	-	4	6
38.	Inacceptabil/inadecvat	8	2.12	6	2	-
39.	Atracție romantică/sexuală	7	2.33	-	4	3
40.	Iubire	7	2.42	1	2	4
41.	Prostie	7	2.42	3	4	-
42.	Alegere	6	2.33	2	1	3
43.	Diferențe	6	3.16	2	1	3
44.	Societate	6	1.30	1	5	-
45.	Discriminare/marginalizare/respingere	7	2.20	4	2	1
46.	Oameni	5	2.20	-	1	4
47.	Orientare sexuală	5	2.60	2	1	2
48.	Agresivitate/violență	4	4.50	4	-	-
49.	Anormalitate	4	2.75	3	1	-

Notă: f_a – frecvență apariție asociații. Cuvintele situate deasupra liniei colorate cu gri au fost considerate în grupa candidatelor pentru nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității.

Se pot constata nouă asociații care au depășit pragul de 10 % din totalul respondenților, fiind candidate la nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității (în condițiile consemnului standard) în rândul studenților și al masteranzilor din Republica Moldova. Aceste asociații au fost: *dezgustător/greață/scârbă* (37.5 % din totalul respondenților), *boală psihică/debilitate/perturbare* (35 %), *gay* (27.5 %), *păcat* (21.2 %), *relații sexuale între două persoane de același sex* (18.7 %), *lesbiene* (17.5 %), *culorile curcubeului și prietenie/relație romantică* (câte 12.5 %), respectiv *inacceptabil/inadecvat* (10 %). Dintre aceste asociații, patru (*păcat*, *inacceptabil/inadecvat*, *boală psihică/debilitate/perturbare* și *dezgust/greață/scârbă*) au înregistrat, de asemenea, o importanță ridicată (valori ale randului mediu = 2.07-2.83) în evaluările pe care respondenții le-au realizat. Asociațiile pe care le-am enumerat au constituit nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității în condițiile consemnului standard. Așa cum era de așteptat, termenii *dezgust/greață/scârbă* și *păcat* au fost conotați negativ de aproape toți respondenții care le-au evocat, iar asociațiile *boală psihică/debilitate/perturbare* au fost conotate negativ de peste 71 % dintre respondenții care le-au raportat. De asemenea, asociațiile

inacceptabil/inadecvat au fost conotate negativ de trei sferturi dintre respondenții care le-au inclus în universul propriilor reprezentări despre homosexualitate.

Asociațiile legate de diferențe și agresivitate/violență au fost menționate mai rar, având astfel o importanță scăzută. Acestea se regăsesc în sectorul elementelor periferice ale reprezentării sociale a homosexualității, conform consemnului standard, în rândul studenților și masteranzilor din Republica Moldova. Alte 13 asociații (prezentate în Tabelul 3.9) au avut o frecvență de apariție de cel puțin 10% din totalul respondenților, dar au fost considerate de o importanță scăzută, inclusiv asociațiile referitoare la gay și la relațiile intime între persoane de același sex, *lesbiene, culorile curcubeului, prietenie/ relație romantică*), fie o frecvență a apariției scăzută (cuprinsă între 5 % și 10 % din totalul respondenților) și o importanță ridicată (asociațiile *atracție romantică/sexuală, discriminare/marginalizare/respingere, iubire, prostie, alegere, societate, orientare sexuală, anormalitate*).

**Tabelul 3.9. Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor
(Republica Moldova, consemn standard)**

Frecvență apariție	Rang mediu importanță atribuită asociațiilor			
	<i>importanță mare (rang mediu < 3)</i>		<i>importanță scăzută (rang mediu ≥ 3)</i>	
$f_a \geq 8$	CADRANUL I – nucleul central		CADRANUL II – prima zonă periferică	
	Dezgust/greață/scârbă	30 2.83	Gay	22 3.09
	Boală psihică/debilitate/perturbare	28 2.41	Relație sexuală între două persoane de același sex	15 3.14
	Păcat	17 2.07	Lesbiene	14 3.42
	Inacceptabil/inadecvat	8 2.12	Culorile curcubeului	10 3.55
$4 \leq f_a < 8$	CADRANUL III – elemente periferice contrastante		CADRANUL IV – a doua zonă periferică	
	Atracție romantică/sexuală	7 2.33	Diferențe	6 3.16
	Discriminare/marginalizare/respingere	7 2.20	Agresivitate/violență	4 4.50
	Iubire	7 2.42		
	Prostie	7 2.42		
	Alegere	6 2.33		
	Societate	6 1.30		
	Orientare sexuală	5 2.60		
	Anormalitate	4 2.75		

Notă: f_a – frecvență apariție asociații

Figura 3.3 înfățișează reprezentarea socială a homosexualității în condițiile consemnului standard, care a fost obținută în eșantionul format din studenți și masteranzi moldoveni. Elementele nucleului central au fost organizate în două dimensiuni, și anume una *negativă* care a evidențiat orientarea respondenților spre respingerea socială a chestiunii homosexualității (evidențiată prin asociațiile *boală psihică/debilitate/perturbare*, *dezgust/greață/scârbă* și *inacceptabil/inadecvat*), respectiv o altă *dimensiune religioasă* centrată în jurul ideii referitoare la păcat. Se poate constata că elementele asociative referitoare la boală psihică și păcat s-au regăsit și în reprezentarea pe care studenții și masteranzii români (eșantion 1) au produs-o în condițiile consemnului standard pornind de la termenul-inductor *homosexualitate*. Pe de altă parte, față de rezultatele obținute în condițiile consemnului standard pentru cele două eșantioane formate din studenți și masteranzi români, în eșantionul respondenților din Republica Moldova, elementele nucleului central au fost exclusiv negative. Acest rezultat poate fi tradus prin reprezentarea nefavorabilă chestiunii homosexualității.

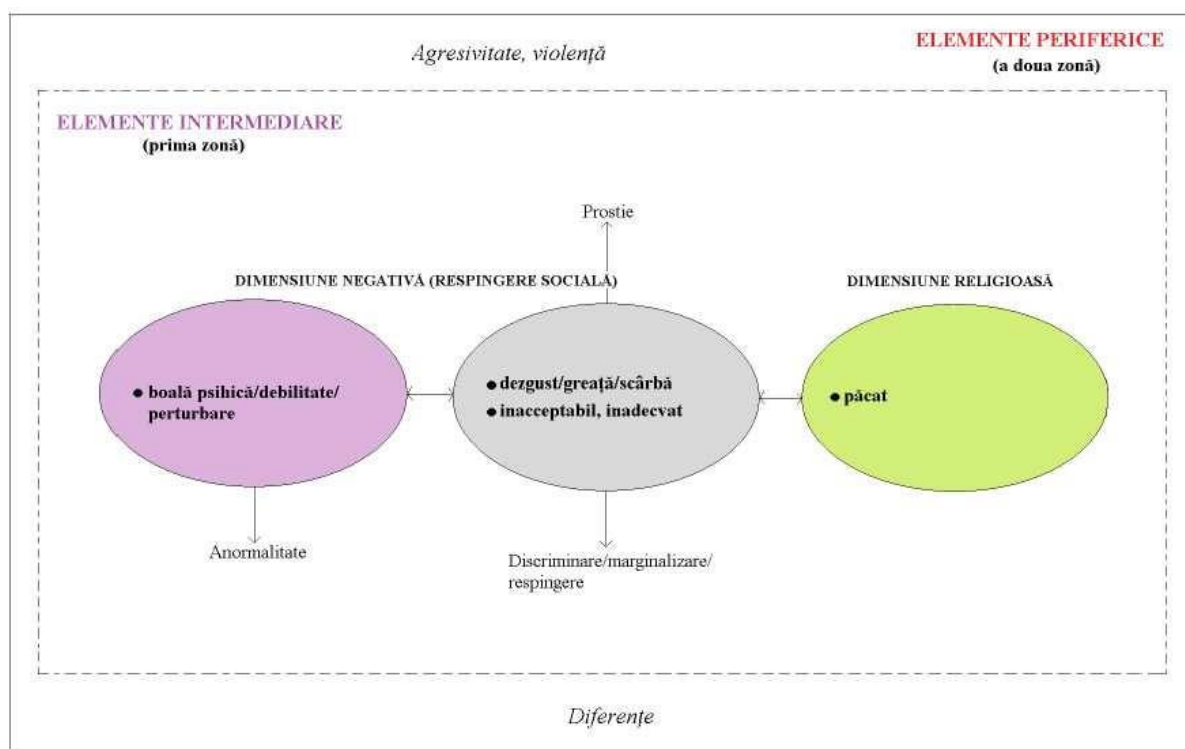

Fig. 3.3. Tabloul reprezentării sociale a homosexualității în condițiile consemnului standard (Republica Moldova)

Tabelul 3.10 ilustrează asociațiile selectate pentru analizele de profunzime în urma evaluării lexico-semantice a 109 asociații diferite (Anexa A10) evocate de studenții și masteranzii moldoveni, utilizând consemnul prin substituție. Acest tip de consemn a fost aplicat în cadrul sarcinii menite să investigheze zona tăcută a reprezentării sociale a homosexualității.

Dintr-un total posibil de 400 de asociații ($k = 400$), participanții la studiu au evocat 398 de asociații. Dintre acestea, 50 (12,5%) au avut o conotație pozitivă, 262 (65,8%) au fost conotate negativ, iar 86 (21,7%) au fost considerate neutre. Indicele polarității ($P = -0,53$) și cel al neutralității ($N = -0,56$) subliniază tendința respondenților moldoveni de a atribui o conotație predominant negativă asociațiilor menționate în contextul consemnului prin substituție. Astfel, atunci când participanții din Republica Moldova au fost întrebați despre percepția studenților moldoveni față de homosexualitate, aceștia au reflectat o viziune majoritar negativă asupra acestei teme.

Tabelul 3.10. Asociațiile reținute pentru prelucrările de profunzime (Republica Moldova, consemn prin substituție)

Nr. crt.	Asociații	f_a	Rang mediu importanță	Conotație		
				-	neutră	+
1.	Boală psihică, dereglare	31	2.12	28	3	-
2.	Dezgust/greață/scârbă	29	2.33	29	-	-
3.	Gay	15	3.20	13	2	-
4.	Relație sexuală între două persoane de același sex	15	3.50	13	2	-
5.	Discriminare/excludere/marginalizare/respingere	13	3.16	10	1	2
6.	Păcat	13	2.07	13	-	-
7.	Rușine	10	2.42	8	2	-
8.	Inacceptabil/intolerabil	9	2.33	8	1	-
9.	Indiferență	9	2.33	5	4	-
10.	Degradare/distrugerea societății/lucru rău/pierzanie	8	2.60	8	-	-
11.	Lesbiene	8	3.51	4	3	1
12.	Prostie	8	2.42	6	2	-

Notă: f_a – frecvență apariție asociații. Cuvintele situate deasupra liniei colorate cu gri au fost considerate în grupa candidatelor pentru nucleul central al reprezentării sociale a homosexualității.

În tabelul de mai sus, sunt incluse 12 asociații ale căror frecvențe de apariție în universul evocărilor libere realizate pornind de la termenul-inductor „homosexualitate” au depășit pragul egal cu 10 % din totalul respondenților. Dintre acestea, șase au depășit și pragul egal cu 15 %, însă numai trei asociații (și anume *boală psihică/dereglare*, *dezgust/greață/scârbă* și *păcat*) au îndeplinit, simultan, condiția importanței ridicate, care este necesară pentru delimitarea categoriilor prototipice (a se vedea și Tabelul 3.11).

Tabelul 3.11. Reprezentarea socială (zona mută) a homosexualității în rândul studenților și al masteranzilor (Republica Moldova, consemn prin substituție)

Frecvență apariție	Rang mediu importanța atribuită asociațiilor			
	importanță mare (rang mediu < 3)		importanță scăzută (rang mediu ≥ 3)	
$f_a \geq 12$	CADRANUL I – nucleul central		CADRANUL II – prima zonă periferică	
	Boală psihică/dereglare	31 2.12	Gay	15 3.20
	Dezgust/greață/scârbă	29 2.33	Relație sexuală între două persoane de același sex	15 3.50
$8 \leq f_a < 12$	Păcat	13 2.07	Discriminare/excludere/marginalizare/respingere	13 3.16
	CADRANUL III – elemente periferice contrastante		CADRANUL IV – a doua zonă periferică	
	Rușine	10 2.42	Lesbiene	8 3.51
	Inacceptabil/intolerabil	9 2.33		
	Indiferență	9 2.33		
	Degradare/distrugerea societății/lucru rău/pierzanie	8 2.60		
Prostie	8 2.42			

Notă: f_a – frecvență apariție asociații

Pentru cele trei asociații, valorile rangului mediu al importanței pe care respondenții le-au asociat au fost cuprinse între 2.07 și 2.33. Figura 3.4 divizează cele trei asociații în două dimensiuni (la fel ca cele obținute în condițiile consemnului standard), și anume o dimensiune referitoare la *respingerea socială a chestiunii homosexualității* (căreia i-au fost conectate asociațiile *boală psihică/dereglare* și *dezgust/greață/scârbă*), respectiv o dimensiune religioasă (termenul *păcat*).

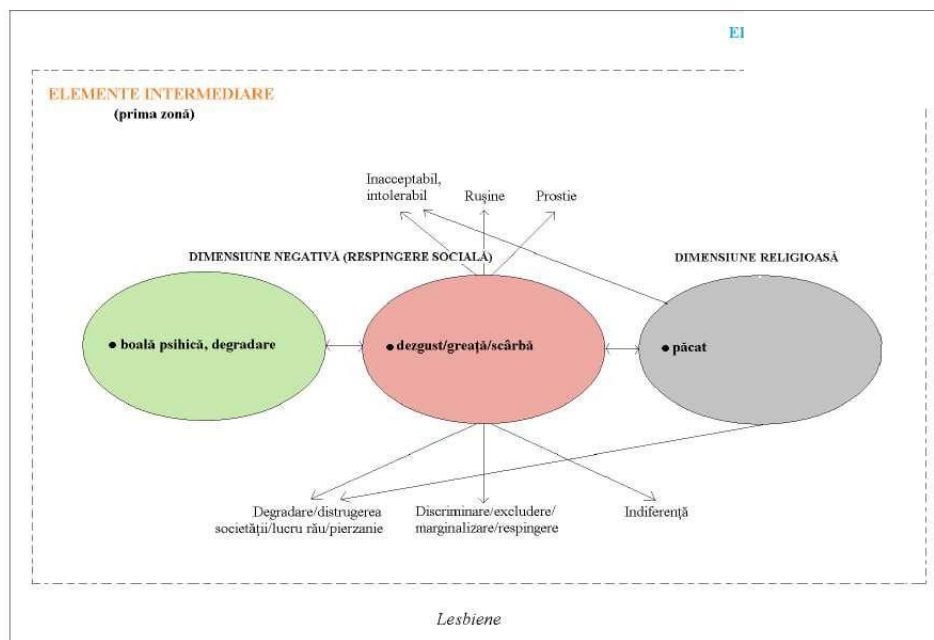

Fig. 3.4. Tabloul reprezentării sociale (zona mută) a homosexualității în condițiile consemnului prin substituție (Republica Moldova)

Singurul termen care a avut o frecvență cuprinsă între 10% și 15% din totalul respondenților, dar cu o importanță scăzută, a fost „lesbiene.” Acesta a fost plasat în grupul elementelor periferice din a doua zonă. De asemenea, alți șase termeni au fost legați de dimensiunile asociate cu. *dezgust/greață/scârbă și păcat*, astfel:

- ✓ *inacceptabil/intolerabil* (termen conotat negativ de majoritatea respondenților care l-au evocat, cu o importanță mare, însă cu o frecvență a apariției $\leq 15\%$ din totalul respondenților) – cu ambele dimensiuni la care ne-am referit;
- ✓ *degradare/distrugere socială/lucru rău/pierzanie* (termen conotat negativ de către toți respondenții care l-au raportat, cu o importanță mare, însă cu o frecvență mai scăzută a apariției) – cu ambele dimensiuni;
- ✓ *indiferență, prostie și rușine* (termeni conotați ...evaluat negativ de majoritatea respondenților care l-au menționat, având o importanță ridicată, dar cu frecvențe de apariție scăzute discriminare/excludere/marginalizare/respingere (asociații care au fost evaluate negativ de majoritatea respondenților care le-au menționat, având o frecvență de apariție mai mare, dar cu o importanță scăzută) – cu dimensiunea *dezgust/greață/scârbă*.

În concluzie, se poate observa că asociațiile legate de boala psihică și păcat au fost întâlnite atât în rândul studenților, cât și al masteranzilor din Republica Moldova, atât în contextul consemnului standard, cât și în cel al consemnului prin substituție. Aceste asociații au fost menționate și de studenții și masteranzii români (eșantion 1) în cadrul consemnului standard. Totuși, comparativ cu respondenții români, cei moldoveni au evidențiat o reprezentare mai negativă cu privire la chestiunea homosexualității.

3.5. Distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT în rândul studenților din România și Republica Moldova

Acest subcapitol oferă un rezumat al rezultatelor studiului exploratoriu care a analizat distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT, comparativ cu alte grupuri minoritare. Colectarea datelor a avut loc în centrele universitare între februarie 2018 și octombrie 2019. Răspunsurile participanților la întrebările incluse în protocolul standardizat au fost anonime, pentru a reduce impactul dezirabilității sociale.

Datele comparative din România indică faptul că distanța socială față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală este semnificativ mai mare decât cea față de persoanele din alte grupuri rasiale sau etnice. sau naționalitate (vezi tabel 3.12).

Tabelul 3.12. România: date comparative între distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală și distanțele sociale față de persoanele din alte grupuri minoritare

Variabile comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	<i>p</i>	<i>d</i> _{Cohen}
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane cu o altă origine rasială	1.75	2.00	7.16	< 0.001	0.67
	0.58	1.11			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane de altă etnie/naționalitate	1.75	2.00	7.96	< 0.001	0.85
	0.35	0.83			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane sectante	1.75	2.00	- 0.54	0.590	-
	1.85	1.87			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane cu antecedente penale	1.75	2.00	- 5.54	< 0.001	0.52
	2.77	1.88			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane consumatoare de droguri	1.75	2.00	- 9.25	< 0.001	0.92
	3.53	1.85			
	1.75	2.00	- 3.10	0.002	0.35

IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane care suferă de o boală psihică	2.47	2.11			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane cu orientare bisexuală	1.75	2.00	- 0.57	0.567	-
	1.82	2.08			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	1.75	2.00	- 2.92	0.004	0.25
	2.27	2.17			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane alcoolice	1.75	2.00	- 6.77	< 0.001	0.76
	3.24	1.92			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane transsexuale	1.75	2.00	- 3.05	0.003	0.21
	2.17	2.02			

Notă: IDS – indicele distanței sociale

Privitor la distanța socială față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală comparativ cu cele de altă origine rasială, efectul observat a fost moderat spre ridicat. De asemenea, diferența dintre distanța socială față de persoanele lesbiene/gay și cea față de cei din alte etnii sau naționalități a fost moderată. Totuși, analizând variabilitatea posibilă, distanța socială raportată de studenții și masteranzii din România față de persoanele lesbiene/gay s-a plasat în zona unei intensități moderate.

Pe de altă parte, în cadrul eșantionului studentesc, distanța socială față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală s-a dovedit a fi semnificativ mai scăzută în comparație cu distanțele sociale față de grupuri precum persoanele cu antecedente penale, consumatorii de droguri, cei care suferă de boli psihice, HIV/SIDA sau alte boli contagioase, alcoolicii și persoanele transsexuale. Efectele observate pentru diferențele dintre distanța socială față de persoanele homosexuale și cea față de consumatorii de droguri și alcoolici au fost ridicate. În schimb, diferența dintre distanța socială față de homosexuali și cea față de persoanele cu antecedente penale a arătat un efect moderat. Comparativ cu persoanele care suferă de boli psihice, HIV/SIDA sau alte boli contagioase, precum și cu persoanele transsexuale, mărimile

efectelor au fost modeste sau scăzute. De asemenea, diferențele dintre distanța socială față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală și cele față de sectanți sau persoanele bisexuale nu au fost semnificative din punct de vedere statistic.

Contactul social cu persoane care au orientare sexuală homosexuală a avut un impact semnificativ asupra indicelui de distanță socială față de membrii comunității LGBT (Tabelul 3.13). Astfel, studenții și masteranzii români care au avut ocazia să interacționeze cu o femeie lesbiană sau un bărbat gay au raportat medii semnificativ mai scăzute pentru distanțele sociale față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală, bisexuali și transsexuali, comparativ cu cei care nu au avut niciun contact, mărimea efectului fiind moderată în toate aceste cazuri.

Tabelul 3.13. România: comparații în funcție de contactul social cu o persoană lesbiană/gay

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	<i>p</i>	<i>d</i> _{Cohen}
IDS persoane cu orientare homosexuală	Contact – DA ^a	1.07	1.68	- 3.38	0.001	0.60
	Contact – NU ^b	2.24	2.09			
IDS persoane cu orientare bisexuală	Contact – DA	1.07	1.65	- 3.68	0.001	0.65
	Contact – NU	2.37	2.19			
IDS persoane transsexuale	Contact – DA	1.60	1.86	- 2.71	0.008	0.50
	Contact – NU	2.59	2.04			

Notă: ^aN = 51; ^bN = 69; IDS – indicele distanței sociale

De asemenea, relația de prietenie pe care studenții și masteranzii români o aveau cu o persoană lesbiană sau gay a influențat semnificativ distanțele sociale percepute față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală, conform rezultatelor prezentate în Tabelul 3.14. Efectul a fost ridicat pentru distanța față de persoanele homosexuale, moderat spre ridicat pentru persoanele bisexuale și modest pentru cele transsexuale. Astfel, studenții și masteranzii care întrețineau o relație de prietenie cu o femeie lesbiană sau un bărbat gay au raportat distanțe sociale considerabil mai mici față de membrii comunității LGBT în comparație cu cei care nu aveau asemenea relații.

Tabelul 3.14. România: comparații în funcție de relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	<i>p</i>	<i>d</i> _{Cohen}
IDS persoane cu orientare homosexuală	Relație de prietenie/amiciție – DA ^a	0.33	1.10	- 5.41	< 0.001	0.90
	Relație de prietenie/amiciție – NU ^b	2.05	2.03			
IDS persoane cu orientare bisexuală	Relație de prietenie/amiciție – DA ^a	0.66	1.46	- 3.66	0.001	0.70
	Relație de prietenie/amiciție – NU ^b	2.07	2.11			
IDS persoane transsexuale	Relație de prietenie/amiciție – DA ^a	0.90	1.64	- 3.75	0.001	0.35
	Relație de prietenie/amiciție – NU ^b	2.44	2.00			

Notă: ^aN = 21; ^bN = 99; IDS – indicele distanței sociale

De asemenea, percepția asupra orientării ideologice, situată pe axa conservatorism-liberalism, a avut o influență semnificativă asupra distanței sociale raportate de studenții și masteranzii români față de persoanele din comunitatea LGBT, așa cum se poate observa în Tabelul 3.15. Cei care se identificau cu ideile liberale au declarat distanțe sociale considerabil mai mici față de femeile lesbiene și bărbații gay, în comparație cu respondenții cu orientare conservatoare. Efectul a fost moderat spre ridicat pentru aceste grupuri, iar pentru persoanele bisexuale și transsexuale, efectul a fost, de asemenea, moderat. Aceste rezultate sugerează că valorile liberale pot facilita o mai bună acceptare și integrare a diversității în societate, acceptare și înțelegere a diversității sexuale.

Tabelul 3.15. România: date comparative în funcție de autoevaluarea pe axa conservatorism-liberalism

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	<i>p</i>	<i>d</i> _{Cohen}
IDS persoane cu orientare homosexuală	Respondenți orientați spre conservatorism ^a	2.52	2.03	3.46	0.001	0.65
	Respondenți orientați spre liberalism ^b	1.27	1.85			
IDS persoane cu orientare bisexuală	Respondenți orientați spre conservatorism	2.60	2.07	3.39	0.001	0.63
	Respondenți orientați spre liberalism	1.33	1.94			
IDS persoane transsexuale	Respondenți orientați spre conservatorism	2.82	1.92	2.86	0.005	0.53
	Respondenți orientați spre liberalism	1.77	1.99			

Notă: ^aN = 46; ^bN = 74; IDS – indicele distanței sociale

Privitor la Republica Moldova, rezultatele studiului indică o distanță socială considerabil ridicată raportată de studenți și masteranzi față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală. Comparativ cu alte grupuri, această distanță socială față de femeile lesbiene și bărbații gay a fost semnificativ mai mare decât față de persoanele de alte origini rasiale sau etnice, având un efect foarte ridicat. Totuși, distanța față de aceste grupuri a fost mai mică decât distanțele sociale percepute față de consumatorii de droguri și alcoolici, care au fost asociate cu o distanță socială moderată spre ridicată.

Un aspect important de subliniat este că, în cazul sectanților, persoanelor cu antecedente penale, celor care suferă de boli psihice, bisexuali și persoanelor diagnosticate cu HIV/SIDA sau alte boli contagioase, nu s-au observat diferențe semnificative în distanța socială față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală. Din păcate, nu am reușit să realizăm comparații privind contactul sau relațiile de prietenie cu persoanele gay sau lesbiene, din cauza discrepanțelor semnificative întâmpinate între subeșantioanele de participanți. Aceste descoperiri subliniază complexitatea percepțiilor sociale și nevoia de a promova o înțelegere mai profundă a diversității în rândul tinerilor, pentru aceste variabile.

Tabelul 3.16. Republica Moldova: comparații între distanța socială față de persoanele cu orientare homosexuală și distanțele sociale față de persoanele din alte grupuri minoritare

Variabile comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	<i>p</i>	<i>d</i> _{Cohen}
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane cu o altă origine rasială	3.81	1.80	11.94	< 0.001	1.58
	1.11	1.59			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane de altă etnie/naționalitate	3.81	1.80	12.57	< 0.001	1.84
	0.82	1.41			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane sectante	3.81	1.80	0.001	0.999	-
	3.81	1.75			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane cu antecedente penale	3.81	1.80	1.19	0.235	-
	3.55	1.74			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane consumatoare de droguri	3.81	1.80	- 5.33	< 0.001	0.65
	4.80	0.60			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane care suferă de o boală psihică	3.81	1.80	- 0.69	0.492	-
	3.98	1.70			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane cu orientare bisexuală	3.81	1.80	1.73	0.087	-
	3.50	2.02			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	3.81	1.80	- 0.75	0.454	-
	3.97	1.68			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane alcoolice	3.81	1.80	- 2.52	0.014	0.37
	4.38	1.23			
IDS persoane cu orientare homosexuală vs. IDS persoane transsexuale	3.81	1.80	- 0.75	0.454	-
	3.93	1.65			

Notă: IDS – indicele distanței sociale

Pentru a facilita analiza comparativă, am organizat valorile medii ale indicelui de distanță socială raportate de studenții și masteranzii români, alături de cele din Republica Moldova, față de diferitele grupuri minoritare considerate. Aceste valori au fost aranjate în ordine descrescătoare (Tabelul 3.17), oferind o imagine clară asupra diferențelor dintre cele două eșantioane. Această structurare ne ajută să observăm mai ușor modul în care percepțiile față de diferitele grupuri minoritare variază în funcție de contextul național.

Tabelul 3.17. Valori medii pentru distanța socială față de persoanele din diverse grupuri minoritare

ROMÂNIA	<i>m</i> _{IDS}	REPUBLICA MOLDOVA	<i>m</i> _{IDS}
1. Persoane consumatoare de droguri	3.53	1. Persoane consumatoare de droguri	4.80
2. Persoane alcoolice	3.24	2. Persoane alcoolice	4.38
3. Persoane cu antecedente penale	2.77	3. Persoane care suferă de o boală psihică	3.98
4. Persoane care suferă de o boală psihică	2.47	4. Persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	3.97
5. Persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	2.27	5. Persoane transsexuale	3.93
6. Persoane transsexuale	2.17	6. Persoane sectante, persoane cu orientare homosexuală	3.81

7. Persoane sectante	1.85	7. Persoane cu antecedente penale	3.51
8. Persoane cu orientare bisexuală	1.82	8. Persoane cu orientare bisexuală	3.50
9. Persoane cu orientare homosexuală	1.75	9. Persoane cu o altă origine rasială	1.11
10. Persoane cu o altă origine rasială	0.58	10. Persoane de altă etnie/naționalitate	0.82
11. Persoane de altă etnie/naționalitate	0.35	-	-

Notă: IDS – indicele distanței sociale

Privitor la România, rezultatele au arătat următoarele ierarhizări ale distanței sociale: Distanțele sociale raportate de respondenți sugerează o diversitate semnificativă în percepțiile față de diferitele grupuri minoritare. Astfel, pentru studenții și masteranzii din România, s-au înregistrat următoarele valori: o distanță socială moderată spre ridicată (IDS = 3.00-3.99) față de consumatorii de droguri și persoanele alcoolice. În ceea ce privește persoanele cu antecedente penale, cele care suferă de boli psihice, cele diagnosticate cu HIV/SIDA sau alte boli contagioase, și transsexualii, distanța socială a fost moderată (IDS = 2.00-2.99). Pe de altă parte, persoanele sectante, bisexuale și cele cu orientarea sexuală homosexuală au fost percepute cu o

distanță socială moderată spre scăzută (IDS = 1.00-1.99), în timp ce persoanele din alte origini rasiale sau etnii au beneficiat de o distanță socială scăzută (IDS = 0.00-0.99).

În contrast, ierarhizarea mediilor indicelui distanței sociale în Republica Moldova a arătat că persoanele consumatoare de droguri și alcoolice au avut o distanță socială ridicată (IDS = 4.00-5.00). De asemenea, persoanele diagnosticate cu boli psihice, cele cu HIV/SIDA sau alte boli contagioase, transsexualii, sectanții, persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, cei cu antecedente penale și bisexuții au fost percepute cu o distanță socială moderată spre ridicată (IDS = 3.00-3.99). Persoanele cu altă origine rasială s-au situat la o distanță socială moderată spre scăzută (IDS = 1.00-1.99), iar persoanele de alte etnii sau naționalități au fost percepute cu o distanță socială scăzută (IDS = 0.00-0.99).

Se observă că, în comparație cu Republica Moldova, România a avut distanțe sociale mai reduse în ceea ce privește percepția studenților și masteranzilor față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, bisexuali și transsexuali. În România, distanțele sociale față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală și bisexuali au fost mai scăzute decât cele față de transsexuali. În schimb, în Republica Moldova, studenții și masteranzii au manifestat o atitudine mai deschisă față de bisexuali în comparație cu transsexuali și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală.

Un aspect semnificativ este că, în ambele țări, comunitățile sexuale minoritare par să fie tolerate mai mult în comparație cu persoanele care se confruntă cu probleme legate de alcool sau consumul de droguri, această diferență fiind mai evidentă în rândul studenților și masteranzilor din România. Totuși, în Republica Moldova, persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost percepute cu un grad de respingere similar celor care suferă de boli psihice, HIV/SIDA sau alte boli contagioase, precum și transsexualii. În concluzie, studenții și masteranzii din Republica Moldova au evidențiat distanțe sociale semnificativ mai mari față de toate grupurile minoritare incluse în studiu în comparație cu colegii lor din România (Tabelul 3.18).

Tabelul 3.18. Date comparative pentru distanța socială față de persoane din diverse grupuri minoritare

Variabile dependente	Eșantioane studenți	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	P
IDS persoane cu o altă origine rasială	România	0.58	1.11	- 2.57	0.011
	Republica Moldova	1.11	1.59		
IDS persoane de altă etnie/ naționalitate	România	0.35	0.83	- 2.66	0.009
	Republica Moldova	0.82	1.41		
IDS persoane sectante	România	1.85	1.87	- 7.40	< 0.001
	Republica Moldova	3.81	1.75		
IDS persoane cu antecedente penale	România	2.77	1.88	- 2.93	0.004
	Republica Moldova	3.55	1.74		
IDS persoane cu orientare homosexuală	România	1.75	2.00	- 7.39	< 0.001
	Republica Moldova	3.81	1.80		
IDS persoane consumatoare de droguri	România	3.53	1.85	- 6.94	< 0.001
	Republica Moldova	4.80	0.60		
IDS persoane care suferă de o boală psihică	România	2.47	2.11	- 5.58	< 0.001
	Republica Moldova	3.98	1.70		
IDS persoane cu orientare bisexuală	România	1.82	2.08	- 5.63	< 0.001
	Republica Moldova	3.50	2.02		
IDS persoane care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	România	2.27	2.17	- 6.21	< 0.001
	Republica Moldova	3.97	1.68		
IDS persoane alcoolice	România	3.24	1.92	- 5.12	< 0.001
	Republica Moldova	4.38	1.23		
IDS persoane transsexuale	România	2.17	2.02	- 6.73	< 0.001
	Republica Moldova	3.93	1.65		

Notă: IDS – indicele distanței sociale

Cele mai semnificative diferențe au fost observate în cazul persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală, cu un efect de mari dimensiuni ($dCohen = 1.07$). Aceeași mărime a efectului s-a înregistrat și pentru transsexuali și sectanți. De asemenea, efecte semnificative au fost identificate pentru persoanele cu orientare bisexuală ($dCohen = 0.81$), consumatorii de droguri ($dCohen = 0.85$), cei diagnosticați cu HIV/SIDA sau alte boli contagioase ($dCohen = 0.85$), și persoanele cu probleme de sănătate mintală ($dCohen = 0.77$). În contrast, în cazul grupului minoritar al alcoolicii, mărimea efectului a fost moderată spre ridicată ($dCohen = 0.68$). În ceea ce privește persoanele de altă origine rasială ($dCohen = 0.40$), cele din alte etnii sau naționalități ($dCohen = 0.43$), precum și persoanele cu antecedente penale ($dCohen = 0.43$), mărimile efectelor au fost moderate, indicând o percepție mai puțin pronunțată față de aceste grupuri în comparație cu altele.

3.6. Rezultate ale investigației prejudecăților și a stereotipurilor față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală

Membrii comunității LGBT se confruntă frecvent cu stigmatizare și marginalizare, ceea ce le îngreunează integrarea în societate. Homofobia, transfobia, discriminarea și teama de respingere din partea celor dragi, inclusiv familie, prieteni și colegi, pot crea bariere semnificative în calea acceptării de sine și a exprimării libere a identității. Această situație este exacerbată de imaginea distorsionată și adesea negativă a comunității LGBT, care este promovată de mass-media, împreună cu prejudecățile profunde și violența. Problema persistă la nivel internațional, inclusiv în România.

Pentru a dezvolta intervenții eficiente care să reducă discriminarea și excluziunea, este esențial să înțelegem factorii sociali, culturali, legali și politici care contribuie la menținerea acestor atitudini negative. Studiul pe care l-am realizat, pe care îl vom analiza în continuare, își propune să abordeze această necesitate.

Comparativ cu eșantionul de studenți și masteranzi din România, cel din Republica Moldova a evidențiat o prevalență mai mare a prejudecăților și stereotipurilor față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (vezi Tabelul 3.19). Această observație este susținută de datele despre distanța socială (consultați Tabelele 3.17 și 3.18 pentru detalii). Cele mai mari diferențe au fost înregistrate în privința prejudecăților care sugerează că persoanele homosexuale ar fi periculoase în roluri precum cele de profesori sau lideri, fiind acuzate de coruperea sexuală a copiilor și tinerilor ($hCohen = 0.47$). De asemenea, homosexualitatea este văzută ca o formă de corupție socială care ar putea amenința civilizația umană ($hCohen = 0.36$). Aceste date pun în evidență prejudecățile adânci care afectează comunitatea LGBT și subliniază importanța intervențiilor pentru a schimba percepțiile negative existente au fost puțin mai scăzută.

**Tabelul 3.19. Date comparative (România-Republica Moldova):
stereotipuri și prejudecăți despre persoanele cu orientare homosexuală**

Itemi	Frecvență (%) răspunsuri DA		\bar{z} proporții	P
	România	Republica Moldova		
Homosexualii se comportă precum persoanele de sex opus	53.3	37.5	2.19	0.028
Homosexualii au impulsuri și dorințe sexuale neobișnuit de puternice	43.3	57.5	- 1.96	0.048
Homosexualii se tem de relațiile cu persoanele de sex opus	43.3	60.0	- 2.31	0.020
Persoanele cu orientare homosexuală sunt ușor de recunoscut datorită înfățișării și comportamentului	50.8	71.3	- 2.88	0.003
Homosexualii sunt periculoși ca profesori sau lideri, deoarece urmăresc să corupă sexual copii și tineri	28.3	68.8	- 5.64	p < 0.001
Homosexualii tind să-și corupă colegi de muncă din punct de vedere sexual	18.3	45.0	- 4.07	p < 0.001
Homosexualitatea este o corupție social care poate cauza prăbușirea civilizației umane	36.7	67.5	- 4.26	p < 0.001
Unei persoane cu orientare homosexuală NU ar trebui să i se permită să lucreze ca:				
a) oficial în Guvern (ex: ministru)	38.3	42.5	- 0.59	0.555
b) medic	26.7	48.8	- 3.19	0.001
c) învățător, profesor, instructor	36.7	48.8	- 1.70	0.089
d) judecător	34.2	42.5	- 1.18	0.254
e) asistent social, consilier școlar	44.2	45.0	- 0.11	0.912
f) kinetoterapeut, maseur	32.5	48.8	- 2.31	0.020
Unei persoane cu orientare homosexuală i s-ar potrivi cel mai bine ocupații, precum: <i>hair-stylist, make-up artist, creator de modă, florar, artist etc.</i>	56.7	75.0	- 2.64	0.008

Alte diferențe care ies în evidență între participanții din România și cei din Republica Moldova se referă la prejudecățile și stereotipurile legate de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. Acestea includ: a) Credința că persoanele homosexuale ar avea tendința de a corupe colegii de muncă (hCohen = 0.28); b) Ideea că persoanele cu orientare homosexuală sunt ușor de recunoscut datorită aspectului și comportamentului lor (hCohen = 0.27); c) Opinia că o persoană homosexuală nu ar trebui să lucreze în domeniul medical (hCohen = 0.24); d) Considerația că persoanele homosexuale sunt cele mai potrivite pentru ocupații precum hairstylist, make-up artist, designer de modă sau florar (hCohen = 0.24); e) Percepția că persoanele homosexuale ar avea temeri în relațiile cu partenerii de sex opus (hCohen = 0.19); f) Credința că o persoană homosexuală nu ar trebui să fie angajată ca kinetoterapeut sau maseur (hCohen = 0.18); g) Stereotipul conform căruia persoanele homosexuale ar avea impulsuri și

dorințe sexuale neobișnuit de puternice ($hCohen = 0.16$). Deși aceste diferențe sunt semnificative, este important de menționat că mărimile efectelor au fost modeste sau scăzute.

Privitor la prejudecata că femeile lesbiene și bărbații gay se comportă ca persoanele de sex opus, aceasta a avut o prevalență mai mare în rândul studenților și masteranzilor din România, deși mărimea efectului a fost scăzută ($hCohen = 0.17$). Pentru restul itemilor din chestionarul destinat evaluării prejudecăților și stereotipurilor față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală, diferențele dintre eșantioanele de studenți și masteranzi din România și Republica Moldova nu au fost semnificative din perspectivă statistică.

3.7. Predictorii ai atitudinilor față de homosexualitate și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților români

Date descriptive. În raport cu domeniile posibile pentru scorurile la instrumentele prin care au fost operaționalizate principalele variabile cantitative de interes în studiul care și-a focalizat atenția pe predictorii atitudinilor față de homosexualitate în general și persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în rândul studenților și al masteranzilor români, eșantionul de respondenți a evidențiat următoarele tendințe (Tabel 3.20):

- ✓ valori moderate ale mediilor distribuțiilor scorurilor la chestionarul care a vizat nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității, atitudinea față de bărbații *gay* și lesbiene (scorul total la instrumentul ATLG-R-S-9), atitudinea față de homosexualitate în general (scorul total la instrumentul HAS), atitudinea liberală față de sexualitate (scorul la scala corespunzătoare din instrumentul ATSS-10), respectiv religiozitate (scorul total la instrumentul CRS-5);
- ✓ o valoare moderată spre scăzută pentru media distribuției scorului la atitudinea conservatoare față de sexualitate (scorul la scala corespunzătoare din instrumentul ATSS-10);
- ✓ o valoare scăzută a mediei distribuției scorului pentru orientarea intenționată spre managementul impresiei despre propria persoană (scorul total la instrumentul PDS-IM); acest rezultat semnifică faptul că respondenții au manifestat tendința de a fi destul de sinceri în răspunsurile pe care le-au dat la instrumentele administrate în contextul prezentului studiu;
- ✓ un nivel moderat spre ridicat pentru scorul la instrumentul BFI-O prin care a fost operaționalizată deschiderea în planul mental și al experiențelor personale – ca predispoziție stabilă a personalității unui individ.

Tabelul 3.20. Indicatori statistici descriptivi pentru distribuțiile variabilelor de interes

Variabile	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>Minim</i>	<i>Maxim</i>	<i>Skewness</i>	<i>Kurtosis</i>	ζ_{K-S}	p
1. Nivel cunoștințe despre domeniul homosexualității	5.48	2.72	0.00	13.00	0.27	- 0.43	2.52	< 0.001
2. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	2.94	0.90	1.00	5.00	- 0.04	- 0.45	1.08	0.191
3. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	67.98	16.30	25.00	105.00	0.20	- 0.26	1.70	0.006
4. Atitudine conservatoare față de sexualitate (scor ATSS-10)	11.95	4.30	5.00	25.00	0.33	- 0.24	1.44	0.031
5. Atitudine liberală față de sexualitate (scor ATSS-10)	17.83	3.65	6.00	25.00	- 0.39	0.19	1.65	0.008
6. Religiozitate (scor CRS-5)	16.35	3.28	6.00	23.00	- 0.26	- 0.10	2.00	0.001
7. Deschidere în planul mental și al experiențelor personale (scor BFI-O)	3.84	0.56	1.80	5.00	- 0.45	0.21	2.20	< 0.001
8. Managementul impresiei (scor PDS-IM)	5.42	2.56	0.00	12.00	0.15	- 0.54	2.18	< 0.001

Notă: ζ_{K-S} = testul non-parametric Kolmogorov-Smirnov pentru verificarea normalității unei distribuții univariate

Rezultatele aplicării testului non-parametric Kolmogorov-Smirnov au evidențiat abateri semnificative din perspectivă statistică de la condiția normalității pentru distribuțiile scorurilor la instrumentele prin care au fost măsurate următoarele dimensiuni: nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității ($p < 0.001$), atitudinea față de homosexualitate în general ($p = 0.006$), atitudinea conservatoare ($p = 0.031$) și cea liberală ($p = 0.008$) față de sexualitate, religiozitatea ($p = 0.001$), deschiderea ca factor al personalității ($p < 0.001$) și managementul impresiei ($p < 0.001$). Valorile absolute ale indicatorului asimetriei (*skewness*) au fost cuprinse între 0.04 și 0.45, iar cele pentru indicatorul boltirii (*kurtosis*) între 0.10 și 0.54.

Tabelul 3.20 evidențiază asimetrii negative (de dreapta) ceva mai consistente pentru atitudinea liberală față de sexualitate (*skewness* = - 0.39), respectiv deschiderea în planul mental și al experiențelor personale (*skewness* = - 0.45). Pentru nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității (*skewness* = 0.27), atitudinea față de homosexualitate în general (*skewness* = 0.20), atitudinea conservatoare față de sexualitate (*skewness* = 0.33), religiozitate (*skewness* = - 0.26) și managementul impresiei (*skewness* = 0.15), abaterile distribuțiilor scorurilor de la condiția simetriei (care este una dintre fațetele normalității unei distribuții univariate) au fost modeste. Pentru atitudinea față de bărbații *gay* și lesbiene (*skewness* = - 0.04), distribuția scorului a fost simetrică.

Se poate constata că niciuna dintre distribuțiile variabilelor de interes pentru prezentul studiu nu a prezentat valori ale asimetriei care să depășească limitele intervalului [- 0.80; 0.80]³³¹. Aceeași tendință generală s-a constatat pentru indicatorul boltirii. În concluzie, considerate în ansamblul lor, datele cu privire la indicatorii formei distribuțiilor variabilelor pe care ne-am focalizat atenția nu au indicat abateri semnificative de la condițiile normalității, chiar dacă majoritatea testelor pentru verificarea normalității unei distribuții univariate a fost semnificativă din perspectivă statistică (rezultatul poate fi explicat prin sensibilitatea testului Kolmogorov-Smirnov în raport cu volumul eșantionului de subiecți). Datele pe care le-am obținut au justificat utilizarea testelor statistice uni- și multivariate parametrice (de exemplu: testul *t*_{Student} pentru compararea mediilor unei variabile cantitative care este măsurată în două eșantioane independente, analiza corelațională sau modelarea prin regresia liniară multiplă etc.) în vederea rafinării prelucrărilor statistice necesare pentru testarea ipotezelor de lucru de la care s-a pornit.

Date comparative. Tabelul 3.21 sumarizează datele obținute prin efectuarea comparațiilor în funcție de sexul participanților la investigația care s-a focalizat pe determinarea predictorilor atitudinii față de homosexualitate în general, respectiv ai atitudinii față de persoanele cu

³³¹ SAVA Fl.-A. *Analiza datelor în cercetarea psihologică* (ediția a II-a revizuită). Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2011, 371 p. ISBN 978-606-82-4423-5.

orientarea sexuală homosexuală. Așadar, variabilele dependente au fost scorurile la instrumentele ATLG-R-S-9 și HAS.

Tabelul 3.21. Comparații în funcție de sexul participanților la studiu

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	P
1. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	Bărbați	3.02	0.85	1.04	0.298
	Femei	2.92	0.91		
2. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	Bărbați	65.53	16.30	- 1.70	0.090
	Femei	68.56	16.27		

Diferența absolută dintre scorul mediu obținut de respondenții de sex masculin și cel al respondenților de sex feminin a fost de 0.10 puncte, ceea ce nu a fost semnificativ din punct de vedere statistic. Totuși, când comparăm atitudinile, respondenții de sex feminin au arătat o tendință mai pronunțată de a adopta o atitudine pozitivă față de homosexualitate în general, cu o diferență absolută de 3.03 puncte între cele două grupuri. Deși acest rezultat s-a situat la limita semnificativității statistice, el susține observațiile din numeroase studii anterioare, care sugerează că bărbații, în general, tind să aibă atitudini mai negative față de homosexualitate ^{332, 333, 334} și membrii din comunitatea LGBT ^{335, 336, 337}.

Nici nivelul de educație al participanților nu a avut un impact semnificativ asupra scorurilor obținute în evaluarea atitudinilor față de homosexualitate în general sau față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (așa cum este prezentat în tabelul 3.22). Totuși, un aspect interesant este că, în cazul instrumentului HAS, respondenții cu studii medii au obținut un

³³² CIOCCA G., NIOLU C., DÉTTORE D., ANTONELLI P., CONTE S., TUZIAK B., LIMONCIN E., MOLLAIOLI D., CAROSA E., GRAVINA G. L., Di SANTE S., Di LORENZO G., FISHER A. D., MAGGI M., LENZI A., SIRACUSANO A., JANNINI E. A. *Cross-cultural and socio-demographic correlates of homophobic attitude among university students in three European countries*. În: Journal of Endocrinological Investigation, 2017, vol. 40, no. 2, p. 227-233. ISSN (print) 0391-4097. ISSN (online) 1720-8386. doi: [10.1007/s40618-016-0554-1](https://doi.org/10.1007/s40618-016-0554-1).

³³³ GRABOVAC I., ABRAMOVIĆ M., KOMLENOVIĆ G., MILOŠEVIĆ M., MUSTAJBEGOVIĆ J. *Attitudes towards and knowledge about homosexuality among medical students in Zagreb*. În: Collegium Antropologicum, 2014, vol. 38, no. 1, p. 39-45. ISSN (print) 0350-6134, ISSN (online) 1848-9486. doi: [10.5671/ca](https://doi.org/10.5671/ca).

³³⁴ HEREK G. M. *Heterosexuals' attitudes towards lesbian and gay men: Correlates and gender differences*. În: Journal of Sex Research, 1988, vol. 25, no. 4, p. 451-477. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224498809551476](https://doi.org/10.1080/00224498809551476).

³³⁵ LÓPEZ-SÁEZ M. Á., GARCÍA-DAUDER D., MONTERO I. *Correlate attitudes toward LGBT and sexism in Spanish psychology students*. În: Frontiers in Psychology, 2020, vol. 11, Article ID 2063, 11 p. ISSN (online) 1664-1708. doi: [10.3389/fpsyg.2020.02063](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02063).

³³⁶ STEFFENS M. C., WAGNER C. *Attitudes toward lesbians, gay men, bisexual women, and bisexual men in Germany*. În: Journal of Sex Research, 2004, vol. 41, no. 2, p. 137-149. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224490409552222](https://doi.org/10.1080/00224490409552222).

³³⁷ YOST M. R., THOMAS G. D. *Gender and binegativity: Men's and women's attitudes toward male and female bisexuals*. În: Archives of Sexual Behavior, 2012, vol. 41, no. 3, p. 691-702. ISSN (print) 0004-0002, ISSN (online) 1573-2800. doi: [10.1007/s10508-011-9767-8](https://doi.org/10.1007/s10508-011-9767-8).

scor mediu cu 1.78 puncte mai mare decât cei cu studii (post)universitare. Această diferență sugerează o atitudine mai pozitivă față de homosexualitate în rândul celor cu studii medii, ceea ce contrazice constatările altor cercetări care au analizat rolul nivelului educațional în formarea atitudinilor față de comunitatea LGBT și față de homosexualitate în special.

Tabelul 3.22. Comparații în funcție de nivelul educației

Variabile dependente	Subșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	p
1. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	Studii medii	2.90	0.95	- 1.15	0.251
	Studii (post) universitare	2.99	0.81		
2. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	Studii medii	68.67	17.26	1.28	0.201
	Studii (post) universitare	66.89	14.65		

După cum se observă în Tabelul 3.23, programele de studii universitare de licență și masterat la care erau înscriși respondenții în momentul colectării datelor nu au avut un impact semnificativ asupra scorurilor referitoare la atitudinile față de bărbații *gay* și lesbiene, precum și față de homosexualitate în general.

Tabelul 3.23. Comparații în funcție de programul de studii

Variabile dependente	Subșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	p
1. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	Științe sociale și umaniste	2.94	0.93	0.001	0.998
	Alte programe de studii	2.93	0.80		
2. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	Științe sociale și umaniste	68.58	16.89	1.49	0.138
	Alte programe de studii	66.38	14.57		

Pe de altă parte, respondenții care se specializează în domeniul științelor sociale și umaniste au avut tendința de a adopta o atitudine mai pozitivă față de homosexualitate. Aceștia au obținut un scor mediu cu 2.30 puncte mai ridicat pe instrumentul HAS comparativ cu cei care studiau alte discipline. Deși această diferență nu a fost semnificativă din punct de vedere statistic, rezultatul sugerează că formarea în domeniile umaniste poate influența deschiderea subiecților către o informare mai corectă și complexă despre homosexualitate și alte subiecte sensibile din societatea românească, cum ar fi consumul de droguri, infecția HIV/SIDA, persoanele încarcerate, problemele de sănătate mintală sau minoritățile etnice.

Privitor la respondenții care practică alt cult religios decât cel creștin-ortodox, aceștia au arătat o tendință spre atitudini ușor mai negative, ceea ce se reflectă în scorurile medii obținute la instrumentele ATLG-R-S-9 și HAS, conform tabelului 3.24. Totuși, diferențele în funcție de cult religios nu s-au dovedit a fi semnificative, din perspectivă statistică.

Tabelul 3.24. Comparații în funcție de cultul religios

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	p
1. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	Creștin-ortodox	2.94	0.84	- 1.25	0.212
	Alte culte	3.09	1.05		
2. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	Creștin-ortodox	67.86	15.31	1.21	0.229
	Alte culte	65.36	18.97		

În tabelul 3.25, putem observa comparațiile mediilor pentru scorurile obținute la instrumentele ATLG-R-S-9 și HAS, în funcție de orientarea participanților pe axa conservatorism-liberalism. Respondenții care se consideră mai conservatori au avut un scor mediu cu 0.47 puncte mai mare în ceea ce privește atitudinea față de bărbații *gay* și lesbiene, comparativ cu cei care adoptă o poziție liberală. Această diferență este semnificativă din punct de vedere statistic și are o mărime a efectului moderată (*d*Cohen = 0.54). Așadar, rezultatele sugerează că participanții cu o orientare conservatoare tind să manifeste o atitudine mai negativă față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală și poate fi corelat cu rezistența la schimbare.

Tabelul 3.25. Comparații în funcție de axa conservatorism-liberalism

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	p
1. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	Predispoziție spre conservatorism	3.23	0.84	5.93	< 0.001
	Predispoziție spre liberalism	2.76	0.89		
2. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	Predispoziție spre conservatorism	62.04	13.87	- 7.11	< 0.001
	Predispoziție spre liberalism	71.55	16.64		

Rezultatele discutate anterior sunt susținute de diferența semnificativă din punct de vedere statistic între scorul mediu la instrumentul HAS pentru respondenții care se încadrează în spectrul conservatorismului și cei care îmbrățișează orientarea liberală. Diferența absolută dintre

cele două scoruri medii este remarcabilă, atingând 9.51 puncte, iar mărimea efectului este moderată ($dCohen = 0.61$).

Având în vedere aceste rezultate, orientarea ideologică pe axa conservatorism-liberalism a fost identificată ca un potențial predictor important în toate modelele de regresie, unde criteriile analizate au fost scorurile obținute de participanți la instrumentele ATLG-R-S-9 și HAS. Așa cum ne-am așteptat, contactul social ocazional cu o persoană lesbiană sau gay a contribuit la formarea unor atitudini mai deschise și mai pozitive atât față de homosexualitate în general, cât și față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (vezi tabel 3.26).

Tabelul 3.26. Comparații în funcție de contactul social cu o persoană lesbiană/gay

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	<i>p</i>
1. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	DA	2.70	0.94	- 5.33	< 0.001
	NU	3.12	0.83		
2. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	DA	73.00	17.49	6.52	< 0.001
	NU	64.08	14.16		

Astfel, diferența în valoare absolută dintre scorul mediu la ATLG-R-S-9 pentru respondenții care au avut cel puțin un contact social cu o persoană lesbiană sau gay și cel al celor care nu au experimentat o astfel de interacțiune a fost de 0.42 puncte, având o semnificație statistică. Mărimea efectului asociată acestei diferențe a fost moderată ($dCohen = 0.48$). În plus, respondenții care au interacționat cu o persoană lesbiană sau gay au obținut un scor mediu cu 8.92 puncte mai mare la instrumentul HAS, comparativ cu cei care nu au avut nicio interacțiune cu persoane de orientare sexuală homosexuală. Această diferență a fost, de asemenea, semnificativă din perspectiva statistică, cu o mărime a efectului moderată ($dCohen = 0.57$). Aceste rezultate sugerează că, chiar și un contact social ocazional cu persoane lesbiene sau gay, pare să contribuie la formarea unor atitudini mai pozitive față de homosexualitate și față de cei care aleg acest mod de viață.

Rezultate similare au fost observate și în cazul comparațiilor referitoare la relațiile de prietenie cu persoane lesbiene sau gay (vezi tabelul 3.27). Atât pentru scorul de la instrumentul ATLG-R-S-9, cât și pentru cel de la HAS, diferențele dintre mediile înregistrate de respondenții care mențineau o relație de prietenie cu o persoană lesbiană sau gay și cei care nu erau implicați în astfel de relații au fost semnificative din punct de vedere statistic. De asemenea, mărimile efectelor au fost mult mai consistente decât în cazul contactului social ocazional, atingând

$d_{\text{Cohen}} = 0.88$, ceea ce indică un efect ridicat la instrumentul ATLG-R-S-9; $d_{\text{Cohen}} = 1.05$ (efect foarte ridicat) – în legătură cu scorul la instrumentul HAS.

Tabelul 3.27. Comparații în funcție de relația de prietenie/amicizie cu o persoană lesbiană/gay

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	p
1. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	DA	2.35	0.88	- 8.36	< 0.001
	NU	3.10	0.84		
2. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	DA	80.39	16.22	9.39	< 0.001
	NU	64.62	14.63		

Având în vedere datele prezentate în tabelele 3.26 și 3.27, contactul social și relațiile de prietenie cu persoane lesbiene sau gay s-au dovedit a fi alte două variabile independente relevante în modelele de regresie, unde criteriile au fost scorurile obținute în legătură cu atitudinea față de homosexualitate în general și față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală. Aceste scoruri reflectă perspectivele diverse ale respondenților asupra acestui subiect sensibil.

Comparațiile referitoare la importanța pe care respondenții o acordă chestiunii homosexualității în societatea românească au evidențiat diferențe ce se află la limita semnificativității din punct de vedere statistic (vezi tabel 3.28). Este important de remarcat că respondenții care considerau homosexualitatea ca fiind o problemă importantă pentru societate au obținut un scor mediu la instrumentul ATLG-R-S-9 cu 0.14 puncte mai mare decât cei care nu vedeau această chestiune ca fiind relevantă, ceea ce indică o atitudine mai negativă față de bărbații gay și lesbiene. În contrast, respondenții care au considerat homosexualitatea o problemă importantă au obținut un scor mediu cu 2.85 puncte mai ridicat la instrumentul HAS, semn că aceștia au exprimat o atitudine mai pozitivă față de homosexualitate în general.

Tabelul 3.28. Comparații în funcție de importanța acordată chestiunii homosexualității pentru societatea românească

Variabile dependente	Subeșantioane comparate	<i>m</i>	<i>s</i>	<i>t</i> _{Student}	p
1. Atitudine față de bărbați <i>gay</i> și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	Orientarea spre lipsa importanței	3.03	0.80	1.75	0.098
	Orientarea spre importanță	2.89	0.94		

2. Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)	Orientarea spre lipsa importanței	66.04	15.60	- 1.89	0.059
	Orientarea spre importanță	68.89	16.56		

Analiza corelațională. Scorul obținut pentru atitudinea față de bărbații gay și lesbiene, evaluat prin instrumentul ATLG-R-S-9, a arătat corelații neglijabile atât cu vârsta participanților la studiu, cât și cu managementul impresiei, care a fost măsurat prin scorul la instrumentul PDS-IM (vezi tabel 3.29). Acest rezultat sugerează că atitudinea exprimată de respondenți față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală nu a fost influențată de dorința de a oferi răspunsuri social acceptabile. Așadar, putem avea încredere în validitatea scorului obținut de participanți în cadrul acestui studiu la instrumentul ATLG-R-S-9.

Tabelul 3.29. Corelații între indicatorii atitudinilor față de homosexualitate în general și persoanele cu orientare homosexuală, respectiv celelalte variabile de interes

VARIABLE	Atitudine față de bărbați gay și lesbiene (scor ATLG-R-S-9)	Atitudine față de homosexualitate (scor HAS)
1. Vârsta	0.03 (p = 0.467)	- 0.008 (p = 0.859)
2. Nivel cunoștințe domeniul homosexualității	- 0.47 (p < 0.001)	0.52 (p < 0.001)
3. Religiozitate	0.31 (p < 0.001)	- 0.28 (p < 0.001)
4. Atitudine conservatoare față de sexualitate (scor ATSS-10)	0.56 (p < 0.001)	- 0.58 (p < 0.001)
5. Atitudine liberală față de sexualitate (scor ATSS-10)	- 0.54 (p < 0.001)	0.62 (p < 0.001)
6. Deschidere în planul mental și al experiențelor personale (scor BFI-O)	- 0.14 (p = 0.001)	0.18 (p < 0.001)
7. Managementul impresiei (scor PDS-IM)	0.03 (p = 0.506)	- 0.02 (p = 0.624)

Atitudinea negativă față de bărbații gay și lesbiene, reflectată printr-un scor ridicat la instrumentul ATLG-R-S-9, s-a corelat semnificativ, dar cu o intensitate modestă ($r = -0.14$; $p = 0.001$), cu un scor mai scăzut în ceea ce privește deschiderea mentală și experiențele personale ale participanților. Aceasta sugerează că persoanele cu o personalitate deschisă, caracterizată prin curiozitate intelectuală și o dorință de a explora idei noi, pot avea o atitudine mai favorabilă față de homosexualitate, iar acest aspect ar putea influența și modul în care atitudinile lor se schimbă în timp. Pe de altă parte, corelația dintre atitudinea față de bărbații gay și lesbiene și nivelul religiozității a fost pozitivă și semnificativă din punct de vedere statistic ($r = 0.31$; $p < 0.001$).

Asta înseamnă că o atitudine mai negativă se leagă de un nivel mai înalt de religiozitate, confirmând astfel observațiile anterioare care subliniază că religiozitatea poate contribui la prejudecăți față de grupurile minoritare, inclusiv față de membrii comunității LGBT. Cele mai clare corelații au apărut în legătură cu cunoștințele despre homosexualitate, atitudinile conservatoare față de sexualitate și cele liberale. Astfel, un scor mai mare la ATLG-R-S-9, ceea ce indică o atitudine mai negativă, s-a asociat cu un nivel mai scăzut de cunoștințe corecte despre homosexualitate ($r = -0.47$; $p < 0.001$). În plus, atitudinile conservatoare față de sexualitate, măsurate prin instrumentul ATSS-10, au fost asociate cu o atitudine negativă mai pronunțată față de bărbații gay și lesbiene ($r = 0.56$; $p < 0.001$). În contrast, atitudinile negative față de persoanele homosexuale au fost corelate cu un scor mai scăzut pe scala care măsoară atitudinile liberale față de sexualitate ($r = -0.54$; $p < 0.001$). Aceste constatări sugerează că persoanele care abordează sexualitatea dintr-o perspectivă restrictivă și tradițională sunt mai predispuse să dezvolte prejudecăți și atitudini homofobe. În ceea ce privește scorul la instrumentul HAS, acesta a arătat corelații neglijabile cu vârsta respondenților și cu managementul impresiei. Acest ultim aspect sugerează că răspunsurile participanților au fost sincere, fără influența dorinței de a părea bine văzuți social. Totuși, un scor mai mare la HAS, care indică o atitudine pozitivă față de homosexualitate, s-a corelat pozitiv, dar cu o intensitate modestă ($r = 0.18$; $p < 0.001$), cu deschiderea mentală și experiențele personale ale respondenților. De asemenea, s-a observat o corelație semnificativă, dar cu o magnitudine mai mare, între atitudinile pozitive față de homosexualitate și un nivel mai scăzut de religiozitate, ceea ce sugerează că cei care au o atitudine mai deschisă față de acest subiect tind să fie mai puțin influențați de convingerile religioase stricte.

O atitudine mai favorabilă față de homosexualitate în general s-a corelat pozitiv cu un nivel mai înalt de cunoștințe corecte pe care respondenții le-au avut despre acest aspect al vieții cotidiene și sociale. Această corelație a fost moderată ($r = 0.52$; $p < 0.001$), sugerând că persoanele care sunt mai informate despre homosexualitate tind să manifeste o atitudine mai deschisă. În plus, o atitudine mai pozitivă față de homosexualitate a fost asociată cu scoruri mai scăzute pentru atitudinea conservatoare față de sexualitate și cu scoruri mai ridicate pentru atitudinea liberală. Intensitatea acestor corelații a fost, de asemenea, moderată ($r = -0.58$ și $p < 0.001$ privind atitudinea conservatoare; $r = 0.62$ și $p < 0.001$ – privind atitudinea liberală), indicând că persoanele cu o viziune mai liberală asupra sexualității sunt mai predispuse să aibă atitudini favorabile față de homosexualitate.

Pentru a ne asigura că modelele de regresie au o putere explicativă cât mai bună, a fost esențial să analizăm multicolaritatea dintre variabilele independente incluse în studiu.

Multicoliniaritatea se referă la situația în care există corelații ridicate (de obicei, peste 0.50-0.60) între două sau mai multe variabile independente. Această analiză ne-a ajutat să identificăm eventualele suprapuneri între variabile, astfel încât să putem construi un model de regresie liniară multiplă care să fie cât mai eficient și precis^{338, 339}. Verificarea multicoliniarității este o etapă preliminară esențială care contribuie la îmbunătățirea acurateței unui model de regresie. Această analiză ne permite să evaluăm impactul predictorilor asupra modelului global și să estimăm cât de mult contribuie fiecare dintre aceștia la puterea explicativă a acestuia.

În analiza noastră, am observat că valorile absolute ale corelațiilor dintre variabilele de interes au variat între 0.004 și 0.53. De asemenea, este important de menționat că aproape jumătate dintre aceste corelații nu au fost semnificative din punct de vedere statistic (vezi anexa A11). Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității s-a asociat semnificativ din perspectivă statistică, însă cu intensități modeste atât cu religiozitatea respondenților, cât și deschiderea în planul mental și al experiențelor personale. De asemenea, corelații ceva mai consistente ca intensitate și semnificative din perspectivă statistică s-au înregistrat între nivelul cunoștințelor cu privire la problematica homosexualității și atitudinea conservatoare, respectiv cea liberală față de sexualitatea umană în general. Valorile absolute ale celor două corelații nu au depășit limita 0.45. La rândul ei, nivelul religiozității participanților la studiu s-a asociat semnificativ din perspectivă statistică, însă cu intensități modeste atât cu atitudinea conservatoare față de sexualitate, cât și cu cea liberală. Atitudinea conservatoare față de sexualitate s-a asociat negativ și semnificativ din perspectivă statistică cu scorul pentru deschiderea ca factor al personalității, însă mărimea asocierii a fost modestă.

Alte corelații semnificative privitor la statistică, dar cu magnitudini modeste sau scăzute, s-au evidențiat între vârsta respondenților și scorul pentru managementul impresiei, atitudinea liberală față de sexualitate și deschiderea ca trăsătură de personalitate, precum și între deschidere și managementul impresiei. Singura corelație problematică a fost cea dintre scorul pentru atitudinea conservatoare față de sexualitate și scorul pentru atitudinea liberală ($r = -0.53$; $p < 0.001$). În plus, asocierea dintre distribuția răspunsurilor (DA/NU) pentru itemii 8 și 9 din primul chestionar, așa cum este prezentată în Anexa A1, a fost semnificativă statistic ($\chi^2 = 174.91$; $p < 0.001$), cu o mărime a efectului ridicată ($\phi = 0.57$). Având în vedere aceste rezultate, s-au testat separat modele de regresie liniară multiplă, luând în considerare pe rând variabilele independente precum contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/gay, relația de prietenie sau amiciție cu

³³⁸ LABĂR A.-V. *SPSS pentru științele educației*. Iași: Editura Polirom, 2008, 347 p. ISBN 978-973-46-1148-5.

³³⁹ MORGAN G. A., LEECH N. L., GLOECKNER G. W., BARRETT K. C. *SPSS for Introductory Statistics: Use and Interpretation* (6th ed.). New York, NY: Routledge, 2019, 266 p. ISBN 978-113-85-7821-0.

o persoană cu orientare homosexuală, atitudinea conservatoare față de sexualitate și atitudinea liberală față de acest domeniu al vieții. În total, au fost testate opt modele de regresie multiplă, dintre care patru au avut ca variabilă dependentă atitudinea față de bărbații gay și lesbiene (scorul total la ATLG-R-S-9), iar celelalte patru au urmărit identificarea predictorilor pentru atitudinea față de homosexualitate în general (scorul total la HAS).

Datele ale analizelor de regresie liniară multiplă. Tabelul 3.30a sumarizează datele analizei de regresie liniară multiplă în care variabilele independente au fost autoevaluarea pe care respondenții au realizat-o privitor la propria lor orientare pe axa conservatorism vs. liberalism, nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității, contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/gay, religiozitatea, respectiv atitudinea conservatoare față de sexualitate, iar variabila dependentă a fost scorul total la instrumentul ATLG-R-S-9.

**Tabelul 3.30a. Date ale analizei de regresie liniară multiplă
(VD = atitudinea față de bărbați gay și lesbiene/scor ATLG-R-S-9)**

Variabile independente	β	t	p
1. Conservatorism-liberalism (1 = conservatorism; 0 = liberalism)	0.13	3.93	< 0.001
2. Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității	- 0.27	- 7.43	< 0.001
3. Contactul social cu o persoană lesbiană/gay (1 = NU; 0 = DA)	0.03	0.96	0.336
4. Religiozitatea	0.11	3.20	0.001
5. Atitudinea conservatoare față de sexualitate	0.38	9.63	< 0.001

Notă: Model 01

Modelul global obținut a fost semnificativ din perspectivă statistică ($R = 0.650$; $FR = 77.28$; $p < 0.001$), indicând o putere explicativă considerabilă a variabilelor independente. Acestea au explicat împreună 41.7% din varianța scorurilor pentru atitudinea față de bărbații gay și lesbiene. Printre predictorii pozitivi ai atitudinii negative față de bărbații gay și lesbiene s-au numărat predispoziția spre conservatorism în ceea ce privește orientarea ideologică și modurile de viață, religiozitatea și atitudinea conservatoare față de sexualitate. În schimb, un nivel ridicat al cunoștințelor despre domeniul homosexualității a fost un predictor negativ, ceea ce sugerează că respondenții cu mai multe cunoștințe corecte despre problematica generală a homosexualității

au manifestat tendința de a avea o atitudine mai pozitivă față de persoanele cu orientare homosexuală.

În detaliu, nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității și atitudinea conservatoare față de sexualitate au explicat fiecare în mod individual 6.05%, respectiv 10.11% din diferențele între respondenți cu privire la scorurile ATLG-R-S-9. În ceea ce privește predispoziția spre conservatorism (1.69%) și nivelul religiozității (1.12%), acestea au avut contribuții explicative mai modeste în determinarea atitudinii față de bărbații gay și lesbiene.

Substituirea variabilei independente care reprezenta contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/gay cu variabila ce reflecta relația de prietenie sau amiciție a generat un al doilea model de regresie, semnificativ din perspectivă statistică ($R = 0.666$; $FR = 84.50$; $p < 0.001$), conform Tabelului 3.30b. În acest model, variabilele independente au explicat în total 43.9% din varianța scorului obținut la instrumentul ATLG-R-S-9. Această explicație a varianței este superioară celei obținute în modelul anterior, subliniind importanța relațiilor de prietenie sau amiciție în influențarea atitudinilor față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală. Așadar, o legătură personală apropiată pare să joace un rol mai semnificativ în formarea unor atitudini pozitive sau negative față de bărbații gay și lesbiene, în comparație cu contactul social ocazional.

**Tabelul 3.30b. Date ale analizei de regresie liniară multiplă
(VD = atitudinea față de bărbați gay și lesbiene/scor ATLG-R-S-9)**

Variabile independente	β	t	p
1. Conservatorism-liberalism (1 = conservatorism; 0 = liberalism)	0.12	3.67	< 0.001
2. Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității	- 0.25	- 6.89	< 0.001
3. Relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay (1 = NU; 0 = DA)	0.16	4.67	< 0.001
4. Religiozitatea	0.11	3.21	0.001
5. Atitudinea conservatoare față de sexualitate	0.36	9.43	< 0.001

Notă: Model 02

Toate variabilele independente luate în considerare în acest model au acționat fie ca predictorii pozitivi, fie negativi ai atitudinii față de bărbații gay și lesbiene. Cele mai mari contribuții la explicarea varianței scorului la instrumentul ATLG-R-S-9 au fost date de nivelul

cunoștințelor corecte despre homosexualitate (5.01 %) și de atitudinea conservatoare față de sexualitate (9.36 %). În schimb, variabile precum predispoziția spre conservatorism în general (1.41 %), relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay (2.28 %) și nivelul religiozității (1.08 %) au avut contribuții mai modeste. Aceste rezultate sugerează că atitudinile mai negative față de homosexualitate sunt influențate în principal de lipsa de cunoștințe și de convingerile conservatoare legate de sexualitate, în timp ce religiozitatea și conservatorismul general au un impact mai redus. Relațiile personale apropiate, deși au o influență mai mare decât simplul contact social, contribuie într-o măsură moderată la explicarea diferențelor de atitudini.

Tabelul 3.30c prezintă datele rezultate din analiza de regresie, unde variabila dependentă a fost scorul la instrumentul ATLG-R-S-9, iar variabilele independente au inclus predispoziția spre conservatorism (predictor pozitiv), nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității (predictor negativ), contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/gay (această variabilă nu a fost predictor), religiozitatea respondenților (predictor pozitiv) și atitudinea liberală față de chestiunea sexualității în general (predictor negativ).

**Tabelul 3.30c. Date ale analizei de regresie liniară multiplă
(VD = atitudinea față de bărbați gay și lesbiene/score ATLG-R-S-9)**

Variabile independente	β	<i>t</i>	p
1. Conservatorism-liberalism (1 = conservatorism; 0 = liberalism)	0.11	3.34	0.001
2. Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității	- 0.30	- 8.25	< 0.001
3. Contactul social cu o persoană lesbiană/gay (1 = NU; 0 = DA)	0.06	1.72	0.085
4. Religiozitatea	0.12	3.32	0.001
5. Atitudinea liberală față de sexualitate	- 0.35	- 9.14	< 0.001

Notă: Model 03

Modelul global a arătat o semnificație statistică notabilă ($R = 0.643$; $FR = 74.55$; $p < 0.001$), demonstrând că variabilele independente au explicat 40.8% din variația scorului privind atitudinea față de bărbații gay și lesbiene. Contribuțiile cele mai notabile la această variație au fost aduse de nivelul cunoștințelor corecte despre homosexualitate (7.56%) și de atitudinea liberală față de sexualitate (9.24%). În schimb, predispoziția spre conservatorism și nivelul religiozității respondenților au avut o influență mai modestă, fiecare reprezentând 1.23%.

În continuare, atunci când am menținut atitudinea liberală față de sexualitate ca variabilă independentă și am înlocuit contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/gay cu relația de

prietenie/amiciție, modelul obținut (Tabelul 3.30d) a fost de asemenea semnificativ din punct de vedere statistic ($R = 0.655$; $FR = 79.51$; $p < 0.001$). Astfel, variabilele independente au explicat 42.4% din diferențele observate între respondenți în ceea ce privește scorul atitudinii față de bărbații gay și lesbiene. Ca și în modelul anterior, nivelul cunoștințelor despre homosexualitate (6.86%) și atitudinea liberală față de sexualitate (7.84%) au avut cele mai consistente contribuții la puterea explicativă a modelului, în timp ce predispoziția spre conservatorism (1.12%), relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay (1.9%) și religiozitatea (1.27%) au avut contribuții mai reduse.

**Tabelul 3.30d. Date ale analizei de regresie liniară multiplă
(VD = atitudinea față de bărbați gay și lesbiene/score ATL-G-R-S-9)**

Variabile independente	β	t	p
1. Conservatorism-liberalism (1 = conservatorism; 0 = liberalism)	0.11	3.21	0.001
2. Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității	- 0.28	- 7.98	< 0.001
3. Relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay (1 = NU; 0 = DA)	0.14	4.19	< 0.001
4. Religiozitatea	0.12	3.42	0.001
5. Atitudinea liberală față de sexualitate	- 0.32	- 8.53	< 0.001

Notă: Model 04

Următoarele patru tabele analizele de regresie liniară multiplă, în care variabila dependentă a fost atitudinea față de homosexualitate în general (scorul total la instrumentul HAS), au relevat câțiva predictorii semnificativi. Predispoziția spre conservatorism, contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/gay, religiozitatea și atitudinea conservatoare față de sexualitate au fost identificați ca fiind predictorii negativi ai scorului la instrumentul HAS. Aceștia au explicat, fiecare în parte, următoarele procente din varianța criteriului: 2.46% pentru conservatorism, 0.42% pentru contactul social ocazional, 0.4% pentru religiozitate și 9.98% pentru atitudinea conservatoare față de sexualitate. În contrast, nivelul cunoștințelor despre homosexualitate a fost un predictor pozitiv, având o contribuție consistentă de 8.17% la explicarea varianței scorului privind atitudinea față de homosexualitate în general.

**Tabelul 3.31a. Date ale analizei de regresie liniară multiplă
(VD = atitudinea față de homosexualitate)**

Variabile independente	β	t	p
1. Conservatorism-liberalism (1 = conservatorism; 0 = liberalism)	- 0.16	- 4.95	< 0.001
2. Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității	0.31	9.02	< 0.001
3. Contactul social cu o persoană lesbiană/gay (1 = NU; 0 = DA)	- 0.06	- 2.05	0.041
4. Religiozitatea	- 0.07	- 2.03	0.043
5. Atitudinea conservatoare față de sexualitate	- 0.37	- 9.96	< 0.001

Notă: Model 01

Modelul global a arătat o semnificație statistică notabilă ($R = 0.685$; $FR = 93.39$; $p < 0.001$), demonstrând că variabilele independente au explicat, în total, 46.4% din variația criteriului analizat. În plus, atunci când contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/gay a fost înlocuit cu relația de prietenie/amiciție, modelul obținut (Tabelul 3.31b) a fost de asemenea semnificativ din punct de vedere statistic ($R = 0.709$; $FR = 107.21$; $p < 0.001$), având o putere explicativă globală de 49.9%.

**Tabelul 3.31b. Date ale analizei de regresie liniară multiplă
(VD = atitudinea față de homosexualitate)**

Variabile independente	β	t	p
1. Conservatorism-liberalism (1 = conservatorism; 0 = liberalism)	- 0.14	- 4.69	< 0.001
2. Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității	0.29	8.50	< 0.001
3. Relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay (1 = NU; 0 = DA)	- 0.20	- 6.41	< 0.001
4. Religiozitatea	- 0.06	- 2.01	0.044
5. Atitudinea conservatoare față de sexualitate	- 0.35	- 9.89	< 0.001

Notă: Model 02

Predispoziția spre conservatorism a fost identificată ca un predictor negativ, explicând 2.07% din variațiile atitudinii respondenților față de homosexualitate. În contrast, nivelul cunoștințelor despre homosexualității s-a dovedit a fi un predictor pozitiv, contribuind cu 6.81% la varianța scorului obținut la instrumentul HAS. Relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay a avut cea mai slabă contribuție explicativă (0.38%), fiind de asemenea un predictor negativ, iar atitudinea conservatoare față de sexualitate a explicat 9.18% din varianța scorului.

În ceea ce privește modelul de regresie în care s-a reintegrat contactul social cu o persoană lesbiană sau gay și s-a înlocuit atitudinea conservatoare față de sexualitate cu atitudinea liberală (Tabelul 3.31c), acesta a demonstrat o semnificație statistică puternică ($R = 0.718$; $FR = 112.47$; $p < 0.001$) și a explicat 51.1% din diferențele de atitudine dintre respondenți. Atitudinea liberală față de sexualitate a avut cea mai consistentă contribuție explicativă (14.59%), urmată de nivelul cunoștințelor despre homosexualitate (8.64%). Predispoziția spre conservatorism (1.53%) și contactul social cu o persoană lesbiană/gay (0.65%) au avut contribuții explicative mai modeste. De asemenea, nivelul religiozității respondenților nu a fost un predictor semnificativ pentru atitudinea față de homosexualitate, în general.

**Tabelul 3.31c. Date ale analizei de regresie liniară multiplă
(VD = atitudinea față de homosexualitate)**

Variabile independente	β	t	p
1. Conservatorism-liberalism (1 = conservatorism; 0 = liberalism)	- 0.12	- 4.08	< 0.001
2. Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității	0.32	9.70	< 0.001
3. Contactul social cu o persoană lesbiană/gay (1 = NU; 0 = DA)	- 0.08	- 2.69	0.007
4. Religiozitatea	- 0.04	- 1.45	0.146
5. Atitudinea liberală față de sexualitate	0.44	12.62	< 0.001

Notă: Model 03

Tabelul 3.31d prezintă rezultatele obținute în urma analizei de regresie, care a arătat că variabilele independente au explicat împreună 52.3% din variațiile individuale ale atitudinii față de homosexualitate. Acest model s-a dovedit semnificativ din punct de vedere statistic ($R = 0.733$; $FR = 122.62$; $p < 0.001$). Printre predictorii pozitivi ai atitudinii față de homosexualitate s-au numărat nivelul cunoștințelor despre homosexualitate (7.84%) și, în special, atitudinea liberală față de sexualitate (12.53%), care au avut cele mai consistente contribuții explicative. În

contrast, predispoziția spre conservatorism (1.36%) și relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay (2.82%) au fost identificați ca predictori negativi, având contribuții explicative mai reduse. De asemenea, religiozitatea nu a fost evidențiată ca un predictor semnificativ al atitudinii față de homosexualitate în general.

**Tabelul 3.31d. Date ale analizei de regresie liniară multiplă
(VD = atitudinea față de homosexualitate)**

Variabile independente	β	t	p
1. Conservatorism-liberalism (1 = conservatorism; 0 = liberalism)	- 0.12	- 3.95	< 0.001
2. Nivelul cunoștințelor despre domeniul homosexualității	0.30	9.48	< 0.001
3. Relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/gay (1 = NU; 0 = DA)	- 0.17	- 5.67	< 0.001
4. Religiozitatea	- 0.05	- 1.56	0.118
5. Atitudinea liberală față de sexualitate	0.41	11.97	< 0.001

Notă: Model 04

3.8. Concluzii la Capitolul 3

Organizarea și desfășurarea investigațiilor axate pe nivelul cunoștințelor factuale despre domeniul homosexualității, privind reprezentarea socială a homosexualității, distanța socială față de membrii comunității LGBT, prejudecățile și stereotipurile față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală, precum și identificarea predictorilor atitudinilor față de homosexualitate în general și față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală în mod particular, în rândul studenților și masteranzilor din România și Republica Moldova, au condus la concluzii importante. Aceste cercetări au scos la iveală nu doar dinamica percepțiilor și atitudinilor în cele două țări, ci și factorii care influențează aceste opinii, precum urmează:

1. În rândul participanților din România, a reieșit un nivel relativ modest al cunoștințelor corecte despre domeniul homosexualității. Analiza detaliată pe itemi a dezvăluit o proporție a răspunsurilor corecte cuprinsă între 9.3 % (pentru itemul „În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală larg răspândită, aceștia fiind priviți ca «bolnavi» sau «păcătoși») și 67.1 % („Bărbații cu orientare sexuală homosexuală sunt agresivi”). Itemii pentru care s-au înregistrat mai frecvent diferențe semnificative în funcție de variabilele independente avute

în vedere au fost: a) „Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual” (diferențe în funcție de genul (masculin/femini) respondenților români, nivelul educației și programele de studii universitare de licență/master pe care le urmau); b) „Cei mai mulți din homosexuali doresc să-și schimbe sexul” (diferențe în funcție de sexul respondenților, orientarea pe axa conservatorism *vs.* liberalism, respectiv contactul social ocazional cu o persoană *gay*/lesbiană); c) „Bărbații cu orientare sexuală homosexuală sunt agresivi” (diferențe în funcție de sexul respondenților, nivelul educației ... și programele de studii universitare de licență sau master la care erau înmatriculați); d) „În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca «bolnavi» sau «păcătoși»” (diferențe în funcție de sexul respondenților, nivelul educației, programele de studii pe care le urmau, contactul social ocazional cu o persoană cu orientarea sexuală homosexuală și importanța acordată chestiunii homosexualității, în contextul societății românești).

2. Reacțiile pe care le-am sumarizat la punctul 1 sugerează că prejudecățile, stereotipurile și atitudinile negative privind persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (și, în genere, despre membrii din comunitatea LGBT), inclusiv homofobia, se bazează pe nivelul precar al informațiilor corecte pe care atât studenții, cât și alte categorii ale publicului le dețin despre chestiunea homosexualității, completat de miturile (judecăți bazate pe informații insuficiente sau contrafactualitate) despre persoanele care aleg acest mod de viață.
3. Contactul social ocazional și, în particular, legătura de prietenie cu o persoană lesbiană/*gay* par să favorizeze un nivel superior al cunoștințelor corecte de care dispun studenții români cu privitor la chestiunea homosexualității. Acest rezultat susține binecunoscuta ipoteză a contactului intergrupal ³⁴⁰, potrivit căreia atitudinile negative față de membrii dintr-un grup minoritar pot fi diminuate prin interacțiunile frecvente dintre aceștia și membrii grupului majoritar. Indivizii din ambele grupuri pot să-și propună scopuri și activități comune. Acestea pot să prilejuiască indivizilor din grupul majoritar numeroase oportunități pentru a se informa corect și pentru a-și forma o reprezentare mai completă și mai adecvată caracteristicilor reale ale membrilor grupului minoritar. Este larg acceptată concluzia că prejudecățile sunt rezultatele directe ale generalizărilor și suprasimplificărilor pe care persoanele dintr-un grup majoritar le au în legătură cu un întreg grup minoritar, aceste distorsiuni ale gândirii bazându-se pe informații greșite sau incomplete. Contactele interpersonale deschise și oneste dintre persoanele cu orientare sexuală heterosexuală și cele

³⁴⁰ ALLPORT G. W. *The Nature of Prejudice*. Cambridge, MA: Perseus Books, 1954, 537 p. ISBN 978-020-10-0175-4.

din categoria *gay/lesbiene* pot să contribuie la informarea corectă și reducerea prejudecăților și, prin aceasta, la diminuarea atitudinilor homofobe, respectiv la abordarea corectă a acestui grup social.

4. Studiul asociațiilor formulate de studenții și masteranzii din România și Republica Moldova, atât din perspectiva cantitativă, cât și din cea calitativă, a oferit un suport parțial pentru ipoteza conform căreia există diferențe între cele două grupuri de respondenți în ceea ce privește conținutul și structura reprezentării sociale a homosexualității. Aceste rezultate sugerează că percepțiile asupra homosexualității pot varia semnificativ în funcție de contextul social și cultural al fiecărei țări. Astfel, prin urmare în eșantioanele de respondenți români, nucleul central al percepției despre homosexualitate s-a evidențiat printr-o dimensiune negativă (referitoare la anormalitate/devianță, respectiv afecțiune mintală), dar și printr-o dimensiune pozitivă (asociațiile *atracție/legătură emoțională între indivizi de același sex, afecțiune/dragoste/iubire*), în eșantionul respondenților moldoveni, a predominat dimensiunea negativă (ancorată în asociațiile *boală psihică/debilitate/dereglare și păcat*).
5. Elementul comun al nucleului central pentru percepțiile pe care tinerii respondenți din ambele țări le au privitor la chestiunea homosexualității trimite către dimensiunea religioasă referitoare la păcat. Aceasta este frecvent invocată în disputele dintre susținătorii comunității LGBT și oponenți care percep alegerile de viață distincte de ale majorității ca fiind un afront împotriva tradiției ancorate în valori religioase și sociale, precum Biserica, credința în Dumnezeu, familie sau stabilitate socială.
6. Datele pe care le-am adunat referitor la reprezentarea socială a homosexualității în cadrul răspunsurilor tinerilor români și moldoveni pot fi justificate și prin viciu procedural referitor la eșantionarea participanților la studiile efectuate în cele două țări. Astfel, în timp ce eșantionul românesc a fost compus din studenți și masteranzi recrutați din centre universitare situate în mai multe regiuni ale României, eșantionul din Republica Moldova a fost recrutat exclusiv din zona Municipiului Bălți, care este recunoscută pentru orientările conservatoare ale locuitorilor (în tradiția influențelor fostei Uniuni Sovietice comuniste), precum și prin apetența pentru tradiția creștin-ortodoxă mai restrictivă. Prin urmare, rezultatele investigațiilor noastre trebuie să fie analizate cu precauție, dacă avem în vedere *bias*-ul de eșantionare a participanților.
7. Mai este de remarcat faptul că, în condițiile consemnului standard, respondenții din România au evocat asociații organizate în jurul unei dimensiuni comune a reprezentării

sociale a homosexualității, care este ancorată prin asociațiile *altă orientare/persoane diferite* sau *ieșite din comun*, respectiv *băieți/bărbați*.

8. În comparație cu colegii lor din România, studenții și masteranzii din Republica Moldova au arătat o distanță socială mult mai accentuată față de persoanele homosexuale, bisexuale sau transsexuale. În ambele țări, respondenții au semnalat că se simt mai distanțați față de persoanele cu orientare sexuală homosexuală decât față de cei cu alte origini rasiale sau etnice. Cu toate acestea, distanța socială față de persoanele homosexuale a fost mai mică decât cea față de consumatorii de droguri și alcoolici. În România, relațiile de prietenie sau contactul cu o persoană lesbiană sau gay, împreună cu o orientare spre ideologii liberale, au influențat semnificativ distanța socială față de membrii din comunitatea LGBT.
9. În comparație cu respondenții din România, studenții și masteranzii din Republica Moldova au demonstrat un nivel mai accentuat de prejudecăți și stereotipuri referitoare la persoanele cu orientare sexuală homosexuală. Acest rezultat se aliniază cu datele privind distanța socială față de membrii comunității LGBT, care a fost, de asemenea, mai mare în rândul participanților moldoveni. Cele mai evidente prejudecăți și stereotipuri întâlnite printre studenți și masteranzi moldoveni s-au evidențiat pentru: a) ocupațiile profesionale potrivite persoanelor cu orientarea sexuală homosexuală (de exemplu: *hair-stylist*, *make-up artist*, creator de modă etc.); b) asocierea persoanelor care aleg acest mod de viață cu o anumită înfățișare fizică și comportamente specifice; c) supraestimarea orientării persoanelor homosexuale spre coruperea sexuală a copiilor și tinerilor; d) asocierea homosexualității cu ideea corupției sociale care poate cauza prăbușirea civilizației umane; e) neliniștea pe care oamenii cu orientare sexuală homosexuală o resimt față de relațiile cu parteneri de sex opus. Aceste rezultate evidențiază predispoziția tinerilor din Republica Moldova spre manifestarea atitudinilor homofobe care sunt, probabil, greu de schimbat.
10. Cei mai consistenți predictor ai scorurilor pentru atitudinea față de bărbații *gay*/lesbiene și atitudinea față de chestiunea homosexualității în general au fost: a) atitudinea liberală față de domeniul sexualității umane (contribuții explicative individuale cuprinse între 7.84 % și 14.59 % din varianța criteriilor); b) atitudinea conservatoare față de sexualitate în general (contribuții explicative cuprinse între 9.18 % și 10.11 % din varianța criteriilor); c) nivelul cunoștințelor corecte pe care respondenții români le dețineau despre domeniul homosexualității (contribuții explicative cuprinse între 5.01 % și 8.64 % din varianța criteriilor luate în considerare). Relația de prietenie/amiciție cu o persoană lesbiană/*gay* (contribuții explicative individuale cuprinse între 1.9 % și 3.88 % din varianța criteriilor) și orientarea pe axa conservatorism vs. liberalism din punctul de vedere al ideologiei

individuale și a stilului de viață (contribuții explicative cuprinse între 1.12 % și 2.46 %) au avut, de asemenea, un rol predictiv care poate fi luat în seamă. În schimb, religiozitatea (contribuții explicative individuale cuprinse între 0.38 % și 1.27 %) și contactul social ocazional cu o persoană lesbiană/*gay* (contribuții explicative cuprinse între 0.42 % și 0.65 %) au fost cei mai slabi predictorii ai atitudinii pe care studenții și masteranzii români au raportat-o față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală , respectiv ai atitudinii față de chestiunea homosexualității în general.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Analiza teoretico-conceptuală, sinteza constatărilor studiilor care s-au preocupat de dimensiunea homosexualității și rezultatele obținute în investigațiile empirice pe care le-am realizat au permis formularea câtorva concluzii :

1. Homosexualitatea a devenit un subiect tot mai relevant, atrăgând atenția cercetătorilor, consilierilor, psihoterapeuților, specialiștilor în politici publice din domeniul sănătății și asistenței sociale, precum și a Bisericii și politicianilor. Aceasta reflectă impactul profund pe care îl are asupra vieții celor cu orientare homosexuală, influențând relațiile lor de familie și sociale, dar și procesul de integrare în comunitățile din care fac parte. Tema este complexă și atinge multiple dimensiuni – sociale, culturale, morale, religioase, juridice și politice. Chiar dacă există dezbateri aprinse despre natura homosexualității și drepturile persoanelor LGBT, nu putem ignora acest aspect important al experienței umane. Totuși, homosexualitatea nu ar trebui să fie folosită ca un instrument mediatic sau politic, pentru manipulare ideologică sau consolidarea relațiilor de putere în politica actuală.
2. Pentru a discuta corect și echilibrat despre homosexualitate și comunitatea LGBT, trebuie să avem în vedere toate dimensiunile sexualității umane – individuală, medicală, socială, juridică, morală, etică, deontologică și religioasă. Pe această bază, este esențială cooperarea între cercetători, organizații non-guvernamentale, profesioniști din asistența socială, experți juridici, instituții comunitare și reprezentanți ai grupurilor vulnerabile. Scopul acestei colaborări ar fi să dezvoltăm un cadru legislativ corect și să oferim servicii adecvate, asigurând șanse egale de dezvoltare și integrare pentru toți, indiferent de proveniența socială, religioasă, culturală, etnică sau de orientarea sexuală. Cercetătorii au un rol crucial în această ecuație, fiind cei care trebuie să furnizeze răspunsuri bine documentate la întrebările care au stârnit controverse de-a lungul ultimelor două secole.
3. Pentru a discuta corect și echilibrat despre homosexualitate și comunitatea LGBT, trebuie să avem în vedere toate dimensiunile sexualității umane – individuală, medicală, socială, juridică, morală, etică, deontologică și religioasă. Pe această bază, este esențială cooperarea între cercetători, organizații non-guvernamentale, profesioniști din asistența socială, experți juridici, instituții comunitare și reprezentanți ai grupurilor vulnerabile. Scopul acestei colaborări ar fi să dezvoltăm un cadru legislativ corect și să oferim servicii adecvate, asigurând șanse egale de dezvoltare și integrare pentru toți, indiferent de proveniența socială, religioasă, culturală, etnică sau de orientarea sexuală. Cercetătorii au un rol crucial

în această ecuație, fiind cei care trebuie să furnizeze răspunsuri bine documentate la întrebările care au stârnit controverse de-a lungul ultimelor două secole.

Această teză de doctorat abordează o problemă științifică de actualitate, concentrându-se pe explorarea reprezentărilor sociale despre homosexualitate în rândul studenților români și moldoveni. Studiul urmărește să identifice atât conținutul, cât și structura acestor reprezentări, analizând modul în care anumite variabile – precum atitudinile liberale sau conservatoare față de sexualitate, cunoștințele corecte despre homosexualitate, sau prietenia cu o persoană gay sau lesbiană – influențează diferențierea atitudinilor față de homosexualitate și față de persoanele cu această orientare sexuală.

Valoarea practică a acestei cercetări rezultă din delimitarea precisă a percepțiilor studenților din România și Moldova asupra homosexualității, a distanței sociale față de comunitatea LGBT (comparativ cu alte grupuri vulnerabile), precum și din analiza prejudecăților și stereotipurilor prezente. De asemenea, studiul aduce clarificări asupra factorilor care explică atitudinile studenților români față de homosexualitate și față de persoanele cu această orientare, oferind o imagine mai profundă asupra modului în care aceste atitudini se formează și evoluează.

Contribuțiile personale aduse în cadrul acestei teze de doctorat includ câteva aspecte inovatoare și deosebit de importante:

1. Este prima cercetare care își concentrează atenția pe examinarea reprezentărilor sociale despre homosexualitate în rândul tinerilor educați din România.
2. Abordează comparativ modul în care studenții și masteranzii din România și Moldova percep homosexualitatea, distanța socială față de membrii comunității LGBT și prejudecățile sau stereotipurile legate de persoanele cu orientare homosexuală.
3. Am adaptat cultural-lingvistic și psihometric instrumentele ATLG-R-S-10, ATSS și HAS, care ar putea fi extrem de utile altor cercetători interesați de problematica sexualității umane și percepțiile asupra homosexualității în context românesc.
4. Studiul oferă primele dovezi empirice referitoare la nivelul de cunoștințe corecte pe care tinerii educați din România le dețin despre homosexualitate.

Pe baza investigațiilor teoretice și empirice realizate, propun o serie de recomandări practice adresate managerilor din învățământul superior, consilierilor profesionali din universități, cadrelor didactice și studenților ³⁴¹:

³⁴¹ BULBOACĂ G. *Incluziunea studenților din comunitatea LGBTQIA+ în campusul universitar: aspecte practice*. În: EcoSoEn: Științe Economice, Sociale și Inginerești, 2023, vol. 6, nr. 3-4 p. 113-118. ISSN (print) 2587-344X, ISSN (online) 2587-425X. doi: [10.54481/ecosoen.2023.3.11](https://doi.org/10.54481/ecosoen.2023.3.11).

1. *Recomandările practice pentru îmbunătățirea incluziunii și înțelegerii diversității în mediul universitar includ următoarele: Studenții trebuie sprijiniți să înțeleagă conceptele fundamentale legate de identitatea de gen, exprimarea genului, normele și rolurile de gen, precum și orientarea romantică și sexuală.*
2. *Centrele de formare, consiliere și orientare din universități ar putea organiza conferințe, ateliere tematice, dezbateri sau cursuri opționale care să abordeze problemele marginalizării, excluderii sociale și discriminării grupurilor vulnerabile, nu doar ale membrilor comunității LGBT. Este important să îi ajutăm pe studenți să își evalueze propriile prejudecăți și atitudini negative față de identitățile de gen diferite și orientările romantice sau sexuale. Acest lucru poate fi realizat prin organizarea de grupuri de discuții (implicând și Ligile Studențești), peer support și sesiuni de coaching colectiv alături de un mentor din comunitatea LGBT.*
3. *Evenimentele tematice, cum ar fi Ziua Internațională Împotriva Homofobiei, Bifobiei și Transfobiei, și campaniile de conștientizare a cauzelor și efectelor hărțuirii, discriminării și abuzului la care sunt supuși membrii comunității LGBT, ar putea contribui la educarea studenților și profesorilor. În aceste inițiative, Ligile Studențești și alte organizații de tineret ar putea juca un rol esențial în schimbarea atitudinilor negative și a percepțiilor dominante despre persoanele cu alte orientări sexuale sau identități de gen.*
4. *Crearea unui mediu sigur din punct de vedere fizic, academic, emoțional și social pentru studenții care își asumă deschis identitatea de gen și/sau orientarea sexuală, precum și pentru aliații lor, este esențială. Universitățile ar trebui să promoveze o cultură incluzivă, conform recomandărilor Uniunii Europene, care începe să fie aplicată, deși încă timid, și în România.*

Rezultatele cercetărilor noastre sunt analizate ținând cont de câteva limite, care indică și direcții viitoare de dezvoltare:

1. O primă limitare a studiilor care au evaluat distanța socială față de persoanele din comunitatea LGBT și prejudecățile sau stereotipurile legate de homosexualitate este faptul că recrutarea participanților a fost limitată la anumite regiuni din România (est, nord-est și vest), iar numărul participanților a fost relativ mic, mai ales în Republica Moldova. În plus, distribuția de gen a eșantioanelor a fost dezechilibrată, predominând participanții de sex feminin din Republica Moldova. Participanții din această țară au fost în principal recrutați de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, o regiune influențată puternic de cultura și

politica Federației Ruse. Pentru viitoarele studii, propunem extinderea eșantioanelor, atât din punct de vedere numeric, cât și socio-demografic, cu accent pe diversitatea regională.

2. Colectarea datelor prin chestionare anonime a încurajat sinceritatea participanților, însă există riscul distorsionării rezultatelor din cauza subiectivității sau a presiunii dezirabilității sociale. Deși am abordat subiecte sensibile precum percepțiile și atitudinile față de homosexualitate, va fi important să considerăm cu atenție acuratețea și validitatea răspunsurilor. În viitoarele cercetări, vom completa chestionarele cu interviuri individuale pentru a obține o imagine mai detaliată și mai profundă a acestor atitudini.
3. Designul transversal și corelațional al studiului nostru ne-a limitat posibilitatea de a interpreta relațiile dintre variabile în termeni de cauzalitate. Ipotezele noastre au fost testate prin analiza regresiei liniare multiple, însă viitoarele cercetări vor folosi un design longitudinal, care va permite urmărirea dinamicii temporale a relațiilor dintre variabilele de interes.
4. Pentru investigațiile viitoare, ne propunem să extindem setul de variabile care pot explica diferențele în atitudinile studenților față de persoanele LGBT. Aceste variabile ar putea include interesul pentru politică, orientarea politică (precum autoritarismul de dreapta), orientarea spre dominanța socială, credințele despre masculinitate, heterosexismul, rolurile de gen tradiționale, etnocentrismul, atitudinile față de HIV/SIDA, empatia și capacitatea de a înțelege perspectiva celorlalți.

BIBLIOGRAFIE

1. ABRIC J.-CL. *La recherche du noyau central et de la zone muette des représentations sociales*. În: ABRIC J.-CL. (Ed.), *Méthodes d'étude des représentations sociales*. Ramonville Saint-Agne: Editions Erès, 2003, p. 59-80. ISBN 978-274-92-0123-3.
2. ABRIC J.-CL. *Analiza structurală a reprezentărilor sociale*. În: MOSCOVICI S., BUSCHINI F. (Coord.), *Metodologia științelor socio-umane* (trad.). Iași: Editura Polirom, 2007, p. 450-471. ISBN 978-973-46-0596-5.
3. AGRESTI A. *An Introduction to Categorical Data Analysis* (3rd ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc., 2019, 367 p. ISBN 978-111-94-0526-9.
4. AKAIKE H. *Factor analysis and AIC*. În: *Psychometrika*, 1987, vol. 52, no. 3, p. 317-332. ISSN (print) 0033-3123, ISSN (online) 1860-0980. doi: [10.1007/BF02294359](https://doi.org/10.1007/BF02294359).
5. ALLPORT G. W. *The Nature of Prejudice*. Cambridge, MA: Perseus Books, 1954, 537 p. ISBN 978-020-10-0175-4.
6. ALTEMEYER B. *Changes in attitudes toward homosexuals*. În: *Journal of Homosexuality*, 2001, vol 42, no. 2, p. 63-75. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v42n02_04](https://doi.org/10.1300/J082v42n02_04).
7. AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed.). Arlington, În: American Psychiatric Publishing, 2013, 947 p. ISBN 978-089-04-2555-8. doi: [10.1176/appi.books.9780890425596](https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596).
8. AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Answers to Your Questions About Transgender Individuals and Gender Identity*, 2006. Document disponibil online la <http://www.apa.org/topics/transgender.html>.
9. AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation*, 2009, 130 p. Document disponibil online la www.apa.org (vizitat 08.08.2021).
10. AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients*. În: *American Psychologist*, 2012, vol. 67, no. 1, p. 10-42. ISSN (print) 0003-066X, ISSN (online) 1935-990X. doi: [10.1037/a0024659](https://doi.org/10.1037/a0024659).
11. ARBUCKLE J. L. *IBM® SPSS® AMOS™ 24 User's Guide*. Chicago, IL. În: IBM Corporation, 2016, 693 p.
12. AYOUB P. M., GARRETSON J. *Getting the message out: Media context and global changes in attitudes toward homosexuality*. În: *Comparative Political Studies*, 2017, vol. 50,

- nr. 8, p. 1055-1085. ISSN (print) 0010-4140, ISSN (online) 1552-3829. doi: [10.1177/00104140166666](https://doi.org/10.1177/00104140166666).
13. BERKMAN C. S., ZINBERG G. *Homophobia and heterosexism in social workers*. În: *Social Work*, 1997, vol. 42, no. 4, p. 319-332. ISSN (print) 0037-8046, ISSN (online) 1545-6846. doi: [10.1093/sw/42.4.319](https://doi.org/10.1093/sw/42.4.319).
 14. BESNARD P. *Distanță socială*. În: BOUDON R., BESNARD P., CHERKAOUI M., LÉCUYER B. P. (Coord.), *Larousse Dicționar de sociologie* (trad.). București: Editura Univers Enciclopedic, p. 91, 1996. ISBN 973-924-322-3
 15. BETTINSOLI M. L., SUPPES A., NAPIER J. L. *Predictors of attitudes toward gay men and lesbian women in 23 countries*. În: *Social Psychological and Personality Science*, 2020, vol. 11, nr. 5, p. 697-708. ISSN (print). ISSN (online) 1948-5514. doi: [10.1177/1948550619887785](https://doi.org/10.1177/1948550619887785).
 16. BLISS G. K., HARRIS M. B. *Teachers' view of students with gay or lesbian parents*. În: *International Journal of Sexuality and Gender Studies*, 1999, vol. 4, no. 2, p. 149-171. ISSN (print) 1566-1768, ISSN (online) 1573-8167. doi: [10.1023/A:1023235932075](https://doi.org/10.1023/A:1023235932075).
 17. BLOSNIH J. R., HENDERSON E. R., COULTER R. W. S., GOLDBACH J. T., MEYER I. H. *Sexual orientation change efforts, adverse childhood experiences, and suicide ideation and attempt among sexual minority adults, United States, 2016-2018*. În: *American Journal of Public Health*, 2020, vol. 110, no 7, p. 1024-1030. ISSN (print) 0090-0036, ISSN (online) 1541-0048. doi: [10.2105/AJPH.2020.305637](https://doi.org/10.2105/AJPH.2020.305637).
 18. BOGARDUS E. S. *Measuring social distance*. În: *Journal of Applied Sociology*, 1925, vol. 9, no. 1, p. 299-308. ISSN (print) 0749-0232.
 19. BOGARDUS E. S. *A social distance scale*. În: *Sociology & Social Research*, 1933, vol. 17, p. 265-271. ISSN (print) 0038-0393.
 20. BOGARDUS E. S. *Measurement of personal-group relations*. În: *Sociometry*, 1947, vol. 10, no. 4, p. 306-311. ISSN (print) 0038-0431, ISSN (online) 23257938. doi: [10.2307/2785570](https://doi.org/10.2307/2785570).
 21. BOSWELL J. *Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality: Gay People in Western Europe from the Beginning of the Christian Era to the Fourteenth Century*. Chicago, IL: The University of Chicago Press, 1980, 460 p. ISBN 978-022-60-6711-7.
 22. BOWEN A. M., BOURGEOIS M. J. *Attitudes toward lesbian, gay, and bisexual college students: The contribution of pluralistic ignorance, dynamic social impact, and contact theories*. În: *Journal of American College Health*, 2001, vol. 50, no. 2, p. 91-96. ISSN (print) 0744-8481, ISSN (online) 1940-3208. doi: [10.1080/07448480109596012](https://doi.org/10.1080/07448480109596012).

23. BOWEN N. K., GUO S. *Structural Equation Modeling*. New York, NY: Oxford University Press, 2012, 240 p. ISBN 978-019-53-6762-1.
24. BOZA M. *Atitudinile sociale și schimbarea lor*. Iași: Editura Polirom, 2010. ISBN 978-973-46-1014-3.
25. BROWN M. J., HENRIQUEZ E. *Socio-demographic predictors of attitudes towards gays and lesbians*. În: *Individual Differences Research*, 2008, vol. 6, no. 3, p. 193-202. ISSN (print) 1541-745X.
26. BULBOACĂ G., *Percepția și atitudinea românilor față de homosexualitate: dovezi empirice*. În: RUSNAC S., ROBU E. (Editori), *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Ediția a XI-a*. Chișinău, 3-4 decembrie 2020. Chișinău: Tipografia „Print-Caro”, 2021, p. 76-96. ISBN 978-997-53-4713-6.
27. BULBOACĂ G. *Homosexualitatea ca fenomen al societății contemporane: semnificații și dimensiuni psihosociale*. În: *Anuarul Universității „Petre Andrei” din Iași (Fascicula: Asistență Socială, Sociologie, Psihologie)*, 2023, vol. 29, p. 55-72. ISSN (print) 2248-1060, ISSN (online) 2601-8209. doi: [10.18662/upasw/29/67](https://doi.org/10.18662/upasw/29/67).
28. BULBOACĂ G. *Incluziunea studenților din comunitatea LGBTQIA+ în campusul universitar: aspecte practice*. În: *EcoSoEn: Științe Economice, Sociale și Inginerești*, 2023, vol. 6, nr. 3-4 p. 113-118. ISSN (print) 2587-344X, ISSN (online) 2587-425X. doi: [10.54481/ecosoen.2023.3.11](https://doi.org/10.54481/ecosoen.2023.3.11).
29. BULBOACĂ G., BRICEAG S., ROBU V. *Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților români: o abordare structurală*. În: BRICEAG S. (Coord.), *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Ediția a II-a*. Bălți, 22 octombrie 2021. Bălți: Centrul Editorial Universitar, 2021, p. 65-77. ISBN 978-997-55-0269-6.
30. BULBOACĂ G., ROBU V. *A psychometric evaluation of the Revised Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale-Short Version: The ATLG-R-S-9*. În: *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics*, 2021, vol. 25, no. 2, p. 225-238. ISSN (print) 2247-4579, ISSN (online) 2392-7127 doi: [10.29081/JIPED.2021.25.2.10](https://doi.org/10.29081/JIPED.2021.25.2.10).
31. BULBOACĂ G., ROBU V. *Distanța socială față de persoanele LGBT: studiu exploratoriu în rândul studenților din România și Republica Moldova*. În: *Revista de Psihologie*, 2022, vol. 68, nr. 3, p. 205-229. ISSN (print) 0034-8759, ISSN (online) 2344-4665. <http://revistadepsihologie.ipsihologie.ro>.

32. **BULBOACĂ G., ROBU, V.,** *Homosexuality Attitude Scale (HAS): proprietăți psihometrice ale versiunii în limba română.* În: Revista de Psihologie, 2023, vol. 69, nr. 1, p. 5-39. ISSN (print) 0034-8759, ISSN (online) 2344-4665. <http://revistadepsihologie.ipsihologie.ro>.
33. **BULLOUGH V. L.** *Alfred Kinsey and the Kinsey report: Historical overview and lasting contributions.* În: The Journal of Sex Research, 1998, vol. 35, no. 2, p. 127-131. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499809551925](https://doi.org/10.1080/00224499809551925).
34. **BYNE W, BRADLEY S. J., COLEMAN E., EYLER, A. E., GREEN, R., MENVIELLE, E. J., MEYER-BAHLBURG, H. F. L., PLEAK, R. R., TOMPKINS, A.** *Report of the American Psychiatric Association Task Force on treatment of gender identity disorder.* În: Archives of Sexual Behavior, 2012, vol. 41, no. 4, p. 759-796. ISSN (print) 0004-0002, ISSN (online) 1573-2800. doi: [10.1007/s10508-012-9975-x](https://doi.org/10.1007/s10508-012-9975-x).
35. **BYRNE B. M.** *Structural Equation Modeling with AMOS. Basic Concepts, Applications and Programming* (2nd ed.). New York, NY: Routledge, 2010, 438 p. ISBN 978-113-87-9703-1.
36. **CARDENAS M., BARRIENTOS J.** *The Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Scale (ATLG): Adaptation and testing the reliability and validity in Chile.* În: The Journal of Sex Research, 2008, vol. 45, no. 2, p. 140-149. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224490801987424](https://doi.org/10.1080/00224490801987424).
37. **CARLSON M. D. A., MORRISON R. S.** *Study design, precision, and validity in observational studies.* În: Journal of Palliative Medicine, 2009, vol. 12, no. 1, p. 77-82. ISSN (print) 1096-6218. ISSN (online) 1557-7740. doi: [10.1089/jpm.2009.9700](https://doi.org/10.1089/jpm.2009.9700).
38. **CHELCEA S.** *Atitudinile etnice ale românilor.* În: CHELCEA S. Personalitate și societate în tranziție. Studii de psihologie socială. București: Societatea „Știință și Tehnică” S.A., 1994, p. 227-240. ISBN 978-973-96-9371-4.
39. **CHELCEA S.** *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative.* București: Editura Economică, 2001. 656p. ISBN 973-590-451-9.
40. **CHONODY J. M.** *Measuring sexual prejudice against gay men and lesbian women: Development of the Sexual Prejudice Scale (SPS).* În: Journal of Homosexuality, 2013, vol. 60, no. 6, p. 895-926. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2013.774863](https://doi.org/10.1080/00918369.2013.774863).
41. **CIOCCA G., NIOLU C., DÉTTORE D., ANTONELLI P., CONTE S., TUZIAK B., LIMONCIN E., MOLLAIOLI D., CAROSA E., GRAVINA G. L., Di SANTE S., Di LORENZO G., FISHER A. D., MAGGI M., LENZI A., SIRACUSANO A., JANNINI E. A.** *Cross-cultural and socio-demographic correlates of homophobic attitude among university students in three European countries.* În: Journal of Endocrinological Investigation, 2017,

- vol. 40, no. 2, p. 227-233. ISSN (print) 0391-4097. ISSN (online) 1720-8386. doi: [10.1007/s40618-016-0554-1](https://doi.org/10.1007/s40618-016-0554-1).
42. COHEN J. *A power primer*. În: Psychological Bulletin, 1992, vol. 112, no. 1, p. 155-159. ISSN (print) 0033-2909, ISSN (online) 1939-1455. doi: [10.1037/0033-2909.112.1.155](https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.1.155).
43. COLEMAN E. *Assessment of sexual orientation*. În: Journal of Homosexuality, 1987, vol. 14, no. 1-2, p. 9-24. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v14n01_02](https://doi.org/10.1300/J082v14n01_02).
44. COSTA A. B., BANDEIRA D. R., NARDI H. C. *Systematic review of instruments measuring homophobia and related constructs*. În: Journal of Applied Social Psychology, 2013, vol. 43, no. 6, p. 1324-1332. ISSN (print) 0021-9029, ISSN (online) 1559-1816. doi: [10.1111/jasp.12140](https://doi.org/10.1111/jasp.12140).
45. COSTA A. B., PASE P. F., De CAMARGO E. S., GUARANHA C., CAETANO A. H., KVELLER D., Da ROSA FILHO H. T., CATELAN R. F., KOLLER S. H., NARDI H. C. *Effectiveness of a multidimensional web-based intervention program to change Brazilian health practitioners' attitudes toward the lesbian, gay, bisexual and transgender population*. În: Journal of Health Psychology, 2016, vol. 21, no. 3, p. 356-368. ISSN (print) 1359-1053, ISSN (online) 1461-7277. doi: [10.1177/1359105316628748](https://doi.org/10.1177/1359105316628748).
46. COUNCIL OF EUROPE, *Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in Europe* (2nd ed.). Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011, 215 p. Raport disponibil online la <https://rm.coe.int>.
47. CURELARU M. (Coord.), *Reprezentările sociale. Teorie și metode*. Iași: Editura „Erota”, 2001. ISBN 973-85475-3-9.
48. D'AUGELLI A. R., HERSHBERBER S. L. *Lesbian, gay, and bisexual youth in community settings: Personal challenges and mental health problems*. În: American Journal of Community Psychology, 1993, vol. 21, no. 4, p. 421-448. ISSN (print) 0091-0562, ISSN (online) 1573-2770. doi: [10.1007/BF00942151](https://doi.org/10.1007/BF00942151).
49. DEMETRIOU C., UZUN OZER B., ESSAU C. A. *Self-report questionnaires*. În: CAUTIN R. L., LILIENFELD S. O. (Eds.), *The Encyclopedia of Clinical Psychology* (Vol. 5). New York, NY: John Wiley & Sons, 2015, p. 1-6. ISBN 978-047-06-7127-6. doi: [10.1002/9781118625392.wbecp507](https://doi.org/10.1002/9781118625392.wbecp507).
50. De ROSA A. S. „*The associative network*”: *A technique for detecting structure, contents, polarity and stereotyping indexes of the semantic fields*. În: European Review of Applied Psychology, 2002, vol. 52, nr. 3-4, p. 181-200. ISSN (print) 1162-9088, ISSN (online) 1878-3457.

51. DeSOUZA E., SOLBERG J., ELDER C. *A cross-cultural perspective on judgments of woman-to-woman sexual harassment: Does sexual orientation matter?*. În: *Sex Roles*, 2007, vol. 56, no. 7-8, p. 457-471. ISSN (print) 0360-0025, ISSN (online) 1573-2762. doi: [10.1007/s11199-007-9184-6](https://doi.org/10.1007/s11199-007-9184-6).
52. DETENBER B. H., CENITE M., KU M. K. Y., ONG, C. P. L., TONG H. Y., YEOW, M. L. H. *Singaporeans' attitudes toward lesbians and gay men and their tolerance of media portrayals of homosexuality*. În: *International Journal of Public Opinion Research*, 2007, vol. 19, no. 3, p. 367-379. ISSN (print) 1471-6909, ISSN (online) 0954-2892. doi: [10.1093/ijpor/edm017](https://doi.org/10.1093/ijpor/edm017).
53. DIAMOND L. M. *Sexual Fluidity: Understanding Women's Love and Desire*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2008, 352 p. ISBN: 978-067-40-2627-7.
54. DUNJIĆ-KOŠTIĆ B., PANTOVIĆ M., VUKOVIĆ V., RANDJELOVIĆ D., TOTIĆ-POZNANOVIĆ S., DAMJANOVIĆ A., JAŠOVIĆ-GAŠIĆ M., IVKOVIĆ M. *Knowledge: A possible tool in shaping medical professionals' attitudes towards homosexuality*. În: *Psychiatria Danubina*, 2012, vol. 24, no. 2, p. 143-151. ISSN (print) 0353-5053, ISSN (online) 1849-0867.
55. ELLIS, L., HOFFMAN, H., BURKE, D. M. *Sex, sexual orientation, and criminal and violent behavior*. În: *Personality and Individual Differences*, 1990, vol. 11, no. 12, p. 1207-1212. ISSN (print) 0191-8869, ISSN (online) 1873-3549. doi: [10.1016/0191-8869\(90\)90146-I](https://doi.org/10.1016/0191-8869(90)90146-I).
56. FERRANTE J., *Sociology: A Global Perspective* (9th ed.). Stamford, CT: Cengage Learning, 2014, 432 p. ISBN 978-1285746463.
57. FILIPESCU I. *Prejudecată*. În: ZAMFIR C., VLĂSCEANU L. (Coord.), *Dicționar de sociologie* (p. 448). București: Editura Babel, 1993. ISBN 973-481-011-1.
58. FINLAY B., WALTHER C. S. *The relation of religious affiliation, service attendance, and other factors to homophobic attitudes among university students*. În: *Review of Religious Research*, 2003, vol. 44, no. 4, p. 370-393. ISSN (print) 0034-673X, ISSN (online) 2211-4866. doi: [10.2307/3512216](https://doi.org/10.2307/3512216).
59. FISHER R. J. *Social desirability bias and the validity of indirect questioning*. În: *Journal of Consumer Research*, 1993, vol. 20, no. 2, p. 303-315. ISSN (print) 0093-5301, ISSN (online) 1537-5277. doi: [10.1086/209351](https://doi.org/10.1086/209351).
60. FISHER T. D., HALL R. G. *A scale for the comparison of the sexual attitudes of adolescents and their parents*. În: *The Journal of Sex Research*, 1988, vol. 24, no. 1, p. 90-100. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224498809551400](https://doi.org/10.1080/00224498809551400).

61. FLORES A. R., LANGTON L., MEYER I. H., ROMERO A. P. *Victimization rates and traits of sexual and gender minorities in the United States: Results from the National Crime Victimization Survey*. În: *Science Advances*, 2020, vol. 6, nor. 40, Article ID eaba6910. ISSN (print) 2375-2548. doi: [10.1126/sciadv.aba6910](https://doi.org/10.1126/sciadv.aba6910).
62. FOLEY R. M., DUDZINSKI M. *Human sexuality education: Are special educators prepared to meet the educational needs of disabled youth?* În: *Journal of Sex Education and Therapy*, 1995, vol. 21, no. 3, p. 182-191. ISSN (print) 0161-4576. doi: [10.1080/01614576.1995.11074151](https://doi.org/10.1080/01614576.1995.11074151).
63. GAINOR K. A. *Including transgender issues in lesbian, gay and bisexual psychology: Implications for clinical practice and training*. În: GREENE B., CROOM G. L. (Eds.), *Psychological Perspectives on Lesbian and Gay Issues (Vol. 5 - Education, Research, and Practice in Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgendered Psychology: A Resource Manual)*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2000, p. 131-160. ISBN (print) 978-080-39-5383-3. ISBN (online) 978-145-22-3369-7. doi: [10.4135/9781452233697](https://doi.org/10.4135/9781452233697).
64. GAVRELIUC A. *Prejudecata*. În: CHELCEA S., ILUȚ P. (Coord.), *Enciclopedie de psihosociologie* (p. 265), București: Editura Economică, 2003. ISBN 973-590-834-4.
65. GELBAL S., DUYAN V. *Attitudes of university students toward lesbians and gay men in Turkey*. În: *Sex Roles*, 2006, vol. 55, no. 7-8, p. 573-579. ISSN (print) 0360-0025, ISSN (online) 1573-2762. doi: [10.1007/s11199-006-9112-1](https://doi.org/10.1007/s11199-006-9112-1).
66. GELDER M., GATH D., MAYOU R. *Tratat de psihiatrie Oxford* (trad., ediția a II-a). București-Geneva: Asociația Psihiatrilor Liberi din România și Geneva Initiative on Psychiatry, 1994. ISBN. 973-000-027-1.
67. GHEORGHE N. *Stereotip*. În: ZAMFIR C., VLĂSCEANU L. (Coord.), *Dicționar de sociologie* (p. 613-614). București: Editura Babel, 1993. ISBN 973-481-011-1.
68. GHEORGHE V., DÎRLĂU A. *Fața nevăzută a homosexualității*. București: Editura „Christiana”, 2014, 280 p. ISBN 978-973-19-1372-8.
69. GLADUE B. A., BAILEY J. M. *Aggressiveness, competitiveness, and human sexual orientation*. În: *Psychoneuroendocrinology*, 1995, vol. 20, no.5, p. 475-485. ISSN (print) 0306-4530, ISSN (online) 1873-3360. doi: [10.1016/0306-4530\(94\)00073-j](https://doi.org/10.1016/0306-4530(94)00073-j).
70. GLENN A. A., RUSSELL R. K. *Heterosexual bias among counselor trainees*. În: *Counselor Education and Supervision*, 1986, vol. 25, no. 3, p. 222-229. ISSN (print) 0011-0035, ISSN (online) 1556-6978. doi: [10.1002/j.1556-6978.1986.tb00670.x](https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.1986.tb00670.x).
71. GRABOVAC I., ABRAMOVIĆ M., KOMLENOVIĆ G., MILOŠEVIĆ M., MUSTAJBEGOVIĆ J. *Attitudes towards and knowledge about homosexuality among*

- medical students in Zagreb*. În: Collegium Antropologicum, 2014, vol. 38, no. 1, p. 39-45. ISSN (print) 0350-6134, ISSN (online) 1848-9486. doi: [10.5671/ca](https://doi.org/10.5671/ca).
72. GRAHAM D. L., RAWLINGS E. I., HALPERN H. S., HERMES J. *Therapists' needs for training in counseling lesbians and gay men*. În: Professional Psychology: Research and Practice, 1984, vol. 15, no. 4, p. 482-496. ISSN (print) 0735-7028, ISSN (online) 1939-1323. doi: [10.1037/0735-7028.15.4.482](https://doi.org/10.1037/0735-7028.15.4.482).
73. GREY J. A., ROBINSON BEAN B. E., COLEMAN E., BOCKTING W. O. *A systematic review of instruments that measure attitudes toward homosexual men*. În: The Journal of Sex Research, 2013, vol. 50, no. 3-4, p. 329-352. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499.2012.746279](https://doi.org/10.1080/00224499.2012.746279).
74. GRIFFIN P., HAHN D'ERRICO K., HARRO B., SCHIFF T. *Heterosexism curriculum design*. În: Adams M., Bell L. A., Griffin P. (Eds.), Teaching for Diversity and Social Justice (2nd ed., pp. 195-219). New York: Routledge, 2007. ISBN 978-041-59-5200-2.
75. GUIMELLI C. *Normativitate, reprezentări sociale și strategii de mascare*. În: ROUQUETTE M.-L. (Coord.), Gândirea socială. Perspective fundamentale și cercetări aplicate. Iași: Editura Polirom, 2010, p. 173-192. ISBN 978-973-46-1645-9.
76. GUINDON M. H., GREEN A. G., HANNA F. J. *Intolerance and psychopathology: toward a general diagnosis for racism, sexism, and homophobia*. În: American Journal of Orthopsychiatry, 2003, vol. 73, no. 2, p. 167-176. ISSN (print) 0002-9432. ISSN (online) 1939-0025. doi: [10.1037/0002-9432.73.2.167](https://doi.org/10.1037/0002-9432.73.2.167).
77. GUTTMAN L. *A basis for scaling qualitative data*. În: American Sociological Review, 1944, vol. 9, no. 2, p. 139-150. ISSN (print) 0003-1224. ISSN (online) 1939-8271. doi: [10.2307/2086306](https://doi.org/10.2307/2086306).
78. GUTTMAN L. *The basis for scalogram analysis*. În: STOUFFER S. A., GUTTMAN L., SUCHMAN E. A., LAZARSELD P. F., STAR S. A., CLAUSEN J. A. (Eds.), Measurement and Prediction (Studies in Social Psychology in World War II, Vol. 4). Princeton, NJ: Princeton University Press, 1950, p. 60-90.
79. HALDEMAN D. C. *The practice and ethics of sexual orientation conversion therapy*. În: Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1994, vol. 62, no. 2, p. 221-227. ISSN (print) 0022-006X, ISSN (online) 1939-2117. doi: [10.1037//0022-006x.62.2.221](https://doi.org/10.1037//0022-006x.62.2.221).
80. HALPERIN D. M. *One Hundred Years of Homosexuality: And Other Essays on Greek Love*. New York, NY: Routledge, 1990, 244 p. ISBN 978-113-81-4076-9.

81. HAMBLETON R. K., De JONG J. H. A. L. *Advances in translating and adapting educational and psychological tests*. In: Language Testing, 2003, vol. 20, no. 2, p. 127-134. ISSN (print) 0265-5322, ISSN (online) 1477-0946. doi: [10.1191/0265532203lt247xx](https://doi.org/10.1191/0265532203lt247xx).
82. HARRIS M. B. *Knowledge About Homosexuality Questionnaire*. In: DAVIS C. M., YARBER W. L., BAUSERMAN R., SCHREER G., DAVIS S. L. (Eds.), *Handbook of Sexuality-Related Measures*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc., 1998, p. 383-384. ISBN 978-141-29-1336-2.
83. HARRIS M. B., NIGHTENGALE J., OWEN N. *Health care professionals' experience, knowledge, and attitudes concerning homosexuality*. In: Journal of Gay & Lesbian Social Services, 1995, vol. 2, no. 2, p. 91-108. ISSN (print) 1053-8720, ISSN (online) 1540-4056. doi: [10.1300/J041v02n02_06](https://doi.org/10.1300/J041v02n02_06).
84. HARRIS M. B., VANDERHOOF J. *Attitudes toward gay and lesbians serving in the military*. In: Journal of Gay and Lesbian Social Services, 1995, vol. 3, no. 4, p. 23-51. ISSN (print) 1053-8720, ISSN (online) 1540-4056. doi: [10.1300/J041v03n04_03](https://doi.org/10.1300/J041v03n04_03).
85. HAVERSATH J., GÄRTTNER K. M., KLIEM S., VASTERLING I., STRAUSS B., KRÖGER C. *Sexual behavior in Germany. Results of a representative survey*. In: Deutsches Ärzteblatt International, 2017, vol. 114, no. 33-34, p. 545-550. ISSN (print) 1866-0452, ISSN (online) 1866-0452. doi: [10.3238/arztebl.2017.0545](https://doi.org/10.3238/arztebl.2017.0545).
86. HEGARTY P. *'It's not a choice, it's the way we're built': Symbolic beliefs about sexual orientation in the US and Britain*. In: Journal of Community and Applied Social Psychology, 2002, vol. 12, no. 3, p. 153-166. ISSN (print) 1052-9284, ISSN (online) 1099-1298. doi: [10.1002/casp.669](https://doi.org/10.1002/casp.669).
87. HEILBORN M. L., CABRAL C. S. *As trajetórias homo-bissexuais*. In: HEILBORN M. L., AQUINO E. M. L, BOZON M., KNAUTH D. R. (Org). *O aprendizado da sexualidade: reprodução e trajetórias sociais de jovens brasileiros*. Rio de Janeiro: Garamond e Fiocruz, 2006, p. 361-397. ISBN 978-857-61-7098-3.
88. HERDT G., BOXER A. *Childrens of Horizons: How Gay and Lesbian Teens are Leading the Way Out of the Closet*. Boston, MA: Beacon Press, 1996, 336 p. ISBN 978-080-70-7929-4.
89. HEREK G. M. *Beyond 'homophobia': A social psychological perspective on attitudes toward lesbians and gay men*. In: Journal of Homosexuality, 1984a, vol. 10, no. 1-2, p. 1-21. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_01](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_01).

90. HEREK G. M. *Attitudes toward lesbians and gay men: A factor-analytic study*. În: Journal of Homosexuality, 1984b, vol. 10, no. 1-2, p. 39-51. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v10n01_03](https://doi.org/10.1300/J082v10n01_03).
91. HEREK G. M. *Heterosexuals' attitudes towards lesbian and gay men: Correlates and gender differences*. În: Journal of Sex Research, 1988, vol. 25, no. 4, p. 451-477. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224498809551476](https://doi.org/10.1080/00224498809551476).
92. HEREK G. M. *Assessing heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men*. În: GREENE B., HEREK G. M. (Eds.), *Lesbian and Gay Psychology: Theory, Research and Clinical Applications*. Thousand Oaks, CA: Sage, 1994, p. 206-228. ISBN 978-080-39-5311-9.
93. HEREK G. M. *The psychology of sexual prejudice*. În: Current Directions in Psychological Science, 2000, vol. 9, no. 1, p. 19-22, ISSN (print) 0963-7214. ISSN (online) 1467-8721. doi: [10.1111/1467-8721.00051](https://doi.org/10.1111/1467-8721.00051).
94. HEREK G. M. *Gender gaps in public opinion about lesbians and gay men*. În: Public Opinion Quarterly, 2002, vol. 66, no. 1, p. 40-66. ISSN (print) 0033-362X. ISSN (online) 1537-5331. doi: [10.1086/338409](https://doi.org/10.1086/338409).
95. HEREK G. M. *Beyond "homophobia": Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty first century*. În: Sexuality Research & Social Policy, 2004, vol. 1, no. 2, p. 6-24. ISSN (print) 1553-6610, ISSN (online) 1868-9884. doi: [10.1525/srsp.2004.1.2.6](https://doi.org/10.1525/srsp.2004.1.2.6).
96. HEREK G. M. *Sexual orientation differences as deficits: Science and stigma in the history of American Psychology*. În: Perspectives on Psychological Science, 2010, vol. 5, nr. 6, p. 693-699. ISSN (print) 1745-6916 ISSN (online) 1745-6924. doi [10.1177/1745691610388770](https://doi.org/10.1177/1745691610388770).
97. HEREK G. M., CAPITANIO J. P. „Some of my best friends” *Intergroup contact, concealable stigma, and heterosexuals' attitudes toward gay men and lesbians*. În: Personality and Social Psychology Bulletin, 1996, vol. 22, no. 4, p. 412-424. ISSN 0146-1672. doi: [10.1177/0146167296224007](https://doi.org/10.1177/0146167296224007).
98. HEREK G. M., GLUNT E. K. *Interpersonal contact and heterosexuals' attitudes towards gay men: Results from a national survey*. În: Journal of Sex Research, 1993, vol. 30, no. 3, p. 239-244. ISSN (print) 0022-4499. ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224499309551707](https://doi.org/10.1080/00224499309551707).
99. HEREK G. M., GONZALEZ-RIVERA M., *Attitudes toward homosexuality among U.S. residents of Mexican descent*. În: Journal of Sex Research, 2006, vol. 43, no. 2, p. 122-135. doi: [10.1080/00224490609552307](https://doi.org/10.1080/00224490609552307).

100. HEREK G. M., McLEMORE K. A. *The Attitudes Toward Lesbians and Gay Men (ATLG) scale*. În: FISHER T., DAVIS C. M., YARBER W. L., DAVIS S. L. (Eds.), *Handbook of Sexuality-Related Measures* (3rd ed.). New York, NY: Routledge, 2011, p. 415-417. ISBN 978-041-58-0175.
101. HODGETTS D., STOLTE O. *Social distance*. În: TEO T. (Ed.), *Encyclopedia of Critical Psychology*. New York, NY: Springer, 2014, p. 1780-1781. ISBN 978-146-14-5582-0.
102. HOGAN T. P. *Psychological Testing: A Practical Introduction* (4th ed.). New York, NY: John Wiley & Sons, 2019, 560 p. ISBN 978-1-119-50690-4.
103. HOWARD-HASSMANN R. E. *The gay cousin: Learning to accept gay rights*. În: *Journal of Homosexuality*, 2001, vol. 42, no. 1, p. 127-149. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/j082v42n01_07](https://doi.org/10.1300/j082v42n01_07).
104. HUBER S., HUBER O. W. *The Centrality of Religiosity Scale (CRS)*. În: *Religions*, 2012, vol. 3, no. 3, p. 710-724. ISSN (online) 2077-1444. doi: [10.3390/rel3030710](https://doi.org/10.3390/rel3030710).
105. INSTITUT FRANÇAIS D'OPINION PUBLIQUE/IFOP. *Paris, ville lumière, ville de débauche? L'observatoire de la vie sexuelle des parisiens*, 2016. Raport disponibil online la https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2018/03/3596-1-study_file.pdf.
106. INTERNATIONAL TEST COMMISSION/ITC. *The ITC Guidelines for Translating and Adapting Tests* (2nd ed.), 2017, 41 p. Ghid disponibil online la www.intestcom.org.
107. IRAKLIS G. *Predictors of Greek students' attitudes towards lesbians and gay men*. În: *Psychology & Sexuality*, 2010, vol. 1, no. 2, p. 170-179. ISSN (print) 1941-9899, ISSN (online) 1941-9902. doi: [10.1080/19419899.2010.484598](https://doi.org/10.1080/19419899.2010.484598).
108. JAIN S., SILVA S. *The development of a Sexual Orientation Scale for males*. În: *The Professional Counselor*, 2011, vol. 1, no. 3, p. 208-221. ISSN (online) 2164-3989. doi: [10.15241/sjj.1.3.208](https://doi.org/10.15241/sjj.1.3.208).
109. JOHN O. P., DONAHUE E. M., KENTLE R. L. *The Big Five Inventory-Versions 4a and 54*. Berkeley, CA: University of California at Berkeley, Institute of Personality and Social Research, 1991.
110. JOHN O. P., NAUMANN L. P., SOTO C. J. *Paradigm shift to the integrative Big-Five trait taxonomy: History, measurement, and conceptual issues*. În: JOHN O. P., ROBINS R. W., PERVIN L. A. (Eds.), *Handbook of Personality: Theory and Research* (3rd ed.). New York, NY: Guilford Press, 2008, p. 114-158. ISBN: 978-160-91-8059-1.
111. KELLEY J. *Attitudes towards homosexuality in 29 nations*. În: *Australian Social Monitor*, 2001, vol. 4, no. 1, p. 15-22. ISSN (print) 1440-4842.

112. KING M., BARTLETT A. *British psychiatry and homosexuality*. În: The British Journal of Psychiatry, 1999, vol. 175, nr. 2, p. 106-113. ISSN (print) 0007-1250. ISSN (online) 1472-1465. doi: [10.1192/bjp.175.2.106](https://doi.org/10.1192/bjp.175.2.106).
113. KIRKUP K. *The origins of gender identity and gender expression in Anglo-American legal discourse*. În: University of Toronto Law Journal, 2018, vol. 68, no. 1, p. 80-117. ISSN (print) 0042-0220. ISSN (online) 1710-1174. doi: [10.3138/utlj.2017-0080](https://doi.org/10.3138/utlj.2017-0080).
114. KITE M. E. *Psychometric properties of the Homosexuality Attitude Scale*. În: Representative Research in Social Psychology, 1991, vol. 19, no. 2, p. 79-94. ISSN (print) 0034-4907.
115. KITE M. E., DEAUX K. *Attitudes toward homosexuality: Assessment and behavioral consequences*. În: Basic and Applied Social Psychology, 1986, vol. 7, no. 2, p. 137-162. ISSN (print) 1052-9284, ISSN (online) 1099-1298. doi: [10.1207/s15324834basp0702_4](https://doi.org/10.1207/s15324834basp0702_4).
116. KOCH C. A. *Attitudes, knowledge, and anticipated behaviors of preservice teachers toward individuals with different sexual orientations*. În: Dissertation Abstracts International, 2000, vol. 61, no. 05, 144 p. (UMI No. 9973083).
117. KNIGHT D. A. *The homosexual male*. În: HEIDELBAUGH J. J. (Ed.), Clinical Men's Health. Evidence in Practice. Philadelphia, PA: Elsevier (Saunders), 2008, 624 p. ISBN 978-141-60-3000-3.
118. LABĂR A.-V. *SPSS pentru științele educației*. Iași: Editura Polirom, 2008, 347 p. ISBN 978-973-46-1148-5.
119. LEMM K. M. *Positive associations among interpersonal contact, motivation, and implicit and explicit attitudes toward gay men*. În: Journal of Homosexuality, 2006, vol. 51, no. 2, p. 79-99. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v51n02_05](https://doi.org/10.1300/J082v51n02_05).
120. LINGIARDI V., FALANGA S., D'AUGELLI A. R. *The evaluation of homophobia in an Italian sample: An exploratory study*. În: Archives of Sexual Behavior, 2005, vol. 34, no. 1, p. 81-94. ISSN (print) 0004-0002. ISSN (online) 1573-2800. doi: [10.1007/s10508-005-1002-z](https://doi.org/10.1007/s10508-005-1002-z).
121. LÓPEZ-SÁEZ M. Á., GARCÍA-DAUDER D., MONTERO I. *Correlate attitudes toward LGBT and sexism in Spanish psychology students*. În: Frontiers in Psychology, 2020, vol. 11, Article ID 2063, 11 p. ISSN (online) 1664-1708. doi: [10.3389/fpsyg.2020.02063](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02063).
122. LUNGU O. *Diferențe în stereotipul românilor față de homosexuali*. În: Cogniție, Creier, Comportament, 1997, vol. I, no. 4, p. 409-420. ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).

123. MAGGINO F. *Guttman scale*. În: MICHALOS A. C. (Ed.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Dordrecht: Springer, 2014. doi: [10.1007/978-94-007-0753-5_1218](https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_1218).
124. MAHONEY E. R. *Human Sexuality*. New York: McGraw-Hill, 1983. ISBN: 978-007-03-9650-0.
125. MARTINSON R. D. *Sexual orientation: The history and significance of an idea*. În: *Word & World: Theology for Christian Ministry*, 1994, vol 14, no. 3, p. 239-245. ISSN (print) 0275-5270.
126. MIHĂILESCU I. *Homosexualitate*. În: ZAMFIR C., VLĂSCEANU L. (Coord.), *Dicționar de sociologie* (p. 283). București: Editura Babel 1993. ISBN 973-481-011-1.
127. MITROFAN I., CIUPERCĂ C. *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*. București: Editura Press Mihaela S.R.L, 1998. ISBN 973-9415-00-8.
128. MOHIP C., MORRY M. *The relationship of symbolic beliefs and prior contact to heterosexuals' attitudes toward gay men and lesbian women*. În: *Canadian Journal of Behavioural Science*, 2004, vol. 36, no. 1, p. 36-44. ISSN (print) 0008-400X, ISSN (online) 1879-2669. doi: [10.1037/h0087214](https://doi.org/10.1037/h0087214).
129. MORGAN D. J. *Knowledge and Attitudes of Preservice Teachers Towards Students Who are Gay, Lesbian, Bisexual, or Transgendered*. Denton, TX: University of North Texas; 2003, 101 p. Disertație disponibilă online la <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/> (vizitat 18.08.2023).
130. MORGAN G. A., LEECH N. L., GLOECKNER G. W., BARRETT K. C. *SPSS for Introductory Statistics: Use and Interpretation* (6th ed.). New York, NY: Routledge, 2019, 266 p. ISBN 978-113-85-7821-0.
131. MORARU A. *Social perception of homosexuality in Romania*. În: *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2010, vol. 2, p. 5726-5730. ISSN 1877-0428. doi: [10.1016/j.sbspro.2010.03.935](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.935).
132. MORRISON M. A., BISHOP C. J., MORRISON T. G. *A systematic review of the psychometric properties of composite LGBT prejudice and discrimination scales*. În: *Journal of Homosexuality*, 2019, vol. 66, no. 4, p. 549-570. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2017.1422935](https://doi.org/10.1080/00918369.2017.1422935).
133. MUÑIZ J., ELOSUA P., HAMBLETON R. K. *Directrices para la traducción y adaptación de los tests: segunda edición*. În: *Psicothema*, 2013, vol. 25, no. 2, p. 151-157. ISSN (print) 0214-9915, ISSN (online) 1886-144X. doi: [10.7334/psicothema2013.24](https://doi.org/10.7334/psicothema2013.24).

134. NGUYEN T. Q., BLUM R. W. *Homosexuality tolerance among male and female Vietnamese youth: An examination of traditional sexual values, self-esteem, and demographic/contextual characteristics*. În: *Journal of Adolescent Health*, 2014, vol. 55, no. 6, p. 823-829. ISSN (print) 1054-139X. ISSN (online). doi: [10.1016/j.jadohealth.2014.07.011](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.07.011).
135. NICOL P., CHAPMAN R., WATKINS R., YOUNG J., SHIELDS L. *Tertiary paediatric hospital health professionals' attitudes to lesbian, gay, bisexual and transgender parents seeking health care for their children*. În: *Journal of Clinical Nursing*, 2013, vol. 22, no. 23-24, p. 3396-3405. ISSN (print) 1365-2702, ISSN (online) 0962-1067. doi: [10.1111/jocn.12372](https://doi.org/10.1111/jocn.12372).
136. NOVAK A. *Statistica și tehnica sondajului*. București: Editura „Sylvi”, 2003, 390 p. ISBN 973-628-025-X.
137. NUNNALLY J. C., BERNSTEIN I. H. *Psychometric theory* (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill, 1994, 736 p. ISBN 978-007-04-7849-7.
138. ORGANIZATIA MONDIALA A SANATATII. *ICD-10: Clasificarea tulburărilor mentale și de comportament. Simptomatologie și diagnostic clinic* (trad.). București: Editura „All”, 1998. ISBN 978-606-71-9838-6.
139. OTT M. Q., CORLISS H. L., WYPIJ D., ROSARIO M., AUSTIN S. B. *Stability and change in self-reported sexual orientation identity in young people: Application of mobility metrics*. În: *Archives of Sexual Behavior*, 2011, vol. 40, no. 3, p. 519-532. ISSN (print) 0004-0002, ISSN (online) 1573-2800. doi: [10.1007/s10508-010-9691-3](https://doi.org/10.1007/s10508-010-9691-3).
140. OVERBY L. M., BARTH J. *Contact, community context, and public attitudes toward gay men and lesbians*. În: *Polity*, 2002, vol. 34 no. 4, p. 433-456. ISSN (print) 0032-3497, ISSN (online) 1744-1684. doi: [10.1086/POLv34n4ms3235412](https://doi.org/10.1086/POLv34n4ms3235412).
141. PARKER R., AGGLETON P. *Culture, Society, and Sexuality. A Reader* (2nd ed.). Abingdon, UK: Routledge, 2007, 512 p. ISBN 978-041-54-0456-3.
142. PAULHUS D. L. *Paulhus Deception Scales (PDS): The Balanced Inventory of Desirable Responding-7. User's Manual*. North Tonawanda, NY: Multi-Health Systems, Inc., 1998, 40 p.
143. PEW RESEARCH CENTER. *Religious Belief and National Belonging in Central and Eastern Europe*, 2017, 175 p. ISBN 978-92-846-6328-6. Document disponibil online la www.pewresearch.org (vizitat 09.08.2021).

144. POPESCU C. A. *Imaginea homosexualității în săptămânalul „Expres Magazin”*. În: *Cogniție, Creier, Comportament*, 1997, vol. 1, nr. 4, p. 453-461, ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).
145. PRELICI V. *Percepția socială a homosexualității în România*. În: *Cogniție, Creier, Comportament*, 1997, vol. 1, nr. 4, p. 421-430. ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).
146. PRINCE V. *Sex vs. gender*. În: *International Journal of Transgenderism*, 2005, vol. 8, no. 4, p. 29-32. ISSN (print) 1553-2739. ISSN (online) 1434-4599. doi: [10.1300/J485v08n04_05](https://doi.org/10.1300/J485v08n04_05).
147. RAJA S., STOKES, J. P. *Assessing attitudes toward lesbians and gay men: The Modern Homophobia Scale*. În: *Journal of Gay, Lesbian, and Bisexual Identity*, 1998, vol. 3, no. 2, p. 113-134. ISSN (print) 1573-8167, ISSN (online) 1083-8147. doi: [10.1023/A:1023244427281](https://doi.org/10.1023/A:1023244427281).
148. RĂDULESCU S. M. *Sociologia și istoria comportamentului sexual „deviant”*. București: Editura „Nemira”, 1996, 290 p. ISBN 973-930-108-8.
149. REBER A. S. *Dictionary of Psychology*. London, UK: Penguin Books, 1985, 848 p. ISBN 978-067-08-0136-7.
150. REITER L. *Sexual orientation, sexual identity, and the question of choice*. În: *Clinical Social Work Journal*, 1989, vol 17, no. 2, p. 138-150. ISSN (print) 0091-1674, ISSN (online) 1573-3343. doi: [10.1007/BF00756141](https://doi.org/10.1007/BF00756141).
151. RENZETTI C. M., EDLESON J. L. (Eds.), *Encyclopedia of Interpersonal Violence* (Vol. 1). Thousand Oaks, CA: Sage, 2008, 486 p. ISBN 978-141-29-1800-8.
152. RIKEL A. M. *The influence of the environment on a person's sexual orientation: Intergenerational analysis in Russia*. În: *E3S Web of Conferences*, 2021, vol. 273, Article ID 10043. [10.1051/e3sconf/202127310043](https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127310043) (vizitat 22.09.2021).
153. ROBU V. *Distanța socială față de persoanele de alte rase în rândul studenților români*. În: *Psihologie. Revistă Științifico-Practică*, 2011, nr. 4, p. 24-37. ISSN 1857-2502.
154. ROBU V., BULBOACĂ G. *Psychometric Properties of the Attitudes Toward Sexuality Scale in a Sample of Romanian University Students*. Lucrare prezentată la Conferința Internațională Științifico-Practică cu tema „Orientări și practici metodologice contemporane în științele sociale”, Chișinău, Republica Moldova, 17-18 octombrie 2019.
155. RUDOLPH J. R. *The effects of a multimodal seminar on mental health practitioners' attitudes toward homosexuality, authoritarianism, and counseling effectiveness*. În: *Dissertation Abstracts International*, 1989, vol. 49, no. 07, 2873B, 216 p. (UMI No. 8817491).

156. RUSNAC S. *Preocupări contemporane ale psihologiei sociale*. Chișinău: RVR Consulting Grup. 2007. Vol. 2, 264 p. ISBN 978-997-57-8566-2.
157. SAKALLI N. *Pictures of male homosexuals in the heads of Turkish college students: The effect of sex differences and social contact on stereotyping*. În: *Journal of Homosexuality*, 2002, vol. 43, no. 2, p. 111-126. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/j082v43n02_07](https://doi.org/10.1300/j082v43n02_07).
158. SAVA Fl.-A. *Analiza datelor în cercetarea psihologică* (ediția a II-a revizuită). Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2011, 371 p. ISBN 978-606-82-4423-5.
159. SAVIN-WILLIAMS R. C., COHEN K. M. *Homoerotic development during childhood and adolescence*. În: *Child and Adolescent Psychiatric Clinics in North America*, 2004, vol. 13, no. 3, p. 529-549. ISSN (print) 1056-4993, ISSN (online) 1558-0490. doi: [10.1016/j.chc.2004.02.005](https://doi.org/10.1016/j.chc.2004.02.005).
160. SCHERMELLEH-ENGEL K., MOOSBRUGGER H., MÜLLER H. *Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures*. În: *Methods of Psychological Research Online*, 2003, vol. 8, nr. 2, p. 23-74. ISSN (print) 1616-8119. ISSN (online) 1432-8534.
161. SCHNEIDER M. S., TREMBLE B. *Training service providers to work with gay or lesbian adolescents: A workshop*. În: *Journal of Counseling & Development*, 1986, vol. 65, no. 2, p. 98-99. ISSN (print) 0748-9633, ISSN (online) 1556-6676. doi: [10.1002/j.1556-6676.1986.tb01242.x](https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1986.tb01242.x).
162. SCHUMACKER R. E., LOMAX R. G. *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling* (3rd ed.). New York, NY: Routledge, 2010, 536 p. ISBN 978-184-16-9891-5.
163. SCOTT J. *Changing attitudes to sexual morality: A cross-national comparison*. În: *Sociology*, 1998, vol. 32, no. 4, p. 815-845. ISSN (print) 0038-0385. ISSN (online) 1469-8684. doi: [10.1177/0038038598032004010](https://doi.org/10.1177/0038038598032004010).
164. SEARS J. T. *Educators, homosexuality, and homosexual students: Are personal feelings related to professional beliefs?* În: *Journal of Homosexuality*, 1992, vol. 22, no. 3-4, p. 29-79. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v22n03_03](https://doi.org/10.1300/J082v22n03_03).
165. SELTZER R. *AIDS, homosexuality, public opinion, and changing correlates over time*. În: *Journal of Homosexuality*, 1993, vol. 26, no. 1, p. 85-97. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v26n01_07](https://doi.org/10.1300/J082v26n01_07).
166. SERGEANT M. J., DICKINS T. E., DAVIES M. N. O., GRIFFITHS M. D. *Aggression, empathy and sexual orientation in males*. În: *Personality and Individual Differences*, 2006,

- vol. 40, no. 3, p. 475-486. ISSN (print) 0191-8869, ISSN (online) 1873-3549. doi: [10.1016/j.paid.2005.07.002](https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.07.002).
167. SHACKELFORD T. K., BESSER A. *Predicting attitudes toward homosexuality: Insights from personality psychology*. În: *Individual Differences Research*, 2007, vol. 5, no. 2, p. 106-114. ISSN (print) 1541-745X.
168. SILLAMY N. *Larousse Dicționar de psihologie* (trad.). București: Editura „Univers Enciclopedic”, 1998, 347 p. ISBN: 973-924-325-8.
169. SPINEANU-DOBROTĂ S. *Percepția socială a homosexualității în România*. În: *Cogniție, Creier, Comportament*, 1997, vol. 1, no. 4, p. 431-452. ISSN (print) 1224-8398, ISSN (online) 2247-9228. doi: [10.24193/cbb](https://doi.org/10.24193/cbb).
170. SPINEANU-DOBROTĂ S. *Homosexualitatea. Normal sau patologic*. București: Editura „Tritonic”, 2005, 224 p. ISBN 973-733-028-5.
171. STAATS G. R. *Stereotype content and social distance: Changing views of homosexuality*. În: *Journal of Homosexuality*, 1978, vol. 4, no. 1, p. 15-27. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v04n01_02](https://doi.org/10.1300/J082v04n01_02).
172. STĂNCULESCU E. *Stereotip*. În: CHELCEA S., ILUȚ P. (Coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*. București: Editura Economică, 2003, p. 343-345. ISBN: 973-590-834-4.
173. STEFFENS M. C., WAGNER C. *Attitudes toward lesbians, gay men, bisexual women, and bisexual men in Germany*. În: *Journal of Sex Research*, 2004, vol. 41, no. 2, p. 137-149. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519. doi: [10.1080/00224490409552222](https://doi.org/10.1080/00224490409552222).
174. STOEVER C. J., MORERA O. F. *A confirmatory factor analysis of the Attitudes Toward Lesbians and Gay Men (ATLG) measure*. În: *Journal of Homosexuality*, 2008, vol. 52, no. 3-4, p. 189-209. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1300/J082v52n03_09](https://doi.org/10.1300/J082v52n03_09).
175. SWIATLO A. D., KAHN N. F., HALPERN. C. T. *Intimate partner violence perpetration and victimization among young adult sexual minorities*. În: *Perspectives on Sexual Reproductive Health*, 2020, vol. 52, no. 2, p. 97-105. ISSN (print) 1538-6341, ISSN (online) 1931-2393. doi: [10.1363/psrh.12138](https://doi.org/10.1363/psrh.12138).
176. ȘTULHOFER A., RIMAC I. *Determinants of homonegativity in Europe*. În: *Journal of Sex Research*, 2009, vol. 46 no. 1, p. 24-32. ISSN (print) 0022-4499, ISSN (online) 1559-8519.
177. ȘELARU. M. *Comportamentul sexual aberant*. Iași: Editura „Moldova”, 1993, 365 p. ISBN: 973-9032-99-0.

178. ȘLEAHTIȚCHI M. *Analiza structurală a spațiului reprezentational: evocarea liberă, harta asociativă și rețeaua de asociații*. În: Psihologie. Pedagogie Socială. Asistență Socială, 2013, nr. 2 (31), p. 14-25. ISSN (print) 1857-2502. ISSN (online) 2537-6276.
179. ȘLEAHTIȚCHI M. *Tratat de analiză structurală a reprezentărilor sociale*. Chișinău: Editura „Știința”, 2016, 224 p. ISBN 978-9975-85-185-5.
180. ȘLEAHTIȚCHI M. *Prototipicalitate și categorialitate în studiul reprezentărilor sociale*. În: Psihologie. Revistă Științifico-Practică, 2018, nr. 1-2 (32), p. 30-39. ISSN (print) 1857-2502. ISSN (online) 2537-6276.
181. TAQUETTE S. R., De OLIVEIRA-RODRIGUES A. *Homosexual experiences of adolescents: Considerations for healthcare*. În: Interface: Comunicação, Saúde e Educação, 2015, vol. 19, no. 55. ISSN (print) 1414-3283, ISSN (online) 1807-5762. doi: [10.1590/1807-57622014.0504](https://doi.org/10.1590/1807-57622014.0504).
182. TROIDEN R. R. The formation of homosexual identities. În HERDT G. (Ed.), *Gay and Lesbian Youth*. New York, NY: Harrington Park Press, 1989, p. 43-74. ISBN 978-131-58-0410-1.
183. TURCESCU L., STAN L. *Religion, politics and sexuality in Romania*. În: Europe-Asia Studies, 2005, vol. 57, no. 2, p. 291-310. ISSN (print) 0966-8136, ISSN (online) 1465-3427. doi: [10.1080/09668130500051924](https://doi.org/10.1080/09668130500051924).
184. Van de MEERENDONK B., EISINGA R., FELLING A. *Application of Herek's Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Scale in the Netherlands*. În: Psychological Reports, 2003, vol. 93, no. 1, p. 265-275. ISSN (print) 0033-2941, ISSN (online) 1558-691X. doi: [10.2466/pr0.2003.93.1.265](https://doi.org/10.2466/pr0.2003.93.1.265).
185. VERGÈS P. *L'évocation de l'argent: une méthode pour la définition du noyau central de la représentation*. În: Bulletin de Psychologie, 1992, vol. 45, nr. 405, p. 203-209. ISSN (print) 0007-4403. ISSN (online) 1968-3766.
186. VLĂDUȚ I. *Homosexualitatea și atitudinile socio-legale față de această formă a sexualității umane*. În: Revista Română de Sociologie, 2004, vol. XV, no. 3-4, p. 353-363. ISSN (print) 1224-9262. ISSN (online) 2392-8549.
187. VLĂDUȚ M. *Reprezentările sociale. Metodologia cercetării nodului central*. În: Revista Română de Sociologie, 2000, vol. 11, nr. 3-4, p. 349-360. ISSN (print) 1224-9262. ISSN (online) 2392-8549.
188. VOICU O., CASH J., COJOCARIU V., *Biserică și Stat în Republica Moldova*. Chișinău: Fundația Soroș-Moldova, Centrul pentru Inovare Publică și CBS-AXA, 2016, 56 p. ISBN 978-997-58-7220-1. Raport disponibil online la <https://www.soros.md>.

189. WACHELKE J., WOLTER R. *Critérios de construção e relato da análise prototípica para representações sociais*. În: *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 2011, vol. 27, nr. 4, p. 521-526. ISSN (print) 0102-3772. ISSN (online) 1806-3446. doi: [10.1590/S0102-37722011000400017](https://doi.org/10.1590/S0102-37722011000400017).
190. WALTERS M. L., CHEN J., BREIDING M. J. *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Findings on Victimization by Sexual Orientation*. Atlanta, GA: National Center for Injury and Prevention Control, Division of Violence Prevention, Centers for Disease Control and Prevention, 2013, 41 p. Raport disponibil online la https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/nisvs_sofindings.pdf (vizitat 14.08.2023).
191. WEINBERG G. *Society and the Healthy Homosexual*. New York, NY: St. Martin's Press, 1972, 150 p. ISBN 978-031-27-3851-8.
192. WESTHEIMER R. K., LOPATER S. *Human Sexuality: A Psychosocial Perspective* (2nd ed.). Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins, 2004. ISBN: 978-078-17-4760-8.
193. WIDLÖCHER D. *Homosexualitate*. În: DORON R., PAROT Fr. (Coord.), *Dicționar de psihologie* (trad.). București: Editura Humanitas, 1999, p. 374-375. ISBN: 973-50-1164-6.
194. WICKHAM R. E., GUTIERREZ R., GIORDANO B. L., ROSTOSKY S. S., RIGGLE E. D. B. *Gender and generational differences in the Internalized Homophobia Questionnaire: An alignment IRT analysis*. În: *Assessment*, 2019, vol. 28, nr. 4, p. 1159-1172. ISSN (printed) 1073-1911. ISSN (online) 1552-3489. doi: [10.1177/1073191119893010](https://doi.org/10.1177/1073191119893010).
195. WORTHEN M. G. F., TANZILLI A., CARISTO C., LINGIARDI V. *Social contact, social distancing, and attitudes toward LGT individuals: A cross-cultural study of college students in the United States, Italy, and Spain*. În: *Journal of Homosexuality*, 2019, vol. 66, no. 13, p. 1882-1908. ISSN (print) 0091-8369, ISSN (online) 1540-3602. doi: [10.1080/00918369.2018.1519302](https://doi.org/10.1080/00918369.2018.1519302).
196. YOST M. R., THOMAS G. D. *Gender and binegativity: Men's and women's attitudes toward male and female bisexuals*. În: *Archives of Sexual Behavior*, 2012, vol. 41, no. 3, p. 691-702. ISSN (print) 0004-0002, ISSN (online) 1573-2800. doi: [10.1007/s10508-011-9767-8](https://doi.org/10.1007/s10508-011-9767-8).

ANEXE

ANEXA A1. Chestionarele administrate participanților la studiu

a. Chestionar informații socio-demografice, itemi generali, credințe factuale și tehnica asociațiilor libere (construit de autor)

Vă rugăm să precizați, bifând un „X” în dreptul variantei care vi se potrivește sau completând spațiile libere:

1. Sexul (bifați un „X”): Bărbat Femeie 2. Vârsta dvs. (completați): _____ ani împliniți

3. Nivelul educației/ultimele studii pe care le-ați absolvit (bifați un „X” în dreptul ultimelor studii pe care le-ați absolvit):

liceu (cu BAC) școală postliceală facultate master

4. Specializarea la care sunteți student(ă) în prezent (completați) _____

5. Cultul religios pe care îl practicați (completați): _____

6. Vă considerați o persoană (bifați un „X” varianta care vi se potrivește):

deloc religioasă destul de religioasă religioasă foarte religioasă

7. Ținând cont de propriile dvs. ideologii și de stilul de viață, vă considerați o persoană

(bifați un „X” varianta care vi se potrivește):

foarte conservatoare conservatoare oarecum conservatoare oarecum liberală liberală foarte liberală

8. Până în prezent, ați intrat în contact cu o persoană care v-a declarat că era lesbiană/gay ? DA NU

9. În prezent, aveți o relație de prietenie/amiciție cu o persoană care v-a declarat că este lesbiană/gay ?

DA NU

10. Cât de importantă vi se pare chestiunea homosexualității pentru societatea românească ?

deloc importantă neimportantă destul de neimportantă

destul de importantă importantă foarte importantă

11. Pentru fiecare dintre următoarele afirmații, alegeți una dintre următoarele trei variante de răspuns:

A – ADEVĂRAT, F – FALS sau NS – NU ȘTIU.

a. Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual..... A F NS

b. Există posibilitatea de a schimba orientarea homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală..... A F NS

c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul..... A F NS

d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă..... A F NS

e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală..... A F NS

f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații gay sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri..... A F NS

g. Bărbații cu orientare homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente..... A F NS

h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientare homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană c A F NS

de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă.....

- i. Bărbații homosexuali sunt agresivi..... A F NS
- j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie..... A F NS
- k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor..... A F NS
- l. O persoană cu orientare homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic..... A F NS
- m. În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”..... A F NS
- n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații gay)..... A F NS
- o. Persoanele cu orientare homosexuală sunt pedofile..... A F NS

12. Orientarea dvs. sexuală este: homosexuală bisexuală heterosexuală
- asexuală (nu mă simt atras/-ă sexual față de niciun sex)
- nu sunt sigur(ă) nu doresc să răspund

13. Sarcina pe care o veți avea de rezolvat, în continuare, este foarte simplă. Trebuie să faceți un mic joc de asociații de cuvinte. Spre exemplu, dacă spun cuvântul **oras**, mie îmi vin în minte cuvinte, precum: clădiri, străzi, circulație, cinema, poluare. Când auziți cuvântul **HOMOSEXUALITATE**, care sunt primele **cinci (5)** cuvinte care vă vin prima dată în minte? Scrieți-le în coloana de mai jos. Aveți grijă ca niciun cuvânt să nu reprezinte o formă semantică, morfologică sau gramaticală a unui alt cuvânt, ca de exemplu: *sex* (ca relație intimă dintre două persoane) – *relație sexuală*.

HOMOSEXUALITATE

A. _____

B. _____

C. _____

D. _____

E. _____

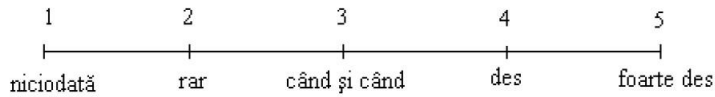
14. Acum, că ați scris cuvintele, gândindu-vă în continuare la cuvântul **HOMOSEXUALITATE**, vă rugăm să ne spuneți care este cel mai important cuvânt pentru dvs. (pe care îl considerați esențial pentru a înțelege ce anume înseamnă cuvântul **homosexualitate**), dintre cele cinci pe care le-ați legat de cuvântul **homosexualitate**? Dar următoarele? Indicați (mai sus) cel mai important cuvânt pentru dvs., dintre cele cinci, trecând în dreptul lui (în partea dreaptă) **cifra 1**. Apoi indicați, dintre restul de patru cuvinte, pe cel care se situează pe cel de-al doilea loc, ca importanță pentru dvs., notând în dreapta lui cifra 2. Procedați tot așa și pentru cuvintele care se află pe cel de-al treilea, al patrulea și al cincilea loc, în ceea ce privește importanța pe care o au pentru dvs., atunci când auziți cuvântul **HOMOSEXUALITATE**. Aveți grijă să indicați importanța pe care o are fiecare dintre cele cinci cuvinte, pe care le-ați asociat cuvântului **HOMOSEXUALITATE**.

15. Gândiți-vă din nou la fiecare dintre cele cinci cuvinte pe care le-ați asociat cuvântului **HOMOSEXUALITATE**. Pentru fiecare cuvânt în parte, puneți în dreptul lui **semnul (+)** dacă considerați că respectivul cuvânt are o semnificație (conotație, înțeles) pozitivă (plăcută, agreabilă, de dorit), **semnul (-)** dacă considerați că acel cuvânt are o conotație negativă (neplăcută, de nedorit), respectiv **semnul (0)** dacă considerați că acel cuvânt are o conotație neutră – adică nici pozitivă, nici negativă. Aveți grijă să acordați o valoare (pozitivă, negativă sau neutră) fiecărui cuvânt în parte, dintre cele cinci pe care le-ați legat de cuvântul **HOMOSEXUALITATE**.

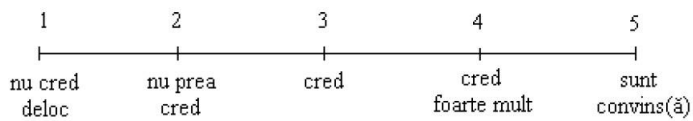
b. Scala pentru evaluarea religiozității/Centrality of Religiosity Scale – Five Items (CRS-5; Huber și Huber, 2012)

La fiecare dintre următoarele **5** întrebări, te rugăm să răspunzi încercuind (sau bifând un „X” peste) cifra corespunzătoare variantei de răspuns care corespunde cel mai bine cu măsura în care conținutul la care se referă întrebarea ți se potrivește.

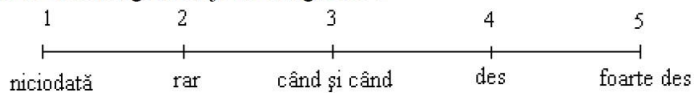
1. Cât de des te gândești la chestiuni religioase ?

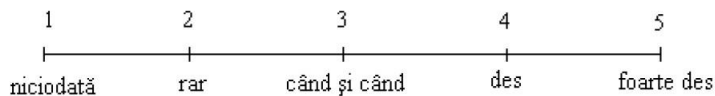
2. În ce măsură crezi în existența lui Dumnezeu sau a unei ființe divine ?

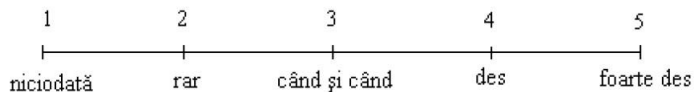
3. Cât de des mergi la slujbele religioase ?

4. Cât de des te rogi ?

5. Cât de des treci prin situații în care ai sentimentul că Dumnezeu sau ceva divin intervine în viața ta ?

c. Scala pentru evaluarea deschiderii în planul mental și al experiențelor interpersonale din BFI/Big Five Inventory – Openness (BFI-O; John, Donahue și Kentle, 1991)

În cele ce urmează, veți citi **10** afirmații care se referă la anumite caracteristici personale. Citiți cu atenție fiecare afirmație și, pentru fiecare, alegeți varianta de răspuns care indică cel mai bine măsura în care caracteristica la care se referă afirmația vi se potrivește, trecând cifra corespunzătoare variantei de răspuns în fața afirmației la care ați ajuns. Pentru a răspunde la o afirmație, aveți la dispoziție cinci variante, după cum urmează:

- 1 – dezacord puternic 2 – înclin spre dezacord 3 – nici în dezacord, nici de acord
4 – înclin spre acord 5 – acord puternic

Mă văd ca o persoană care, în viața de zi cu zi,...

- a. Este originală, vine cu idei noi. f. Valorizează experiențele artistice, estetice.
 b. Manifestă curiozitate față de multe lucruri diferite. g. Preferă munca de rutină.
 c. Este ingenioasă, are o gândire profundă. h. Îi place să reflecteze, să se joace cu ideile.
 d. Are o imaginație activă, bogată. i. Are puține interese artistice.
 e. Este inventivă. j. Are gusturi sofisticate pentru artă, muzică sau literatură.

d. The Revised Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale-Revised Scale-10 (ATLG-RS-10; Herek, 1984, 1988, 1994; Bulboacă și Robu, 2021 – pentru versiunea în limba română/ATLG-R-S-9)

Vă rugăm să citiți cu atenție fiecare dintre următoarele **10** afirmații și, pentru fiecare, să răspundeți cât mai sincer. Răspundeți încercuind (sau bifând un „X” peste) cifra corespunzătoare variantei de răspuns care corespunde cel mai bine cu părerea pe care dvs. o aveți. Variantele de răspuns sunt: **1** – dezacord total, **2** – dezacord, **3** – nici în dezacord, nici de acord, **4** – acord, **5** – acord total

Încercuiți sau bifați cu un „X” cifra corespunzătoare variantei de răspuns care se potrivește părerii dvs. 	1 – dezacord total	2 – dezacord	3 – nici în dezacord, nici acord	4 – acord	5 – acord total
1. Cred că bărbații homosexuali sunt dezgustători.....	1	2	3	4	5
2. Lesbienele nu corespund normelor societății noastre.....	1	2	3	4	5
3. Homosexualitatea masculină este o expresie naturală a sexualității bărbaților.....	1	2	3	4	5
4. Relația sexuală dintre doi bărbați este, pur și simplu, greșită.....	1	2	3	4	5
5. Homosexualitatea în rândul femeilor este un păcat.....	1	2	3	4	5
6. Prin ea însăși, homosexualitatea în rândul femeilor nu reprezintă o problemă decât dacă societatea o transformă într-o problemă.....	1	2	3	4	5
7. În rândul bărbaților, homosexualitatea este, pur și simplu, un stil de viață diferit, care nu ar trebui condamnat.....	1	2	3	4	5
8. Homosexualitatea în rândul bărbaților este o perversiune.....	1	2	3	4	5
9. Lesbienele sunt persoane bolnave.....	1	2	3	4	5

e. Scala pentru evaluarea atitudinilor față de sexualitate – 10/Attitudes Toward Sexuality Scale – 10 (ATSS; Fisher și Hall, 1988; Bulboacă și Robu, 2019 – pentru versiunea în limba română/ATSS-10)

Următoarele **10** afirmații se referă la problematica sexualității în rândul indivizilor umani. Citiți cu atenție fiecare afirmație și, pentru fiecare, alegeți varianta de răspuns care corespunde cel mai bine cu părerea pe care dvs. o aveți despre sexualitate. Pentru fiecare dintre afirmații, încercuiți (sau bifați un „X” peste) varianta de răspuns care se potrivește cel mai bine cu părerea pe care dvs. o aveți despre aspectul referitor la sexualitatea umană pe care îl surprinde afirmația. Aveți grijă să nu săriți peste nicio afirmație. Variantele de răspuns sunt:

1 – dezacord total **2** – dezacord **3** – nici în dezacord, nici de acord **4** – acord **5** – acord total

1. Locurile amenajate pentru nudiști ar trebui să fie complet interzise prin lege.....	1	2	3	4	5
2. Avortul ar trebui să fie permis de fiecare dată când o femeie crede că această decizie ar putea fi cea mai bună.....	1	2	3	4	5
3. Fiecare persoană care intenționează să aibă contacte sexuale ar trebui să primească informații și sfaturi despre contracepție.....	1	2	3	4	5
4. Pipăitul (mângâierea stimulantă a diverselor părți ale corpului) este un comportament imoral, cu excepția cazului în care cuplul este căsătorit.....	1	2	3	4	5
5. Pentru mine, contactele sexuale premaritale în rândul tinerilor sunt inacceptabile.....	1	2	3	4	5
6. Dacă ambii parteneri sunt de acord, contactele sexuale dintre tinerii necăsătoriți sunt acceptabile fără să existe o afecțiune între cei doi.....	1	2	3	4	5
7. Comportamentul homosexual este o variație acceptabilă a preferințelor sexuale.....	1	2	3	4	5
8. O persoană care a contactat o boală venerică obține, probabil, exact ceea ce merită.....	1	2	3	4	5
9. Comportamentul sexual al unei persoane este treaba ei și nimeni nu ar trebui să o judece în legătură cu acesta.....	1	2	3	4	5
10. Contactele sexuale ar trebui să aibă loc doar între două persoane care sunt căsătorite.....	1	2	3	4	5

f. Scala pentru evaluarea managementului impresiei/Paulhus Deception Scale-Impression Management (PDS-IM; Paulhus, 1998)

Acest chestionar conține **20** de afirmații privitoare la anumite trăsături ale propriei dvs. persoane sau la anumite comportamente pe care le puteți manifesta. Citiți cu atenție fiecare afirmație și încercuiți cifra care corespunde cel mai bine modului dvs. obișnuit de a vă manifesta. Pentru a răspunde la o întrebare, veți încercui una dintre următoarele variante de răspuns:

1 - dezacord puternic **2** – dezacord **3** – nici în dezacord, nici de acord **4** – acord **5** – acord puternic

Nu există răspunsuri “bune” sau “rele”. Răspundeți la fiecare întrebare și asigurați-vă că ați indicat răspunsul la locul potrivit. Nu săriți peste nicio afirmație.

1. Câteodată, mint dacă este nevoie.....	1	2	3	4	5
2. Nu-mi acopăr niciodată greșelile.....	1	2	3	4	5
3. Au existat ocazii în care am profitat de cineva.....	1	2	3	4	5
4. Nu înjur niciodată.....	1	2	3	4	5
5. Câteodată, prefer să-mi iau revanșa decât să iert și să uit.....	1	2	3	4	5
6. Întotdeauna respect legile, chiar dacă este prea puțin probabil să fiu prins(ă).....	1	2	3	4	5
7. Am vorbit de rău un (o) prieten(ă) în absența sa.....	1	2	3	4	5
8. Când aud oameni discutând în particular, evit să „trag cu urechea”.....	1	2	3	4	5
9. Am primit un rest mai mare de la un vânzător sau casier și nu i-am spus.....	1	2	3	4	5
10. Întotdeauna aș declara totul la vamă.....	1	2	3	4	5
11. Când eram mic(ă), uneori, furam lucruri.....	1	2	3	4	5
12. N-am aruncat niciodată resturi de alimente sau gunoaie pe stradă.....	1	2	3	4	5
13. Dacă aș fi la volan, nu aș ține cont, întotdeauna, de viteza legală.....	1	2	3	4	5
14. Nu am citit niciodată reviste <i>sexy</i>	1	2	3	4	5
15. Am făcut lucruri despre care nu vorbesc cu alții.....	1	2	3	4	5
16. Niciodată, nu-mi însușesc lucruri care nu îmi aparțin.....	1	2	3	4	5
17. Mi-am luat învoiri/scutiri de la locul de muncă/scoală, cu toate că nu eram bolnav(ă) cu adevărat.....	1	2	3	4	5
18. Niciodată nu am deteriorat o carte de la bibliotecă sau o marfă dintr-un magazin fără să spun....	1	2	3	4	5
19. Am câteva obiceiuri groaznice.....	1	2	3	4	5
20. Nu bârfesc despre treburile altora.....	1	2	3	4	5

g. Scala pentru evaluarea atitudinii față de homosexualitate/Homosexuality Attitude Scale (HAS; Kite, 1991; Kite și Deaux, 1986)

Acest ultim chestionar include **21** de afirmații despre homosexualitate. Citiți cu atenție fiecare afirmație și, pentru fiecare, alegeți varianta de răspuns care se potrivește cel mai bine cu părerea dvs. Răspundeți cât mai sincer. Aveți grijă să răspundeți la toate afirmațiile. Pentru a răspunde la o afirmație, aveți la dispoziție cinci variante, după cum urmează:

1 – acord puternic **2** – acord **3** – nici de acord, nici în dezacord **4** –dezacord **5** – dezacord puternic

1. Nu m-ar deranja să am un (o) prieten(ă) cu orientare homosexuală.....	1	2	3	4	5
2. Dacă aș afla că un artist este <i>gay</i> , acest lucru nu ar avea niciun efect asupra aprecierii mele pentru munca sa.....	1	2	3	4	5
3. Nu m-aș asocia cu persoane homosexuale cunoscute, chiar și dacă aș putea să le ajut.....	1	2	3	4	5
4. Dacă aș afla că unul (una) dintre colegii (colegele) mei (mele) de cameră este <i>gay</i> (lesbiană), mi-aș căuta o locuință nouă.....	1	2	3	4	5
5. Homosexualitatea este o boală mintală.....	1	2	3	4	5
6. Nu mi-ar fi teamă ca propriul meu copil să aibă un profesor cu orientare homosexuală.....	1	2	3	4	5
7. Bărbaților <i>gay</i> le displac persoanele de sex opus.....	1	2	3	4	5
8. Nu cred cu adevărat că actele homosexuale sunt dezgustătoare.....	1	2	3	4	5
9. Comparativ cu persoanele heterosexuale, cele cu orientare homosexuală sunt mai predispuse să comită acte sexuale deviante, precum molestarea unui copil, violul sau <i>voyeurism</i> -ul.....	1	2	3	4	5
10. Persoanele cu orientare homosexuală ar trebui să fie separate de restul societății (de exemplu, să li se restricționeze posibilitatea de a se angaja pe piața muncii).....	1	2	3	4	5
11. Este revoltător să vezi două persoane de același sex care se țin de mână sau își exprimă afecțiunea în public.....	1	2	3	4	5
12. Dragostea dintre doi bărbați sau dintre două femei este destul de diferită de dragostea dintre două persoane de sex opus.....	1	2	3	4	5
13. Pentru mine, mișcările sociale ale comunității <i>gay</i> sunt un lucru pozitiv.....	1	2	3	4	5
14. După părerea mea, homosexualitatea nu este nu păcat.....	1	2	3	4	5
15. Nu m-ar deranja să fiu angajat(ă) de o persoană cu orientare homosexuală.....	1	2	3	4	5
16. Persoanele cu orientare homosexuală ar trebui să fie forțate să meargă la psihoterapie.....	1	2	3	4	5
17. Acceptarea din ce în ce mai mare a homosexualității în societatea noastră contribuie la degradarea morală.....	1	2	3	4	5
18. Nu aș refuza să fac parte dintr-o organizație doar pentru că aceasta include membri care sunt persoane cu orientare homosexuală.....	1	2	3	4	5
19. Aș vota o persoană cu orientare homosexuală la alegerile pentru o funcție publică.....	1	2	3	4	5
20. Chiar dacă aș ști că cineva este <i>gay</i> , aș merge mai departe și aș stabili o relație de prietenie cu acel bărbat.....	1	2	3	4	5
21. Dacă aș fi părinte, aș putea accepta că fiul (fiica) meu (mea) este <i>gay</i> (lesbiană).....	1	2	3	4	5

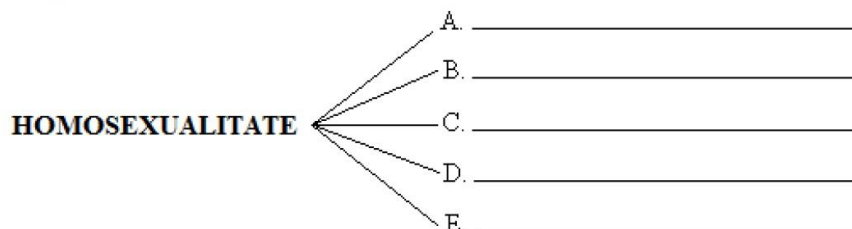
pentru dvs., atunci când auziți cuvântul **HOMOSEXUALITATE**. Aveți grijă să indicați importanța pe care o are fiecare dintre cele cinci cuvinte, pe care le-ați asociat cuvântului **HOMOSEXUALITATE**.

12. Gândiți-vă, din nou, la fiecare dintre cele cinci cuvinte pe care le-ați asociat cuvântului **HOMOSEXUALITATE**. Pentru fiecare cuvânt în parte, puneți în dreptul lui **semnul (+)** dacă considerați că respectivul cuvânt are o semnificație (conotație, înțeles) pozitivă (plăcută, agreabilă, de dorit), **semnul (-)** dacă considerați că acel cuvânt are o conotație negativă (neplăcută, de nedorit), respectiv **semnul (0)** dacă considerați că acel cuvânt are o conotație neutră – adică nici pozitivă, nici negativă. Aveți grijă să acordați o valoare (pozitivă, negativă sau neutră) fiecărui cuvânt în parte, dintre cele cinci pe care le-ați legat de cuvântul **HOMOSEXUALITATE**.

13. Dintre cuvintele pe care le-ați precizat mai sus, indicați două cuvinte care, după părerea dvs., reprezintă și descriu cel mai bine chestiunea homosexualității. Scrieți cuvintele în ordinea importanței pe care o au pentru dvs.

I. _____ ; II. _____.

14. Gândiți-vă la opinia pe care *studenții din România/Republica Moldova în general (indiferent de facultatea și/sau programul de studii pe care le urmează)* o au despre **HOMOSEXUALITATE**. Care credeți că ar fi primele cinci cuvinte sau expresii care le-ar veni acestora în minte dacă s-ar gândi la sau ar auzi cuvântul **HOMOSEXUALITATE** ? Apoi, procedați ca la itemii 11 și 12. Astfel: a) ierarhizați de la 1 (cel mai important) la 5 (cel mai puțin important) cuvintele pe care le-ați asociat termenului **HOMOSEXUALITATE** în funcție de importanța pe care credeți că studenții din România/Republica Moldova în general o atribuie acestor cuvinte; b) stabiliți conotațiile (negativă, neutră sau pozitivă) pentru fiecare cuvânt în parte.

15. Completați următorul tabel, răspunzând cu **DA/NU** pentru fiecare dintre categoriile de persoane indicate în prima coloană și pentru fiecare dintre situațiile precizate pe prima linie a tabelului.

Ați accepta ca o persoană...	Să vă fie vecin		Să vă fie coleg de an/grupă		Să vă fie coleg de muncă		Să vă fie prieten apropiat		Să facă parte din familia dvs.	
	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
a) Cu o altă origine rasială.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
b) De altă etnie/naționalitate.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
c) Sectantă.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
d) Cu antecedente penale.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
e) Cu orientare homosexuală.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
f) Consumatoare de droguri.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
g) Care suferă de o boală psihică.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
h) Cu orientare bisexuală.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
i) Care suferă de HIV/SIDA sau de o altă boală contagioasă	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
j) Alcoolică.....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
k) Transsexuală (care dorește să-și schimbe sexul).....	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU

16. Răspundeți la următoarele întrebări cu **DA/NU**, în funcție de opinia dvs. Aveți grijă să răspundeți cât mai sincer la toate întrebările.

I.	Homosexualii se comportă precum persoanele de sex opus.....	DA	NU
II.	Homosexualii au impulsuri și dorințe sexuale neobișnuit de puternice.....	DA	NU
III.	Homosexualii se tem de relațiile cu persoanele de sex opus.....	DA	NU
IV.	Persoanele cu orientare homosexuală sunt ușor de recunoscut datorită înfățișării și comportamentului.....	DA	NU
V.	Homosexualii sunt periculoși ca profesori sau lideri, deoarece urmăresc să corupă sexual copii și tineri.....	DA	NU
VI.	Homosexualii tind să-și corupă colegi de muncă din punct de vedere sexual.....	DA	NU
VII.	Homosexualitatea este o corupție socială care poate cauza prăbușirea civilizației umane.....	DA	NU
VIII.	Unei persoane cu orientare homosexuală NU ar trebui să i se permită să lucreze ca:		
	a) oficial în Guvern (de exemplu, ministru).....	DA	NU
	b) medic.....	DA	NU
	c) învățător, profesor, instructor.....	DA	NU
	d) judecător.....	DA	NU
	e) asistent social, consilier școlar.....	DA	NU
	f) kinetoterapeut, maseur.....	DA	NU
IX.	Unei persoane cu orientare homosexuală i s-ar potrivi cel mai bine ocupații, precum: <i>hair-stylist, make-up artist, creator de modă, florar, artist etc.</i>	DA	NU

VĂ MULȚUMESC PENTRU COLABORARE !

ANEXA A3. Proprietăți psihometrice ale versiunii în limba română pentru ATLG-R-S-9

În România, instrumentul ATLG-R-S-10 a fost testat din punct de vedere psihometric pe un eșantion de subiecți care a inclus 496 studenți, masteranzi și cursanți la programe de studii postuniversitare oferite de către Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic ³⁴². Pentru versiunea rezultată în urma analizei factoriale confirmatorie ($k = 9$ itemi; un singur factor latent și trei perechi de erori corespunzătoare itemilor corelate între ele) autorii studiului au raportat o valoare foarte bună a consistenței interne ($\alpha_{\text{Cronbach}} = 0.91$), cu rezultate similare pentru subeșantioanele diferențiate în funcție de sexul subiecților. Itemul eliminat („În țările în care sunt în vigoare, legile care interzic relația sexuală cu consimțământ între două femei adulte ar trebui abolite”) a prezentat o saturație foarte scăzută în factorul latent ($\gamma_{\text{std.}} = 0.10$; $p = 0.023$). Corelațiile dintre scorurile pentru ceilalți nouă itemi reținuți în modelul final au avut valori cuprinse între 0.15 și 0.77 ($Mdn_{\text{corelații}} = 0.57$). Valorile corectate pentru corelațiile dintre scorurile la itemi și scorul total au fost cuprinse între 0.36 și 0.80 ($Mdn_{\text{corelații}} = 0.75$)

Într-un prim model de măsurare ipotetic, toți itemii instrumentului ATLG-R-S-10 au fost constrânși să satureze un singur factor (denumit *atitudine față de bărbați gay și lesbiene*). Nu a fost impusă nicio altă constrângere privitor la intercorelarea erorilor corespunzătoare itemilor. Adecvarea globală din perspectivă statistică nu a fost satisfăcătoare, deoarece: $\chi^2 = 329.36$; $df = 35$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 9.41$; SRMR = 0.066; NFI = 0.866; CFI = 0.878; RMSEA = 0.125; CI_{90 %} RMSEA = 0.113 – 0.138; AIC = 369.365. Pentru itemul „În țările în care sunt în vigoare, legile care interzic relația sexuală cu consimțământ între două femei adulte ar trebui abolite” valoarea saturației ($\gamma_{\text{std.}} = 0.15$) a fost mult mai scăzută decât saturațiile evidențiate pentru ceilalți itemi, deși a fost semnificativă din perspectivă statistică ($p < 0.001$). Prin urmare, acest item a fost eliminat și analiza factorială a fost efectuată numai pentru nouă itemi fără a se impune vreo constrângere privitor la corelarea erorilor corespunzătoare acestora.

Pentru modelul rezultat adecvarea din perspectivă statistică nu a fost satisfăcătoare: $\chi^2 = 293.61$; $df = 27$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 10.87$; SRMR = 0.063; NFI = 0.878; CFI = 0.887; RMSEA = 0.136; CI_{90 %} RMSEA = 0.122 – 0.150; AIC = 329.613. Sugestiile pentru îmbunătățirea modelului privitor la adecvarea statistică (disponibile în *output*-ul obținut cu aplicația AMOS 24.0) ne-au condus spre intercorelarea erorilor pentru itemii 1 („Cred că bărbații homosexuali sunt dezgustători”) și 2 („Lesbienele nu corespund normelor societății noastre”), 4

³⁴² BULBOACĂ G., ROBU V. *A psychometric evaluation of the Revised Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale-Short Version: The ATLG-R-S-9*. În: Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics, 2021, vol. 25, no. 2, p. 225-238. ISSN (print) 2247-4579, ISSN (online) 2392-7127 doi: [10.29081/JIPED.2021.25.2.10](https://doi.org/10.29081/JIPED.2021.25.2.10).

(„Homosexualitatea masculină este o expresie naturală a sexualității bărbaților”) și 8 („În rândul bărbaților, homosexualitatea este, pus și simplu, un stil de viață diferit care nu ar trebui condamnat”), respectiv 7 („Prin ea însăși, homosexualitatea în rândul femeilor nu reprezintă o problemă decât dacă societatea o transformă într-o problemă”) și 8. Aceste constrângeri au produs o îmbunătățire substanțială a adecvării noului model din perspectivă statistică: $\chi^2 = 99.72$; $df = 24$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 4.15$; SRMR = 0.035; NFI = 0.959; CFI = 0.968; RMSEA = 0.077; CI_{90 %} RMSEA = 0.062 – 0.093; AIC = 141.726. Valorile standardizate ale saturațiilor pe care itemii le-au evidențiat în factorul latent au fost cuprinse între 0.31 și 0.80 ($p < 0.001$; Figura A3.1). Corelațiile dintre erorile corespunzătoare perechilor de itemi 1 și 2, 4 și 8, respectiv 7 și 8 au fost egale cu 0.39, 0.25, respectiv 0.38 ($p < 0.001$). Valorile corectate ale corelațiilor dintre scorurile pentru cei nouă itemi și scorul total la ATLG-R-S-9 au fost cuprinse între 0.22 și 0.73, iar consistența internă a fost foarte bună ($\alpha_{\text{Cronbach}} = 0.88$).

A fost testat și un al patrulea model care a inclus doi factori latenți intercorelați (cinci dintre cei nouă itemi au fost constrânși să satureze un factor ipotetic referitor la atitudinea față de bărbații *gay* și ceilalți patru itemi un al doilea factor referitor la atitudinea față de femeile lesbiene). Nu au fost impuse constrângeri privitor la intercorelarea erorilor corespunzătoare itemilor. Deși valorile standardizate ale saturațiilor pe care itemii le-au prezentat în cei doi factori au fost cuprinse între 0.21 și 0.78 ($p < 0.001$), adecvarea globală din perspectivă statistică nu a fost satisfăcătoare: $\chi^2 = 290.57$; $df = 26$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 11.17$; SRMR = 0.063; NFI = 0.879; CFI = 0.888; RMSEA = 0.138; CI_{90 %} RMSEA = 0.124 – 0.153; AIC = 328.578. În plus, corelația dintre factori a fost foarte ridicată ($\lambda = 0.98$; $p < 0.001$), rezultat care sugerează existența mai degrabă a unei singure dimensiuni latente pe care itemii instrumentului ATLG-R-S-9 o surprind.

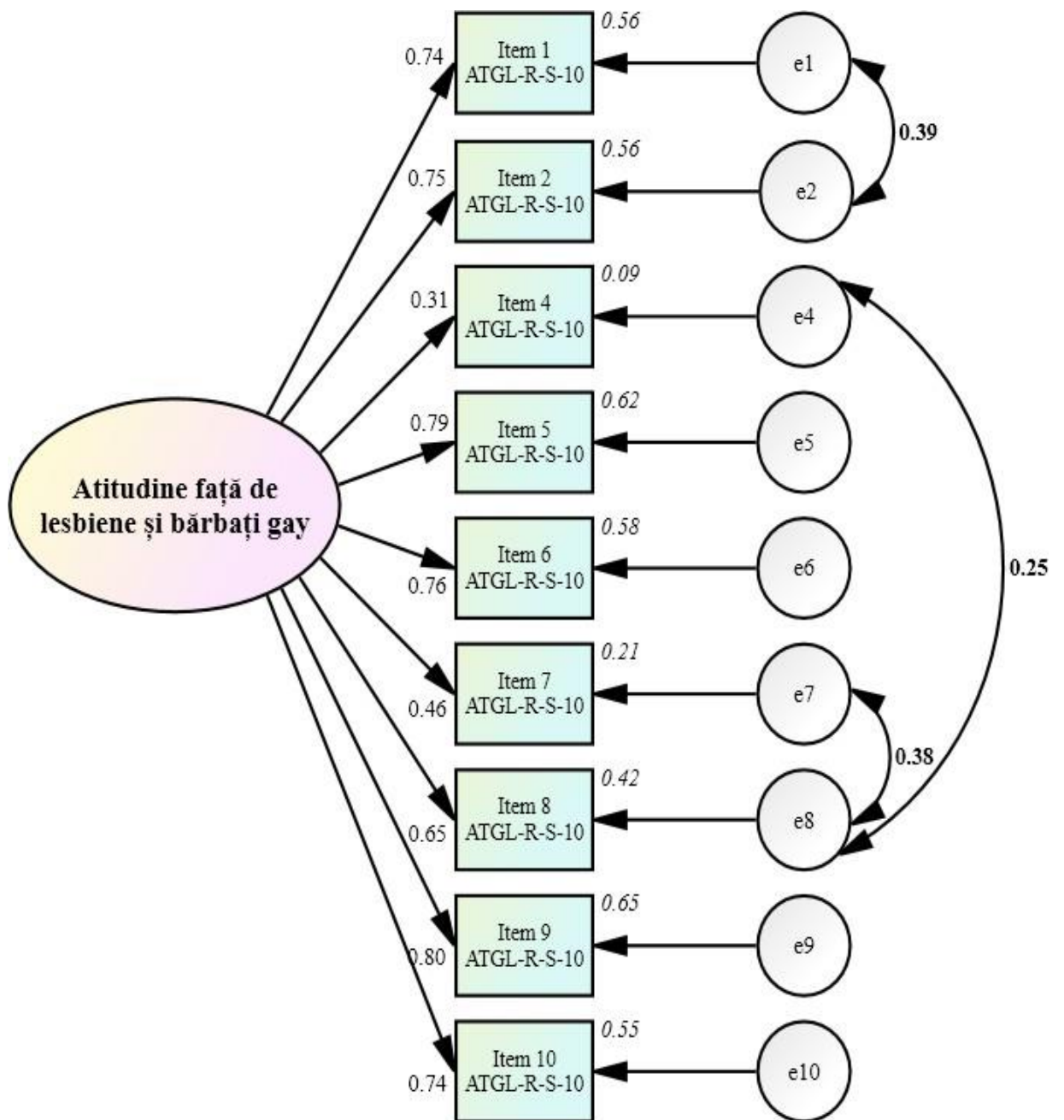

Fig. A3.1. Modelul metric reținut pentru versiunea în limba română a instrumentului ATLG-R-S-9

ANEXA A4. Proprietăți psihometrice ale versiunii în limba română pentru instrumentul HAS

Un prim model de măsurare ipotetic a inclus un singur factor latent în care au fost constrânși să satureze toți cei 21 de itemi. Nu a fost impusă nicio constrângere privitor la intercorelarea erorilor (reziduurilor) corespunzătoare itemilor. Valorile standardizate ale saturațiilor itemilor în factorul latent au fost cuprinse între 0.39 și 0.78 ($p < 0.001$; $Mdn_{\text{saturații}} = 0.63$), însă adecvarea modelului din perspectivă statistică nu a fost satisfăcătoare: $\chi^2 = 790.57$; $df = 189$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 4.18$; SRMR = 0.051; NFI = 0.857; CFI = 0.887; RMSEA = 0.077; $CI_{90} \% RMSEA = 0.072 - 0.083$; AIC = 874.576. Valoarea raportului χ^2/df a fost mai mare decât 3.00, în timp ce valorile indicatorilor NFI și CFI au fost < 0.90 ³⁴³.

Sugestiile pentru îmbunătățirea modelului metric privitor la adecvarea statistică ne-au condus la corelarea erorilor corespunzătoare itemilor 1 („Nu m-ar deranja să am un/o prieten/-ă cu orientarea sexuală homosexuală”) și 2 („Dacă aș afla că un artist este gay/lesbiană, acest lucru nu ar avea niciun efect asupra aprecierii mele pentru munca sa”), 3 („Nu m-aș asocia cu persoane homosexuale cunoscute, chiar și dacă aș putea să le ajut”) și 4 („Dacă aș afla că unul dintre colegii mei/una dintre colegele mele de cameră este gay/lesbiană, mi-aș căuta o locuință nouă”), 5 („Homosexualitatea este o boală mintală”) și 16 („Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ar trebui să fie forțate să meargă la psihoterapie”), respectiv 10 („Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ar trebui să fie separate de restul societății”) și 16. Adecvarea noului model din perspectivă statistică a fost mai satisfăcătoare, așa cum se poate constata și din valoarea indicatorului AIC: $\chi^2 = 686.56$; $df = 185$; $p < 0.001$; $\chi^2/df = 3.71$; SRMR = 0.048; NFI = 0.876; CFI = 0.906; RMSEA = 0.071; $CI_{90} \% RMSEA = 0.066 - 0.077$; AIC = 778.567. Valoarea indicatorului CFI a depășit pragul 0.90, în timp ce valoarea indicatorului NFI a crescut ușor fără a depăși limita 0.90. Indicatorul RMSEA a fluctuat neglijabil. Pentru acest al doilea model (Figura A4.1) valorile standardizate ale saturațiilor pe care itemii le-au evidențiat în factorul latent au fost cuprinse între 0.39 și 0.79 ($p < 0.001$; $Mdn_{\text{saturații}} = 0.62$). Corelațiile dintre perechile de erori corespunzătoare itemilor 1 și 2, 3 și 4, 5 și 16, respectiv 10 și 16 au fost egale cu 0.22, 0.21, 0.23, respectiv 0.21 ($p < 0.001$). Factorul latent a explicat între 15 % (itemul 7 – „Bărbaților gay/femeilor lesbiene le displac persoanele de sex opus”) și 62 % (itemul 19 – „Aș vota o persoană cu orientarea sexuală homosexuală la alegerile pentru o funcție publică”) din varianța scorurilor la itemi.

³⁴³ BULBOACĂ G., ROBU, V., *Homosexuality Attitude Scale (HAS): proprietăți psihometrice ale versiunii în limba română*. În: Revista de Psihologie, 2023, vol. 69, nr. 1, p. 5-39. ISSN (print) 0034-8759, ISSN (online) 2344-4665. <http://revistadepsiologie.ipsihologie.ro>.

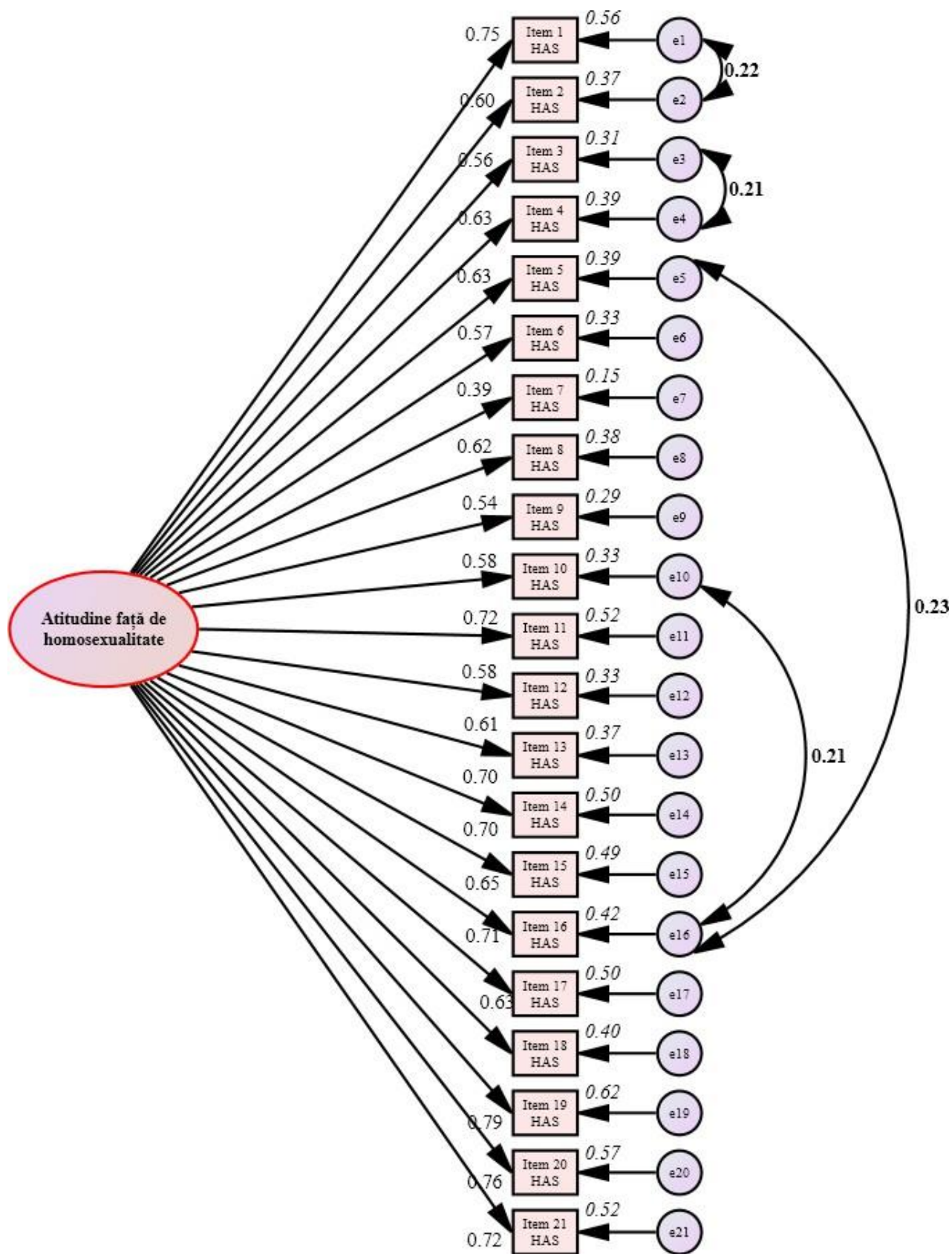

Fig. A4.1. Modelul metric final pentru versiunea în limba română a instrumentului HAS

Validitatea de construct convergentă a două instrumente de evaluare indică gradul în care constructele pe care acestea le operaționalizează, care sunt presupuse a fi similare sau înrudite sub aspectul semnificațiilor psihologice și al implicațiilor practice, corelează între ele semnificativ din perspectivă statistică și cu o intensitate consistentă³⁴⁴. Validitatea de construct convergentă a unui nou instrument de evaluare se testează prin corelarea scorului la acesta cu scorul la un alt instrument care măsoară același construct sau unul înrudit și a cărei validitate teoretică este deja recunoscută în comunitatea academică sau în rândul practicienilor dintr-un anumit domeniu aplicativ al psihologiei. Așa cum ne-am așteptat, atitudinea pozitivă față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală (scorul ridicat la HAS) s-a asociat negativ și puternic cu scorul la ATLG-R-S-9 ($r = -0.80$; $p < 0.001$; un scor ridicat la instrumentul ATLG-R-S-9 indică atitudinea negativă față de bărbații *gay* și femeile lesbiene). Pentru subeșantioanele diferențiate în funcție de sexul participanților la studiu corelațiile dintre scorurile la HAS și ATLG-R-S-9 au fost ambele egale cu -0.80 ($p < 0.001$). De asemenea, atitudinea pozitivă față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală s-a asociat negativ și cu o intensitate moderată cu scorul pentru subscala din ATSS-10 prin care a fost măsurată atitudinea conservatoare față de sexualitate ($r = -0.58$; $p < 0.001$). Pentru subeșantioanele diferențiate în funcție de sexul participanților corelațiile dintre scorurile la HAS și ATSS-10 (atitudinea conservatoare față de sexualitate) au fost egale cu -0.42 (bărbați), respectiv -0.62 (femei). Ambele au fost semnificative din perspectivă statistică la pragul $p < 0.001$. Diferența dintre cele două corelații privitor la magnitudinea poate fi atribuită faptului că subeșantionul femeilor a fost mult mai numeros decât cel al bărbaților.

În schimb, atitudinea pozitivă față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală s-a asociat pozitiv și cu o intensitate moderată cu scorul pentru subscala din ATSS-10 prin care a fost măsurată atitudinea liberală față de sexualitate ($r = 0.62$; $p < 0.001$). Pentru subeșantioanele diferențiate în funcție de sexul participanților la studiu corelațiile semnificative din perspectivă statistică ($p < 0.001$) dintre scorurile la HAS și atitudinea liberală față de sexualitate au fost egale cu 0.51 (bărbați), respectiv 0.64 (femei). Rezultatele prezentate mai sus sunt dovezi pentru validitatea de construct convergentă a versiunii în limba română a instrumentului HAS.

Corelațiile dintre scorurile la itemii instrumentului HAS au avut valori cuprinse între 0.14 și 0.65 ($p \leq 0.001$; $Mdn_{\text{corelații}} = 0.41$). Toate corelațiile au fost pozitive. Corelația dintre scorul la itemul 6 („Nu mi-ar fi teamă ca propriul meu copil să aibă un profesor cu orientarea sexuală

³⁴⁴ HOGAN T. P. *Psychological Testing: A Practical Introduction* (4th ed.). New York, NY: John Wiley & Sons, 2019, 560 p. ISBN 978-1-119-50690-4.

homosexuală ”) și scorul la itemul 7 („Bărbaților *gay*/femeilor lesbiene le displac persoanele de sex opus”) a avut o valoare modestă ($r = 0.14$; $p = 0.001$), însă a fost semnificativă din perspectivă statistică. De asemenea, corelațiile dintre scorul la itemul 7, pe de o parte și, pe de alta, scorurile la itemii 2 („Dacă aş afla că un artist este *gay*/lesbiană, acest lucru nu ar avea niciun efect asupra aprecierii mele pentru munca sa”), 8 („Nu cred cu adevărat că actele homosexuale sunt dezgustătoare”), 13 („Pentru mine, mișcările sociale ale comunității formată din persoane *gay* și lesbiene sunt un lucru pozitiv”), 14 („După părerea mea, homosexualitatea nu este nu păcat”), 15 („Nu m-ar deranja să fiu angajat/-ă de o persoană cu orientarea sexuală homosexuală ”), 17 („Acceptarea din ce în ce mai mare a homosexualității în societatea noastră contribuie la degradarea morală”) și 18 („Nu aş refuza să fac parte dintr-o organizație doar pentru că aceasta include membri care sunt persoane cu orientarea sexuală homosexuală ”) au avut valori cuprinse între 0.16 și 0.23, însă au fost semnificative din perspectivă statistică. Corelații modeste ($r = 0.22$, respectiv $r = 0.18$; $p < 0.001$) s-au înregistrat și între scorul la itemul 8, respectiv scorurile la itemii 9 („Comparativ cu persoanele heterosexuale, cele cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuse să comită acte sexuale deviate, precum molestarea unui copil, violul sau *voyeurism*-ul”) și 10 („Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ar trebui să fie separate de restul societății”).

Pentru întregul eșantion al participanților la studiu consistența internă a ansamblului celor 21 de itemi a fost excelentă ($\alpha_{\text{Cronbach}} = 0.937$). Valori comparabile ale consistenței interne au fost obținute și pentru subeșantioanele formate din bărbați ($\alpha_{\text{Cronbach}} = 0.930$), respectiv femei ($\alpha_{\text{Cronbach}} = 0.938$). De asemenea, pentru întregul eșantion de subiecți fidelitatea prin înjumătățirea setului de itemi (calculată cu formula Spearman-Brown și corectată pentru numărul inegal de itemi) a fost foarte bună ($\alpha_{\text{Cronbach}} \text{ partea I} = 0.868$; $\alpha_{\text{Cronbach}} \text{ partea II} = 0.900$; corelația dintre părțile rezultate prin înjumătățirea itemilor = 0.86; $r_{\text{Spearman-Brown split-half}} = 0.925$; $p < 0.001$), la fel ca fidelitatea prin înjumătățire estimată cu formula propusă de Guttman ($r_{\text{Guttman split-half}} = 0.924$). Valorile coeficientului α_{Cronbach} recalculat pentru restul itemilor după eliminarea fiecărui item în parte au fost cuprinse între 0.932 și 0.938 ($Mdn = 0.934$). Se pot constata fluctuații foarte mici ale acestui indicator al fidelității (Tabelul A4.1).

Tabelul A4.1. Proprietățile itemilor versiunii în limba română pentru HAS

Itemii HAS	<i>m</i>	<i>s</i>	Corelația cu scorul total (valori corectate)	α_{Cronbach} recalculat după eliminarea itemului
1. Nu m-ar deranja să am un (o) prieten(ă) cu	3.31	1.24	0.73	0.932

orientarea sexuală homosexuală .				
2. Dacă aş afla că un artist este <i>gay</i> /lesbiană, acest lucru nu ar avea niciun efect asupra aprecierii mele pentru munca sa.	3.68	1.18	0.59	0.934
3. Nu m-aş asocia cu persoane homosexuale cunoscute, chiar şi dacă aş putea să le ajut.	3.59	1.01	0.55	0.935
4. Dacă aş afla că unul dintre colegii mei/una dintre colegele mele de cameră este <i>gay</i> /lesbiană, mi-aş căuta o locuinţă nouă.	3.36	1.16	0.61	0.934
5. Homosexualitatea este o boală mintală.	3.46	1.24	0.62	0.934
6. Nu mi-ar fi teamă ca propriul meu copil să aibă un profesor cu orientarea sexuală homosexuală .	2.89	1.22	0.54	0.935
7. Bărbaţilor <i>gay</i> /femeilor lesbiene le displac persoanele de sex opus.	3.25	1.05	0.38	0.938
8. Nu cred cu adevărat că actele homosexuale sunt dezgustătoare.	2.80	1.19	0.58	0.935
9. Comparativ cu persoanele heterosexuale, cele cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuse să comită acte sexuale deviante, precum molestarea unui copil, violul sau <i>voyeurism</i> -ul.	3.36	1.07	0.52	0.935
10. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ar trebui să fie separate de restul societăţii (de exemplu, să li se restricţioneze posibilitatea de a se angaja pe piaţa muncii).	3.94	1.06	0.57	0.935
11. Este revoltător să vezi două persoane de acelaşi sex care se țin de mână sau îşi exprimă afecţiunea în public.	3.21	1.25	0.70	0.932
12. Dragostea dintre doi bărbaţi sau dintre două femei este destul de diferită de dragostea dintre două persoane de sex opus.	3.06	1.12	0.56	0.935
13. Pentru mine, mişcările sociale ale comunităţii formată din persoane <i>gay</i> şi lesbiene sunt un lucru pozitiv.	2.70	1.05	0.57	0.935
14. După părerea mea, homosexualitatea nu este un păcat.	2.91	1.26	0.67	0.933
15. Nu m-ar deranja să fiu angajat(ă) de o persoană cu orientarea sexuală homosexuală .	3.29	1.16	0.67	0.933
16. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală ar trebui să fie forţate să meargă la psihoterapie.	3.47	1.07	0.64	0.934
17. Acceptarea din ce în ce mai mare a homosexualităţii în societatea noastră contribuie la degradarea morală.	3.19	1.21	0.68	0.933
18. Nu aş refuza să fac parte dintr-o organizaţie doar pentru că aceasta include membri care sunt persoane cu orientarea sexuală homosexuală .	3.28	1.17	0.60	0.934
19. Aş vota o persoană cu orientarea sexuală homosexuală la alegerile pentru o funcţie publică.	2.99	1.22	0.74	0.932
20. Chiar dacă aş şti că cineva este <i>gay</i> /lesbiană, aş merge mai departe şi aş stabili o relaţie de prietenie cu acel bărbat/aceia femeie.	3.24	1.19	0.72	0.932
21. Dacă aş fi părinte, aş putea accepta că fiul meu/fiica mea este <i>gay</i> /lesbiană.	2.91	1.27	0.69	0.933

Valorile corectate ale corelațiilor dintre scorurile la itemi și scorul total pentru HAS au fost cuprinse între 0.38 și 0.74 ($Mdn_{\text{corelații}} = 0.61$; $p < 0.001$). Pentru itemul 7 („Bărbaților gay/femeilor lesbiene le displac persoanele de sex opus”) corelația a fost ceva mai scăzută, însă eliminarea acestui item nu a condus la o creștere substanțială a valorii coeficientului α_{Cronbach} . Din acest motiv, s-a decis păstrarea itemului în versiunea finală în limba română a instrumentului HAS.

Pentru întregul eșantion de subiecți corelația dintre scorul la HAS și cel la PDS-IM a avut o magnitudine neglijabilă și nu a fost semnificativă din perspectivă statistică ($r = -0.02$; $p = 0.624$). Date similare s-au obținut pentru subeșantioanele formate din bărbați ($r = -0.02$; $p = 0.797$), respectiv femei ($r = -0.03$; $p = 0.483$). Aceste rezultate sunt o dovadă că scorul la instrumentul HAS nu este influențat de efectul referitor la răspunsurile dezirabile din punct de vedere social, care trebuie luat în considerare atunci când colectarea datelor este realizată direct prin metoda chestionarelor bazate pe autoraportare ^{345, 346}. Așadar, instrumentul HAS poate furniza o estimare acurată a atitudinii pe care studenții și masteranzii o manifestă față de persoanele cu orientarea sexuală homosexuală în general.

³⁴⁵ DEMETRIOU C., UZUN OZER B., ESSAU C. A. *Self-report questionnaires*. În: CAUTIN R. L., LILIENFELD S. O. (Eds.), *The Encyclopedia of Clinical Psychology* (Vol. 5). New York, NY: John Wiley & Sons, 2015, p. 1-6. ISBN 978-047-06-7127-6. doi: [10.1002/9781118625392.wbecp507](https://doi.org/10.1002/9781118625392.wbecp507).

³⁴⁶ FISHER R. J. *Social desirability bias and the validity of indirect questioning*. În: *Journal of Consumer Research*, 1993, vol. 20, no. 2, p. 303-315. ISSN (print) 0093-5301, ISSN (online) 1537-5277. doi: [10.1086/209351](https://doi.org/10.1086/209351).

**ANEXA A5. Date obținute în studiul focalizat pe nivelul cunoștințelor despre
homosexualitate în rândul studenților români**

Tabelul A5.1. Distribuția răspunsurilor la chestionarul prin care s-au urmărit cunoștințele despre
domeniul homosexualității

Itemi	Variante de răspuns		
	A	F	NS
11a. Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual	164 (30.7 %)	160 (29.9 %)	211 (39.4 %)
11b. Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală	212 (39.6 %)	143 (26.7 %)	180 (33.6 %)
11c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul	71 (13.3 %)	246 (46.0 %)	218 (40.7 %)
11d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă	147 (27.5 %)	208 (38.9 %)	180 (33.6 %)
11e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală	134 (25.0 %)	249 (46.4 %)	153 (28.6 %)
11f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații <i>gay</i> sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri	193 (36.1 %)	84 (15.7 %)	258 (48.2 %)
11g. Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente	170 (31.8 %)	198 (37.0 %)	167 (31.2 %)
11h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă	105 (19.6 %)	196 (36.6 %)	234 (43.7 %)
11i. Bărbații homosexuali sunt agresivi	21 (3.9 %)	359 (67.1 %)	155 (29.0 %)
11j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie	146 (27.3 %)	170 (31.8 %)	219 (40.9 %)
11k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor	114 (21.3 %)	159 (29.7 %)	262 (49.0 %)
11l. O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic	148 (27.7 %)	214 (40.0 %)	173 (32.3 %)
11m. În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”	397 (74.2 %)	50 (9.3 %)	88 (16.4 %)
11n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații <i>gay</i>)	241 (45.0 %)	78 (14.6 %)	216 (40.4 %)
11o. Persoane cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile	32 (6.0 %)	348 (65.0 %)	155 (29.0 %)

Notă: A – Adevărat, F – Fals, NS – Nu știu

Tabelul A5.2. Comparații în funcție de sexul participanților la studiu

Itemi	Comparații globale (χ^2)	Frecvențe răspuns A		$Z_{\text{proportii}}$ (femei vs. bărbați)
		Femei	Bărbați	
11a. Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual	7.80 ($p = 0.020$)	144 (33.3 %)	20 (19.4 %)	2.75 ($p = 0.005$)
11b. Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală	5.90 ($p = 0.052$)	176 (40.7 %)	36 (35.0 %)	1.06 ($p = 0.289$)
11c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul	13.90 ($p = 0.001$)	64 (14.8 %)	7 (6.8 %)	2.15 ($p = 0.031$)
11d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă	2.70 ($p = 0.259$)	124 (28.7 %)	23 (22.3 %)	1.30 ($p = 0.190$)
11e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală	8.31 ($p = 0.016$)	100 (23.1 %)	34 (33.0 %)	- 2.08 ($p = 0.037$)
11f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații <i>gay</i> sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri	6.18 ($p = 0.045$)	164 (38.0 %)	29 (28.2 %)	1.86 ($p = 0.062$)
11g. Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente	1.92 ($p = 0.381$)	143 (33.1 %)	27 (26.2 %)	1.35 ($p = 0.177$)
11h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă	0.11 ($p = 0.943$)	86 (19.9 %)	19 (18.4 %)	0.34 ($p = 0.727$)
11i. Bărbații homosexuali sunt agresivi	19.48 ($p < 0.001$)	10 (2.3 %)	11 (10.7 %)	- 3.94 ($p < 0.001$)
11j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie	2.24 ($p = 0.326$)	118 (27.3 %)	28 (27.2 %)	0.02 ($p = 0.984$)
11k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor	1.48 ($p = 0.476$)	89 (20.6 %)	25 (24.3 %)	- 0.82 ($p = 0.412$)
11l. O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic	19.25 ($p < 0.001$)	128 (29.6 %)	20 (19.4 %)	2.08 ($p = 0.037$)
11m. În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali	30.22 ($p < 0.001$)	342 (79.2 %)	55 (53.4 %)	5.38 ($p < 0.001$)

larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”				
11n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații <i>gay</i>)	1.68 (p = 0.431)	200 (46.3 %)	41 (39.8%)	1.19 (p = 0.234)
11o. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile	13.73 (p = 0.001)	24 (5.6 %)	8 (7.9 %)	- 0.84 (p = 0.400)

Notă: A – adevărat

Tabelul A5.3. Comparații în funcție de nivelul educației

Itemii	Comparații globale (χ^2)	Frecvențe răspuns A		$Z_{\text{proportii}}$ studii medii vs. studii (post)universitare
		Studii medii	Studii (post)universitare	
11a. Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual	9.93 (p = 0.007)	116 (35.5 %)	48 (23.1 %)	3.03 (p = 0.002)
11b. Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală	1.26 (p = 0.531)	127 (38.8 %)	85 (40.9 %)	- 0.48 (p = 0.631)
11c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul	0.34 (p = 0.842)	44 (13.5 %)	27 (13.0 %)	0.16 (p = 0.865)
11d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă	2.64 (p = 0.266)	98 (30.0 %)	49 (23.6 %)	1.61 (p = 0.105)
11e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală	3.49 (p = 0.174)	76 (23.2 %)	58 (27.9 %)	- 1.22 (p = 0.222)
11f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații <i>gay</i> sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri	4.36 (p = 0.113)	124 (37.9 %)	69 (33.2 %)	1.10 (p = 0.271)
11g. Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă	10.46 (p = 0.005)	118 (36.1 %)	52 (25.0 %)	2.68 (p = 0.007)

victime ale unor crime violente				
11h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă	2.04 (p = 0.360)	61 (18.7 %)	44 (21.2 %)	- 0.71 (p = 0.477)
11i. Bărbații homosexuali sunt agresivi	16.36 (p < 0.001)	4 (1.2 %)	17 (8.2 %)	- 4.06 (p < 0.001)
11j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie	0.34 (p = 0.841)	88 (26.9 %)	58 (27.9 %)	- 0.25 (p = 0.802)
11k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor	1.20 (p = 0.547)	65 (19.9 %)	49 (23.6 %)	- 1.01 (p = 0.307)
11l. O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic	4.17 (p = 0.124)	98 (30.0 %)	50 (24.0 %)	1.51 (p = 0.131)
11m. În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”	28.65 (p < 0.001)	269 (82.3 %)	128 (61.5 %)	5.36 (p < 0.001)
11n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații gay)	0.71 (p = 0.700)	152 (46.5 %)	89 (42.8%)	0.83 (p = 0.400)
11o. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile	3.94 (p = 0.139)	15 (4.6 %)	17 (8.2 %)	- 1.70 (p = 0.087)

Notă: A – adevărat

Tabelul A5.4. Comparații în funcție de programele de studii la care studenții și masteranzii erau înscriși

Itemii	Comparații globale (χ^2)	Frecvențe răspuns A		$Z_{\text{proportii}}$ științe sociale și umaniste vs. alte programe
		Științe sociale și umaniste	Alte programe	
11a. Un copil care manifestă comportamente	7.47 (p = 0.024)	132 (33.9 %)	32 (21.9 %)	2.75 (p = 0.005)

homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual				
11b. Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală	5.08 (p = 0.074)	156 (40.1 %)	56 (38.4 %)	0.36 (p = 0.711)
11c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul	3.38 (p = 0.184)	56 (14.4 %)	15 (10.3 %)	1.24 (p = 0.214)
11d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă	1.49 (p = 0.473)	106 (27.2 %)	41 (28.1 %)	- 0.21 (p = 0.833)
11e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală	12.78 (p = 0.002)	84 (21.6 %)	50 (34.2 %)	- 3.06 (p = 0.002)
11f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații <i>gay</i> sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri	15.92 (p < 0.001)	160 (41.1 %)	33 (22.6 %)	4.07 (p < 0.001)
11g. Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente	0.02 (p = 0.990)	123 (31.6 %)	47 (32.2 %)	- 0.13 (p = 0.888)
11h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă	0.85 (p = 0.654)	73 (18.8 %)	32 (21.9 %)	- 0.82 (p = 0.412)
11i. Bărbații homosexuali sunt agresivi	32.82 (p < 0.001)	5 (1.3 %)	16 (11.0 %)	- 5.17 (p < 0.001)
11j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie	0.58 (p = 0.747)	106 (27.2 %)	40 (27.4 %)	- 0.04 (p = 0.960)
11k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor	0.52 (p = 0.771)	82 (21.1 %)	32 (21.9 %)	- 0.20 (p = 0.833)
11l. O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic	8.21 (p = 0.016)	114 (29.3 %)	34 (23.3 %)	1.41 (p = 0.155)
11m. În istoria societății umane,	54.71	322 (82.8 %)	75 (51.4 %)	7.53

aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”	(p < 0.001)			(p < 0.001)
11n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații <i>gay</i>)	7.58 (p = 0.023)	189 (48.6 %)	52 (35.6 %)	2.75 (p = 0.005)
11o. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile	13.38 (p = 0.001)	20 (5.1 %)	12 (8.2 %)	- 1.33 (p = 0.180)

Notă: A – adevărat

Tabelul A5.5. Comparații în funcție de axa conservatorism-liberalism

Itemii	Comparații globale (χ^2)	Frecvențe răspuns A		$Z_{\text{proportii}}$ (conservatorism vs. liberalism)
		<i>Predispoziție spre conservatorism</i>	<i>Predispoziție spre liberalism</i>	
11a. Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual	5.77 (p = 0.056)	74 (36.8 %)	90 (26.9 %)	1.40 (p = 0.079)
11b. Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală	3.75 (p = 0.153)	90 (44.8 %)	122 (36.5 %)	1.90 (p = 0.057)
11c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul	12.26 (p = 0.002)	39 (19.4 %)	32 (9.6 %)	3.23 (p = 0.001)
11d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă	1.16 (p = 0.558)	60 (29.9 %)	87 (26.0 %)	0.97 (p = 0.327)
11e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală	2.42 (p = 0.298)	52 (25.9 %)	82 (24.6 %)	0.33 (p = 0.727)
11f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete,	3.57 (p = 0.167)	77 (38.3 %)	114 (34.7 %)	0.84 (p = 0.400)

bărbații <i>gay</i> sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri				
11g. Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente	0.67 (p = 0.714)	62 (30.8 %)	108 (32.3 %)	- 0.36 (p = 0.718)
11h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă	5.51 (p = 0.064)	48 (23.9 %)	57 (17.1 %)	1.91 (p = 0.054)
11i. Bărbații homosexuali sunt agresivi	4.59 (p = 0.100)	8 (4.0 %)	13 (3.9 %)	0.05 (p = 0.952)
11j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie	22.78 (p < 0.001)	75 (37.3 %)	71 (21.3 %)	4.02 (p < 0.001)
11k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor	6.81 (p = 0.033)	54 (26.9 %)	60 (18.0 %)	2.43 (p = 0.015)
11l. O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic	1.81 (p = 0.403)	59 (29.4 %)	89 (26.6 %)	0.70 (p = 0.483)
11m. În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”	1.01 (p = 0.603)	152 (75.6 %)	245 (73.4 %)	0.56 (p = 0.575)
11n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații <i>gay</i>)	0.009 (p = 0.995)	91 (45.3 %)	150 (44.9%)	0.09 (p = 0.928)
11o. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile	11.21 (p = 0.004)	14 (7.0 %)	18 (5.4 %)	0.75 (p = 0.453)

Notă: A – adevărat

Tabelul A5.6. Comparații în funcție de contactul social cu o persoană lesbiană/*gay*

Itemii	Comparații	Frecvențe răspuns A	Z _{proporții}
--------	------------	---------------------	------------------------

	globale (χ^2)	DA	NU	(DA vs. NU)
11a. Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual	1.47 (p = 0.479)	71 (30.3 %)	93 (30.9 %)	- 0.15 (p = 0.880)
11b. Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală	19.82 (p < 0.001)	88 (37.6 %)	124 (41.2 %)	- 0.84 (p = 0.400)
11c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul	20.33 (p < 0.001)	22 (9.4 %)	49 (16.3 %)	- 2.33 (p = 0.019)
11d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă	7.09 (p = 0.029)	62 (26.5 %)	85 (28.2 %)	- 0.43 (p = 0.659)
11e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală	2.23 (p = 0.328)	55 (23.5 %)	79 (26.2 %)	- 0.71 (p = 0.471)
11f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații gay sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri	5.14 (p = 0.076)	92 (39.3 %)	101 (33.6 %)	1.36 (p = 0.173)
11g. Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente	4.32 (p = 0.115)	80 (34.2 %)	90 (29.9 %)	1.06 (p = 0.289)
11h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă	2.24 (p = 0.325)	43 (18.4 %)	62 (20.6 %)	- 0.63 (p = 0.522)
11i. Bărbații homosexuali sunt agresivi	17.98 (p < 0.001)	9 (3.8 %)	12 (4.0 %)	- 0.11 (p = 0.904)
11j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie	20.11 (p < 0.001)	48 (20.5 %)	98 (32.6 %)	- 3.11 (p = 0.001)
11k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor	4.71 (p = 0.095)	40 (17.1 %)	74 (24.6 %)	- 2.10 (p = 0.035)
11l. O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic	10.88 (p = 0.004)	64 (27.4 %)	84 (27.9 %)	- 0.12 (p = 0.896)
11m. În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”	7.57 (p = 0.023)	187 (79.9 %)	210 (69.8 %)	2.64 (p = 0.008)
11n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste	11.55 (p = 0.003)	116 (49.6 %)	125 (41.5 %)	1.86 (p = 0.061)

atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații <i>gay</i>)				
11o. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile	13.96 (p = 0.001)	13 (5.6 %)	19 (6.3 %)	- 0.33 (p = 0.727)

Notă: A – adevărat

Tabelul A5.7. Comparații în funcție de relația de prietenie/ amicitie cu o persoană lesbiană/*gay*

Itemi	Comparații globale (χ^2)	Frecvențe răspuns A		$Z_{\text{proporții}}$ (DA vs. NU)
		DA	NU	
11a. Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual	0.27 (p = 0.872)	33 (28.9 %)	131 (31.1 %)	- 0.45 (p = 0.652)
11b. Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuală	16.42 (p < 0.001)	40 (35.1 %)	172 (40.9 %)	- 1.12 (p = 0.262)
11c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul	19.13 (p < 0.001)	9 (7.9 %)	62 (14.7 %)	- 1.89 (p = 0.057)
11d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă	4.18 (p = 0.124)	23 (20.2 %)	124 (29.5 %)	- 1.97 (p = 0.048)
11e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală	3.86 (p = 0.145)	28 (24.6 %)	106 (25.2 %)	- 0.13 (p = 0.896)
11f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații <i>gay</i> sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri	1.76 (p = 0.414)	44 (38.6 %)	149 (35.4 %)	0.63 (p = 0.528)
11g. Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente	7.39 (p = 0.025)	47 (41.2 %)	123 (29.2 %)	2.44 (p = 0.014)
11h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă	4.28 (p = 0.117)	18 (15.8 %)	87 (20.7 %)	- 1.16 (p = 0.242)
11i. Bărbații homosexuali sunt agresivi	14.48 (p = 0.001)	1 (0.9 %)	20 (4.8 %)	- 1.89 (p = 0.058)
11j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie	26.94 (p < 0.001)	20 (17.5 %)	126 (29.9 %)	- 2.63 (p = 0.008)
11k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor	2.13 (p = 0.344)	19 (16.7 %)	95 (22.6 %)	- 1.36 (p = 0.173)
11l. O persoană cu orientarea sexuală	14.23	31 (27.2 %)	117 (27.8 %)	- 0.12

homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic	(p = 0.004)			(p = 0.896)
11m. În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”	3.19 (p = 0.202)	92 (80.0 %)	305 (72.4 %)	1.79 (p = 0.071)
11n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații <i>gay</i>)	15.15 (p = 0.001)	66 (57.9 %)	175 (41.6 %)	3.10 (p = 0.001)
11o. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile	19.35 (p < 0.001)	3 (2.6 %)	29 (6.9 %)	- 1.71 (p = 0.085)

Notă: A – adevărat

Tabelul A5.8. Comparații în funcție de importanța acordată chestiunii homosexualității

Itemii	Comparații globale (χ^2)	Frecvențe răspuns A		$Z_{\text{proporții}}$ (neimportantă vs. importantă)
		Orientarea spre lipsa importanței	Orientarea spre importanță	
11a. Un copil care manifestă comportamente homosexuale va deveni, la vârsta adultă, homosexual	4.25 (p = 0.119)	45 (26.3 %)	119 (32.7 %)	- 1.49 (p = 0.133)
11b. Există posibilitatea de a schimba orientarea sexuală homosexuală a unei persoane în orientare heterosexuale	1.48 (p = 0.476)	62 (36.3 %)	150 (41.2 %)	- 1.08 (p = 0.280)
11c. Cei mai mulți dintre homosexuali doresc să-și schimbe sexul	2.03 (p = 0.362)	25 (14.6 %)	46 (12.6 %)	0.63 (p = 0.522)
11d. Orientarea sexuală se stabilește încă de la o vârstă fragedă	1.54 (p = 0.462)	42 (24.6 %)	105 (28.8 %)	- 1.01 (p = 0.307)
11e. După părerea psihologilor, homosexualitatea este o boală	1.84 (p = 0.397)	49 (28.7 %)	85 (23.4 %)	1.31 (p = 0.186)
11f. Comparativ cu predispoziția bărbaților heterosexuali (normali din punct de vedere psihic) de a seduce tinere fete, bărbații <i>gay</i> sunt mai înclinați să seducă alți bărbați tineri	0.88 (p = 0.644)	60 (35.1 %)	133 (36.5 %)	- 0.31 (p = 0.756)

11g. Bărbații cu orientarea sexuală homosexuală sunt mai predispuși să ajungă victime ale unor crime violente	2.39 (p = 0.302)	62 (36.3 %)	108 (29.7 %)	1.52 (p = 0.126)
11h. Cele mai multe dintre persoanele cu orientarea sexuală homosexuală au fost seduse în adolescență de o persoană de același sex, de obicei cu mulți ani mai în vârstă	0.41 (p = 0.812)	36 (21.1 %)	69 (19.0 %)	0.56 (p = 0.568)
11i. Bărbații homosexuali sunt agresivi	3.70 (p = 0.157)	8 (4.7 %)	13 (3.6 %)	0.61 (p = 0.541)
11j. Homosexualitatea poate fi tratată prin psihoterapie	1.10 (p = 0.577)	51 (29.8 %)	95 (26.1 %)	0.89 (p = 0.368)
11k. Homosexualitatea nu apare în lumea animalelor	0.55 (p = 0.759)	39 (22.8 %)	75 (20.6 %)	0.58 (p = 0.561)
11l. O persoană cu orientarea sexuală homosexuală nu este de acord cu propriul ei sex biologic	11.59 (p = 0.003)	37 (21.6 %)	111 (30.5 %)	- 2.14 (p = 0.031)
11m. În istoria societății umane, aproape fiecare cultură a manifestat o intoleranță față de homosexuali larg răspândită, aceștia fiind priviți ca „bolnavi” sau „păcătoși”	6.42 (p = 0.040)	115 (67.3 %)	282 (77.5 %)	- 2.51 (p = 0.011)
11n. Comparativ cu femeile heterosexuale, bărbații heterosexuali tind să manifeste atitudini mai ostile față de persoanele homosexuale (în special față de bărbații <i>gay</i>)	1.81 (p = 0.403)	9 (5.3 %)	23 (6.3 %)	- 0.45 (p = 0.652)
11o. Persoanele cu orientarea sexuală homosexuală sunt pedofile	0.15 (p = 0.926)	76 (44.4 %)	165 (45.3 %)	- 0.19 (p = 0.841)

Notă: A – adevărat

ANEXA A6. Centralizarea răspunsurilor pe care subiecții români le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit reprezentarea socială a homosexualității (studiul I – consemn standard)

Nr. crt.	Asociații	f _a	Rang mediu importanță	Conotație		
				-	neutră	+
1.	Abuzuri	5	1.2	5	-	-
2.	Acceptare/înțelegere/toleranță	52	2.34	1	-	51
3.	Acceptare/regăsire de sine	1	5.00	-	-	1
4.	Actualitate/realitate	4	3.50	-	1	3
5.	Adopție	5	3.60	2	2	1
6.	Adrenalină	1	4.00	-	1	-
7.	Afecțiune	27	2.66	2	1	24
8.	Afecțiune (patimă) netratabilă	2	2.50	2	-	-
9.	Afemeiați	2	2.00	2	-	-
10.	Afirmare/exprimare de sine	6	2.50	2	-	4
11.	Afișare în public	1	1.00	1	-	-
12.	Agitație, dezbatere, mass-media	6	4.00	2	1	3
13.	Agresivitate/violență	17	3.29	15	2	-
14.	Alegere/opțiune/preferință personală	23	3.00	-	8	15
15.	Alienare/gol interior sau sufletesc	2	4.00	1	1	-
16.	Persoane diferite/ieșite din comun	106	2.50	20	45	41
17.	Amabilitate	1	4.00	-	-	1
18.	Amoral/fără scrupule/imoral	17	2.88	16	1	-
19.	Anormalitate/deviere	72	2.81	60	12	-
20.	Antichitate/grecii antici	2	4.00	-	2	-
21.	Antisocialitate	1	5.00	1	-	-
22.	Anturaj/comunitate/grup	8	3.62	2	4	2
23.	Anus	1	3.00	1	-	-
24.	Anxietate/neliniște/teamă	18	3.61	17	1	-
25.	Apartenență	1	5.00	-	-	1
26.	Apatie	1	5.00	1	-	-
27.	Apropriere	2	4.00	-	2	-
28.	Artă, artiști	2	3.50	-	-	2
29.	Asocialitate	2	4.00	2	-	-
30.	Asumare	8	2.50	2	2	4
31.	Intimitate (atingeri, două persoane care se țin de mână, mângâieri, săruturi)	16	3.18	3	1	12
32.	Atitudini secifice, delicatețe, stil (vestimentar) caracteristic (de exemplu, haine mulate sau pantaloni <i>skinny</i>)	26	3.53	13	5	8
33.	Atracție/relație intimă între două persoane de același sex	83	2.60	19	20	44
34.	Autenticitate/originalitate/spontaneitate	2	1.50	-	-	2
35.	Autoizolare/retragere/singurătate/solitudine	15	3.06	3	12	-
36.	Băieți/bărbați	87	2.58	12	26	49
37.	Bărbați gay, lesbiene	83	3.02	32	43	8
38.	Bărbați machiați (strident)	4	4.25	3	1	-
39.	Biserică, religie	12	4.33	5	5	2
40.	Blamare	6	2.00	4	2	-
41.	Boală psihică/nebunie	100	2.77	79	21	-
42.	Boli cu transmitere sexuală (de exemplu, HIV/SIDA)	13	2.84	12	1	-
43.	Bucurie/veselie/zâmbete	3	4.00	-	-	3

44.	Bulversare/confuzie/dezorientare/ incertitudine/indecizie	30	3.05	21	9	-
45.	Caracter/personalitate	3	2.66	1	-	2
46.	Căsătorie (oficializată)	3	3.66	1	-	2
47.	Cenzură	1	4.00	1	-	-
48.	Chin/suferință/supliciu	6	3.50	5	1	-
49.	Cluburi de noapte	2	4.00	1	1	-
50.	Colorat, diversitate/noutate, varietate	17	3.29	-	6	11
51.	Compasiune/empatie	6	3.33	-	1	5
52.	Complexe/lipsă de încredere în sine/ nemulțumire față de sine	19	3.78	19	-	-
53.	Complicitate	3	3.00	3	-	-
54.	Comportament sexual	1	5.00	-	1	-
55.	Compulsie/impetuositate	3	2.33	2	1	-
56.	Concubinaj	1	5.00	1	-	-
57.	Conservatorism	1	4.00	-	1	-
58.	Constrângeri/restricții	2	3.50	2	-	-
59.	Conviețuire	2	2.00	-	-	2
60.	Copilărie nefericită, lipsă de afecțiune, probleme nerezolvate, traume	18	2.50	18	-	-
61.	Criminali	4	3.00	3	1	-
62.	Culoarea roz	2	4.00	1	1	-
63.	Culpabilitate, vinovăție	2	4.00	2	-	-
64.	Cult	2	1.50	-	-	2
65.	Cupluri	12	3.41	4	4	4
66.	Curaj	15	2.46	-	-	15
67.	Curcubeu	39	3.61	4	15	20
68.	Curiozitate	3	0.66	1	1	1
69.	Curvie	1	3.00	1	-	-
70.	Declin, haos	3	1.66	3	-	-
71.	Defavorizare/discriminare/excludere/ marginalizare	75	3.16	60	8	7
72.	Democrație	2	5.00	-	2	-
73.	Dependență	1	1.00	-	1	-
74.	Depresie/supărare/tristețe	12	3.25	11	1	-
75.	Deregări hormonale	1	5.00	1	-	-
76.	Dezamăgiri, eșec în viață, nemulțumiri	8	3.37	8	-	-
77.	Dezechilibru	7	3.42	7	-	-
78.	Dezinhibiție	2	2.00	2	-	-
79.	Dezmăț/depravare/destrăbălare, libertinaj sexual excesiv	6	3.16	3	3	-
80.	Dificultăți/tulburări emoționale	9	3.22	6	3	-
81.	Discreție	2	3.50	-	-	2
82.	Disfuncție	3	3.33	3	-	-
83.	Disponibilitate	1	3.00	-	-	1
84.	Dispreț/jigniri	6	3.83	4	2	-
85.	Dorințe	8	2.87	2	1	5
86.	Dragoste/iubire	62	2.38	4	5	53
87.	Drepturi/egalitate/legi	28	2.21	-	4	24
88.	Dualitate	2	1.00	1	1	-
89.	Emancipare	1	4.00	-	-	1
90.	Emotivitate	2	3.50	2	-	-
91.	Emoții, sentimente	11	3.27	1	2	8

92.	Etichetare greșită	1	5.00	1	-	-
93.	Exagerare	2	5.00	2	-	-
94.	Excentricitate	3	3.66	1	2	-
95.	Exemplu negativ	3	3.66	3	-	-
96.	Expansivitate	2	3.00	-	-	2
97.	Expresivitate	2	1.50	1	-	1
98.	Exteriorizare, manifestări comportamentale	9	2.55	7	2	-
99.	Extroversiune	1	2.00	-	-	1
100.	Exuberanță	1	4.00	-	-	1
101.	Familie	4	3.75	3	-	1
102.	Familii/persoane fără copii	6	2.00	2	4	-
103.	Femei, fete	23	2.04	-	13	10
104.	Feminitate	3	4.00	-	2	1
105.	Fenomen antipatizat/respins	68	3.36	57	11	-
106.	Fenomen ascuns/privat/secret	19	3.15	15	3	1
107.	Fenomen atipic/ciudat/nefiresc	70	3.27	49	17	4
108.	Fenomen banal/lipsit de valoare, neimportant/neinteresant	9	3.33	4	4	1
109.	Fenomen care are cauze biologice, înnăscute/genetice	7	3.00	3	4	-
110.	Fenomen care atrage atenția publicului	2	2.00	1	1	-
111.	Fenomen cu amploare din ce în ce mai mare	2	4.00	1	1	-
112.	Fenomen dezagreabil/dezgustător/disgrațios/ scârbos	86	3.19	82	4	-
113.	Fenomen discrepant, neavenit	10	2.70	10	-	-
114.	Fenomen inacceptabil/indezirabil/insuportabil/ mizerie	26	3.46	22	4	-
115.	Fenomen inuman	2	2.50	2	-	-
116.	Fenomen necunoscut	1	5.00	-	1	-
117.	Fenomen nesănătos/problematic, problemă (socială)	16	2.75	13	3	-
118.	Fenomen rar	1	3.00	-	1	-
119.	Fericire	5	4.00	-	1	4
120.	Festivaluri/manifestații/paradă gay	15	4.00	7	6	2
121.	Fetișism	1	4.00	-	1	-
122.	Ființe/oameni/persoane	23	2.30	-	6	17
123.	Filme porno	3	3.66	3	-	-
124.	Flexibilitate	2	5.00	-	-	2
125.	Fragilitate/nepuință/slăbiciune/vulnerabilitate	9	2.55	6	3	-
126.	Frumusețe	1	2.00	-	-	1
127.	Frustrare	8	3.12	8	-	-
128.	Gândire deschisă/independentă/libertate	47	1.72	1	7	39
129.	Gândire/raționament	2	3.00	-	1	1
130.	Gelozie	1	4.00	1	-	-
131.	Gesturi specifice	8	2.75	1	7	-
132.	Gloată, prostime	7	3.71	6	1	-
133.	Gust pentru frumos, stil	2	3.50	-	1	1
134.	Hărțuire	1	3.00	1	-	-
135.	Homofobie	3	4.33	2	1	-

136.	Nevoie de identitate	13	2.53	3	7	3
137.	Ilegalitate, închisoare	5	5.00	5	-	-
138.	Iluzie	1	4.00	-	1	-
139.	Imaturitate, infantilitate	3	3.66	3	-	-
140.	Imberb	1	2.00	1	-	-
141.	Impertinență	1	1.00	1	-	-
142.	Impulsivitate	6	4.16	4	2	-
143.	Inadaptare, neintegrare	12	2.75	12	-	-
144.	Incapacitate	1	4.00	1	-	-
145.	Indecență	2	3.00	2	-	-
146.	Indiferență, nepăsare	2	3.50	-	2	-
147.	Indignare	1	2.00	1	-	-
148.	Indiscreție	3	3.33	3	-	-
149.	Individualism	2	2.00	-	2	-
150.	Inechitate	1	4.00	1	-	-
151.	Insecuritate, nesiguranță	29	3.44	12	17	-
152.	Instabilitate emoțională	12	2.00	10	2	-
153.	Integrare	1	1.00	-	-	1
154.	Integritate, moralitate	3	3.66	-	2	1
155.	Intoleranță, lipsă de înțelegere/respect față de persoanele <i>gay</i> sau lesbiene	32	2.65	24	4	4
156.	Intrigă	1	4.00	1	-	-
157.	Introversiune, închidere în sine	9	3.22	8	1	-
158.	Inversiune sexuală/uranism	5	2.80	1	4	-
159.	Irascibilitate/iritabilitate	3	4.33	1	2	-
160.	Iresponsabilitate	1	4.00	1	-	-
161.	Încredere	2	3.50	-	-	2
162.	Încredere în sine, stimă de sine	3	2.33	-	-	3
163.	Îndoială/neîncredere/reticență/suspiciune	7	3.71	6	1	-
164.	Întrebări	1	4.00	1	-	-
165.	Jenă, rușine	12	3.08	11	1	-
166.	Lașitate	1	5.00	1	-	-
167.	LGBT (Q+)	23	2.91	5	9	9
168.	Libertate înțeleasă greșit	1	3.00	1	-	-
169.	Limitare/mediocritate/mentalitate îngustă	4	3.25	4	-	-
170.	Lipsă de comunicare	1	2.00	1	-	-
171.	Lipsă de credință în Dumnezeu	10	3.00	10	-	-
172.	Lipsă de personalitate	1	1.00	1	-	-
173.	Lucru constructiv	2	1.50	-	-	2
174.	Lucru copleșitor	2	5.00	-	2	-
175.	Lucru groaznic/malefic/oribil	11	4.18	10	1	-
176.	Normalitate	19	2.47	-	6	13
177.	Luptă	2	2.50	1	-	1
178.	Masculinitate	2	4.50	-	1	1
179.	Mândrie	2	2.00	2	-	-
180.	Mediu	1	3.00	-	-	1
181.	Milă	1	2.00	-	1	-
182.	Mimică	1	4.00	-	1	-
183.	Minoritate	17	3.00	9	4	4
184.	Modă	2	5.00	-	-	2
185.	Modernitate	3	3.33	-	-	3

186.	Moravuri ușoare	1	2.00	1	-	-
187.	Muzică	1	4.00	-	1	-
188.	Naivitate	2	4.00	2	-	-
189.	Narcisism	2	4.00	1	1	-
190.	Natură	1	3.00	-	-	1
191.	Negativism/respingerea adevărului	3	3.00	-	3	-
192.	Nevoie de atenție	7	4.57	2	4	1
193.	Nevoie de educație, incultură	7	2.71	5	2	-
194.	Obsesie	1	5.00	1	-	-
195.	Orgie	1	5.00	1	-	-
196.	Orientare greșită	19	2.52	16	3	-
197.	Orientare sexuală	33	2.45	5	21	7
198.	Ostilitate	3	3.66	3	-	-
199.	Parteneriat civil	1	4.00	-	1	-
200.	Pasiv	1	2.00	-	1	-
201.	Păcat	57	2.35	46	11	-
202.	Pedofilie	6	2.66	6	-	-
203.	Penibilitate	2	1.00	2	-	-
204.	Penis	4	3.50	4	-	-
205.	Pericol social	2	3.00	2	-	-
206.	Permisivitate	1	4.00	-	-	1
207.	Persoană dominatoare, influență	5	3.00	3	2	-
208.	Persoane agasante, insistente	8	3.00	8	-	-
209.	Persoane blânde/bune la suflet/ empatice/înțelegătoare	7	3.42	-	-	7
210.	Persoane care se cred superioare	1	4.00	1	-	-
211.	Persoane condamnate/denigrate/judecate/persecu- tate de societate	11	3.09	9	-	2
212.	Persoane convingătoare/persuasive	8	2.12	3	-	5
213.	Persoane creative	6	3.00	-	-	6
214.	Persoane dedicate/pasionale	3	3.66	-	1	2
215.	Persoane delăsătoare/indolente	5	3.00	5	-	-
216.	Persoane demonstrative	1	1.00	1	-	-
217.	Persoane efeminate	6	3.66	3	3	-
218.	Persoane egocentrice	3	1.66	1	2	-
219.	Persoane experimentate	1	5.00	-	-	1
220.	Persoane false/perfide/șmechere	3	4.00	3	-	-
221.	Persoane impresionabile/influențabile	4	2.75	2	2	-
222.	Persoane imprevizibile	1	5.00	1	-	-
223.	Persoane inteligente	11	2.54	-	-	11
224.	Persoane interesante	8	3.25	-	2	6
225.	Persoane intuitive	5	2.80	-	-	5
226.	Persoane îngrijite	1	4.00	-	1	-
227.	Persoane misterioase	1	2.00	-	-	1
228.	Persoane neascultătoare	2	2.50	2	-	-
229.	Persoane neconvingătoare	2	2.50	1	1	-
230.	Persoane nonconformiste	16	2.31	4	9	3
231.	Persoane neseriozitate	1	2.00	-	1	-
232.	Persoane nonviolente/pașnice/ <i>power- flower</i>	2	5.00	-	1	1
233.	Persoane pozitive	3	1.66	-	-	3
234.	Persoane prietenoase	9	2.11	-	-	9

235.	Persoane răutăcioase	1	4.00	1	-	-
236.	Persoane sfătuitoare	1	5.00	-	-	1
237.	Persoane speciale/unice	3	2.00	-	-	3
238.	Persoane ușor de recunoscut după aspectul fizic	5	2.00	1	4	-
239.	Perversiune	7	3.14	6	1	-
240.	Plăcere	4	3.50	-	2	2
241.	Poponar	4	4.25	3	1	-
242.	Posesivitate	1	2.00	1	-	-
243.	Predispoziție spre viol	1	3.00	1	-	-
244.	Prejudecăți, stereotipuri	13	3.38	12	1	-
245.	Presiune socială	1	1.00	1	-	-
246.	Prezervativ	1	5.00	1	-	-
247.	Prietenie	2	3.00	-	1	1
248.	Progresism	2	2.00	-	2	-
249.	Promiscuitate	1	4.00	1	-	-
250.	Proteste/rebeliuni/revolte	8	2.75	7	1	-
251.	Provocare	1	3.00	-	-	1
252.	Putere	2	2.50	-	-	2
253.	Queers	6	2.50	1	1	4
254.	Reciprocitate	2	5.00	-	-	2
255.	Refuzuri	1	4.00	1	-	-
256.	Relație sexuale	46	2.97	14	21	11
257.	Reproducere/scăderea natalității	3	3.33	3	-	-
258.	Responsabilitate/seriozitate	3	3.00	-	-	3
259.	Romantism	4	3.50	-	3	1
260.	Scandal	1	4.00	-	1	-
261.	Schimbare	8	2.00	-	5	3
262.	Schimbare de sex/transsexualitate	4	2.75	3	1	-
263.	Seduție	1	1.00	-	-	1
264.	Semeni	4	1.50	-	-	4
265.	Sensibilitate	17	2.88	2	4	11
266.	Sex anal	2	2.00	1	1	-
267.	Sex oral	1	5.00	1	-	-
268.	Sexualitate	1	3.00	-	1	-
269.	Siguranță	1	2.00	-	-	1
270.	Sinceritate	2	1.50	-	1	1
271.	Sociabilitate	3	2.33	-	-	3
272.	Socializare	2	5.00	-	-	2
273.	Societate	4	3.25	-	4	-
274.	Sterilitate	1	1.00	1	-	-
275.	Stigmatizare	1	5.00	1	-	-
276.	Stil de viață	1	3.00	-	1	-
277.	Străinătate	2	3.00	-	2	-
278.	Subiect tabu	6	3.16	3	3	-
279.	Terapie, tratament	7	3.71	-	2	5
280.	Timiditate	10	4.00	5	4	1
281.	Travestiți	8	4.00	5	3	-
282.	Umilințe	2	3.00	2	-	-
283.	Ură	7	4.28	7	-	-
284.	Valori	2	4.00	-	-	2
285.	Vârstă	2	5.00	2	-	-
286.	Viață	3	3.33	-	-	3

287.	Vicii	1	1.00	1	-	-
288.	Victime	4	3.25	2	2	-
289.	Vieți distruse	1	5.00	1	-	-
290.	VIP	2	1.50	-	1	1
291.	Vizibilitate socială	1	5.00	-	1	-
292.	Voce șarmantă	1	1.00	-	-	1
293.	Voluntar	1	1.00	-	-	1
294.	Voyeurism	1	5.00	1	-	-
295.	Vulgaritate	1	1.00	1	-	-

Notă: f_a – frecvență apariție asociații. N = 375 studenți și masteranzi

ANEXA A7. Centralizarea răspunsurilor pe care studenții și masteranzii români le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit investigarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității (studiul II – consemn standard)

Nr. crt.	Asociații	f_a	Rang mediu importanță	Conotație			Item 13	
				-	neutră	+	f_a (locul I)	f_a (locul II)
1.	Acceptare de sine	1	4.00	-	-	1	-	-
2.	Acceptare/respect/toleranță	13	2.23	-	3	10	5	2
3.	Afecțiune/dragoste/iubire	23	2.47	3	-	20	9	4
4.	Alegere/liber arbitru	11	2.36	-	2	9	7	13
5.	Altfel de iubire/diversitate/noutate/varietate	8	1.62	-	1	7	3	2
6.	Ambiție	1	3.00	-	-	1	-	-
7.	Amicizie/prietenie	8	3.75	-	2	6	-	2
8.	Anormalitate/deviere	15	2.40	10	5	-	5	4
9.	Artiști, VIP	2	4.00	-	1	1	-	-
10.	Asumare	2	1.50	-	-	2	-	-
11.	Atitudini/comportamente specifice	2	3.00	-	1	1	1	-
12.	Atracție/relație intimă între două persoane de același sex	18	2.94	4	6	8	6	2
13.	Autosatisfacere	1	5.00	1	-	-	-	-
14.	Bărbați	8	4.00	3	1	4	2	1
15.	Bărbați gay, lesbiene	21	3.33	8	11	2	5	1
16.	Biserică/religie	3	2.33	-	3	-	-	2
17.	Bisexuali	3	2.00	1	-	2	-	-
18.	Blestem	1	3.00	1	-	-	-	-
19.	Boală psihică/înclinație patologică/maladie	9	2.55	8	1	-	3	2
20.	Carismă	1	3.00	-	-	1	-	1
21.	Cercel	1	4.00	-	1	-	-	-
22.	Compassiune	1	5.00	-	-	1	-	-
23.	Comunitate/grupuri civile	2	3.50	-	-	2	-	-
24.	Conflicte/relații tensionate	2	3.50	2	-	-	-	-
25.	Confort	1	5.00	-	-	1	-	-
26.	Confruntare	1	2.00	1	-	-	-	1
27.	Confuzie/dezorientare	2	3.00	1	1	-	-	1

28.	Constrângeri	2	5.00	2	-	-	-	-
29.	Controverse	3	4.00	1	2	-	-	-
30.	Cultură/educație	3	2,33	-	1	2	-	2
31.	Cupluri	3	3.66	1	1	1	-	1
32.	Curaj	6	2.83	-	2	4	1	-
33.	Curcubeu	3	3.33	-	2	1	1	-
34.	Depresie	2	4.50	2	-	-	-	-
35.	Dezavantaje	1	4.00	1	-	-	-	-
36.	Dezorganizare	1	3.00	1	-	-	-	-
37.	Disconfort	1	3.00	-	1	-	-	1
38.	Discreție	1	2.00	-	-	1	1	-
39.	Discriminare/excludere/ marginalizare	14	3.28	14	-	-	1	4
40.	Disfuncție	1	3.00	1	-	-	-	-
41.	Dorințe	1	2.00	1	-	-	-	-
42.	Drepturi/egalitate	3	3.66	1	1	1	-	1
43.	Dualitate	1	4.00	-	1	-	-	-
44.	Emoții/sentimente	5	3.00	-	-	5	1	1
45.	Etichetare	2	5.00	-	2	-	-	1
46.	Exhibiționism	1	5.00	1	-	-	-	-
47.	Expresivitate (emoțională)	3	4.00	-	1	2	-	-
48.	Extraversiune	2	4.00	-	1	1	-	-
49.	Familie	1	3.00	-	-	1	-	-
50.	Fantezii	1	3.00	-	-	1	-	-
51.	Femei	5	4.60	-	2	3	1	1
52.	Fenomen alarmant	1	4.00	-	1	-	-	-
53.	Fenomen ascuns	1	3.00	-	1	-	-	-
54.	Fenomen atipic/neobișnuit	12	2.91	7	5	-	2	1
55.	Fenomen cu rădăcini istorice	1	5.00	-	1	-	-	-
56.	Fenomen dezgustător/scârbos	13	3.00	11	2	-	2	1
57.	Fenomen inedit	1	2.00	-	-	1	-	1
58.	Fenomen inuman	1	3.00	1	-	-	-	-
59.	Fenomen lipsit de interes	1	1.00	-	1	-	-	-
60.	Fenomen nesănătos	1	5.00	-	1	-	-	-
61.	Fenomen rar	1	4.00	1	-	-	-	-
62.	Fericire	1	3.00	-	-	1	-	1
63.	Fiiințe, oameni	11	2.36	-	-	11	3	2
64.	Fragilitate	1	4.00	-	-	1	-	-
65.	Frustrare	3	3.33	2	1	-	-	1
66.	Gândire liberală, independență/libertate (de exprimare)	29	3.00	-	7	22	-	-
67.	Gentilețe	1	3.00	-	-	1	-	-
68.	Haos	1	1.00	1	-	-	1	-
69.	Homofobie	1	5.00	1	-	-	-	-
70.	Ideologie/stil de viață	5	1.80	-	1	4	2	-
71.	Ignoranță	1	3.00	1	-	-	-	-
72.	Inadaptare (socială)/neintegrare	3	3.66	3	-	-	-	-
73.	Inconștiență/persoane care se complac	6	3.00	2	4	-	1	-

74.	Indecență	1	2.00	1	-	-	-	2
75.	Indiferență	3	3.00	1	2	-	-	-
76.	Inocență	1	1.00	-	1	-	1	-
77.	Instabilitate emoțională	1	4.00	1	-	-	-	-
78.	Interacțiuni	1	5.00	-	1	-	-	-
79.	Internet	1	5.00	-	1	-	-	-
80.	Intimitate (atingeri, două persoane care se țin de mână, mângâieri, săruturi)	11	3.18	6	2	3	1	4
81.	Inversiune sexuală	1	2.00	1	-	-	-	-
82.	Iresponsabilitate	2	2.00	-	2	-	-	-
83.	Izolare/retragere/singurătate	5	3.80	5	-	-	1	1
84.	LGBT	3	3.00	1	2	-	-	-
85.	Libertinaj	1	4.00	1	-	-	1	-
86.	Lipsă de acceptare/înțelegere	13	2.38	6	7	-	1	4
87.	Lipsa credinței în Dumnezeu	6	2.83	3	3	-	1	1
88.	Lipsă de respect față de sine	1	5.00	1	-	-	-	-
89.	Lubrifiant	1	3.00	1	-	-	-	-
90.	Luptă	1	5.00	-	1	-	-	-
91.	Masculinitate	1	4.00	-	-	1	-	-
92.	Mândrie	1	1.00	1	-	-	1	-
93.	Mentalitate nouă	1	1.00	-	-	1	1	-
94.	Minoritate	2	2.50	-	2	-	1	1
95.	Monolog	1	5.00	1	-	-	-	-
96.	Murdărie	2	4.00	1	1	-	-	-
97.	Negare	1	2.00	1	-	-	-	-
98.	Normalitate	5	1.80	-	2	3	1	2
99.	Orgii	1	2.00	1	-	-	-	-
100.	Orientare sexuală	6	2.33	1	3	2	3	1
101.	Originalitate	1	3.00	-	-	1	-	-
102.	Paradă LGBT	2	4.50	-	1	1	-	-
103.	Păcat	10	1.90	9	1	-	5	3
104.	Pedofili	1	4.00	1	-	-	-	-
105.	Penibilitate	2	4.50	2	-	-	-	-
106.	Pericol social	1	2.00	1	-	-	-	1
107.	Persoane ciudate	8	3.12	3	5	-	-	2
108.	Persoane criticate	8	3.25	7	1	-	-	1
109.	Persoane cu probleme	1	4.00	1	-	-	-	-
110.	Persoane delicate	1	5.00	1	-	-	-	-
111.	Persoane demonstrative	2	3.00	1	1	-	-	-
112.	Persoane dezinvolve, îndrăznețe	2	4.50	1	-	1	-	-
113.	Persoane diferite	21	3.28	1	11	9	5	3
114.	Persoane emoționale	2	1.00	-	1	1	-	-
115.	Persoane false/viclene	2	3.00	2	-	-	-	-
116.	Persoane fără copii	2	1.00	1	1	-	1	-
117.	Persoane fără familie/necăsătorite	2	3.00	2	-	-	-	1
118.	Persoane fără viitor	1	4.00	1	-	-	-	-

119.	Persoane încăpățâdate	1	2.00	-	1	-	-	-
120.	Persoane joviale	1	2.00	-	-	1	-	-
121.	Persoane judecate/ stigmatizate	5	3.60	5	-	-	-	-
122.	Persoane lipsite de apărare din punct de vedere legal	1	3.00	1	-	-	-	-
123.	Persoane lipsite de gust	1	2.00	1	-	-	-	1
124.	Persoane <i>open minded</i>	3	3.33	-	1	2	-	1
125.	Persoane speciale/unice	8	3.00	-	2	6	2	2
126.	Persoane suspecte	1	4.00	1	-	-	-	-
127.	Persoane nonconformiste	4	2.00	3	-	1	2	1
128.	Personalitate	1	1.00	-	-	1	1	-
129.	Perversiuni sexuale	2	2.50	2	-	-	-	-
130.	Plăcere	1	1.00	-	-	1	1	-
131.	Poponar	2	1.50	2	-	-	1	2
132.	Pornografie	1	3.00	1	-	-	-	-
133.	Presiune socială	1	4.00	1	-	-	-	-
134.	Principii	2	3.50	-	1	1	-	-
135.	Problemă socială	2	2.00	2	-	-	-	-
136.	Probleme de personalitate	1	3.00	-	1	-	-	-
137.	Probleme emoționale	3	2.66	3	-	-	-	3
138.	Prostie	4	2,75	3	1	-	-	1
139.	Proteste/rebeliuni	3	2.33	2	1	-	-	2
140.	Răutate	2	5.00	2	-	-	-	-
141.	Regres	1	2.00	1	-	-	-	-
142.	Relații sexuale	7	2.71	3	4	-	1	-
143.	Renegare	1	1.00	1	-	-	-	-
144.	Respect	1	3.00	-	-	1	-	-
145.	Respingere	6	3.66	6	-	-	-	2
146.	Robie spirituală	1	1.00	1	-	-	-	-
147.	Romantism	1	5.00	-	-	1	-	-
148.	Rușine	3	3.00	3	-	-	-	1
149.	Scăderea natalității	1	5.00	1	-	-	-	-
150.	Sensibilitate	6	3.33	2	1	3	1	-
151.	Senzualitate	1	2.00	-	-	1	1	-
152.	Simț estetic	1	5.00	-	-	1	-	-
153.	Sinceritate	1	3.00	-	1	-	-	1
154.	Sociabilitate	2	3.00	-	-	2	-	1
155.	Stimă de sine	1	4.00	1	-	-	-	-
156.	Subiect tabu	3	3.00	1	2	-	-	-
157.	Suprimare	1	2.00	1	-	-	1	-
158.	Teamă	1	4.00	1	-	-	-	-
159.	Tandrețe	2	5.00	2	-	-	-	-
160.	Timiditate	1	3.00	-	1	-	-	-
161.	Traume în copilărie	2	1.00	2	-	-	-	-
162.	Travestiți	1	1.00	-	1	-	1	-
163.	Ură	1	4.00	-	1	-	-	-
164.	Veselie	1	4.00	-	-	1	-	-
165.	Viață	1	5.00	-	-	1	1	-
166.	Viziune	1	5.00	-	1	-	-	-

Notă: f_a – frecvență apariție asociații. N = 120 studenți și masteranzi

ANEXA A8. Centralizarea răspunsurilor pe care studenții și masteranzii români le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit investigarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității (studiul II – consemn prin substituție)

Nr. crt.	Asociații	f_a	Rang mediu importanță	Conotație		
				-	neutră	+
1.	Acceptare/înțelegere/toleranță	17	2.43	-	4	13
2.	Adopții	1	4.00	-	1	-
3.	Ajutor	3	3.33	-	1	2
4.	Alegere	7	2.62	-	3	4
5.	Amuzament	4	4.75	3	1	-
6.	Anormalitate/devianță/greșeală	14	2.78	10	4	-
7.	Apatie	1	5.00	-	1	-
8.	Aprecieri	1	2.00	-	-	1
9.	Aroganță	1	3.00	1	-	-
10.	Asumare	1	1.00	-	-	1
11.	Atipic/neobișnuit	2	2.00	1	1	-
12.	Atracție sexuală	3	4.00	2	1	-
13.	Batjocură/ironie	3	3.00	3	-	-
14.	Biserică	1	2.00	-	-	1
15.	Boală psihică	9	2.80	8	1	-
16.	Căsătorie	3	5.00	1	2	-
17.	Comunități	1	4.00	-	1	-
18.	Confuzie	1	1.00	1	-	-
19.	Convingere	1	5.00	-	1	-
20.	Critici	5	3.80	3	1	1
21.	Cuplu	1	4.00	-	1	-
22.	Curaj	4	3.25	-	1	3
23.	Curcubeu	3	4.33	-	1	2
24.	Deschidere	1	3.00	-	-	1
25.	Destin	1	2.00	-	1	-
26.	Destrăbălare	1	1.00	1	-	-
27.	Dezamăgire	3	3.33	2	1	-
28.	Dezgust/greață/repulsie/scârbă	27	3.33	23	4	-
29.	Dezinteres	1	4.00	1	-	-
30.	Deznădejde	1	5.00	-	1	-
31.	Discriminare/marginalizare/respingere	13	3.42	13	-	-
32.	Dispreț	5	3.60	4	1	-
33.	Diversitate	2	3.50	-	1	1
34.	Două persoane de același sex care se țin de mână	2	5.00	1	1	-
35.	Dragoste/iubire	12	3.12	-	3	9
36.	Drepturi	1	2.00	-	1	-
37.	Educație	1	1.00	-	-	1
38.	Expresivitate	1	3.00	-	-	1
39.	Exprimare/ideologie libertină	4	4.50	-	3	1
40.	Falsitate	1	4.00	1	-	-
41.	Fericire	1	2.00	-	-	1
42.	Fire artistică	1	5.00	-	1	-
43.	Frică	3	4.00	2	1	-
44.	Frustrare	1	3.00	1	-	-
45.	Gay	15	3.75	2	12	1

46.	Ignoranță	2	4.50	1	1	-
47.	Importantă	1	3.00	-	1	-
48.	Inacceptabil	4	2.25	4	-	-
49.	Inadecvat/nefiresc	4	2.00	3	1	-
50.	Inconștiență	1	2.00	1	-	-
51.	Indiferență	22	2.71	4	16	2
52.	Indignare	2	4.50	2	-	-
53.	Inegalitate	1	4.00	-	1	-
54.	Inferioritate	1	3.00	-	1	-
55.	Influență asupra copiilor	1	5.00	1	-	-
56.	Integrare	1	2.00	-	-	1
57.	Interesant	1	3.00	-	-	1
58.	Intoleranță	2	2.00	2	-	-
59.	Izolare	4	4.25	3	1	-
60.	Îmbrăcaminte atipică	1	5.00	-	1	-
61.	Încurajare	2	2.50	-	-	2
62.	Înjurături	1	4.00	1	-	-
63.	Lesbiene	6	3.60	3	3	-
64.	Libertate	16	3.35	-	3	13
65.	Liniște	2	5.00	-	-	2
66.	Lipsa credinței în Dumnezeu	7	2.66	7	-	-
67.	Lipsă de încredere	1	3.00	1	-	-
68.	Lipsă de respect	1	3.00	-	1	-
69.	Lipsa educației	2	2.00	2	-	-
70.	Lipsa informațiilor, dezinformare	2	3.00	2	-	-
71.	Luptă pentru iubire	1	1.00	-	-	1
72.	Milă	1	5.00	-	1	-
73.	Minoritate	1	4.00	-	1	-
74.	Negare	1	4.00	1	-	-
75.	Nervozitate	1	5.00	1	-	-
76.	Normalitate	13	3.66	-	4	9
77.	Noutate	3	3.00	-	-	3
78.	Oameni	2	3.50	-	1	1
79.	Păcat	6	2.61	6	-	-
80.	Pericol	1	2.00	1	-	-
81.	Persoane care atrag atenția/doresc să iasă în evidență	4	4.00	2	2	-
82.	Persoane ciudate/dubioase	20	3.25	14	6	-
83.	Persoane diferite	18	2.65	3	4	11
84.	Persoane drăguțe	1	2.00	-	-	1
85.	Persoane fără familie	1	3.00	-	1	-
86.	Persoane fără viitor	1	1.00	1	-	-
87.	Persoane îngrijite	1	4.00	-	-	1
88.	Persoane neacceptate/neînțelese	10	4.00	9	1	-
89.	Persoane neintegrate	1	3.00	1	-	-
90.	Persoane obsedate	1	2.00	1	-	-
91.	Persoane penibile	2	2.50	2	-	-
92.	Persoane sensibile	1	2.00	-	1	1
93.	Perversiune	2	2.50	3	-	-
94.	Plăcere	2	4.50	-	2	-
95.	„Poponari”	8	4.50	6	2	-
96.	Potrivire	1	5.00	-	-	1
97.	Prejudecată	1	3.00	-	1	-

98.	Privilegii	1	5.00	-	1	-
99.	Probleme	2	3.00	2	-	-
100.	Prostie	6	4.40	4	2	-
101.	Regres	1	4.00	1	-	-
102.	Relații sexuale între persoane de același sex	13	2.83	5	3	5
103.	Restricții	1	4.00	1	-	-
104.	Revoltă, rebeliune	2	4.50	1	1	-
105.	Rușine	7	3.70	5	2	-
106.	Sexualitate	3	3.33	-	3	-
107.	Singurătate	1	5.00	-	1	-
108.	Sociabilitate	1	4.00	-	-	1
109.	Spectacol	2	5.00	1	1	-
110.	Stigmatizare	1	2.00	1	-	-
111.	Stil de viață	1	4.00	-	1	-
112.	Subiect tabu	3	4.00	2	1	-
113.	Traumă	1	3.00	1	-	-
114.	Ură	11	3.52	7	4	-
115.	Viitor	2	3.50	2	-	-
116.	Vulgar	1	5.00	1	-	-

Notă: f_a – frecvență apariție asociații. N = 120 studenți și masteranzi

ANEXA A9. Centralizarea răspunsurilor pe care studenții și masteranzii din Republica Moldova le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit investigarea zonei mute a reprezentării sociale a homosexualității (studiul II – consemn standard)

Nr. crt.	Asociații	f_a	Rang mediu importanță	Conotație			Item 13	
				-	neutră	+	f_a (locul I)	f_a (locul II)
1.	Agresivitate/violență	4	4.50	4	-	-	-	-
2.	Alegere	6	2.33	2	1	3	2	-
3.	Amor	2	1.00	1	1	-	2	-
4.	Animalic	2	3.50	-	2	-	-	-
5.	Anormalitate	4	2.75	3	1	-	1	1
6.	Atracție romantică/sexuală	7	2.33	-	4	3	2	2
7.	Bărbați	3	1.66	1	1	1	3	-
8.	Bărbați care merg provocator	2	4.00	2	-	-	-	-
9.	Bărbați travestiți	1	3.00	-	1	-	-	-
10.	Biserica	1	2.00	-	1	-	-	-
11.	Boală psihică/ debilitate/ perturbare	28	2.41	20	8	-	13	5
12.	Civilizație	1	2.00	-	1	-	-	-
13.	Comunitate	2	4.00	2	-	-	-	2
14.	Cultură	2	4.50	-	2	-	-	-
15.	Curaj	1	4.00	1	-	-	-	-
16.	Culorile curcubeului	10	3.55	1	9	-	1	1
17.	Degradare	1	4.00	1	-	-	-	-
18.	Persoane demonstrative	1	4.00	1	-	-	-	-
19.	Destrăbălare	1	2.00	1	-	-	-	-
20.	Dezgust/greață/ scârbă	30	2.83	29	1	-	10	4

21.	Diferențe	6	3.16	2	1	3	8	-
22.	Disconfort	2	4.00	2	-	-	-	-
23.	Discriminare/ marginalizare/ respingere	7	2.20	4	2	1	-	4
24.	Dispreț	1	2.00	-	1	-	1	-
25.	Două persoane de același sex	3	4.00	-	2	1	3	1
26.	Dorințe sexuale	2	3.00	-	-	2	-	1
27.	Drept individual	1	2.00	-	-	1	-	1
28.	Egalitate	2	1.50	-	1	1	-	-
29.	Egoism	1	3.00	1	-	-	-	-
30.	Experimentare	1	3.00	-	1	-	-	-
31.	Familie	1	5.00	-	1	-	-	-
32.	Femei	2	2.00	-	2	-	-	-
33.	Fenomen contemporan, realitate	2	4.50	-	2	-	-	-
34.	Frică	1	2.00	1	-	-	-	2
35.	Gay	22	3.09	5	16	1	4	1
36.	Homofilie	1	3.00	-	1	-	-	-
37.	Homofobie	3	2.33	2	1	-	1	1
38.	Hormoni	1	2.00	1	-	-	1	-
39.	Identitate	1	5.00	-	-	1	1	-
40.	Imoral	2	1.50	1	1	-	-	-
41.	Inacceptabil/ neadecvat	8	2.12	6	2	-	2	1
42.	Incertitudine	1	3.00	1	-	-	-	-
43.	Incompetență	1	4.00	1	-	-	-	-
44.	Incorect	2	4.50	1	1	-	-	-
45.	Indecență	3	4.33	2	1	-	-	1
46.	Independență	1	5.00	-	1	-	-	-
47.	Indiferență	3	2.33	1	2	-	1	-
48.	Inegalitate	1	5.00	1	-	-	-	-
49.	Inhibiție	1	3.00	1	-	-	-	-
50.	Izolare	2	4.50	1	1	-	-	-
51.	Iresponsabilitate	1	2.00	1	-	-	-	1
52.	Iubire	7	2.42	1	2	4	2	2
53.	Înțelegere	1	5.00	-	-	1	-	-
54.	Jocuri erotice	1	2.00	1	-	-	-	1
55.	Josnicie/mârșăvie	2	1.50	2	-	-	-	-
56.	Orizont larg	1	3.00	-	1	-	-	-
57.	Lesbiene	14	3.42	3	11	-	-	5
58.	Liberalism	3	3.00	2	-	1	1	-
59.	Lipsă de dragoste	1	5.00	1	-	-	-	-
60.	Milă	2	4.00	2	-	-	-	-
61.	Minoritate	2	3.00	2	-	-	-	1
62.	Modă/stil de viață	2	4.50	1	1	-	-	-
63.	Lipsă de dragoste	1	5.00	1	-	-	-	-
64.	Neobișnuit/straniu	3	2.33	1	1	-	-	1
65.	Nesimțire	1	3.00	-	1	-	-	-
66.	Netradițional	1	2.00	1	-	-	-	1
67.	Normalitate	1	3.00	-	1	-	-	1

68.	Noutate	1	5.00	-	1	-	-	-
69.	Oameni	5	2.20	-	1	4	1	1
70.	Onestitate/sinceritate	2	3.50	-	1	1	-	2
71.	Orientare sexuală	5	2.60	2	1	2	1	2
72.	Paraziți	1	4.00	1	-	-	1	-
73.	Parfum	1	4.00	-	1	-	-	-
74.	Pasiune	1	2.00	-	1	-	-	1
75.	Păcat	17	2.07	16	1	-	1	8
76.	Părerii	1	5.00	-	1	-	-	-
77.	Pedeapsă	1	4.00	1	-	-	-	1
78.	Pedofilie	3	3.66	3	-	-	-	-
79.	Persoane fără valori ale vieții	1	3.00	1	-	-	-	-
80.	Persoane fărădelege	2	3.50	1	1	-	-	-
81.	Perversiune	3	4.00	3	-	-	-	-
82.	Politică	1	3.00	-	1	-	-	-
83.	Prietenie/relație romantică	10	3.20	-	4	6	2	
84.	Problemă a societății	6	2.16	5	1	-	1	1
85.	Prostie	7	2.42	3	4	-	1	1
86.	Răsfăț	1	5.00	1	-	-	-	-
87.	Răutate	1	3.00	-	1	-	-	-
88.	Relație sexuală între persoane de același sex	15	3.14	7	5	3	2	5
89.	Respect	1	2.00	-	-	1	1	-
90.	Rușine	2	4.00	2	-	-	2	-
91.	Săruturi între persoane de același sex	2	2.00	1	1	-	-	-
92.	Schimbare	1	3.00	1	-	-	-	-
93.	Sensibilitate	1	4.00	-	-	1	-	-
94.	Separare de societate	1	5.00	1	-	-	-	-
95.	Singurătate	1	5.00	-	1	-	-	-
96.	Societate	6	1.30	1	5	-	-	-
97.	Stres	1	4.00	1	-	-	-	2
98.	Tară genetică	1	5.00	-	1	-	-	-
99.	Toleranță	1	5.00	-	1	-	-	-
100.	Transgen	1	3.00	-	1	-	-	-
101.	Traumă	1	4.00	1	-	-	-	-
102.	Umanitate	1	3.00	-	1	-	-	-
103.	Umilință	1	4.00	1	-	-	-	-
104.	Ură	2	3.00	1	1	-	-	-
105.	Valori	1	5.00	-	1	-	-	-
106.	Viciu	1	3.00	1	-	-	-	-
107.	Victimă	3	2.33	1	2	-	-	2
108.	Viol	3	5.00	3	-	-	-	-

Notă: f_a – frecvența absolută de apariție a asociațiilor. N = 80

ANEXA A10. Centralizarea răspunsurilor pe care studenții și masteranzii din Republica Moldova le-au dat la protocolul prin care s-a urmărit investigarea zonei

mute a reprezentării sociale a homosexualității (studiul II – consemn prin substituție)

Nr. crt.	Asociații	f _a	Rang mediu importanță	Conotație		
				-	neutră	+
1.	Aberație	2	3.50	2	-	-
2.	Acceptare/înțelegere/toleranță	7	4.09	-	2	5
3.	Acuzații	3	3.66	1	2	-
4.	Agresivitate/violență	6	4.12	5	1	-
5.	Alegere	4	3.50	-	1	3
6.	Anormalitate/deviere	6	2.50	6	-	-
7.	Atracție sexuală	4	2.33	2	2	-
8.	Bărbați	2	2.50	-	2	-
9.	Bărbați efiminați	2	3.50	2	-	-
10.	Boală psihică/dereglare	31	2.12	28	3	-
11.	Certuri	2	4.50	2	-	-
12.	Compătimire	2	2.50	1	-	1
13.	Consiliere/suport	4	3.25	-	1	3
14.	Creator de modă	2	4.50	-	1	1
15.	Curiozitate	2	4.00	-	1	1
16.	Degradare/distrugerea societății/lucru rău/pierzanie	8	2.60	8	-	-
17.	Destrămarea religiei	2	1.50	2	-	-
18.	Dezacord	2	4.50	1	1	-
19.	Dezgust/greață/scârbă	29	2.33	29	-	-
20.	Dezorientare	3	3.00	2	1	-
21.	Discriminare/excludere/marginalizare/ respingere	13	3.16	10	1	2
22.	Dispoziție bună	2	4.50	-	-	2
23.	Două persoane de același sex	2	5.00	-	2	-
24.	Dragoste/iubire	3	3.50	-	1	2
25.	Drept individual	1	2.00	-	1	-
26.	Egalitate	4	2.50	-	2	2
27.	Egoism	2	3.00	1	1	-
28.	Emoții	1	4.00	-	-	1
29.	Familie	2	5.00	1	1	-
30.	Fenomen ciudat	3	2.66	3	-	-
31.	Fenomen „cool”	2	3.00	-	1	1
32.	Fericire	2	4.00	-	-	2
33.	Frică	1	2.50	1	1	-
34.	Frivolitate	2	4.00	2	-	-
35.	Gay	15	3.20	13	2	-
36.	Glume/ironii	3	4.00	2	1	-
37.	Haine	2	5.00	-	2	-
38.	Homofobie	2	4.50	2	-	-
39.	Inacceptabil/intolerabil	9	2.33	8	1	-
40.	Indecență	3	4.33	2	1	-
41.	Indiferență	9	2.33	5	4	-
42.	Integrare	2	4.00	-	1	1
43.	Interesant	1	5.00	-	-	1
44.	Intimitate	2	4.00	-	2	-
45.	Izolare	1	4.00	-	1	-

46.	Încercări	2	5.00	2	-	-
47.	Înfățișare	1	5.00	-	1	-
48.	Josnicie	1	2.00	1	-	-
49.	Lașitate	2	5.00	2	-	-
50.	Lege/normă	4	4.00	-	3	1
51.	Lesbiene	8	3.51	4	3	1
52.	Libertate	4	4.00	-	2	2
53.	Lipsa educației	3	4.00	2	1	-
54.	Mentalitate	3	4.00	1	2	-
55.	Minoritate	2	3.50	-	2	-
56.	Modă/stil de viață	2	4.00	1	1	-
57.	Neajunsuri	2	5.00	1	1	-
58.	Negare	2	4.00	2	-	-
59.	Negativism	1	5.00	1	-	-
60.	Neîmpăcare cu sine	2	4.50	2	-	-
61.	Nesimțire	2	3.00	2	-	-
62.	Lipsă de umanitate	4	4.50	3	1	-
63.	Neutralitate	2	5.00	-	2	-
64.	Normalitate	5	3.09	-	2	3
65.	Noutate, varietate	6	4.00	-	2	4
66.	Ofense	2	5.00	2	-	-
67.	Opinii/părerii	3	4.50	2	1	-
68.	Originalitate	2	5.00	-	-	2
69.	Paradox	2	5.00	1	1	-
70.	Paraziți/„viermi” ai societății	5	4.00	5	-	-
71.	Parfum	2	4.00	-	2	-
72.	Pasiune	2	3.50	-	1	1
73.	Păcat	13	2.07	13	-	-
74.	Pederastie	3	4.00	2	1	-
75.	Pedofilie	4	3.50	4	-	-
76.	Persoane de neîncredere	2	3.00	2	-	-
77.	Persoane diferite	4	2.16	1	3	-
78.	Persoane fără căpătâi	2	3.50	2	-	-
79.	Persoane fărădelege	2	3.00	2	-	-
80.	Persoane neînțelese	1	4.00	-	1	-
81.	Persoane netrebnice	1	5.00	1	-	-
82.	Persoane răutăcioase	1	5.00	1	-	-
83.	Persoane teatrale	1	4.00	-	1	-
84.	Perversiune	2	4.00	2	-	-
85.	Plăcere	3	5.00	2	1	-
86.	Problemă a societății	2	4.00	2	-	-
87.	Prostie	8	2.42	6	2	-
88.	Reflecție	2	5.00	-	1	1
89.	Relație sexuală între două persoane de același sex	15	3.50	13	2	-
90.	Respect	2	2.83	-	-	2
91.	Restricții	2	2.41	1	1	-
92.	Rușine	10	2.42	8	2	-
93.	Sataniști	1	2.00	1	-	-
94.	Satisfacție	2	4.00	-	2	-
95.	Săruturi între persoane de același sex	2	3.50	1	1	-
96.	Schimbare	2	3.00	-	-	2
97.	Seduție	1	5.00	-	1	-

98.	SIDA	2	4.00	2	-	-
99.	Singurătate	2	5.00	1	-	1
100.	Societate	3	4.00	-	2	1
101.	Stabilitate	2	5.00	-	2	-
102.	Stereotip	1	3.00	-	1	-
103.	Stres	2	4.00	1	1	-
104.	Ură	2	3.00	2	-	-
105.	Orgie	1	4.00	1	-	-
106.	Viață	2	4.00	-	1	1
107.	Viciu	1	3.00	1	-	-
108.	Viol	1	5.00	1	-	-
109.	Vulgaritate	3	3.66	2	1	-

Notă: f_a – frecvența absolută de apariție a asociațiilor. N = 80

ANEXA A11. Date ale analizei multicoliniarității dintre variabilele independente introduse în modelele de regresie

VARIABLE	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. Vârsta	-						
2. Nivel cunoștințe domeniul homosexualității	- 0.01 (p = 0.672)	-					
3. Religiozitate	- 0.02 (p = 0.531)	- 0.18 (p < 0.001)	-				
4. Atitudine conservatoare față de sexualitate (scor ATSS-10)	- 0.01 (p = 0.759)	- 0.41 (p < 0.001)	0.36 (p < 0.001)	-			
5. Atitudine liberală față de sexualitate (scor ATSS-10)	- 0.004 (p = 0.924)	0.35 (p < 0.001)	- 0.35 (p < 0.001)	- 0.53 (p < 0.001)	-		
6. Deschidere în planul mental și al experiențelor personale (scor BFI-O)	0.07 (p = 0.107)	0.11 (p = 0.009)	- 0.007 (p = 0.875)	- 0.25 (p < 0.001)	0.14 (p = 0.001)	-	
7. Managementul impresiei (scor PDS-IM)	0.21 (p < 0.001)	0.005 (p = 0.901)	0.07 (p = 0.100)	0.05 (p = 0.183)	- 0.06 (p = 0.116)	0.20 (p < 0.001)	-

ANEXA A12. Informații privind valorificarea rezultatelor cercetării. Lista lucrărilor științifice publicate sau prezentate la conferințe

A) Articole în reviste științifice recenzate și incluse în baze de date internaționale

1. BULBOACĂ, G., ROBU, V., A psychometric evaluation of the Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Scale-Short Version: The ATLG-S-9. În: *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics*, 2021, vol. 25, no. 1, p. 225-238; ISSN 2247-4579, e-ISSN 2392-7127 (revistă indexată în CEEOL, CiteFactor, DOAJ, E-International Journals of Academic & Scientific Research, Open Academic Journals Index, ResearchBib, SCPIO, Universal Impact Factor, INFOBASE INDEX). A se accesa <http://www.jiped.ub.ro>. doi: [10.29081/JIPED.2021.25.2.10](https://doi.org/10.29081/JIPED.2021.25.2.10).
2. BULBOACĂ, G., ROBU, V., Distanța socială față de persoanele LGBT: studiu exploratoriu în rândul studenților din România și Republica Moldova. În: *Revista de Psihologie*, 2022, vol. 68, nr. 3, p. 205-229, Editura Academiei Române, ISSN (print) 0034-8759, e-ISSN 2344-4665 (revistă indexată în PsycINFO, Index Copernicus International, ERIH+, EBSCOhost, ROAD, OAJI, New Jour și Google Academic). A se accesa <http://revistadepsiologie.ipsihologie.ro>.
3. BULBOACĂ, G., ROBU, V., *Homosexuality Attitude Scale (HAS): proprietăți psihometrice ale versiunii în limba română*. În: *Revista de Psihologie*, 2023, vol. 69, nr. 1, p. 5-39, Editura Academiei Române, ISSN (print) 0034-8759, e-ISSN 2344-4665 (revistă indexată în PsycINFO, Index Copernicus International, ERIH+, EBSCOhost, ROAD, OAJI, New Jour și Google Academic).
4. BULBOACĂ, G., *Homosexualitatea ca fenomen al societății contemporane: semnificații și dimensiuni psihosociale*. În: *Anuarul Universității „Petre Andrei” din Iași (Fascicula: Asistență Socială, Sociologie, Psihologie)*, 2023, vol. 29, p. 55-72. Revista (ISSN 2248-1060, e-ISSN 2601-8209) este indexată în EconPapers, Ideas RePEc, CEEOL, ICI Master Journal List – INDEX COPERNICUS, CrossRef, CrossCheck, Google Scholar, WorldCat, KVK, SOCIONET. doi: [10.18662/upasw/29/67](https://doi.org/10.18662/upasw/29/67).
5. BULBOACĂ, G., ROBU, V., *Cunoștințele despre homosexualitate în rândul studenților români: studiu exploratoriu*. În: *EcoSoEn: Științe Economice, Sociale și Inginerești*, 2024, vol. 7, nr. 1 (în curs de publicare). Revista (ISSN 2587-344X, e-ISSN 2587-425X) este editată de Universitatea Liberă Internațională din Moldova și indexată în CEEOL, DOAJ, IBN,

Index Copernicus International, Munich Personal RePEc Archive/MPRA, Academia.edu.

6. BULBOACĂ, G., *Incluziunea studenților din comunitatea LGBTQIA+ în campusul universitar: aspecte practice*. În: *EcoSoEn: Științe Economice, Sociale și Inginerești*, 2023, vol. 6, nr. 3-4 p. 113-118. Revista (ISSN 2587-344X, e-ISSN 2587-425X) este editată de Universitatea Liberă Internațională din Moldova și indexată în CEEOL, DOAJ, IBN, Index Copernicus International, Munich Personal RePEc Archive/MPRA, Academia.edu. doi: [10.54481/ecosoen.2023.3.11](https://doi.org/10.54481/ecosoen.2023.3.11)

B) Lucrări publicate în volumele manifestărilor științifice internaționale

1. BULBOACĂ, G. Problematika contemporană a homosexualității: controverse religioase, morale, culturale și politice. În S. Rusnac, S. Haraz, L. Zmuncilă (Coord.), *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Ediția a VIII-a. Chișinău, 8-9 decembrie 2017*. Chișinău: Tipografia Print-Caro, 2018, p. 258-269. ISBN 978-99-7531-689-7.
2. BULBOACĂ, G., Percepția și atitudinea românilor față de homosexualitate: dovezi empirice. În vol. *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Ediția a XI-a. Chișinău, 3-4 decembrie 2020*. Chișinău: Tipografia Print-Caro, 2021, p. 76-96. ISBN 978-99-7534-713-6.
3. BULBOACĂ, G., BRICEAG, S., ROBU, V., Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților români: o abordare structurală. În S. Briceag (Coord.), *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, ediția a 2-a, 22 octombrie 2021*. Bălți: Centrul Editorial Universitar, 2021, p. 65-77, ISBN 978-99-7550-269-6.

C) Conferințe internaționale (organizate în Republica Moldova)

1. ROBU, V., BULBOACĂ, G., *Measuring attitude toward homosexuality among youths living in Eastern Europe: A psychometric evaluation of the Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Scale-Revised Version on a sample of Romanian university students* – lucrare prezentată la 3rd Central and Eastern European Lumen International Scientific Conference cu tema *New Approaches in Social and Humanistic Sciences* (Chișinău, Republica Moldova, 8-10 iunie 2017), organizator Lumen Conference Center, Lumen Publishing House, Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences și Lumen Consultancy and Training Center

2. BULBOACĂ, G., *Problematica contemporană a homosexualității: controverse religioase, morale, culturale și politice* – lucrare prezentată la Conferința Științifică Internațională cu tema *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane* (Chișinău, Republica Moldova, 8-9 decembrie 2017, ediția a VIII-a), organizator Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Facultatea Științe Sociale și ale Educației)
3. BULBOACĂ, G., *Trăsături ale personalității și stimă de sine în rândul bărbaților homosexuali: studiu comparativ* – lucrare prezentată la Conferința Științifică Internațională cu tema *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane* (Chișinău, Republica Moldova, 6-7 decembrie 2018, ediția a IX-a), organizator Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Facultatea Științe Sociale și ale Educației & Școala Doctorală Științe Economice, Sociale și Tehnologii Informaționale)
4. ROBU, V., BULBOACĂ, G., *Proprietăți psihometrice ale Scalei pentru Evaluarea Atitudinilor față de Sexualitate într-un eșantion de studenți români* – lucrare prezentată la Conferința Internațională Științifico-Practică cu tema *Orientări și practici metodologice contemporane în științele sociale* (Chișinău, Republica Moldova, 17-18 octombrie 2019), organizator Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Facultatea Științe Sociale și ale Educației & Școala Doctorală Științe Economice, Sociale și Tehnologii Informaționale)
5. ROBU, V., BULBOACĂ, G., *Reevaluarea psihometrică a Scalei Atitudinilor față de Lesbieni și Bărbații Gay – versiunea revizuită (ATLG-R): ATLG-R-9* – lucrare prezentată la Conferința Științifică Internațională cu tema *Psihologia în mileniul III: provocări și soluții* (Bălți, Republica Moldova, 25 octombrie 2019), organizator Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte – Catedra de Psihologie)
6. BULBOACĂ, G., ROBU, V., *Predictori ai atitudinii față de homosexuali într-un eșantion de studenți români* – lucrare prezentată la Conferința Științifică Internațională dedicată aniversării a 20 de ani de la înființarea Facultății de Științe Sociale și ale Educației cu tema *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane* (Chișinău, Republica Moldova, 5-6 decembrie 2019, ediția a X-a), organizator Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Facultatea Științe Sociale și ale Educației & Școala Doctorală Științe Economice, Sociale și Tehnologii Informaționale)
7. BULBOACĂ, G., *Percepția și atitudinea românilor față de homosexualitate: dovezi empirice* – lucrare prezentată la Conferința Științifică Internațională cu tema *Preocupări contemporane ale științelor socio-umane* (Chișinău, Republica Moldova, 3-4 decembrie 2020, ediția a XI-a),

- organizator Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Facultatea Științe Sociale și ale Educației, Școala Doctorală Științe Economice, Sociale și Tehnologii Informaționale)
8. BULBOACĂ, G., BRICEAG, S., ROBU, V., *Reprezentarea socială a homosexualității în rândul studenților români* – lucrare prezentată la Conferința Științifică Internațională cu tema *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective* (Bălți, Republica Moldova, 22 octombrie 2021, ediția a II-a), organizatori Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Universitatea Liberă Internațională din Moldova și Universitatea „Petre Andrei” din Iași
 9. BULBOACĂ, G., ROBU, V., *Distanța socială față de persoanele LGBT: studiu exploratoriu în rândul. Studenților din România și Republica Moldova* – lucrare prezentată la Conferința Științifică Internațională cu tema *The Contemporary Issues of the Socio-humanistic Sciences* (Chișinău, Republica Moldova, 2-3 decembrie 2021, ediția a XII-a), organizator Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Facultatea Științe Sociale și ale Educației și Școala Doctorală)
 10. BULBOACĂ, G., *Homosexuality Attitude Scale (HAS): proprietăți psihometrice ale versiunii în limba română* – lucrare prezentată la Conferința Științifico-Practică cu Participare Internațională *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective* (Bălți, Republica Moldova, 21 octombrie 2022, ediția a III-a), organizatori Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Universitatea Liberă Internațională din Moldova și Universitatea „Petre Andrei” din Iași
 11. ROBU, V., BULBOACĂ, G., *Knowledge about homosexuality among Romanian university students* – lucrare prezentată la Conferința Științifică Internațională cu tema *The Contemporary Issues of the Socio-humanistic Sciences* (Chișinău, Republica Moldova, 7-8 decembrie 2023, ediția a XIV-a), organizator Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Facultatea Științe Sociale și ale Educației, Școala Doctorală a Universității Libere Internaționale din Moldova)

D) Conferințe naționale cu participare internațională (organizate în România)

1. BULBOACĂ, G., *Dimensiuni ale educării mentalităților față de minoritățile sexuale* – lucrare prezentată la Simpozionul Național *KREATIKON: Creativitate-Formare-Performanță* (Iași, 9-11 mai 2019, ediția a XV-a), organizatori Universitatea „Petre Andrei” din Iași (Facultatea de Psihologie, Științele Educației și Asistență Socială), Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Liberă

Internațională din Moldova, Inspectoratul Școlar Județean Iași, Colegiul Tehnic „Ion Holban” Iași și Asociația „Salvați Copiii” – Filiala Iași

2. BULBOACĂ, G., *Implicații politice ale homosexualității. Atitudinea față de drepturile civile ale bărbaților gay și ale lesbienelelor* – lucrare prezentată la Simpozionul Național *KREATIKON: Creativitate-Formare-Performanță („Creativitate și inovare – premise ale excelenței în educație”)* (Iași, 01-02 aprilie 2021, ediția a XVI-a *in memoriam* Prof. univ. dr. Mariana Caluschi), organizatori Universitatea „Petre Andrei” din Iași (Facultatea de Psihologie, Științele Educației și Asistență Socială, Centrul de Consiliere Educațională și Formare Creativă „Ion Holban”, Centrul de Resurse Umane & Centrul de Investigare Socială din cadrul Universității „Petre Andrei” din Iași), Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Inspectoratul Școlar Județean Iași, Colegiul Tehnic „Ion Holban” Iași, Asociația „Salvați Copiii” – Filiala Iași, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, Penitenciarul Iași, Centrul Regional de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog Iași, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată (Republica Moldova)
3. BULBOACĂ, G., *Repere ale incluziunii în școală și comunitate a adolescenților care își dezvăluie public orientarea sexuală* – lucrare prezentată la Simpozionul Științific Internațional *Bune practici în educația incluzivă* (Bacău, 07 aprilie 2023, ediția a III-a), organizatori Inspectoratul Școlar Județean Bacău, Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Nr. 2 Comănești, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău (Facultatea de Litere și Facultatea de Științe prin Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic)

E) Conferințe internaționale (organizate în România)

1. BULBOACĂ, G., *Causes of Homosexuality: Still a Matter of Debate?* – lucrare prezentată la *3rd International Conference on Innovation in Psychology, Education and Didactics (ICIPED 2021; Bacău, 17-18 septembrie 2021)*, organizator Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău (Facultatea de Științe – Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic)

Declarație privind asumarea răspunderii

Subsemnatul, Bulboacă E. Gabriel, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Numele și prenumele: Gabriel Bulboacă

Semnătura:

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long, sweeping stroke extending downwards and to the right.

Data:

29.11.2024